

การพัฒนาหลักสูตรอบรมกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับผู้นำท้องถิ่น
ในภูมิภาคการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

นางปัทมาพร ชเลิศเพชร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

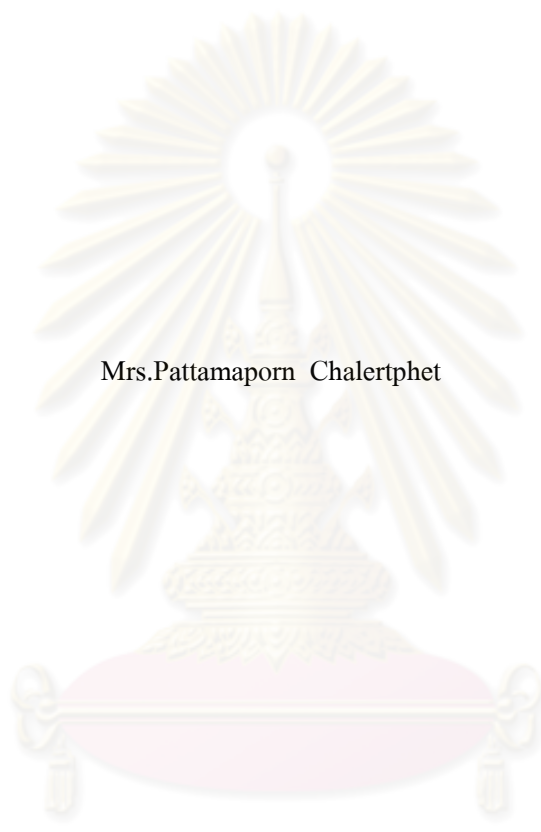
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาชาอุดมศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE DEVELOPMENT OF STRATEGIC ECOTOURISM TRAINING
CURRICULUM FOR COMMUNITY LEADERS IN THE RAJABHAT
UNIVERSITY EDUCATIONAL REGIONS

Mrs.Pattamaporn Chalertphet

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Higher Education

Department of Educational Policy, Management, and Leadership

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic year 2008

Copyright of Chulalongkorn University

ปีทมาพร ชเลิศเพ็ชร์ : การพัฒนาหลักสูตรอบรมการวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับผู้นำ
ท้องถิ่นในภูมิภาคการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ (THE DEVELOPMENT OF STRATEGIC ECOTOURISM
TRAINING CURRICULUM FOR COMMUNITY LEADERS IN THE RAJABHAT UNIVERSITY
EDUCATIONAL REGIONS) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ศ.กิตติคุณ ดร.ปทีป เมธาคุณวุฒิ, อ.ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ร่วม : รศ.ดร.วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์, 337 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการให้การศึกษาพัฒนาสังคมเชิงรุก มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์นโยบายของมหาวิทยาลัย
ราชภัฏในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม (2) สำรวจและวิเคราะห์ความต้องการของผู้นำท้องถิ่นในการ
อบรมกลยุทธ์ เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ (3) พัฒนาหลักสูตรอบรม “การวางแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับผู้นำท้องถิ่น ในภูมิภาคการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ” กลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำรวจความต้องการ
อบรมอบรมการวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ผู้นำทั่วประเทศไทย และกลุ่มตัวอย่างเข้าอบรมมี
จำนวน 20 คน เป็นผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี

การสำรวจความต้องการอบรม ผู้นำท้องถิ่นมีความต้องการอบรมในระดับมาก มหาวิทยาลัยราชภัฏมีความพร้อม
ในการอบรมมากที่สุดด้านองค์ความรู้ บุคลากร และสถานที่ การจัดทำหลักสูตรอบรมประกอบด้วย (1) รายละเอียด
หลักสูตรอบรม “กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”; (2) เอกสารประกอบการอบรม และ (3) ชุดประเมินผลการอบรม
การอบรมใช้เวลา 35 ชั่วโมง รวม 4 วัน และการติดตามประเมินผล 2 สัปดาห์ การอบรมมุ่งพัฒนาสมรรถนะให้แก่ผู้นำ
ท้องถิ่นในการวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื้อหาหลักสูตรอบรมเป็นการบูรณาการองค์ความรู้ด้านการ
วางแผนกลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กับทักษะการวางแผนกลยุทธ์และการพัฒนาสมรรถนะ วิธีการอบรมแบบมีส่วนร่วม
ซึ่งผู้อบรมสามารถปฏิบัติการภาคสนามร่วมกับชุมชนในท้องถิ่น โดยการให้ความสำคัญกับการตระหนักในคุณค่าของการ
อนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น มีการประเมินผลในด้านสมรรถนะของผู้เข้ารับการอบรม การอบรมแบ่งเป็นปฏิบัติการภาคสนาม
3 ส่วน ภาคทฤษฎีมีกรณีศึกษา 1 ส่วน มีการศึกษาดูงานแบ่งผู้อบรมเป็น 2 กลุ่มให้ปฏิบัติการภาคสนามเพื่อเขียนแผน
กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศร่วมกับชุมชน

ผลการอบรม ผู้เข้าอบรมเกิดการพัฒนาตนเองและมีสมรรถนะในด้านการวางแผนกลยุทธ์ ผู้เข้าอบรมมีความยินดี
ให้การสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลการปฏิบัติแสดงถึงการพัฒนาศักยภาพของผู้นำ
ท้องถิ่น สามารถนำความรู้ไปสร้างกระบวนการชุมชนแบบมีส่วนร่วมซึ่งเริ่มจากการวางแผนร่วมกัน ผู้นำท้องถิ่นมี
ปฏิสัมพันธ์ต่อกันสามารถเชื่อมโยงเครือข่ายและกำหนดวิสัยทัศน์ ให้ท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ สามารถกำหนด
เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศของจังหวัด : เส้นทางภูมิศาสตร์ ภูมิทัศน์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ข้อเสนอแนะของศึกษา คือ
ควรมีการร่วมมือระหว่างบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏและผู้นำท้องถิ่น และ การวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อที่จะพัฒนา
หลักสูตรการอบรมต่อไป

ภาควิชา นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา...ลายมือชื่อนิสิต..... *ปีทมาพร ชเลิศเพ็ชร์*

สาขาวิชา...อุดมศึกษา.....ลายมือชื่อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก..... *ศ.กิตติคุณ ดร.ปทีป เมธาคุณวุฒิ*

ปีการศึกษา 2551.....ลายมือชื่อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม..... *รศ.ดร.วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์*

#4684686027 : MAJOR HIGHER EDUCATION

KEY WORD: STRATEGIC ECOTOURISM / TRAINING CURRICULUM / COMMUNITY LEADERS

PATTAMAPORN CHALERTPETCH : THE DEVELOPMENT OF STRATEGIC ECOTOURISM TRAINING CURRICULUM FOR COMMUNITY LEADERS IN THE RAJABHAT UNIVERSITY EDUCATIONAL REGIONS.. THESIS PRINCIPAL ADVISOR: PROF.PATEEP METHAKUNAVUDHI, Ph.D., THESIS COADVISOR : ASSOC.PROF. WATHANA WONGSEKIARTTIRAT, Ph.D., 337 pp.

This research aims to provide the education for community leaders through active social development. The purposes were (1) to analyze Rajabhat university policies related to ecotourism management by community participation; (2) to analyze needs of community leaders in strategic training for ecotourism management; and (3) to develop a strategic ecotourism training curriculum for community leaders in the Rajabhat University educational regions. The survey sample of needs in strategic training for ecotourism management was community leaders around Thailand and the selected sample for the training were 20 community leaders in Pathumthani province.

The needs survey showed highly demand of the training course for the community leaders. Rajabhat Universities were well-prepare for training courses, especially knowledge, staff and location. The strategic ecotourism training curriculum for community leaders was developed curriculum which consisted of three components: (1) the content of training course "strategy for ecotourism management"; (2) training documents, and (3) a set of training evaluation. The training was conducted for 35 hours in 4 days and was follow-up during 2 weeks. The training course aimed to develop competency of community leaders in strategic planning for ecotourism management. The content was integrated of the knowledge of ecotourism together with strategic planning skill, and competency development. Training method was participative which learners were able to do field work with the community emphasizing the awareness of the value and preservation of the local resources. At the end of the training, each participant's competencies were evaluated. The training sessions were set up with three sections for field works and one section for the theory through case studies. The final activities were field trips and group project of strategic planning in local ecotourism management.

The results of the training showed that participants had developed self-improvement and more competence in strategic planning. They were more willing to develop their own local area for ecotourism management. Their performances also showed the development of community leaders' competency in using knowledge to build up the process of community participation which starting from planning together. The community leaders also established network connection and set up vision to make their regions to be the learning center for ecotourism with three areas of study-tour for the province: geography, scenery, and local knowledge. The suggestions of this study was the cooperation between Rajabhat University staff and community leaders and the need for participation action research in order to develop other training curriculum.

Department: Educational Policy, Management and Leadership...
Field of study: Higher Education.....
Academic Year: 2008.....

Student's signature: *Pattamaporn C*
Principal Advisor's signature: *Pateep M*
Co-advisor's signature: *Wathana W*

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ลุล่วงลงด้วยดีด้วยศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ปทีป เมธาคุณวุฒิ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ แก้ไข โดยเฉพาะการนำองค์ความรู้มาบูรณาการ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการวิจัยทั้งได้ให้ความเมตตา เอาใจใส่สร้างกำลังใจและสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีตลอดระยะเวลาของการศึกษาและการทำวิทยานิพนธ์ให้แก่ผู้วิจัย งานวิจัยนี้สำเร็จ สมบูรณ์ด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

กราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์.ดร.วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้ให้ความเมตตา ให้การสนับสนุนผู้วิจัยในการทำวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี กราบขอบพระคุณ คณาจารย์ทุกท่านในสาขาอุดมศึกษาที่ได้กรุณาอบรมสั่งสอน ให้คำแนะนำและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัย ในการศึกษาตลอดหลักสูตร

กราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่มีส่วนอย่างยิ่งต่อความสำเร็จสมบูรณ์ตาม วัตถุประสงค์ของงานวิจัย กราบขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ให้ ทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์ และขอนมัสการพระเถื่อนศรีธัญญ์ จันทโชโต ที่ให้การสนับสนุนและเป็น กำลังใจ จึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของคณะอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันต่าง ๆ ที่ได้ ให้ความอนุเคราะห์จนทำให้การทดลองหลักสูตรอบรมสำเร็จลุล่วงลงได้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุชาติ ตันธนะเดชา ดร.สินธุ์ สโรบล ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง ดร.คำเพชร ภูริปริชญ์ ดร.ชเนศ จิตสุทธิภากร ผู้ช่วยศาสตราจารย์พัชริน คำรงกิตติกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จารึก สงวนพงษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิทธิธา มณีแสง นางไพรวลัย ศรีเทพ และผู้นำท้องถิ่นทุก ท่านที่ได้ให้การอบรม

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้รับกำลังใจอย่างดียิ่งจากคุณแม่บังอร สวัสดิ์ดวง ขอกราบขอบพระคุณ เป็นอย่างสูง คุณค่าและประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยนี้ ขอขอบแต่ผู้มีพระคุณทุกท่าน และผู้ทรง ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของแผ่นดิน

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฌ
สารบัญแผนภูมิ	ฎ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย	6
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	7
กรอบแนวคิด ทฤษฎีในการวิจัย	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	13
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	15
ตอนที่ 1 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	15
ตอนที่ 2 การวางแผนกลยุทธ์	42
ตอนที่ 3 การจัดการศึกษาของผู้ใหญ่	48
ตอนที่ 4 การพัฒนาหลักสูตรอบรม	67
ตอนที่ 5 ผู้นำท้องถิ่นกับการพัฒนาท้องถิ่น	59
ตอนที่ 6 นโยบายและภารกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏ	64
ตอนที่ 7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	69
3 วิธีดำเนินการวิจัย	76
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	76
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	78
การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ	85
การเก็บรวบรวมข้อมูล	88

บทที่	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูล	90
ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย	94
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิง นิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม	94
ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบความต้องการของผู้นำท้องถิ่นในการอบรมกลยุทธ์การจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนมีส่วนร่วม	91
ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาหลักสูตรอบรม “กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”	92
ขั้นตอนที่ 4 ทดลองใช้หลักสูตรอบรม	95
ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลหลักสูตรและการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร	96
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	104
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิง นิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม	104
ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบความต้องการของผู้นำท้องถิ่นในการอบรมกลยุทธ์การจัดการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนมีส่วนร่วม	110
ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาหลักสูตรอบรม การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ...	128
ขั้นตอนที่ 4 ทดลองใช้หลักสูตรอบรม	141
ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลหลักสูตรและการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร	164
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	170
วัตถุประสงค์ในการวิจัย	170
วิธีดำเนินการวิจัย	170
สรุปผลการวิจัย	174
อภิปรายผลการวิจัย	182
ข้อเสนอแนะ	190
รายการอ้างอิง	194
ภาคผนวก	205
ก รายงานผู้ทรงคุณวุฒิ	206
ข รายงานผู้ทรงคุณวุฒิเป็นวิทยากร	208
ค รายงานกลุ่มตัวอย่าง	209

บทที่	หน้า
ง หุคประเมินโครงร่างหลักสูตร	210
จ ผลงานของผู้เข้าอบรม	229
ฉ เอกสารประกอบการอบรม	250
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	337

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.1	เขตท้องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ตามยุทธศาสตร์ที่ 7.1.....	28
2.2	เขตท้องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ตามยุทธศาสตร์ที่ 7.2.....	31
2.3	การกำหนดตัวชี้วัดมาตรฐานของแหล่งท้องเที่ยว	33
2.4	แนวทางพื้นฐานระหว่างการเรียนรู้การสอนของเด็กและผู้ใหญ่	49
2.5	วิสัยทัศน์ ภารกิจของมหาวิทยาลัย	66
3.1	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำท้องถิ่น	77
3.2	ผลการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจความต้องการ	86
3.3	สรุปการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ	87
4.1	แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	105
4.2	ข้อมูลพื้นฐานของสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	111
4.3	ข้อมูลประสบการณ์ด้านการอบรมผู้ตอบแบบสอบถาม	113
4.4	ความคิดเห็นของผู้นำท้องถิ่นต่อความต้องการเกี่ยวกับ สภาพการอบรมแต่ละด้าน ...	115
4.5	ความต้องการของผู้นำท้องถิ่นให้กำหนดวัตถุประสงค์ในการอบรม.....	116
4.6	ความต้องการของผู้นำท้องถิ่นในการให้กำหนดเนื้อหาอบรม.....	116
4.7	ความต้องการของผู้นำท้องถิ่นให้กำหนด คุณสมบัติของวิทยากร	117
4.8	ความต้องการของผู้นำท้องถิ่นให้มีปัจจัยที่สนับสนุนการอบรม	117
4.9	ความต้องการของผู้นำท้องถิ่นให้กำหนดเวลาอบรมด้านเนื้อหาของหลักสูตรอบรม	118
4.10	ความต้องการของผู้นำท้องถิ่นให้ใช้เทคนิควิธีการอบรม	118
4.11	ความต้องการของผู้นำท้องถิ่นในการกำหนดงบประมาณ ในการเข้าอบรม.....	119
4.12	ความต้องการให้มีการประเมินเหมาะสมการกำหนดระยะเวลาในการอบรม	119
4.13	การกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการอบรม	121
4.14	การกำหนดเวลาในการอบรมด้านเนื้อหาของหลักสูตรการอบรม	122
4.15	การกำหนดระยะเวลาในการอบรมตลอดหลักสูตร	122
4.16	ผลการวิเคราะห์สภาพความพร้อม 4 ด้าน	123
4.17	แผนการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ	144
4.18	คะแนนการทดสอบก่อนและหลังการอบรมของผู้รับการอบรม	159
4.19	ผลการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยของการประเมินสมรรถนะผู้เข้าฝึกอบรม.....	161
4.20	ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้รับการอบรมเกี่ยวกับการดำเนินการจัดอบรม	164
4.21	ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของรายละเอียดหลักสูตร	166

สารบัญแผนภูมิ

ญ

บทที่	หน้า
2.1	17
2.2	18
2.3	22
2.4	25
2.5	36
2.6	55
3.1	82
3.2	101
4.1	108
4.2	120
4.3	156
4.4	156
4.5	156
4.6	156
4.7	157
4.8	157
4.9	158
4.10	158
4.11	160
4.12	161
4.13	161
4.14	165
4.15	165
4.16	165
4.17	168

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ด้วยความสำคัญที่มีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศรัฐบาลจึงประกาศให้ปี 2530 เป็นปีแห่งการท่องเที่ยวไทยและได้บรรจุการท่องเที่ยว ให้เป็นยุทธวิธีสำคัญในการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 -2534) เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวของประเทศไทยได้เพิ่มสูงขึ้นเป็นอย่างมากและกลายเป็นรายได้สำคัญของประเทศไทยมาโดยตลอดในระดับประมาณ 7 หมื่นล้านบาทต่อปี (สมาคมนักวิชาชีพไทยในญี่ปุ่น, 2539) อย่างไรก็ตามผลกระทบของการท่องเที่ยวมิได้จำกัดอยู่เฉพาะด้านบวกเท่านั้น แต่ยังรวมถึงผลกระทบทางลบอีกมากมายที่สำคัญได้แก่ ความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศและสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียงอันเนื่องมาจากการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อรองรับการท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้จึงเกิดกระแสที่สำคัญต่อการพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของโลก โดยเฉพาะเมื่อครั้งมีการประชุมสุดยอด สิ่งแวดล้อมโลกหรือ “Earth Summit” เมื่อปี 2535 ที่เมืองริโอ เดอ จานโร ประเทศบราซิล มีส่วนผลักดันให้เกิดกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ประการประกอบด้วย (1) กระแสความ ต้องการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ (2) กระแสความต้องการของตลาดการท่องเที่ยวในด้านการศึกษารเรียนรู้และ (3) กระแสความต้องการพัฒนาคน จากกระแสการพัฒนาทั้ง 3 ประการดังกล่าว มีผลต่อการปรับตัวของระบบการท่องเที่ยวและระบบการจัดการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ (Alternative Tourism) ดังนั้นแนวคิดในการนำเสนอการท่องเที่ยวอันเป็นทางเลือกใหม่นี้จึงมีชื่อเรียกอย่างหลากหลาย เช่น Green Tourism, BioTourism, Sustainable Tourism, Conservation Tourism, Responsible Tourism และการจัดการท่องเที่ยวที่นิยมและแพร่หลายที่สุดในเวลานี้และมีนัยยะเชิงความหมายที่เข้าใกล้กับการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากที่สุด คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) และบางครั้งอาจ เรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน (สินธุ์ สโรบล, 2546)

ต่อมาในปี 2546 ประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวอาจมีสาเหตุหลัก 3 ประการที่เป็นตัวแปรในครั้งนี้ คือ (1) สถานการณ์โรคไข้หวัดนก (2) เหตุการณ์การก่อการร้ายในต่างประเทศ และ(3) ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ เหล่านี้ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในประเทศไทยโดยรวมประมาณ 9.32 ล้านคน มีรายได้ประมาณ 278, 800 ล้านบาท แม้จะมีรายได้เพิ่มขึ้นแต่ไม่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามเป้าหมายได้ เพราะเมื่อเดือนกรกฎาคม 2548 จากผลการสำรวจของนิตยสารที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว แทรเวิล แอนด์เลเซอร์ เวิลด์ ของสหรัฐฯ ได้จัดทำผลการสำรวจกลุ่มผู้อ่านประจำปี 2547 ประเทศไทยตกมาอยู่ที่อันดับ 3 ในขณะที่เกาะบาห์ลีในอินโดนีเซีย กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับคะแนนโหวตว่า สวยงามที่สุดในโลก (เบญจวรรณ

วงศ์คำ, 2548) ดังนั้นรัฐบาลจึงให้ความสำคัญการพัฒนาอุตสาหกรรมนี้ โดยได้ส่งเสริมการท่องเที่ยว และตั้งเป้าหมายไว้ว่า ในปีพ.ศ. 2548 – 2551 จะสามารถผลักดันให้ไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว เอเชีย (Tourism HUB of Asia) ด้วยการชูภาพลักษณ์ประเทศไทยเป็นดินแดนแห่งความรื่นรมย์ หรือ Happiness on Earth โดยตั้งเป้าไว้ว่า จะให้มีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเพิ่มขึ้นเป็น 20 ล้านคนต่อปี ทำรายได้ 7 แสนล้านบาท เป็นนักท่องเที่ยวในประเทศจำนวน 81 ล้านคนสร้างรายได้ 5.5 แสนล้านบาท รวมรายได้มากกว่า 1 ล้านล้านบาท และจะเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดนักท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียให้ได้ 10 เปอร์เซ็นต์ในสิ้นปี 2551 วางกลยุทธ์ไว้ 8 กลยุทธ์ เน้นเจาะกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพที่มีการใช้จ่ายสูง (เบญจวรรณ วงศ์คำ, 2548: 10) ความสำเร็จในการใช้การท่องเที่ยวผลักดันการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยได้มีส่วนทำให้รัฐบาลบรรจุเรื่องการท่องเที่ยวไว้ใน ยุทธศาสตร์เพื่อการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2548 – 2551 มี 3 ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์การพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว และยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบบริหารจัดการแบบบูรณาการ ซึ่งกำหนดไว้เป็นกลยุทธ์รวม 11 กลยุทธ์ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2548)

ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 – 2554) ในยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาขีดความสามารถด้านการแข่งขันของประเทศจะต้องพิจารณาควบคู่ไปกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยให้ทุกภาคส่วนได้ร่วมกันพัฒนา เพื่อให้ท้องถิ่นได้รับความเสมอภาค (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2548) นอกจากนี้ในพระราชบัญญัติกำหนดแผน และขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 และประกาศคณะกรรมการกระจาย อำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่อง กำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนจังหวัด (ประกาศ วันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2546) เป็นกฎหมายปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละฉบับจะกำหนดอำนาจและหน้าที่ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละ ประเภทดำเนินการ เกี่ยวกับการบริการสาธารณะเพื่ออำนวยความสะดวกต่อประชาชนในท้องถิ่นของตน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมและพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในท้องถิ่นได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม (สมชาย เลี้ยงพรพรรณ, 2547)

ดังนั้นจะเห็นว่า มิติการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเดิมอยู่ในความดูแลของภาครัฐ โดยอาศัยหลักการและวิชาการเพื่อการจัดการแหล่งธรรมชาติให้มีความยั่งยืนและสามารถรองรับการท่องเที่ยวควบคู่กันไป แต่มิติของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวได้เปลี่ยนแปลงไป ชุมชนถูกคาดหวังให้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นทั้งในด้านการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษา การจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติ การให้ความรู้และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว แต่แนวทางดังกล่าวยังไม่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ยังเกิดความคิดแยกส่วน แยกกันคิด แยกกันวางแผน แยกกันงบประมาณ แยกกันจัดการ เมื่อมองภาพรวมแล้วจะเห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวที่ถูกทำลายลงไปอย่าง

รู้เท่าไม่ถึงการณ์ โดยผ่านภาพของการกระตุ้นเศรษฐกิจจากรัฐบาลทำให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างไร้ทิศทาง เมื่อเศรษฐกิจในชาติเกิดปัญหาหาจึงต้องเปลี่ยนแนวทางและกลยุทธ์เพื่อให้การท่องเที่ยวมีส่วนในการฟื้นฟูเศรษฐกิจ (จิตศักดิ์ พุฒจร, 2546: 10)

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลกระทบที่ชุมชนได้รับภายหลังจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนพบว่า ชุมชนส่วนใหญ่มองว่าเกิดผลในเชิงบวกต่อชุมชนทั้งการแลกเปลี่ยนกับคนภายนอก การสร้างรายได้ การเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ชุมชนเกิดความสามัคคี เกิดการพัฒนาและนำมาซึ่งความภาคภูมิใจของชุมชน ส่วนปัญหาที่ชุมชนประสบได้แก่ ขาดการวางแผนที่ดี ชุมชนยังขาดความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บางแห่งยังขาดความพร้อม ขาดประสบการณ์และเงินทุนในการดำเนินการ และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว พร้อมกันนั้นชุมชนได้ตั้งข้อสังเกตและข้อเสนอแนะโดยเน้นให้หน่วยงานภาครัฐเข้าไปช่วยส่งเสริมการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ช่วยประชาสัมพันธ์ และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (การจัดการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2546)

อาจกล่าวได้ว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือเป็นการสร้างรายได้หลักที่สำคัญส่วนหนึ่งของประเทศ อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวที่ผ่านมาได้ส่งผลกระทบต่อทรัพยากร สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมและประเพณีของประเทศ อันเป็นเหตุให้เกิดการปรับตัวของระบบท่องเที่ยวเป็นอย่างมากและหากพิจารณาถึง องค์ความรู้ทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมทั้งกระบวนการบริหารจัดการแล้ว พบว่า หน่วยงานต่าง ๆ ที่ใช้การท่องเที่ยวยังมีความไม่ชัดเจนในด้านแนวคิดและหลักการวิธีการและกระบวนการบริหารจัดการ ฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวและการกระจายรายได้ผลประโยชน์สู่ชุมชนท้องถิ่น (สินธุ์ สโรบล, 2547: 19)

ในด้านปัญหาของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนขาดทักษะการเรียนรู้ในการเข้าใจศักยภาพของชุมชนที่แท้จริงนำมาถึงปัญหาการวางแผนที่ขาดประสิทธิผล ทั้งนี้ผู้นำชุมชนนับว่ามีบทบาทสำคัญในการผลักดันการพัฒนา แต่ยังขาดความรู้ในการวางแผนจัดกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และนักท่องเที่ยวและขาดความเข้าใจในหลักการบริหารจัดการท่องเที่ยว การไม่สามารถรวมพลังอำนาจในชุมชน ทั้งในด้านการมีส่วนร่วม การปรับตัว การสร้างสิทธิในชุมชน การสร้างเครือข่าย ทำให้ชุมชนไม่สามารถนำศักยภาพเหล่านี้มาเป็นปัจจัยในการวางแผนได้ จึงจำเป็นต้องเริ่มต้นจากรากฐานความพร้อมของชุมชนท้องถิ่น โดยการกระตุ้นให้ผู้นำชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในหลักการจัดการ และการให้ชุมชนค้นหาประวัติศาสตร์ ดำเนิน ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเสียก่อน- จนเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่นซึ่งจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้าง กลยุทธ์การพัฒนาเพื่อกำหนดทิศทางการจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสม ฉะนั้นจำเป็นต้องอาศัยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้การวางแผนกลยุทธ์การท่องเที่ยวชุมชน (ประพิรพร อักษรศรี, 2548: 6) ที่สำคัญ คือ ผู้นำ ชุมชนในท้องถิ่นซึ่งต้องเป็นหลักในการบริหารจัดการแต่ยังขาดความรู้และความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาสภาพแวดล้อมและทรัพยากรในท้องถิ่น ถ้าการท่องเที่ยวประสบผลเลิศในด้านการบริหารจัดการ จะนำมาซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนและท้องถิ่น แต่หากผู้นำขาดความเข้าใจในการวางแผนกลยุทธ์ เพื่อการบริหารจัดการอย่างเป็นอุปสรรคได้เช่นกัน (โหมยง โต้ะทอง, 2548: 5)

นโยบายส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนา นับเป็นภารกิจหนึ่งของมหาวิทยาลัยราชภัฏซึ่งวิสัยทัศน์การพัฒนาอุดมศึกษาในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายสูงสุด คือ การทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทยเป็นการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึดคนและชุมชนเป็นศูนย์กลาง มีคุณภาพทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสิ่งแวดล้อมให้คนไทยรู้เท่าทันโลก สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยที่ยังคงอนุรักษ์วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ความเป็นไทย ภายใต้วิสัยทัศน์ดังกล่าว ได้กำหนดยุทธศาสตร์ การพัฒนาอุดมศึกษาในยุทธศาสตร์ที่ 4 การเสริมสร้างศักยภาพการศึกษาให้เกิดความมั่นคงแก่ชุมชน และท้องถิ่น โดยมุ่งให้ความสำคัญกับการนำชุมชนและท้องถิ่นเป็นศูนย์กลางของการสร้างแนวคิด การปรับปรุงบทบาทและวิธีการจัดการ ให้สถาบันอุดมศึกษาตอบสนองได้ตรงตามความต้องการ ในการพัฒนาของชุมชนและท้องถิ่น จึงเป็นการปรับวิธีการปฏิบัติของสถาบันอุดมศึกษาทั้งในเชิงวิชาการ การจัดการศึกษา การกระจายโอกาสและความเสมอภาค กิจกรรมการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งการร่วมมือและเรียนรู้ซึ่งกันและกันในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการ อุดมศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 6)

นอกจากนี้ปรัชญาการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ คือ มหาวิทยาลัยไทยเพื่อความเป็นไท และเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ในมาตรา 7 ได้กำหนด จุดมุ่งหมายและบทบาทหน้าที่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ให้เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยาเพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนของปวงชน มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุง รักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน วิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอด และพัฒนาเทคโนโลยี ทะนุบำรุง ศิลปะ และวัฒนธรรมผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2547 : 3)

เมื่อพันธกิจหนึ่งของมหาวิทยาลัยราชภัฏ คือ การพัฒนาท้องถิ่น ดังนั้นมหาวิทยาลัยราชภัฏจึงต้องเห็นภูมิทัศน์ (landscape) ทางการเมืองและทางสังคมที่เปลี่ยนไปในท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์เป็นไปอย่างรวดเร็ว พร้อมกับการเติบโตขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่กำลังเติบโตค่อนข้างเร็ว และกำลังจะกลายเป็นศูนย์กลางอำนาจใหม่ เป็นจุดหนึ่งที่ราชภัฏอาจจะ นำเข้าไปช่วยงานในด้านการบริหารส่วนท้องถิ่นเป็นการทำงานเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง (นลินี กังศิริกุล, 2547 : 2)

มหาวิทยาลัยราชภัฏสนับสนุนการพัฒนา ที่เน้นการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในภูมิภาคและชนบทให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยมีเศรษฐกิจชุมชนที่มั่นคงเป็นตัวนำ และเป็นฐานในการยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตในอนาคต และยังสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นในการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความตระหนักและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการบริหารจัดการ ด้วยการเพิ่มบทบาทของภาครัฐเพื่อสนับสนุนชุมชนให้มีส่วนร่วมและโอกาสในการศึกษาให้มากขึ้น โดยการสนับสนุนหลักสูตรการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบที่สอดคล้องกันด้วยศักยภาพและภูมิปัญญาของท้องถิ่นรวมทั้งจัดระบบการถ่ายทอดความรู้ให้แพร่หลาย จึงมีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม ในการกำหนดหลักสูตรการศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น (สุครัตน์ ชาญเลขา, 2545: 20)

ฉะนั้นจะเห็นว่า การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ทั้งมีส่วนเกื้อกูลวิถีชีวิตชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป ด้วยความสำคัญดังกล่าวรัฐบาลได้กำหนดนโยบายทั้งในระดับชาติและในระดับท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวท้องถิ่น จึงเป็นหน้าที่สำคัญของผู้นำท้องถิ่น ที่จะสร้างวิสัยทัศน์นำพาให้ท้องถิ่นพัฒนาตามการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหาสำคัญ คือ การไม่เข้าใจบริบทของสังคมเพื่อนำมาใช้ในการวางแผนท้องถิ่นให้ทัดเทียมสังคมภายนอก และการไม่เข้าใจการจัดการสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติให้ยั่งยืนจะส่งผลให้ นักท่องเที่ยวที่เข้าไปเยี่ยมชมชุมชนสร้างปัญหาด้านมลพิษและการขาดจิตสำนึกในคุณค่าท้องถิ่นได้ นอกจากนี้ชุมชนในท้องถิ่นที่ขาดผู้นำที่เข้าใจในการพัฒนาย่อมขาดเครื่องชี้นำให้สังคมไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ขาดทิศทางในการรักษาทุนของชุมชนให้สืบทอดยืนยาว ขาดความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แนวทางในการให้ความรู้แก่ผู้นำท้องถิ่นด้านการวางแผนกลยุทธ์เพื่อ การจัดการท่องเที่ยว จึง เป็นกลวิธีการพัฒนาสังคมอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ทุกส่วนของชุมชน พัฒนาไปอย่างประสานกลมกลืน สอดคล้องกับท้องถิ่นและสังคมไทย ฉะนั้นบทบาทในการพัฒนาที่ดีจึงควรเริ่มต้น โดยให้ผู้นำท้องถิ่นเข้าใจสถานการณ์ทั้งภายในภายนอกชุมชน มีวิสัยทัศน์ในการกำหนดกลยุทธ์เพื่อการพัฒนา สามารถจัดการทรัพยากร ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยว ได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ตอบสนองความต้องการบุคลากรที่มีความรู้ในอันที่จะอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรทางศิลปวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืนต่อไป

โดยเหตุที่ ภารกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏสอดคล้องกับนโยบายการบริหารราชการส่วนภูมิภาคที่เน้นให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา เมื่อรัฐบาลให้การส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยชุมชนมีส่วนร่วม มหาวิทยาลัยราชภัฏซึ่งนอกจากจะมีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนแล้ว

การพัฒนาท้องถิ่นและการเพิ่มศักยภาพของผู้นำท้องถิ่นระดับต่าง ๆ ถือเป็นบทบาทสำคัญยิ่งของการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนด้วย โดยเฉพาะการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานความต้องการของท้องถิ่นที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ฉะนั้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นเครื่องมือของท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพของระบบธรรมชาตินิเวศ โดยใช้ธุรกิจบริการเป็นกลไกในการเชื่อมประสานระหว่างคนในชุมชน และคนภายนอกชุมชนได้เป็นอย่างดี

ดังนั้นเพื่อให้การศึกษาเป็นเครื่องมือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และท้องถิ่น โดยกระบวนการจัดการอบรมแก่ผู้นำท้องถิ่นจะปรากฏผล โดยตรงสู่การบริหารจัดการท้องถิ่นที่ชุมชนมีส่วนร่วม ตรงตาม ความต้องการและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ฉะนั้นมหาวิทยาลัยราชภัฏจึงควรตระหนักถึงการพัฒนาโดยการจัดการหลักสูตร รูปแบบการเรียนการสอน สื่อการสอน แหล่งการเรียนรู้ การประเมินผล ให้แก่ผู้นำชุมชนเพื่อเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาท้องถิ่นโดยตรง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรอบรมการวางแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับผู้นำท้องถิ่นในภูมิภาคการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาและวิเคราะห์นโยบายของมหาวิทยาลัยราชภัฏด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนมีส่วนร่วม
2. สำรวจและวิเคราะห์ความต้องการของผู้นำท้องถิ่นในการอบรมกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. พัฒนาหลักสูตรอบรม “การวางแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับผู้นำท้องถิ่นในภูมิภาคการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ”

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ได้ศึกษาขอบเขตการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีชื่อเรียกแตกต่างกันหลายอย่างเช่น การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ การท่องเที่ยวเพื่อรักษาสีงแวดล้อม นิเวศสัญจร ในงานวิจัยนี้ได้เลือกใช้คำว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะประกอบด้วยเนื้อหา 3 ลักษณะ คือ

- 1.1.1 ลักษณะและองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 1.1.2 หลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 1.1.3 บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.2 การวางแผนกลยุทธ์ ด้านการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว มาตรการ เชิงรุกทางการตลาดโดยการส่งเสริมความยั่งยืนทางการสร้างเครือข่าย การยกระดับมาตรฐาน โดยสนับสนุนใช้การจัดการเชิงกลยุทธ์ตามแนวทางของเกณฑ์ MBNQA ของ Malcolm Baldrige และ เกณฑ์รางวัลแห่งคุณภาพ (TQA) ของสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ

2. การประเมินรูปแบบหลักสูตรอบรม การทดลองจัดอบรมโดยดำเนินการในภูมิภาคของ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งมีพื้นที่รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษา 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดปทุมธานี จังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดสระแก้ว มีแนวในการพิจารณา ดังนี้

2.1 แนวนโยบายตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ ในยุทธศาสตร์ที่ 1 การเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ ข้อ 7.1 ส่งเสริมสนับสนุนการค้าการลงทุนและการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยกระทรวงมหาดไทย ระบุให้จังหวัดปทุมธานี เป็นเขตท่องเที่ยว ดังนี้ เชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ

2.2 สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา มีการศึกษาศักยภาพด้านการจัดการท่องเที่ยวของจังหวัดปทุมธานีตามโครงการวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชน : สิ่งแวดล้อม สุขภาพ และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์(คณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ, 2549) พบว่า จังหวัดปทุมธานีมีศักยภาพพื้นที่เป็นแหล่งการท่องเที่ยว เพราะเป็นเขตพื้นที่อุตสาหกรรมขนาดใหญ่จำเป็นต้องมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญ ทั้งสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มริมสองฝั่งแม่น้ำโดยมีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านใจกลางจังหวัด ทำให้ชุมชนยังคงดำรงวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมท่ามกลางความเจริญ โดยเฉพาะมีชุมชนแบบมอญโบราณ และมีวัดทางพระพุทธศาสนาทั้งทางเถรวาทและมหายานมากมาย เป็นวัดขนาดใหญ่ที่มีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นประจำ นับเป็นสถานที่ที่น่าสนใจสำหรับคนต่างชาติที่จะมาฝึกฝนการนั่งสมาธิ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การวางแผนและดำเนินการโดยใช้หลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งให้ความสำคัญในระบบนิเวศ และเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตประชาชนในท้องถิ่นที่มีอยู่ โดยให้มีการศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในกระบวนการท่องเที่ยวและให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการ

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ หมายถึง การสร้างระบบการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้โดยมีกิจกรรมการให้การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการเรียนรู้ในวิถีชีวิตขนบธรรมเนียม ประเพณีอันหลากหลาย เป็นการช่วยเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ และสร้างความตระหนัก สร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องให้กับนักท่องเที่ยว ให้กับประชาชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการ โดยมี

สถาบันการศึกษาทำหน้าที่เชื่อมโยงการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีสู่ชุมชนในท้องถิ่น เน้นผลที่ได้รับตามความต้องการของชุมชน

การวางแผนกลยุทธ์ หมายถึง กระบวนการที่ประกอบด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและข้อมูลสำคัญของธุรกิจที่ใช้ในการประกอบการตัดสินใจ การวางแผนทางการดำเนินงานและการควบคุมการปฏิบัติงานเชิงกลยุทธ์ขององค์กรเพื่อที่จะสร้างความมั่นใจ ว่าองค์กรสามารถที่จะดำเนินการได้อย่างสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ตลอดจนสามารถมีพัฒนาการในการแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การวางแผนท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม หมายถึง การสร้างรูปแบบการวางแผนและการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นโดยชุมชนมีอำนาจการตัดสินใจในการกำหนดทรัพยากรให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อการอนุรักษ์ ควบคู่ไปกับการทำความเข้าใจของชุมชนถึงผลกระทบในการท่องเที่ยว

ภูมิภาคการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ หมายถึง พื้นที่ในจังหวัดที่เป็นเขตรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยราชภัฏต่าง ๆ เพื่อการส่งเสริมการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่น ประกอบด้วยมหาวิทยาลัยราชภัฏ 6 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคกลางและภาคใต้

ผู้นำท้องถิ่น หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้า ดูแลเอาใจใส่ และปกครองให้ชาวชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดี ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง ผู้นำที่เป็นทางการได้รับการเลือกตั้งจากชุมชนให้ทำหน้าที่เป็นนายกและกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล ประชานและสมาชิกสภาเทศบาล ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิด ทฤษฎี และหลักการ ในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)
2. การวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning)
3. การจัดการศึกษาของผู้ใหญ่
4. การพัฒนาหลักสูตรอบรม
5. ผู้นำท้องถิ่น

รายละเอียดของกรอบแนวคิด ทฤษฎี และหลักการ ดังแผนภูมิดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (การท่องเที่ยวแห่งประทศไทย, 2538)
ระบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 1. ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว 2. ด้านการบริหาร 3. ด้านตลาดของการท่องเที่ยว
 4. ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว (Chettamart, 2003)
หลักการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 1. เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติและวัฒนธรรม 2. เกิดความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม 3.การให้ความรู้ทางธรรมชาติเป็นเครื่องมือสำคัญ 4. ควรก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนในท้องถิ่นมากที่สุด 5.ความพึงพอใจของคนท่องเที่ยวที่ได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยว (Dowling, 1995)
ระบบนิเวศท้องถิ่น
 1. โครงสร้างระบบนิเวศ 2 ระบบ คือ ส่วนประกอบที่ไม่มีชีวิตและมีชีวิต
 2. การจำแนกระบบนิเวศของไทย (รำไพพรรณ แก้วสุริยะ, 2548)
ความสัมพันธ์ของระบบนิเวศ
 การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อจัดการระบบนิเวศชุมชน(ชศ สันตสมบัติ, 2544)
องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 1.ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว 2.ตลาดการท่องเที่ยว 3.การบริหารท่องเที่ยว
 4.การให้การศึกษาและการส่งเสริมจิตสำนึก 5.การมีส่วนร่วมของประชาชน
 6.การจัดการสิ่งแวดล้อม 7.การจัดทำแผนทางการปฏิบัติ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แห่งประเทศไทย, 2540)
นโยบายหลักและแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ
 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2542)
บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว
 1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่ง 2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก
 3.ด้านสภาพแวดล้อม 4. ด้านคุณค่าและความสำคัญ 5. ด้านการต้อนรับของคนในท้องถิ่น 6. ด้านการจัดการ (สมชาย เลียงพรพรรณ, 2547)
บทบาทของชุมชนในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวชุมชน
 1.ชุมชนเป็นเจ้าของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว 2.เป็นผู้จำหน่ายสินค้า
 3.เป็นองค์กรท้องถิ่นผู้จัดการการท่องเที่ยว 4.เป็นผู้ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม
 5. มีนักท่องเที่ยวใช้แหล่งท่องเที่ยวของชุมชน (David A. Fennell, 1999)
หลักการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (สินธุ์ สุโรบล,2546)

การวางแผนกลยุทธ์
ความสำคัญของการจัดการเชิงกลยุทธ์
 1. การกำหนดทิศทางขององค์กร 2.สร้างความสอดคล้องในการปฏิบัติ
 3.สร้างความพร้อมให้แก่องค์กร 4.สร้างประสิทธิภาพในการแข่งขัน
กระบวนการจัดการกลยุทธ์
 1.การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 2. การจัดวางทิศทางขององค์กร
 3.การกำหนดกลยุทธ์ 4. การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ 5.การควบคุมเชิงกลยุทธ์ (วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์, 2548)
ระดับกลยุทธ์
 1. กลยุทธ์ระดับองค์กร 2. กลยุทธ์ระดับการแข่งขัน 3.กลยุทธ์ระดับปฏิบัติการ (สมชาย ภคภาสนวิวัฒน์, 2548)
กลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยว (บุญเลิศ จิตต์วัฒนา 2543.Barnes, 1996)
การวางแผนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การพัฒนา 5 ขั้นตอน คือ การกำหนดจุดประสงค์ การสำรวจและการประเมิน การประเมินคุณค่าลักษณะเด่นพื้นที่สำคัญ การสังเคราะห์ และการเขียนโครงการ (Dowling,1993)

การจัดการศึกษาของผู้ใหญ่
ลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ด้วยออบรม
 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้ใหญ่ซึ่งเป็นบุคลากรในองค์กร โดยออบรมเพื่อพัฒนาการทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ผู้ใหญ่ จึงมีลักษณะความต้องการความก้าวหน้าและต้องการเพิ่มศักยภาพตัวเองซึ่งมักจะมีประสบการณ์ค่านิยมคิดตัวเอง โดยนิยมทำงานเป็นบุคคลเดี่ยว หรือเป็นกลุ่มเน้นเป็นการเรียนรู้ตลอดชีพ (Roger, 1986)
ทฤษฎีการเรียนรู้การสอนของผู้ใหญ่
 ทฤษฎีการเรียนรู้การสอนของผู้ใหญ่ตั้งอยู่บนความเชื่อ 4 ประการ
 1.มโนทัศน์ของผู้เรียน 2. บทบาทประสบการณ์ของผู้เรียน
 3.ความพร้อมที่จะเรียนรู้ 4.การนำไปสู่การเรียนรู้
 การจัดอบรมผู้ใหญ่ต้องเตรียม 1.สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้
 2.การวางแผนการเรียนรู้ร่วมกัน 3.การวิเคราะห์ความต้องการ 4. กำหนดวัตถุประสงค์ และเนื้อหาที่สนองความต้องการของผู้เรียน 5.มีวิธีการและสื่ออุปกรณ์ที่เหมาะสม 6.ต้องประเมินผลการเรียนรู้ (Knowles, 1980)
ลักษณะธรรมชาติในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่
 ผู้ใหญ่ต้องรู้เหตุผลในการเรียนรู้ มุ่งไปที่ชีวิตประจำวันในที่งานหรือการแก้ปัญหา, ลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เพื่อการขึ้นำตนเอง, บทบาทของประสบการณ์ของผู้เรียน มีผลกระทบต่อการเรียนรู้, การจัดหลักสูตรควรอาศัยสถานการณ์ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริง (ณรงค์วิทย์ แสนทอง, 2548)

ความต้องการออบรมกลยุทธ์การท่องเที่ยวของผู้นำท้องถิ่น
 1.ด้านการวางแผนกลยุทธ์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
 2.ด้านความรู้ความเข้าใจการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 3.ด้านหลักการจัดการท่องเที่ยว โดยชุมชนมีส่วนร่วม

เนื้อหาหลักสูตรออบรมกลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับ ผู้นำท้องถิ่นในภูมิภาคของมหาวิทยาลัยราชภัฏ
1. ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 1.1 ความหมายและความเป็นมาของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 1.2 ลักษณะและองค์ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 1.3 ระบบนิเวศท้องถิ่น
 1.4 นโยบายหลักและแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 1.5 การวางแผนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม
 1.6 กลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. การจัดการเชิงกลยุทธ์
 2.1 ประเภทของกลยุทธ์
 2.2 การจัดการเชิงกลยุทธ์แนวคิดของ Malcolm Baldrige
 2.3 การกำหนดทิศทางกลยุทธ์
 2.4 การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ ด้วย SWOT Analysis
 2.5 การปฏิบัติตามกลยุทธ์และการควบคุม

การพัฒนาหลักสูตรออบรมเพื่อการจัดการศึกษาให้ผู้ใหญ่ องค์ประกอบของหลักสูตร
 1.จุดมุ่งหมาย 2.เนื้อหาวิชา 3.กิจกรรมการเรียน การสอน
 4.รายงานประเมินผล (Taba, 1962 Kerr, 1971 Tyler, 1949)
ขั้นตอนในการสร้างหลักสูตรออบรม
 1.การกำหนดความต้องการของผู้รับการอบรม 2.การกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะและทั่วไป 3.การเลือกและจัดลำดับเนื้อหาหลักสูตร
 4.กำหนดวิธีการอบรมกลุ่ม เป้าหมาย 5.การนำหลักสูตรอบรมไปทดลองซึ่งมีองค์ 6.การนำหลักสูตรอบรมไปทดลองซึ่ง 7. การประเมินผลประสิทธิภาพของหลักสูตร (UNESCO, 1987)
การดำเนินการอบรม
 1.การหาความจำเป็นในการอบรม 2.หลักสูตรในการอบรม
 3. ระยะเวลาในการอบรม 4.เทคนิคการอบรม 5.วิทยากรในการอบรม 6.สถานที่อบรม 7.การประเมินผล (สมพงษ์ เกษมนัส, 2526)
วิธีการฝึกอบรม
 การบรรยาย การอภิปราย การสาธิต การระดมสมอง การฝึกปฏิบัติ การเล่นเกม (นักรบ ระวีการณ,2543)
การประเมินหลักสูตร
 1.ประเมินปฏิบัติการอบรมสอน 2 ประเมินผลการเรียนรู้
 3.ประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป 4. ประเมินผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับองค์กร (จินตนา พงศ์ถีนทงงาม, 2543)

ผู้นำท้องถิ่นกับการพัฒนาท้องถิ่น
ความหมายของผู้นำท้องถิ่น ลักษณะผู้นำท้องถิ่น(ทวี ทิมชา,2518)
ประเภทของผู้นำท้องถิ่นโดยทั่วไป
 1.โครงสร้างผู้นำแบบทางการ 2โครงสร้างผู้นำแบบไม่เป็นทางการ (จิรพรหม กาญจนจิตรรา, 2520)
การพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่น
 1 การมีส่วนร่วมของประชาชน 2. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน (Rogers, 1969)
บทบาทที่คาดหวังผู้นำท้องถิ่น
 1.เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2.เป็นผู้นำในการริเริ่มความคิดการพัฒนาแนวใหม่ 3.เป็นผู้วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชนในท้องถิ่น
 4.เป็นผู้นำท้องถิ่นร่วมมือกันทำกิจกรรมสร้างสรรค์พัฒนา 5.เป็นผู้รับฟังปัญหาและหาความร่วมมือให้ชุมชน (ศิริ เทพเสถียร, 2529)

หลักสูตรออบรมกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับผู้นำท้องถิ่นในภูมิภาคของมหาวิทยาลัยราชภัฏ
 1. หลักการเหตุผล
 2. วัตถุประสงค์การอบรม
 3. เนื้อหา
 4. วิธีการอบรม
 5. สถานที่จัดอบรม
 6. ระยะเวลาในการอบรม
 7. ผู้รับการอบรม
 8. การประเมินผล
 9. คู่มือประกอบการอบรมหลักสูตรออบรมกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับผู้นำชุมชนในภูมิภาคของมหาวิทยาลัยราชภัฏ
ผู้นำท้องถิ่นที่ผ่านออบรมตามหลักสูตร มีสมรรถนะต่าง ๆ ดังนี้
 1. ด้านความรู้
 1.1 มีความรู้ในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการจัดท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
 1.2 มีความรู้ในการวางแผนกลยุทธ์เพื่อจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลและความต้องการของท้องถิ่น
 2 ด้านทักษะ
 2.1 มีความสามารถในการเขียนแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนมีส่วนร่วม
 2.2 มีความสามารถในการสร้างทีมงานเพื่อพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนมีส่วนร่วม
 3 ด้านทัศนคติ
 3.1 เกิดความรักและตระหนักในการพัฒนาท้องถิ่น โดยชุมชนมีส่วนร่วม
 3.2 เห็นคุณค่าในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

อธิบายกรอบแนวคิดของการวิจัย

การพัฒนาหลักสูตรอบรม “กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับผู้นำท้องถิ่นในภูมิภาคการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ” ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและหลักการ จากนักการศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

1. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

คำว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือ Ecotourism การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้นำเสนอราชบัณฑิตสถานพิจารณาประกาศใช้อย่างเป็นทางการแล้ว (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542: ข.11) หมายถึง การท่องเที่ยวรูปแบบใหม่รูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ที่มุ่งให้เกิดการดูแลสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งการท่องเที่ยว องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) เสนอแนวคิดในเอกสารเผยแพร่ในปี 2549 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2546: 7) ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง 1) การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงธรรมชาติ 2) มีการให้ความรู้และการสื่อความหมาย 3) เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มเล็ก 4) ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นกับธรรมชาติ 5) ก่อประโยชน์แก่ท้องถิ่น 6) กระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์

หลักการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องครอบคลุมองค์ประกอบ 4 ด้าน (Chettamart, 2003) ได้แก่ ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว ด้านตลาดของการท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการ และด้านผลิตภัณฑ์และการบริการการท่องเที่ยว ประเด็นสำคัญคือ ความสามารถในการจัดการทรัพยากรของพื้นที่และระบบนิเวศในการรองรับการท่องเที่ยว เพื่อให้ทรัพยากรท่องเที่ยวอยู่ได้ยั่งยืน โดยไม่เสื่อมโทรมลง และไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นตามมา ดังนั้นหลักเกณฑ์สำคัญของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงมีหลัก 5 ประการ (Dowling, 1995 อ้างถึงใน วัฒนาพร สุญา, 2545: 15) คือ 1) เน้นลักษณะสำคัญทางชีวภาพและวัฒนธรรมในแหล่งธรรมชาติ 2) เอื้ออำนวยให้เกิดความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม 3) การให้ความรู้ทางธรรมชาติในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4) ก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่คนในท้องถิ่น 5) คำนึงถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โครงสร้างทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการประยุกต์ใช้ มีหลักการสำคัญจะต้องประกอบด้วย ระบบนิเวศวิทยา ปัจจัยทางมนุษย์ทั้งระดับผู้มาเยือนและผู้ให้บริการ และ สิ่งอำนวยความสะดวกในการบริการ โดยจะต้องสอดคล้องไปกับระบบนิเวศวิทยา

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540: 3-12) อธิบายว่าองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 7 องค์ประกอบ 1) สักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว และศักยภาพของการจัดการ 2) ตลาดการท่องเที่ยว 3) กิจกรรมการบริการท่องเที่ยว 4) การให้การศึกษาและการสร้างจิตสำนึก 5) การมีส่วนร่วมของประชาชน 6) การจัดการสิ่งแวดล้อม 7) การจัดทำแนวทางการปฏิบัติที่มีความยืดหยุ่นระดับหนึ่ง

สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(2546) ได้กำหนดนโยบายหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงนิเวศและแผนงาน ประกอบด้วย รายละเอียดโครงการที่เป็นไปตามนโยบายและกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งคณะกรรมการการท่องเที่ยวแห่งชาติมีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2544 ให้ประกาศเป็นแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติให้สอดคล้องภายใต้นโยบายหลัก

นอกจากนี้กระทรวงมหาดไทย ได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์เพื่อให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ วิจิต หล่อจิระธนะกุล และคณะ (2548) ใน ยุทธศาสตร์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ ยุทธศาสตร์ที่ 7.1 ส่งเสริม สนับสนุนการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัด และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดให้แต่ละจังหวัดให้เป็นเขตท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ และ ยุทธศาสตร์ที่ 7.2 ส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเมืองชายแดนและด่านชายแดน โดยกำหนดแต่ละจังหวัดให้เป็นเขตท่องเที่ยวประเภทต่าง

2. การวางแผนกลยุทธ์(Strategic Planning)

กระบวนการจัดการกลยุทธ์ (วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์, 2548: 18) ประกอบด้วยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การจัดวางทิศทางขององค์กร การกำหนดกลยุทธ์ การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ การควบคุมเชิงกลยุทธ์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้บรรจุรางวัลคุณภาพแห่งชาติไว้ในแผนยุทธศาสตร์การเพิ่มผลผลิตของประเทศ (สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2546) โดยมีสถาบันเพิ่มผลผลิต แห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐกับเอกชนเพื่อเผยแพร่ สนับสนุน และผลักดันให้องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาคการผลิตและการบริการนำเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติไปพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการ องค์กรที่มีวิธีปฏิบัติและผลการดำเนินการในระดับมาตรฐานโลกจะได้รับการประกาศเกียรติคุณด้วยรางวัลคุณภาพแห่งชาติ การกำหนดคุณภาพแห่งชาติในแผนยุทธศาสตร์ได้รับแนวคิดจาก Malcolm Baldrige Criteria เป็นบรรทัดฐานสำคัญของการประเมินตนเองขององค์กร โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ 1) ค่านิยมหลักและแนวคิด (Core Values) ในการกำหนดการบริหารจัดการเพื่อความเป็นเลิศ 2) ระบบการบริหารจัดการที่เป็นเลิศ มีค่านิยมหลักแบ่งเป็น 7 หมวด คือ หมวดการนำองค์กร หมวดการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ หมวดการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมวดการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ หมวดการมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล หมวดการจัดการกระบวนการ หมวดผลลัพธ์การดำเนินการ

การวางแผนกลยุทธ์ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวมี 2 กลยุทธ์ คือ 1) กลยุทธ์หลัก เป็นกลยุทธ์ที่ให้พนักงานขายและพ่อค้าคนกลางผลักดันผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวไปยังนักท่องเที่ยวอีก

ที่หนึ่ง 2) กลยุทธ์คือเป็นกลยุทธ์ที่มุ่งไปยังนักท่องเที่ยวให้เกิดความต้องการผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว แล้วดึงนักท่องเที่ยวให้ถามหาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวจากผู้ค้าปลีกและผู้ค้าส่ง

ดังนั้นรูปแบบการวางแผนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่เป็นยุทธวิธีในการวางแผนท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มี 5 ขั้น คือ ขั้นกำหนดจุดประสงค์ด้วยการวิเคราะห์ภูมิหลัง ขั้นสำรวจและการประเมินขั้นการประเมินคุณลักษณะเด่นพื้นที่ ขั้นการสังเคราะห์ และขั้นการเขียนโครงการ

3. การจัดการศึกษาของผู้ใหญ่

การพัฒนาและฝึกอบรมจะต้องเน้นหนักไปในเรื่องที่จะช่วยรักษาหรือเพิ่มศักยภาพ ในการแข่งขัน คนเป็นปัจจัยสำคัญและการพัฒนาบุคคลจะต้องทำอย่างต่อเนื่องเป็นขั้นตอน เพื่อสร้าง “Competencies” คือ สมรรถนะของคนและองค์กรมากกว่าการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

การจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้แก่ผู้ใหญ่ ย่อมมีลักษณะความแตกต่างจากผู้ที่ได้รับการอบรมที่เป็นเด็กอย่างมาก และยังมี ความแตกต่างในกลุ่มที่เป็นผู้ใหญ่ด้วยกันเองอีกด้วย อาจจัดได้ โดยการอบรมเพื่อพัฒนาการทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมที่สมบูรณ์เต็มที่ สามารถวางแผนการปฏิบัติ งานของตัวเอง และทำตามแผนนั้นได้

ทฤษฎีการเรียนรู้การสอนของผู้ใหญ่ ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า ผู้ใหญ่แต่ละคนเป็นผู้มีวุฒิภาวะที่สมบูรณ์จึงมีความต้องการและความสามารถที่จะเป็น ผู้นำตนเอง (Self-Directing) จึงมีการใช้ประสบการณ์ในการเรียนรู้และความพร้อมที่จะเรียนของตนเอง และต้องการเรียนรู้เพื่อแก้ ปัญหาในชีวิตของตนเองได้ ผู้สอนหรือผู้จัดการอบรมจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก โดยเตรียมการในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

4. การพัฒนาหลักสูตรอบรม

สิ่งจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร คือ กระบวนการพัฒนาหลักสูตร ตามแนวคิดของ ราล์ฟ ไทเลอร์ (Ralph W. Tyler, 1949) กระบวนการพัฒนาหลักสูตรจะเริ่มจากการศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้เรียน สังคม หรือเนื้อหาความรู้ก่อน แล้วกำหนดวัตถุประสงค์ชั่วคราวของหลักสูตรให้สอดคล้องกับข้อมูล ที่ได้มาหลังจากนั้นไปศึกษาปรัชญา จิตวิทยาการเรียนรู้ และเป้าหมายของโรงเรียน โดยคำนึงถึงพื้นฐานของคุณค่าทางการศึกษา เป้าหมายของการศึกษาและหน้าที่ของโรงเรียน หลังจากนั้นจึงกำหนดวัตถุประสงค์ที่แน่นอน ยูเนสโก (UNESCO, 1987) ได้เสนอขั้นตอนในการสร้างหลักสูตรอบรม 7 ขั้น คือ 1) การกำหนดความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ 3) การเลือกและจัดลำดับเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรม 4) กำหนดวิธีการฝึกอบรม กลุ่มเป้าหมาย สถานที่ เวลา และแหล่งข้อมูล 5) การนำหลักสูตรฝึกอบรมไปทดลองใช้เบื้องต้น 6) การนำหลักสูตรฝึกอบรมไปทดลองใช้จริง 7) การประเมินผลประสิทธิภาพของหลักสูตร

วิธีการฝึกอบรม นับว่ามีความสำคัญอย่างมากทั้งนี้ เพราะวิธีการฝึกเป็นสิ่งที่จะทำให้ การอบรมบรรลุจุดมุ่งหมาย (นักรบ ระวังการณ์ อ้างถึงในจินตนา พงศ์ถิ่นทองงาม 2543 : 17-18) ในการสอนหลักสูตรฝึกอบรมโดยทั่วไปมักเป็นผู้ใหญ่ การสอนผู้ใหญ่ต้องคำนึงถึงจิตวิทยาในการ สอน ต้องเข้าใจถึงลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เช่นผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ช้า มีปัญหาสุขภาพ สำหรับ อุปนิสัย และอายุมีผลต่อการเรียนรู้ ไม่ชอบบังคับ การสอนควรเลือกใช้หลาย ๆ วิธีในวิธีที่เขาชอบ ผู้ใหญ่ต้องการการชมเชย การให้กำลังใจ ไม่ชอบการประเมินผล ผู้สอนต้องอดทน ใจเย็น ดังนั้นการ สอนผู้ใหญ่จึงต้องเรียกร้องความสนใจ ชี้ให้เห็นประโยชน์ เพื่อแก้ปัญหาชีวิต กระตุ้น จูงใจ ให้เกิด ความกระตือรือร้น ให้กำลังใจ หลีกเลี่ยงการทำให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดี ควรประเมินผลด้วยการสังเกต

5. ผู้นำท้องถิ่นกับการพัฒนาท้องถิ่น

ความหมายของผู้นำท้องถิ่น หมายถึง บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลในชุมชนที่คนใน ชุมชนให้การยอมรับนับถือ มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงาน สามารถสร้างแรงศรัทธาให้คน ในชุมชนยอมรับร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่น จนนำไปสู่จุดหมายปลายทางที่ชุมชนได้วางไว้ร่วมกัน พร้อมทั้ง สามารถแนะนำและแก้ปัญหาต่าง ๆ ภายในชุมชน หรือภายนอกชุมชนที่อาจส่งผลกระทบต่อความ เป็นอยู่ของคนในชุมชน นอกจากนี้ผู้นำที่คตินั้นจะไม่ใช่ผู้นำที่ใช้อำนาจในการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ แต่จะเป็นผู้นำที่สามารถชักจูงผู้อื่นให้มีจิตใจคล้อยตามโดยอาศัยเหตุผล ประเภทของผู้นำโดยทั่วไป อย่างกว้างๆ เป็น 2 ประเภท คือ 1) โครงสร้างผู้นำแบบทางการ 2) โครงสร้างผู้นำแบบไม่เป็นทาง

ปัจจัยที่ส่งผลให้การพัฒนาศักยภาพของผู้นำท้องถิ่นประสบผลสำเร็จ และส่งผลต่อการ พัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นทำให้ประชาชนดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข นอกจากการพัฒนาศักยภาพด้าน ความรู้ ทักษะคิด และการกระทำตามบทบาทของผู้นำ ได้แก่ 1) บทบาทในฐานะผู้ให้ความรู้ ความเข้าใจ ถูกต้องให้แก่ประชาชนในด้านการดำรงชีพโดยมีชัยสถ์ไม่พุงเพื่อ 2) บทบาทในฐานะผู้นำที่ทำให้เกิด พลัง 3) บทบาทในฐานะเป็นผู้ประสานงานและผู้แก้ปัญหา

ด้วยเหตุที่ท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้นจึงมีการกำหนด พระราชบัญญัติขึ้นเพื่อกำหนดให้ผู้นำท้องถิ่นระดับตำบลได้ทำหน้าที่ดูแลหมู่บ้าน ได้แก่ พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2546 (กรมการปกครอง, 2546) โดยได้บัญญัติให้ผู้นำท้องถิ่นมีตำแหน่งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และมีบทบาทหน้าที่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. หลักสูตรอบรมผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการท้องถิ่น เพื่อตอบสนองแผนยุทธศาสตร์ ชาติในการพัฒนาขีดความสามารถด้านการจัดการท้องถิ่น ทำให้ทราบถึงการเป็นผู้นำท้องถิ่นที่ สามารถนำองค์ความรู้จากการอบรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์

2. กลยุทธ์ที่สอดคล้องกับชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศรูปแบบต่าง ๆ โดยกระบวนการชุมชนมีส่วนร่วม ทำให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรค อันจะนำมาสู่การวางแผนจัดการท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

3. วิธีการจัดการท้องถิ่นเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อันจะนำมาซึ่งแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและการสร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรอบรมกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับผู้นำท้องถิ่นในภูมิภาคของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้าจากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ทั้งเอกสาร ตำรา บทความ วารสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นกรอบแนวคิด ทฤษฎี เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัย ซึ่งจะนำเสนอตามหัวข้อต่างๆ โดยลำดับต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่ 2 การวางแผนกลยุทธ์

ตอนที่ 3 การจัดการศึกษาของผู้ใหญ่

ตอนที่ 4 การพัฒนาหลักสูตรอบรม

ตอนที่ 5 ผู้นำท้องถิ่นกับการพัฒนาท้องถิ่น

ตอนที่ 6 นโยบายและภารกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ตอนที่ 7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รายละเอียดของแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ มีดังนี้

ตอนที่ 1 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในการศึกษา เรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สอดคล้องกับงานวิจัยนี้ เกี่ยวข้องกับการวางแผนกลยุทธ์เพื่อจะได้อาศัยเป็นข้อมูลในการจัดทำเนื้อหาสาระของหลักสูตรอบรมต่อไป โดยมีรายละเอียดประเด็นดังต่อไปนี้

1.1 ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือ Ecotourism เป็นคำผสมระหว่าง

คำว่า Ecology แปลว่า นิเวศวิทยา กับ

คำว่า Tourism แปลว่า การท่องเที่ยว

สำหรับการบัญญัติศัพท์ Ecotourism เป็นภาษาไทยนั้น ได้มีผู้เสนอใช้ชื่อหลายคำ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ การท่องเที่ยวเพื่อรักษาสัตว์ป่าและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเพื่อรักษาสัตว์ป่าและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเพื่อรักษาสัตว์ป่าและสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวเพื่อรักษาสัตว์ป่าและสิ่งแวดล้อม คำว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยได้นำเสนอราชบัณฑิตยสถานพิจารณาประกาศใช้อย่างเป็นทางการแล้ว (บุญเลิศ จิตต์ตั้งวัฒนา, 2542: ข.11) ไม่ว่าจะเรียกกันอย่างไรต่างก็หมายถึง การท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ รูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) ที่มุ่งให้เกิดการดูแลสิ่งแวดล้อมและ

ระบบนิเวศของแหล่งการท่องเที่ยว ดังนั้นจึงมีผู้ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้อย่างมากพอจะยกตัวอย่างได้ดังต่อไปนี้

เฮกเตอร์ เซบอโลส (Hector Ceballos: 1990 อ้างถึงในสุรศักดิ์ ชุณณรงค์ 2539, 26) แห่งสหภาพสากลว่าด้วยการอนุรักษ์ (International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources – IUCN) เป็นบุคคลแรกที่ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า หมายถึง การท่องเที่ยวในรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการชื่นชม การศึกษาเรียนรู้และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณและสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติเหล่านั้น

อลิซาเบธ บู (Elizabeth Boo: 1991 อ้างถึงในสุนันทา พูนน้อย 2543: 37) ได้ดำเนินการวิจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในลาตินอเมริกาและหมู่เกาะแคริบเบียน และได้เขียนรายงานเรื่อง “Ecotourism: The Potentials and Pitfalls” ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า หมายถึง การท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ อันเนื่องมาจากมีรายได้สำหรับการดูแลพื้นที่การสร้างงานให้ชุมชนท้องถิ่น และการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม

องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) เสนอแนวคิดในเอกสารเผยแพร่ในปี 2549 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2546: 7) ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง

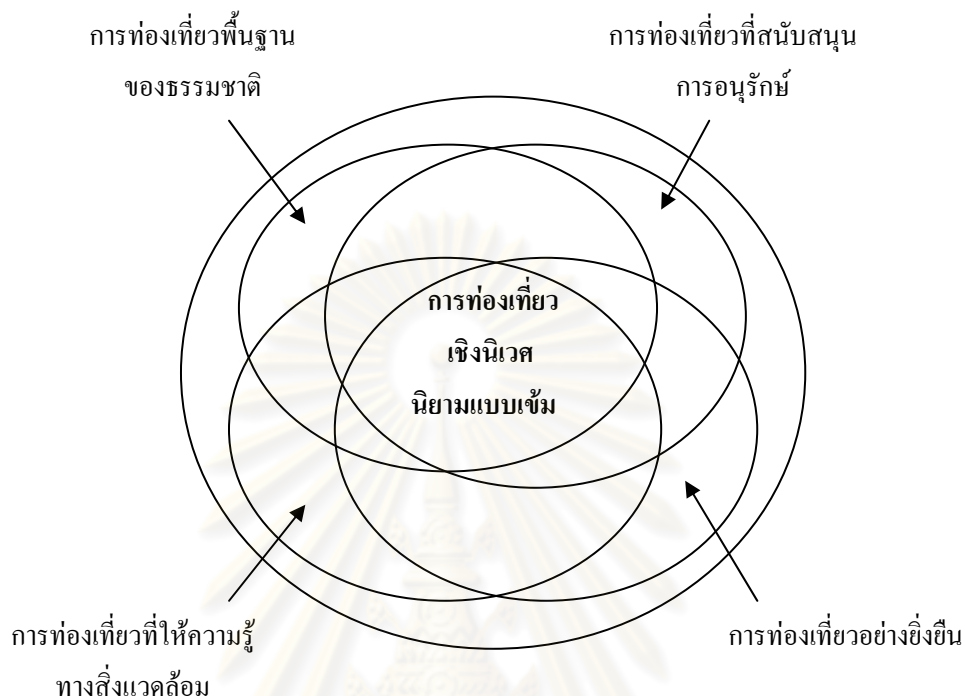
1. การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงธรรมชาติ
2. มีการให้ความรู้และการสื่อความหมาย
3. เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มเล็ก
4. ลดผลกระทบที่เกิดขึ้นกับธรรมชาติ
5. ก่อประโยชน์แก่ท้องถิ่น
6. กระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์

ราลฟี บัคเคย์ (Ralf Buckley: 1995 อ้างถึงในพรพิมล วิกิรัชพัฒน์, 2542: 12) แห่งมหาวิทยาลัยกรีฟฟิธ ประเทศออสเตรเลีย ได้อธิบายนิยามของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ 2 ลักษณะ คือ

นิยามแบบเฉพาะ (Restrictive Definition) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง ความสัมพันธ์กันขององค์ประกอบทั้งสี่จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ ซึ่งได้แก่ การท่องเที่ยวที่สนับสนุนพื้นฐานของธรรมชาติ สนับสนุนให้มีการอนุรักษ์ การให้ความรู้ทางสิ่งแวดล้อม และการจัดการอย่างยั่งยืน

นิยามอย่างกว้าง (Broader Definition) บัคเคย์ ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างใดอย่างหนึ่งในสี่อย่างก็เพียงพอ

การนิยามทั้ง 2 ลักษณะของบัณฑิตเรียนี้ ต่างมีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งสิ้น สามารถแสดงเป็นแผนภูมิได้ ดังนี้

แผนภูมิที่ 2.1 นิยามของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ที่มา: Ralf Bucklev: 1995 : 45

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2538: 7) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา ชื่นชมและเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพทางธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนไทยในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ นักท่องเที่ยวจะเป็นกลุ่มเดินทางที่แสวงหาสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมต่างๆ ที่ให้ประสบการณ์ที่หลากหลายให้มากขึ้น
2. ประสบการณ์จากการได้ไปเที่ยวแหล่งธรรมชาติ และเหลือประสบการณ์ที่ได้สัมผัสวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของสังคมที่แตกต่างจากที่ตนอยู่

3. โอกาสที่เรียนรู้เกี่ยวกับลักษณะทางธรรมชาติ วัฒนธรรมที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่
4. ให้มีการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมธรรมชาติ และสมบัติทางวัฒนธรรมในพื้นที่ที่ไปท่องเที่ยว

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2539: 7) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวโดยเข้าไปสัมผัสกับธรรมชาติ ซึ่งต้องมีการได้รับความรู้ทางนิเวศวิทยา จากผู้มีความรู้ในเรื่องนั้นๆ อย่างแท้จริง เพื่อให้ นักท่องเที่ยวที่เข้าไปมีความรู้เพิ่มขึ้น ประชากรในท้องถิ่น และความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่ต้องรักษาไว้

กราเดซ พัทธ์วิเชียร (อ้างถึงใน บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา 2542 ข, 12) ได้ให้ความหมาย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติวัฒนธรรมท้องถิ่น มีขอบเขต ซึ่งจำกัด โดยรูปแบบและสถานที่ตลอดจนในเรื่องกลุ่มนักท่องเที่ยว

จากความหมายดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้สามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น มีการให้ความรู้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องและให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการและการอนุรักษ์เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นโดยให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

1.2 หลักการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

หลักการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เซทตามาร์ท (Chettamart, 2003) อธิบายว่า ระบบการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยทั่วไปแล้ว ต้องครอบคลุมองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ด้าน ได้แก่

แผนภูมิที่ 2.2 ระบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ที่มา : Chettamart, 2003 : 23

ระบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 4 ด้านมีความเกี่ยวข้องกัน ดังนี้

1.2.1 ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ ความสามารถของพื้นที่และระบบนิเวศ ในการรองรับการท่องเที่ยว เพื่อให้ทรัพยากรท่องเที่ยวอยู่ได้ยั่งยืน โดยไม่เสื่อมโทรมลงไปอย่างถาวร และไม่

ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นตามมา ศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวในการดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมไปถึงการกำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสม ดังนั้นการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงเน้นการประเมินคุณค่าของทรัพยากรในพื้นที่ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานความสนใจเฉพาะด้านของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีต่อธรรมชาติ วิถีชีวิตและการอนุรักษ์ท้องถิ่น กิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรเป็นกิจกรรม ดังนี้

- 1.2.1.1 มีโอกาสใกล้ชิดและได้รับประสบการณ์ตรงจากธรรมชาติและวิถีชีวิตท้องถิ่น
- 1.2.1.2 มีโอกาสได้เข้าใจ เรียนรู้ และเกิดความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากร
- 1.2.1.3 มีโอกาสที่จะสร้างงานและรายได้แก่คนท้องถิ่น
- 1.2.1.4 กิจกรรมที่ส่งผลด้านการอนุรักษ์ ซึ่งอาจเป็นทางตรงข้ามหรือทางอ้อมและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและวิถีชีวิตท้องถิ่น

1.2.2 นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการจัดการด้านการตลาด นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะปะปนอยู่ทั่วไปในสังคม ก่อนไปทางสูง อายุ (40-50 ปี) มีการศึกษาและรายได้ดี นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีความปรารถนาที่จะได้ท่องเที่ยวในสถานที่ที่เป็นธรรมชาติ หรือมีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่แตกต่างไปจากชีวิตประจำวัน และมีความประสงค์ที่จะได้รับรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับธรรมชาติทั้งทางตรงและทางอ้อม (Kretchman & Eagles, 1990; Fennell & Eagles, 1990; and Eagles, 1992) มีความสนุกสนาน และมีความตั้งใจอย่างที่จะไปเดินทางท่องเที่ยวโดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตท้องถิ่น ดังนั้นจึงพร้อมที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น และไม่ต้องการให้มีการปรับเปลี่ยน หรือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกสบายในลักษณะเช่นเดียวกับถิ่นที่ตนเองอยู่อาศัยหรือคุ้นเคย หรือในลักษณะที่ได้รับจากการบริการในเมืองใหญ่ ดังนั้น ความสะดวกสบายในการเดินทางท่องเที่ยวไม่ใช่เป็นสิ่งสำคัญเท่าใดนัก แต่ นักท่องเที่ยว ประเภทนี้มักจะไม่ค่อยอดทนกับจำนวนนักท่องเที่ยวที่แออัดเสียอีกทีก็และมีสิ่งแปลกปลอมที่ขัดกับธรรมชาติ (Lindberg, 1991) การวางแผนจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำเป็นต้องมีการศึกษา ถึงลักษณะภูมิหลังของกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมาย ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว เชิงนิเวศ รวมไปถึงข้อเสนอแนะถึงแนวทางการเข้าถึงตลาดนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้

โดยปกติแล้วนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นผู้ที่สนใจ และเคร่งครัดในการรับผิดชอบดูแลธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามมีอยู่ไม่น้อยที่เป็นนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศหน้าใหม่ที่ขาดประสบการณ์หรือความรู้ ในเรื่องการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องเหมาะสมในแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่สำคัญที่เจ้าของพื้นที่และผู้ประกอบการรวมถึงภาครัฐ จะต้องให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวในการปฏิบัติตนและกฎระเบียบต่างๆ ก่อนการท่องเที่ยวจะเริ่มต้น

1.2.3 การบริการด้านต่าง ๆ และสิ่งอำนวยความสะดวก การบริการสำหรับการท่องเที่ยวครอบคลุมตั้งแต่ ที่พัก อาหาร ยานพาหนะขนส่งนักท่องเที่ยวตลอดจนการบริการกิจกรรมท่องเที่ยวการนำเที่ยวและการสื่อความหมายธรรมชาติแก่นักท่องเที่ยว ในบางแห่งบริการเรื่องที่พักหรืออาหารอาจไม่จำเป็น ขึ้นอยู่กับสภาพหรือลักษณะเฉพาะของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นเน้นการบริการด้านสื่อความหมายและการให้ข่าวสารข้อมูลเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การบริการศูนย์ข้อมูลและบริการนักท่องเที่ยว การบริการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยวในระหว่างการประกอบ กิจกรรมท่องเที่ยว เป็นต้น

การบริการด้านต่างๆ ที่มีโอกาสในการสร้างรายได้แก่ประชาชนท้องถิ่น เช่น บริการที่พัก อาหาร ยานพาหนะ และมีคฤหาสน์นำเที่ยวขึ้น เน้นให้ประชาชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมและดำเนินกิจการต่างๆ ในภาคบริการดังกล่าว เช่น จัดที่พักที่สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น (eco-lodge) เป็นมีคฤหาสน์นำเที่ยวในการเดินป่า และเป็นนักสื่อความหมายธรรมชาติ เป็นต้น

1.2.4 การบริหารจัดการ กลไกสำคัญในการควบคุมดูแลและจัดการให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นไปตามวัตถุประสงค์ คือ การบริหารจัดการ ประกอบด้วยองค์กรและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย รวมไปถึง แผนงานโครงการ มาตรการและกฎระเบียบต่างๆ ในการควบคุมดูแลให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นไปตามหลักการที่ถูกต้อง และยังเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการ

องค์กรรับผิดชอบควรทำหน้าที่บริหารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งอาจเป็นหน่วยงานของรัฐ เช่น กรมป่าไม้ รัฐวิสาหกิจ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นต้น องค์กรเหล่านี้ล้วนมีหน้าที่ในการดูแลจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน การจัดการและป้องกันผลกระทบจากการท่องเที่ยว มีการติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน ด้านการจัดการท่องเที่ยวในทุกองค์ประกอบ พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบำรุงรักษา จัดการบริหารด้านการบริการต่าง ๆ ให้ได้มาตรฐาน เช่น ความปลอดภัย และความสะอาด เป็นต้น และมีการจัดการบริหารด้านการเงิน อย่างโปร่งใส รวมไปถึงบังคับใช้กฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวในพื้นที่ หน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้แก่ หน่วยงานของรัฐ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสนับสนุนการประชาสัมพันธ์ และการให้ข้อมูลไปยังนักท่องเที่ยว เมื่อการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นมีความพร้อม ช่วยเหลือด้านการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการบริการด้านต่าง ๆ เช่น บริการนำเที่ยว และสื่อความหมาย เป็นต้น นอกจากนี้หน่วยงานของรัฐ เช่น กรมป่าไม้ ยังทำหน้าที่ควบคุมดูแลให้การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นไปตามกฎหมายและระเบียบปฏิบัติของพื้นที่ในความรับผิดชอบ

ดาวิ่ง (Dowling, 1995 อ้างถึงใน วัฒนาพร สุญา, 2545:15) ได้อธิบายถึงระบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีหลัก 5 ประการ คือ

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติและวัฒนธรรมในแหล่งธรรมชาติ
2. รูปแบบการท่องเที่ยวจะเอื้อให้เกิดความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม คือ ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด
3. ลักษณะสำคัญ คือ การให้ความรู้ทางธรรมชาติในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้การท่องเที่ยวเกิดความสนุก มีความหมายจากการได้ความรู้ ความเข้าใจ ก่อให้เกิดความตระหนักและสำนึกในคุณค่าของธรรมชาติ
4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรก่อให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่นมากที่สุด ทำให้เกิดการจ้างงาน การบริการจากกิจกรรมที่คนในท้องถิ่นเป็นเจ้าของรายได้เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น
5. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ที่ได้รับประสบการณ์ในการท่องเที่ยวก่อให้เกิดความร่วมมือตระหนักในคุณค่าและเกิดเสถียรภาพทางการเมืองที่เกิดจากความปลอดภัย ของนักท่องเที่ยว

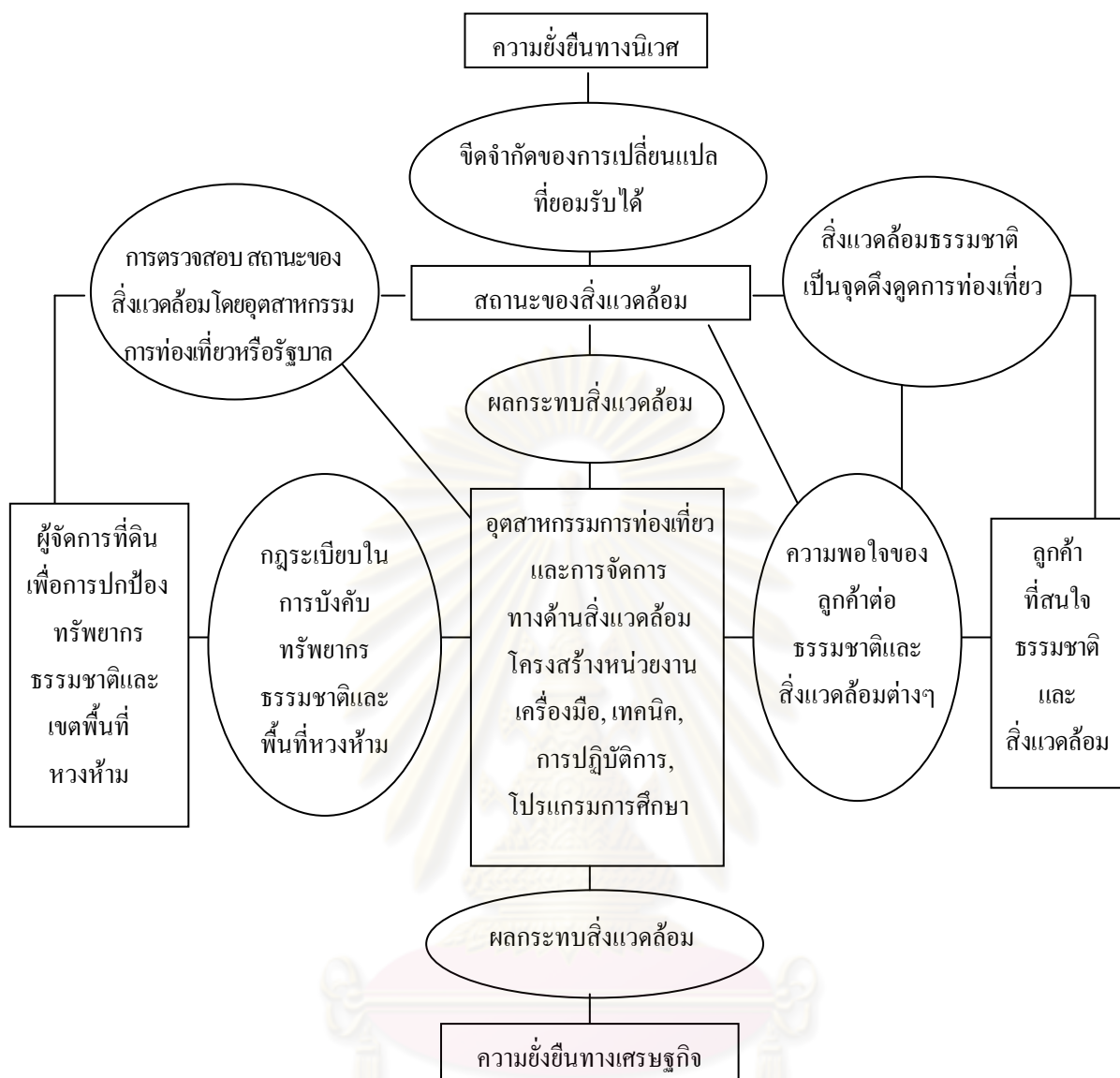
1.3 โครงสร้างทางทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

University of Aarhus (2000) ได้อธิบายถึง โครงสร้างทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการประยุกต์ใช้ โดยหลักการสำคัญจะต้องประกอบด้วย

1. ระบบนิเวศวิทยา คือ การรักษาระบบนิเวศธรรมชาติโดยคนในชุมชนควรมีส่วนร่วม
2. ปัจจัยทางมนุษย์ ทั้งระดับผู้มาเยือนและผู้ให้บริการที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีปัจจัยสำคัญได้แก่ รัฐ องค์กรเอกชน และประชาสังคม
3. สิ่งอำนวยความสะดวกในการบริการ โดยจะต้องสอดคล้องไปกับระบบนิเวศวิทยา

1.4 ระบบนิเวศท้องถิ่น

ราล์ฟ บัลคเลย์ (Ralf Buckley, 1995. อ้างถึงใน พรพิมล วิกฤษพัฒน์, 2542: 14) ได้แสดงให้เห็นถึง ความสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวกับระบบนิเวศวิทยาที่จะเกิดความยั่งยืน ซึ่งมีความเชื่อมโยงกันส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และจะนำไปสู่ผลกระทบต่อเศรษฐกิจ ที่จะก่อให้เกิดความยั่งยืน ดังแผนภูมิดังนี้

แผนภูมิที่ 2.3 ความสัมพันธ์ของความยั่งยืนทางนิเวศและความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ

ที่มา: Buckley (1995 : 45)

แผนภูมิแสดงให้เห็นว่า ความยั่งยืนทางนิเวศ (Ecological Sustainability) และความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ (Economic Sustainability) จะมีสิ่งแวดล้อมเป็นตัวเชื่อม เนื่องจากการท่องเที่ยวจำเป็นต้องใช้สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นจุดขาย เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว หมายถึง ด้านการตลาด อีกทั้งต้องพยายามทำให้นักท่องเที่ยวมีความพอใจเพื่อให้ธุรกิจการท่องเที่ยวอยู่ได้ ซึ่งหมายถึงมีผลกำไรเพียงพอในระดับหนึ่ง ท้ายสุดจะส่งผลให้เกิดความแม่นยำทางเศรษฐกิจ ในขณะที่เดียวกันความยั่งยืนทางนิเวศก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน เพราะถ้าระบบนิเวศเสื่อมโทรมลงการท่องเที่ยวก็จะอยู่ไม่ได้ด้วยเช่นกัน ดังนั้นจึงต้องมีการตรวจสอบสถานะของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติอยู่ตลอดเวลา โดยการจัดการและออกกฎระเบียบในการป้องกันเขตหวงห้ามและแหล่งทรัพยากร

รำไพพรรณ แก้วสุริยะ (2548) อธิบายถึง ความสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวเกี่ยวกับระบบนิเวศวิทยาและความหลากหลายทางชีวภาพ คำว่า ระบบนิเวศ หมายถึง โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่มีชีวิตกับสิ่งไม่มีชีวิต ที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้ มีการอาศัยพึ่งพซึ่งกันละกันอย่างสมดุล ประจุเป็นโซ่ห่วงแห่งชีวิตเดียวกันหากวงชีพหรือโซ่ห่วงแห่งชีวิตใดเกิดความเสียหายระบบนิเวศย่อมเสียหายตามไปด้วย

1.4.1 โครงสร้างระบบนิเวศแบ่งเป็น 2 ระบบ คือ

1.4.1.1 ส่วนประกอบที่ไม่มีชีวิต ได้แก่สารต่าง ๆ เช่น แก๊ส คาร์บอนไดออกไซด์ ไนโตรเจน ออกซิเจน น้ำ โปรตีน คาร์โบไฮเดรต และสภาพแวดล้อมทางกายภาพเช่น แสงอาทิตย์ ความชื้น อุณหภูมิ ความเค็ม ความเป็นกรด ต่าง

1.4.1.2 ส่วนประกอบที่มีชีวิต ประกอบด้วย พืช สัตว์ มนุษย์

1.4.2 การจำแนกระบบนิเวศของไทย ซึ่งอยู่ในเขตมีฤดูกาลของเขตร้อน ระบบนิเวศมีทั้งบนบกและในน้ำ มีความสัมพันธ์กับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ลักษณะนิเวศมีมากมาย ได้แก่ นิเวศป่าดงดิบชื้น ป่าดงดิบเขา ป่าดงดิบแล้ง ป่าสนเขา ป่าพรุน้ำจืด ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าทุ่งหญ้า หาดทราย หาดหิน ชายเลน ชายหาด ป่าเขาหินปูน เขาบนเกาะ ชายฝั่งทะเล แนวปะการัง

1.4.3 ความสัมพันธ์ของคนกับระบบนิเวศ ศันตสมบัติ (2544) ได้อธิบายถึง ศักยภาพของชุมชนในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นโดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อจัดการระบบนิเวศ ดังนี้

1.4.3.1 ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ ดิน น้ำ ป่า กับคน โดยชาวบ้านมีความเข้าใจดีว่า ป่ากับน้ำมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับดิน

1.4.3.2 ความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างและลักษณะของป่า ชาวบ้านมีความสามารถในการจำแนกประเภทของป่าตามการใช้สอยในชีวิตประจำวันและเพื่อการอนุรักษ์

1.4.3.3 ความรู้เกี่ยวกับการหมุนเวียนของธาตุอาหารในดินและเชื่อมโยงมวลชีวภาพ ในระบบนิเวศเขตร้อน ดังจะพบได้จากการรู้จักปลูกพืชหมุนเวียน การเผาต้นไม้เพื่อเพิ่มธาตุอาหารในดิน และการรักษาความสมดุลของธรรมชาติ

1.4.4 ความรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงทดแทนความเสื่อมโทรมของทรัพยากร หลังจากมีการใช้ระบบนิเวศ มีการปลูกฝังจิตสำนึกการรักษาระบบนิเวศจากประเพณีท้องถิ่น เช่น ประเพณีไหว้ต้นไม้ใหญ่ ทั้งยังรู้จักประโยชน์ของพันธุ์ไม้

1.4.4 ความรู้เกี่ยวกับการรักษาหนองน้ำ ลำคลองเพราะได้มีการพึ่งพาบบนิเวศในน้ำเพื่อการดำรงชีวิต การรู้จักสงวนไว้ให้เป็นทรัพยากรร่วมของชุมชน

1.5 แนวคิดมานุษยวิทยาการท่องเที่ยว (Anthropology of Tourism)

แนวคิดเกี่ยวกับมานุษยวิทยาการท่องเที่ยวนับเป็นแนวคิดใหม่ มีขอบเขตการศึกษาถึง

กระบวนการที่ต่อเนื่องระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนเจ้าของสถานที่ท่องเที่ยว ประกอบด้วย การศึกษา ความแตกต่างทางวัฒนธรรมและการเกิดผลกระทบทางวัฒนธรรม ในลักษณะของการ ให้และรับอิทธิพลทางวัฒนธรรมต่อสังคม สมิท (Valane L.Smith, อ้างถึงใน บุญยस्थ्य อนุช, 2546) แห่งมหาวิทยาลัยรัฐแคลิฟอร์เนีย (California state university) ได้อธิบายถึง ธรรมชาติของการท่องเที่ยวว่าเป็นการใช้เวลาว่างนอกเหนือจากการทำงาน การตัดสินใจที่จะใช้เงินหลังจากซื้อปัจจัย และภาวะที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น สงคราม การเมือง โรคระบาด และสภาพทางสังคมกับ ความต้องการท่องเที่ยวไปยังสถานที่ต่างๆ นอกจากนี้ยังรวมถึงลักษณะที่แตกต่างกันของประชากร แต่ละประเทศกับความต้องการท่องเที่ยวอีกด้วย จำแนกประเภทของการท่องเที่ยวตามลักษณะทาง มานุษยวิทยาได้ 5 ประเภท ได้แก่

1.5.1 การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ (Ethnic tourism) เป็นการท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ที่แปลก ปรหลาดและมีกลุ่มคนพื้นเมืองต่าง ๆ

1.5.2 การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural tourism) เป็นการท่องเที่ยวเพื่อชมวิถี ชีวิตของคนที่แตกต่างกันออกไป

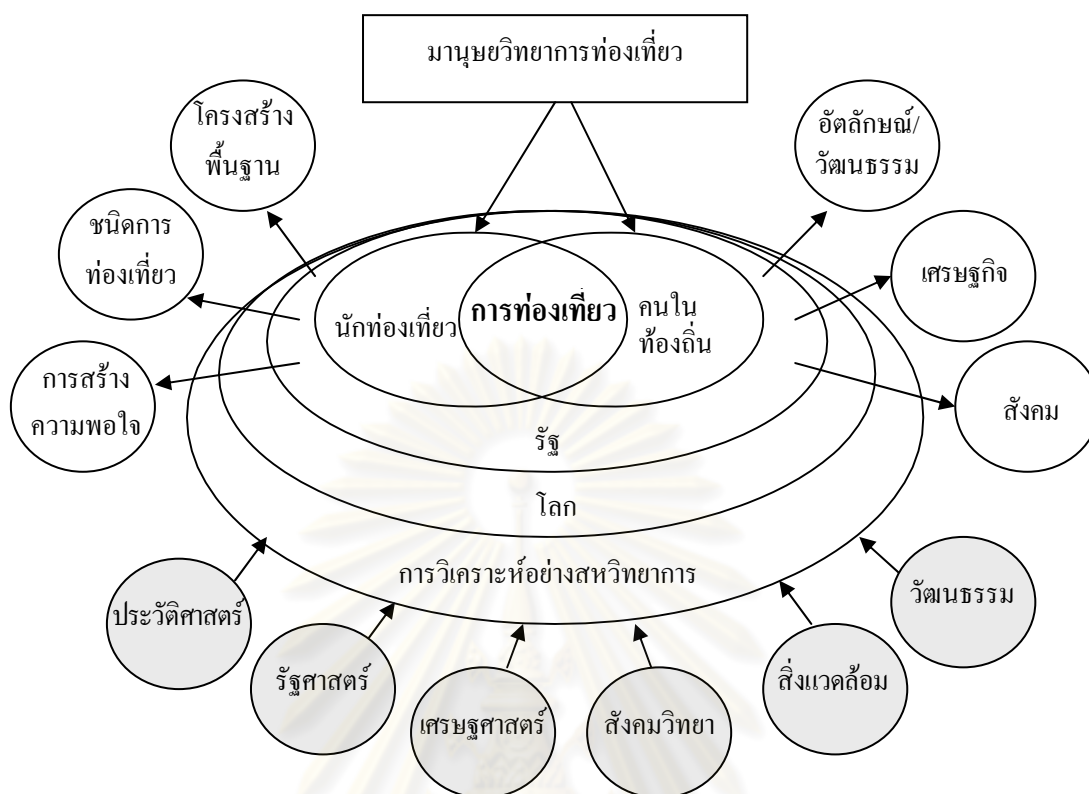
1.5.3 การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical tourism) เป็นการท่องเที่ยวตามชม โบราณวัตถุสถานที่สำคัญหรือพิพิธภัณฑน์ของเมืองต่างๆ โดยที่ไม่มีคนในท้องถิ่นเข้ามาเกี่ยวข้อง

1.5.4 การท่องเที่ยวเชิงสิ่งแวดล้อม (Environmental tourism) เป็นการท่องเที่ยว บางครั้งคล้ายกับการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์แต่ให้ความสำคัญกับการเที่ยวชมสิ่งแวดล้อมทาง ภูมิศาสตร์มากกว่า

1.5.5 การท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการ (Recreational tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่มี กิจกรรมเพื่อความบันเทิง เช่น การเล่นสกี การนวด การเล่นกีฬา การรับประทานอาหาร หรือการ แสดงต่าง ๆ

แนวคิดมานุษยวิทยาการท่องเที่ยว (บุญยस्थ्य อนุช, 2546) จะศึกษา นักท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวนอกจากในด้าน “ผลกระทบการท่องเที่ยว” แล้วยังให้ ความสำคัญต่อ “ผู้ถูกกระทำ” อันได้แก่ คนพื้นเมืองในชุมชนในฐานะเจ้าของสถานที่ท่องเที่ยว ที่ได้รับผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรม อาทิ ความเป็นอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ การถูก ครอบงำวัฒนธรรม ฯลฯ ดังนั้นการท่องเที่ยวมีรูปแบบการศึกษาแบบสหวิทยาการ ซึ่งอธิบายถึง ปรากฏการณ์ของชุมชนด้วยศาสตร์สาขาต่างๆ ตามแผนผังดังนี้

แผนภูมิที่ 2.4 กรอบแนวคิดมานุษยวิทยาการท่องเที่ยว

ที่มา: บุญสฤษฎัญ อเนกสุข, 2546: 18

แนวคิดมานุษยวิทยาการท่องเที่ยวเป็นการศึกษาถึง ประวัติศาสตร์ พิธีกรรมทางศาสนา วิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏขึ้นในการท่องเที่ยวกระทั่งกลายเป็นอุตสาหกรรมหลักของโลก ซึ่งให้เห็นถึงบทบาทของการท่องเที่ยวในการพัฒนาสังคมแก่ประเทศด้อยพัฒนาซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมครั้งสำคัญ นอกจากนี้การศึกษาการท่องเที่ยวผ่านมานุษยวิทยายังเป็นการศึกษาเพื่อพยายาม ค้นหาสถานะที่เป็นจริงในธรรมชาติของปรากฏการณ์การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นซึ่งมีคำอธิบายหลากหลายทางสังคมศาสตร์ในลักษณะของการเป็นสหวิทยาการโดยนำเอาคำอธิบายที่เกิดขึ้นจาก สหวิทยาการดังกล่าวไปสังเคราะห์ให้เห็นภาพรวมของคำอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอีกชั้นหนึ่ง

1.6 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540: 3-12) อธิบายถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถจำแนกได้ 7 องค์ประกอบ ดังนี้

1.6.1 ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง พื้นที่ที่รองรับนักท่องเที่ยว มีทรัพยากรที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์โดยตรงกับตลาดการท่องเที่ยว สักยภาพในการ

รองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ สักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว และศักยภาพของการจัดการเกี่ยวกับด้านการให้การศึกษา ด้านการจัดการป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว และด้านองค์การจัดการจัดการที่ให้การร่วมมือและระดับของการมีส่วนร่วม

1.6.2 ตลาดการท่องเที่ยว หมายถึง ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและบริการการท่องเที่ยวต่างๆซึ่งสะท้อนจากลักษณะของนักท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว

1.6.3 การบริการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว รวมทั้งสิ่งบริการที่รองรับก่อนและหลังการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความสะดวกสบายและตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน การบริการการท่องเที่ยวที่สำคัญประกอบด้วย ได้แก่ สถานที่พัก บริษัทนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ร้านอาหาร ร้านค้าและนันทนาการ

1.6.4 การให้การศึกษาและการสร้างจิตสำนึก การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การศึกษาโดยมุ่งเน้นการสร้างจิตสำนึกความรู้สึกและการปฏิบัติตนที่เหมาะสม อย่างมีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม ซึ่งนับเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่เกี่ยวข้องให้มึพฤติกรรมไปในทิศทางที่พึงปรารถนาตรงกับจุดมุ่งหมายที่กำหนด

1.6.5 การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นเป้าหมายสำคัญที่ได้รับการเน้นให้มีในกระบวนการท่องเที่ยวแนวใหม่ ตั้งแต่การให้ข้อมูลของท้องถิ่น การเตรียม การจัดการ การวางแผน การควบคุมดูแล การให้ใช้ทรัพยากร การมีส่วนร่วมในการบริหารและการได้รับประโยชน์จากการบริการ

1.6.6 การจัดการสิ่งแวดล้อม ผลจากการประชุม “Earth Summit” ที่เมืองริโอเดอจาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2535 ใน Agenda 21 เกี่ยวกับ Travel and Tourism Industry ที่ประชุมได้ชี้ให้เห็นถึงผลจากการไม่ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาจนำไปสู่ความหมายเสียหายอย่างรุนแรงที่ไม่อาจเรียกคืนกลับได้ของสภาพภูมิทัศน์ สัตว์ป่า สิ่งก่อสร้าง และความหลากหลายทางวัฒนธรรม ผลการประชุมมีส่วนผลักดัน ให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาลกับ ภาคเอกชน ที่เกี่ยวข้องในการจัดตั้งระบบและกระบวนการ เพื่อการประสานการพัฒนาอย่างยั่งยืน

1.6.7 การจัดทำแนวทางการปฏิบัติ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องมีแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านต่างๆ ที่เหมาะสมในทิศทางและรูปแบบเดียวกัน เพื่อเป็นการเสริมการดำเนินงานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นกระบวนการที่ต้องมีความต่อเนื่องและเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ที่เป็นจริงภายในกรอบที่เหมาะสม ดังนั้น แนวทางปฏิบัติจึงควรมีความยืดหยุ่นระดับหนึ่ง (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540)

1.7 นโยบายหลักและแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2546) ได้กำหนดนโยบายหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

1.7.1 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องมีการควบคุมดูแลรักษา และจัดการ ทรัพยากรให้คงสภาพเดิมไว้ให้มากที่สุด

1.7.2 การจัดการการท่องเที่ยว ต้องคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ มีกิจกรรมที่เหมาะสมและปรับให้เกิดความสมดุลกับรูปแบบและกิจกรรมเดิมที่มีอยู่

1.7.3 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องคำนึงถึงการพัฒนาด้านการให้การศึกษา สร้างจิตสำนึกที่ดีในการ รักษาระบบนิเวศร่วมกัน มากกว่าการมุ่งเน้นความเจริญทางเศรษฐกิจ

1.7.4 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องให้ความสำคัญการมีส่วนร่วมของประชาชน และองค์กรท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร การบริการ การแลกเปลี่ยนความรู้ วิชาการวัฒนธรรมชุมชน

1.7.5 ให้ความสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยองค์กรต่างๆ กำหนดบทบาท ที่ชัดเจนในการส่งเสริม โดยมีการจัดสรรงบประมาณ บุคลากรและกำหนดวิธีการที่เหมาะสม

1.7.6 นำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เข้าสู่แผนพัฒนาระดับต่างๆ อย่างมีความสำคัญ พร้อมทั้งให้มีการจัดสรรและกระจายงบประมาณอย่างทั่วถึงและเพียงพอ

1.7.7 สนับสนุนการศึกษา วิจัย และประเมินผลการพัฒนาอย่างรอบด้าน เพื่อกำหนดแนวทางการจัดการ การแก้ไขปัญหาและการปรับปรุงแผนอย่างเป็นขั้นตอน

1.7.8 มีการใช้กฎหมายในการควบคุม ดูแล รักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัดโดยเน้น การแนะนำตักเตือน และสร้างวินัยการท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วย

1.7.9 จัดทำแนวปฏิบัติหรือคู่มือการจัดการ(Code of Conduct) แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างถูกต้อง

1.7.10 จัดให้มีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งในแนวตั้งและแนวนอน โดยให้มีการประสานงานด้านข้อมูล ข่าวสารและการจัดการร่วมกันในทุกระดับ

แผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ คือ แผนงานประกอบด้วยรายละเอียดของโครงการที่เป็นไปตามนโยบายและกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งคณะกรรมการการท่องเที่ยวแห่งชาติมีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2544 ให้ประกาศเป็นแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติให้สอดคล้องภายใต้ นโยบายหลัก

กระทรวงมหาดไทย ได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์เพื่อให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ วิจิต หล่อจิระสุนท์กุล และคณะ (2548) อธิบายถึง ยุทธศาสตร์ที่

รองรับยุทธศาสตร์ชาติ คือ ยุทธศาสตร์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศโดยกระทรวงมหาดไทยได้กำหนดไว้ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 7.1 ส่งเสริม สนับสนุนการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดให้แต่ละจังหวัดให้เป็นเขตท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ

ตารางที่ 2.1 เขตท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ตามยุทธศาสตร์ที่ 7.1

ที่	ชนิดการท่องเที่ยว	ยุทธศาสตร์จังหวัด
1	ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและประวัติศาสตร์ร่วมยุค	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย (เพชรบูรณ์) - การส่งเสริมการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ร่วมยุค (สุโขทัย) - ส่งเสริมการท่องเที่ยวสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ (สระบุรี) - แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (ลพบุรี) - เชื่อมโยงการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ (สิงห์บุรี)
2	พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและสุขภาพ	<ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาให้เป็นศูนย์ประชุมสัมมนา-นันทนาการหลากหลายรูปแบบ (เพชรบุรี) - เมืองท่องเที่ยวสำหรับครอบครัวและสุขภาพ (ประจวบคีรีขันธ์) - พัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการพักผ่อนและท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทางลำคลอง (สมุทรสงคราม) - พัฒนาให้เป็นเมืองน่าเที่ยว (สมุทรสาคร)
3	ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (อุทัยธานี) - เมืองท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผจญภัย (นครนายก) - ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ปราจีนบุรี) - การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (สระแก้ว) - ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวิถีชุมชน (ราชบุรี)
4	ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการเรียนรู้แบบบูรณาการ	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ (ปทุมธานี)
5	เพิ่มมูลค่าการค้าชายแดนด้านตะวันตก และนานาชาติ	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมการค้าชายแดนและเปิดประตูการค้าสู่นานาชาติ ด้านตะวันตก (กาญจนบุรี) - พัฒนาเศรษฐกิจชายแดนตะวันตก (ราชบุรี)

ที่	ชนิดการท่องเที่ยว	ยุทธศาสตร์จังหวัด
6	การผสมผสานทักษะกับความรู้ ในการพัฒนาสินค้าเชิง วัฒนธรรมและส่งเสริมการ ท่องเที่ยวมรดกโลก	- รักษาและใช้ประโยชน์จากมรดกทางวัฒนธรรมในการเพิ่ม มูลค่า ทางด้านการท่องเที่ยว (อยุธยา) - การท่องเที่ยวผสมผสานองค์ความรู้ในการพัฒนาสินค้า (อ่างทอง)
7	การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวการ บริการและความปลอดภัย	- ส่งเสริมให้ท้องถิ่นพัฒนาการท่องเที่ยว (กาญจนบุรี) - แหล่งท่องเที่ยวการบริการและการรักษาความปลอดภัย (นครปฐม) - สร้างและพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวสู่ระบบการท่องเที่ยว (สุพรรณบุรี)
7	การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวการ บริการและความปลอดภัย	- ส่งเสริมให้ท้องถิ่นพัฒนาการท่องเที่ยว (กาญจนบุรี) - แหล่งท่องเที่ยวการบริการและการรักษาความปลอดภัย (นครปฐม) - สร้างและพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวสู่ระบบการท่องเที่ยว (สุพรรณบุรี)
8	การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว หลักกับแหล่งท่องเที่ยวที่มี ศักยภาพเชิงพาณิชย์	- พัฒนาเชื่อมโยงการท่องเที่ยวที่หลากหลายรูปแบบ (ระยอง) - พัฒนาการท่องเที่ยว (จันทบุรี)
9	พันธมิตรทางธุรกิจกับกัมพูชา	- ขยายการค้าและท่องเที่ยวสู่ภูมิภาคอิน โดจีน (จันทบุรี)
10	ท่องเที่ยวการค้าการลงทุน	- การค้า การลงทุน (หนองคาย) - การค้าชายแดน (เลย)
11	การท่องเที่ยว OTOP	- OTOP (อุดรธานี) - OTOP (หนองคาย) - ตลาดทำกิน (หนองบัวลำภู)
12	การพัฒนาท่องเที่ยว	- การพัฒนาท่องเที่ยว (สกลนคร) - การพัฒนาท่องเที่ยว (นครพนม) - การพัฒนาท่องเที่ยว (มุกดาหาร) - การพัฒนาท่องเที่ยว (กาฬสินธุ์) - การพัฒนาการท่องเที่ยว (นครราชสีมา) - การท่องเที่ยว (บุรีรัมย์) - การท่องเที่ยว (สุรินทร์)

ที่	ชนิดการท่องเที่ยว	ยุทธศาสตร์จังหวัด
13	การท่องเที่ยวทั่วไป	<ul style="list-style-type: none"> - การท่องเที่ยว (อุดรธานี) - การท่องเที่ยว (หนองคาย) - ตลาดทำกิน (หนองบัวลำภู) - การท่องเที่ยว (เลย)
14	การพัฒนาการเกษตรและ อุตสาหกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรม (สกลนคร) - การพัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรม (มุกดาหาร) - การพัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรม (กาฬสินธุ์)
15	การพัฒนาการค้าชายแดน	<ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาการค้าอิน โดจีน (นครพนม) - การพัฒนาการค้าชายแดน (มุกดาหาร)
16	การเพิ่มขีดความสามารถ ค้าการลงทุน และการบริการ	<ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาศักยภาพและมูลค่าการท่องเที่ยว (ร้อยเอ็ด)
17	การพัฒนาให้เป็นศูนย์กลาง ผลิตศูนย์กลางการเกษตร	<ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืนและ OTOP (ตรัง) - ผลิตภัณฑ์ OTOP การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรม (นครศรีธรรมราช) - พัฒนาขีดความสามารถภาคการเกษตร (พัทลุง)
18	พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และ วัฒนธรรมควบคู่ไปกับการ จัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ ยั่งยืน	<ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมควบคู่ไป กับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน (ตรัง) - การเสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และ วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น (พัทลุง)
19	การค้าชายแดนและการ ท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว มุ่งสู่เมืองศูนย์กลางชายแดน (นราธิวาส) - ส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ยะลา) - การพัฒนาเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนเมืองศูนย์กลาง ค้าแดนใต้ (สงขลา)
20	ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทางทะเล	<ul style="list-style-type: none"> - ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และประวัติศาสตร์ (กระบี่) - ส่งเสริมการท่องเที่ยว (พังงา) - การกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของจังหวัด (ภูเก็ต)

ยุทธศาสตร์ที่ 7.2 ส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเมืองชายแดนและด่านชายแดน โดยกำหนดแต่ละจังหวัดให้เป็นเขตท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ได้แก่

ตารางที่ 2.2 แสดงเขตท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ตามยุทธศาสตร์ที่ 7.2

ที่	ชนิดการท่องเที่ยว	ยุทธศาสตร์จังหวัด
1	สร้างฐานเศรษฐกิจใหม่	<ul style="list-style-type: none"> - สร้างฐานเศรษฐกิจใหม่ (เชียงใหม่) - สร้างฐานเศรษฐกิจใหม่ (เชียงใหม่) - เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน (พะเยา) - เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน (แพร่) - พัฒนาการเศรษฐกิจ (น่าน) - สร้างฐานเศรษฐกิจใหม่ (แม่ฮ่องสอน)
2	เพิ่มมูลค่าการค้าชายแดนด้านตะวันตกและนานาชาติ	<ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมการค้าชายแดนและเปิดประตูการค้าสู่นานาชาติด้านตะวันตก (กาญจนบุรี) - พัฒนาเศรษฐกิจชายแดนด้านตะวันตก (ราชบุรี)
3	พันธมิตรทางธุรกิจกับกัมพูชา	<ul style="list-style-type: none"> - ขยายการค้าและท่องเที่ยวสู่ภูมิภาคอินโดจีน (จันทบุรี)
4	การค้า การลงทุน	<ul style="list-style-type: none"> - การค้า การลงทุน (อุตรธานี) - การค้า การลงทุน (หนองคาย) - การค้าชายแดน (เลย)
5	การพัฒนาการค้าชายแดน	<ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาการค้าอินโดจีน (นครพนม) - การพัฒนาการค้าชายแดน (มุกดาหาร)
6	ปรับโครงสร้างและสร้างหุ้นส่วนการผลิตกับเพื่อนบ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - การผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ (อุบลราชธานี) - เพิ่มศักยภาพการผลิตด้านเกษตรอินทรีย์ (ศรีสะเกษ) - ส่งเสริมการผลิตและการตลาด (ยโสธร) - ขายข้าวต่างแดน (อำนาจเจริญ)
7	สร้างหุ้นส่วนการท่องเที่ยวและบริหารกับประเทศเพื่อนบ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - การท่องเที่ยว (อุบลราชธานี) - การท่องเที่ยว (ยโสธร)
8	การค้าชายแดนและการท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวมุ่งสู่เมืองศูนย์กลางชายแดน (นราธิวาส) - ส่งเสริมธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ยะลา)

1.8 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทตามกฎหมายการปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดการท่องเที่ยวในเขตท้องถิ่นของตนเองการจัดการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ขยายตัวและเกิดผลดีได้นั้นจำเป็นต้องมีการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านต่าง ๆ (สมชาย เลี้ยงพรพรรณ, 2547) ดังนี้

1.8.1 ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่ง เช่น ถนนที่เข้าสู่แหล่งอยู่ในสภาพดี พาหนะมีหลากหลายประเภทเข้าถึงแหล่งได้ เช่น รถบัส เรือ รถสามล้อเครื่อง เป็นต้น มีป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่งทรัพยากรการท่องเที่ยวและมีข้อมูลอธิบายแหล่งท่องเที่ยวชัดเจน

1.8.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อนักท่องเที่ยว เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ สาธารณะ ภาชนะรองรับขยะ สถานที่จอดรถ และ ท่าเทียบเรือ ที่พักริม (บ้านพัก เต็นท์) ที่พักผ่อน (ศาลาและที่นั่ง) ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ควรมีระเบียบ มีการควบคุมราคาและคุณภาพ ร้านของที่ระลึก ห้องน้ำห้องสุขา การดูแลรักษาความปลอดภัยควรมีมาตรการรักษาความปลอดภัยให้ทั่วถึงและเพียงพอ

1.8.3 ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่ง ควรดำเนินการป้องกัน และดูแลรักษาภาพธรรมชาติระบบนิเวศ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปกรรมของท้องถิ่นให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ และการควบคุม ป้องกัน และกำจัดมลภาวะที่มี

1.8.4 ด้านคุณค่าและความสำคัญ ควรมีมาตรการดูแลรักษาคุณค่าทางธรรมชาติ วัฒนธรรมประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปกรรม และเพิ่มการจัดกิจกรรมเสริมคุณค่าดังกล่าว

1.8.5 ด้านการตอบรับของคนในท้องถิ่น ควรดำเนินการให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของแหล่งฯ การร่วมมือในการรักษาและนำเสนอเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

1.8.6 ด้านการจัดการ ควรดำเนินการให้มี ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว วิทยากร ห้องสมุด ป้ายความรู้ ฐานความรู้ นิทรรศการ พิพิธภัณฑสถาน สิ่งสิ่งพิมพ์ จดชมวิว เส้นทางศึกษา การคุ้มครอง บำรุงรักษา พื้นฟูสิ่งแวดลอม และควบคุมจำนวนให้เหมาะสม จัดให้มีองค์กรที่เกิดจากความร่วมมือของคนในท้องถิ่นมีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

1.9 มาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวชุมชน

การจัดการท่องเที่ยวชุมชนให้ได้มาตรฐานต้องมีการประเมินสถานภาพติดต่อกัน (Erik, 1995 อ้างถึงในประไพพร อักษรศรี, 2548) ปัจจัยที่ใช้ในการประเมิน มีประเด็น ดังนี้

1.9.1 ปัจจัยด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียมประเพณี โบราณสถาน โบราณวัตถุ ความเชื่อวิถีชีวิต โดยพิจารณาถึง ลักษณะเด่น สวยงามน่าประทับใจ มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

1.9.2 ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ทั้งระบบโครงสร้างพื้นฐาน ถนน น้ำประปา ไฟฟ้า สื่อสาร ความปลอดภัย การจัดการสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์ ความสะอาด สุขอนามัย

1.9.3 ปัจจัยด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ระบบการขนส่ง ลักษณะที่ตั้งที่คุ้มค่าต่อการลงทุนและประหยัดค่าใช้จ่าย เวลาแก่นักท่องเที่ยว

1.9.4 ปัจจัยด้านความหลากหลายของกิจกรรมที่จัดขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ประเพณีของชุมชน เช่น สภาพชีวิตในชนบท ตลาดน้ำ งานเทศกาลประเพณี

1.9.5 ปัจจัยด้านความมีไมตรีจิตด้วยสำนึกความเป็นเจ้าของบ้านที่ดีตามประเพณี การต้อนรับของแต่ละท้องถิ่นหรือแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์

เครื่องบ่งชี้หรือครรชนี (Indicator) หมายถึง ครรชนีเป็นเครื่องมือวัดปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อ การดำเนินการและผู้ลงทุนในปัจจุบัน และเป็นการลงทุนในอนาคต จะช่วยลดความเสี่ยงของมูลเหตุที่ไม่คาดคิดที่อาจเกิดขึ้นกับการท่องเที่ยวท้องถิ่น ดังตัวอย่างธนาคารโลกได้กำหนดตัวชี้วัดและมาตรการการท่องเที่ยว (WTO, 1996) ดังนี้

ตารางที่ 2.3 การกำหนดตัวชี้วัดมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยว

ครรชนี	มาตรวัด
1. สิ่งกระตุ้น	จำนวนของนักท่องเที่ยว (ต่อปี / ต่อฤดู)
2. สิ่งกระตุ้นเชิงสังคม	อัตราส่วนจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีต่อจำนวนประชาชนในท้องถิ่น (ต่อปี/ต่อฤดู)
3. สิ่งดึงดูดใจ	แหล่งและอัตราส่วนระหว่างแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรม
4. กระบวนการในการวางแผน	แผนงานในการพัฒนาและปรับปรุงสภาพท้องถิ่นตามพื้นที่
5. กระบวนการวางแผน	แผนงานในการพัฒนาและปรับปรุงการท่องเที่ยว
6. เขตสงวน	ลำดับขั้นของการป้องกัน เปรอ์เซ็นต์ของแผนพื้นที่เขตสงวนเทียบกับพื้นที่ทั้งหมด
7. ธุรกิจการท่องเที่ยวเขตท้องถิ่น	อัตราส่วนจำนวนเจ้าของธุรกิจการท่องเที่ยวในท้องถิ่นกับจำนวนทั้งหมด
8. การควบคุมท้องถิ่น	เครื่องมือวัดที่มีประสิทธิภาพ (สื่อมวลชน, การพบปะชุมชน, ที่สามารถรับประกันการควบคุมท้องถิ่นตลอดแผนการพัฒนา
9. การจ้างงาน	จำนวนงานในการท่องเที่ยวและอัตราส่วนจำนวนแรงงานในท้องถิ่นกับต่างถิ่น
10. ผลต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น	อัตราส่วนของเงินภาษีอากรที่ได้รับจากการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว
11. ความหลากหลายของธุรกิจ	แบ่งปันกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ในจำนวนเงินรายได้ทั้งหมดที่มาจากภาษี

ครุฑ	มาตรวัด
12. กำลัการบรโภค สึนค้ำ	อัตราส่วนของแหล่งทรัพยากรสึนเปลืองต่อทรัพยากรที่นำมาใช้ ใหม่ได้
13. การสูลญเปล้าของการ จัการ	จำนวนเปอร์เซนต์ของการสูลญเปล้าจากการจัการ
14. การศึษาและการ ฝึกอบรม	จำนวนเปอร์เซนต์คนท้องถึนที่ด้รับการศึษาและการอบอรมการ ท้องเทัยวการจัางงานท้องถึน การจัการสรบคลากรที่มีส่วนในการ อบอรมเวลาที่กำหนด
15. ความพึงพอใจของท้องถึน ที่มา: WTO, 1996	การยอมรับนักรท้องเทัยวที่จะเข้ามาเทัยวในชุมชนของตน

1.10 บทบาทของชุมชนในการจัการทรัพยากรการท้องเทัยวชุมชน

เฟนเนล (Fennell, 1999 อ้างถึนในประพึรพึร อักษรศึรี, 2548) ด้เสนอคุณสมบัตึที่สำคัญของการท้องเทัยวชุมชน 5 ประการ ด้แก่

1.10.1 ด้เป็นการท้องเทัยวที่มีผลค่าไรตอบแทนมายังครอคร้วของสมาชิกในชุมชน
ในฐานะการเปล้าให้เป็นที่พักออาศัยของนักรท้องเทัยวในชุมชนนั้ๆ โดยไม่ต้องผ่านนายหน้าใคๆ อัน
จัการการสร้างรายได้ทางตรงแก่คนในชุมชน อยางไรก็ดี แต่ละครอคร้วเจ้าของที่พัเองก็ควรด้รับการ
ฝึกอบรม และเตรัยความพร้อมเพื่อให้พร้อมรับนักรท้องเทัยวเข้ามาพักออาศัยกับครอคร้วของ
ตนเอง

1.10.2 ด้เป็นการท้องเทัยวที่ชุมชนด้รับประโยชน์โดยรวมอยางแท้จริง ไม่ว่าจะ
เป็นการสร้างสาธารณูปโภค และการยกระดับความเป็นอยู่ที่มุ่งสร้าง "เพื่อสมาชิกในชุมชน" แต่มีใช่
"เพื่อนักรท้องเทัยว"

1.10.3 ด้เป็นการท้องเทัยวที่ไม่ก่อให้เกดความตึงเครียดด้านสัคมและวัฒนธรรมใน
ชุมชน อันเนื่องมาจากความพยายามนำความทันสมัยแบบตะวันตก เข้ามาสู่ชุมชนเพื่ออำนวยการ
สะดวกแก่นักรท้องเทัยว พร้อมกับสร้างสำนึกกร่วมกับชุมชนในความรึกผูกพันกับชุมชนตนเอง

1.10.4 ด้เป็นการท้องเทัยวที่สร้างจิตสำนึกในการเคารพและรึษาสังแวดล้อม
สัคม ตลอดจนวัฒนธรรมในชุมชนให้เกดขึ้นกับนักรท้องเทัยว ดัังนั้แม้ว่าการท้องเทัยวบาง
ประเภทที่พยายามตึดคลากว่าเป็นการท้องเทัยวเชิงอนุรึกษั หากแต่ไม่มีกิจกรรมในลักษณะของการ
สร้างจิตสำนึกดังกล่าว อาจไม่ใช่การท้องเทัยวชุมชนโดยแท้

1.10.5 ด้เป็นการท้องเทัยวที่สอนให้นักรท้องเทัยวเคารพในความหลากหลายทาง
ชีวภาพและวัฒนธรรมที่เกดขึ้นในสัคม และไม่มองว่าใคร "เจริญกว่า" และใคร "ค้อยกว่า"

นอกจากนี้ชุมชนและสมาชิกของชุมชนควรมีบทบาทเกี่ยวข้องกับทรัพยากรการท่องเที่ยวได้หลายรูปแบบ (Williams, 2002) ดังนี้

1. สมาชิกของชุมชนหรือองค์กรชุมชนเองเป็นเจ้าของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว หรืออาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนจึงมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน หรือมีการพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติใจกิจการอื่น ๆ ตัวอย่างของสมาชิกชุมชนที่เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว ที่เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวชม แหล่งท่องเที่ยวที่ชุมชนเป็นเจ้าของ และแหล่งท่องเที่ยวที่ชุมชนตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้เคียง นอกจากนั้นชุมชนท้องถิ่นบางแห่งยังต้องพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการดำรงชีพของครัวเรือน เช่น การเก็บหาของป่า การล่าสัตว์ป่า การตัดไม้เพื่อสร้างบ้านเรือน เป็นต้น ซึ่งอาจเกิดผลกระทบทางอ้อมทำให้ทรัพยากรการท่องเที่ยวเสื่อมโทรมลง ถ้าหากไม่มีการจัดการอย่างเหมาะสม

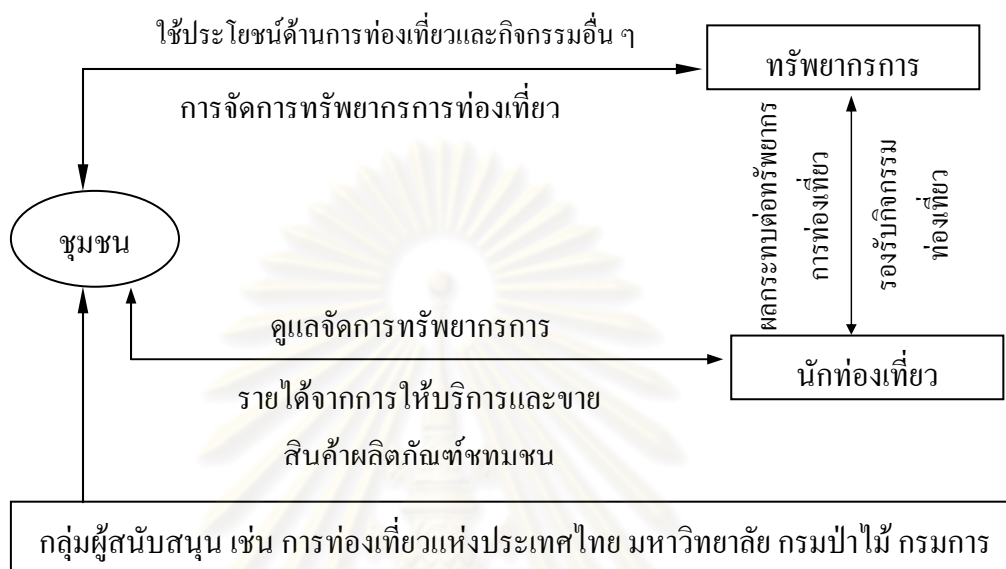
2. สมาชิกของชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้จำหน่ายสินค้าในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน หรือแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง นักท่องเที่ยวมักสนใจมาดูกิจกรรมในชุมชนและจับจ่ายซื้อสินค้าหัตถกรรมหรือผลิตภัณฑ์เกษตรจากชุมชน ทำให้ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว เช่น ผลิตภัณฑ์อาหารแห้งและของที่ระลึกจากทะเลที่เกาะช้าง จังหวัดตราด ผ้าทอดไหล้อ ที่บ้านหนองบัว และบ้านดอนมูล จังหวัดน่าน

3. สมาชิกในชุมชนเป็นผู้นำชุมชนเป็นผู้ให้บริการเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว เช่น ที่พักอาหาร เครื่องดื่ม มัคคุเทศก์หรือผู้นำเที่ยวท้องถิ่น ล่องแพ หรือเดินป่า เป็นต้น

4. องค์กรท้องถิ่นเป็นผู้จัดการการท่องเที่ยว ในบางแหล่งที่องค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งและมีความสนใจในการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อประโยชน์แก่สมาชิกของชุมชน เช่น รายได้จากการท่องเที่ยว การฟื้นฟูวิถีชีวิต และวัฒนธรรมท้องถิ่น การสร้างเสริมความผูกพันในชุมชน การต่อสู้ทางสังคม หรือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ องค์กรชุมชนนั้น ๆ ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจกับบุคคลภายนอก และนำไปสู่เป้าหมายที่ชุมชนต้องการ เช่น บ้านทุ่งลุง จังหวัดกระบี่ บ้านดอนมูล จังหวัดน่าน เป็นต้น

5. ชุมชนในฐานะองค์กรปกครองท้องถิ่นมีความรับผิดชอบในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนตามกฎหมาย เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล สภาตำบล องค์กรบริหารส่วนจังหวัด เป็นต้น หรือประชาคมในท้องถิ่นซึ่งรวมถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวตามเงื่อนไขรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มาตรา 46, 56, 59, 60, 290 และ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ฉบับที่ 8 (2540 - 44) ทั้งในฐานะผู้วางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว จัดทำโครงการและจัดสรรงบประมาณในการดูแลบำรุงรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว ป้องกัน และแก้ไขผลกระทบจากการท่องเที่ยว และคุ้มครองดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

6. สมาชิกของชุมชนในฐานะนักท่องเที่ยวที่เข้าไปใช้แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเอง หรือแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ด้านนันทนาการ ได้รับความเพลิดเพลิน สนุกสนาน และผ่อนคลายทั้งร่างกายและจิตใจ

แผนภูมิที่ 2.5 ความสัมพันธ์ของชุมชนท้องถิ่นต่อการจัดการท่องเที่ยวชุมชน

ที่มา: Williams, 2002 : 48

ดังนั้น ความสัมพันธ์ของชุมชนท้องถิ่นที่มีต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและองค์ประกอบอื่น ๆ ของการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน ดังแผนภูมิที่ 5

จากแผนภูมิที่ 5 แสดงถึง ความสัมพันธ์ของชุมชนท้องถิ่น ทรัพยากรการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวและหน่วยงานสนับสนุนในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน กล่าวคือ ชุมชนสัมพันธ์ กับทรัพยากรการท่องเที่ยว ในฐานะนักท่องเที่ยวและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวผ่านทางบริการต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยวที่มาใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวของท้องถิ่น เช่น เดินป่า เล่นน้ำตก เป็นต้น โดยการจัดให้มีการบริการและจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว นอกจากนั้น ชุมชนท้องถิ่น ยังมีความสัมพันธ์กับทรัพยากรการท่องเที่ยวในฐานะผู้ดูแลจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดกิจกรรมท่องเที่ยวที่ให้ประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยวไปพร้อมกับการรักษาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดกิจกรรมท่องเที่ยวที่ให้ประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยวไปพร้อมกับการรักษาแหล่งท่องเที่ยวไม่ให้เสื่อมโทรม และก่อให้เกิดรายได้แก่สมาชิก

1.14 หลักการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ในด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527) ได้แบ่งขั้นตอนที่ประชาชนควรมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหาของชาวชนบท
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและสถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า “แนวความคิดของการมีส่วนร่วมเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นเป็นหลัก โดยได้รวมถึงการมีส่วนร่วมกับทุกองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้กระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีเป้าหมายและทิศทางเดียวกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นประเด็นปัญหาใหญ่ที่ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ง่ายนักในภาวะสังคมปัจจุบัน ปัจจุบันการมีส่วนร่วมยังอยู่ในวงจำกัด และขาดความสมดุล เช่น ความร่วมมือระหว่างอุทยานแห่งชาติกับองค์กรปกครองท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตอนุรักษ์การร่วมมือระหว่างประชาชนในพื้นที่กับผู้ควบคุม ดูแล ทรัพยากร และการประสานงานระหว่างผู้ประกอบการกับส่วนราชการ เป็นต้น รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ยังคงเป็นลักษณะของการมีกิจกรรมที่มีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยว เป็นการค้าขายในธุรกิจการท่องเที่ยวมากกว่ามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยว มีเพียงองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นบางแห่งเท่านั้นที่มีโอกาสในการจัดการ ในบางพื้นที่ประชาชนได้จัดตั้งกลุ่มและดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวเอง โดยเสนอการเยี่ยมชมพื้นที่เกษตรกรรมของชุมชนและพื้นที่อนุรักษ์ใกล้เคียง

Adhikary (อ้างในเดชา ไต้สูงเนิน, 2543) ได้เสนอรูปแบบการจัดการท่องเที่ยว (7's Model) เพื่อมาปรับใช้กับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ดังนี้

1. กลยุทธ์ (Strategy) หมายถึง กลยุทธ์ที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความผสมผสานกลมกลืนกันระหว่างวัตถุประสงค์ การจัดลำดับความสำคัญ การควบคุม และขอบเขตของกิจกรรมต่างๆ ของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยการเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งต้องประกอบไปด้วยกลยุทธ์ในการวางแผนการดำเนินงานที่สามารถปฏิบัติได้ และต้องเป็นไปตามนโยบายของการท่องเที่ยวแห่งชาติด้วย เช่น บริษัทที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวจะต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อที่จะสามารถหากกลยุทธ์ที่เหมาะสมที่นำไปสู่เป้าหมายนั้น

2. โครงสร้าง (Structure) หมายถึง โครงสร้างในองค์กรซึ่งควรจะเกี่ยวข้องกับการจัดลำดับขั้นและการแบ่งหน้าที่ให้เหมาะสม เพราะมีโครงสร้างที่ดีจะเป็นกุญแจที่สำคัญนำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยว ในบางประเทศจะมีกระทรวงการท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นผู้จัดการและดูแลทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ทั้งองค์กรการท่องเที่ยวดระดับชาติ เจ้าของธุรกิจนำเที่ยว ตัวแทนการท่องเที่ยวของภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องรวมทั้งกลุ่มเจ้าของโรงแรม ที่พัก ทยานพาหนะ มัคคุเทศก์ โดยแต่ละหน่วยจะทำงานในลักษณะเชื่อมโยงกัน มีเครือข่ายจัดการที่

เหมาะสม เช่น ถ้ามีแนวคิดทางด้านระบบนิเวศ แนวคิดนี้ก็จะสามารถเข้าไปนโยบายของกระทรวง และสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องในทุกระดับทั้งภาครัฐและเอกชน ดังนั้นการมีโครงสร้างที่ดีและเป็นรูปธรรมก็สามารถทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวประสบผลสำเร็จได้ อย่างไรก็ตามโดยที่โครงสร้างองค์กรยังขึ้นอยู่กับรูปแบบของ RASI ด้วย ซึ่งหมายถึงความรับผิดชอบ (Responsibility) อำนาจหน้าที่ (Authority) การสนับสนุน (Support) และข่าวสารข้อมูล (Information) เพราะการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ก็เหมือนกับธุรกิจอื่น ๆ ที่จะต้องมีผู้มีอำนาจคอยควบคุมดูแล แบ่งหน้าที่รับผิดชอบไปตามลำดับขั้น มีผู้นำมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งควรเริ่มตั้งแต่จุดแรกที่นักท่องเที่ยวมาถึง

3. ระบบ (System) หมายถึง ระบบในการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งมีความหมายที่ครอบคลุมไปถึงระบบการดำเนินงาน การปฏิบัติ การเงิน การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การตลาด และระบบอื่นๆด้วย โดยทุกระบบต้องมีการประสานความร่วมมือและมีความสัมพันธ์กันในทุกขั้นตอน

4. บุคลากร (Staff) หมายถึง บุคลากรนับเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การดำเนินการต่างๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยเฉพาะบุคคลที่ทำหน้าที่บริการนักท่องเที่ยวจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ โดยคัดสรรบุคคลที่มีความละเอียดรอบคอบ มีความผูกพันกับงาน มีความรับผิดชอบให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยวด้วยความเต็มใจ มีความจริงใจซื่อสัตย์ ทำงานดีมีประสิทธิผลสำเร็จและสามารถทำให้นักท่องเที่ยวพึงพอใจเป็นสำคัญ

5. ทักษะ (Skill) หมายถึง ทักษะในการทำงานทุกอย่างจะต้องอาศัยความชำนาญงานจึงจะดีและมีประสิทธิภาพโดยขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 อย่างคือ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติต่องานความรู้ในงานเป็นสิ่งจำเป็นอันดับแรกในการที่จะทำให้การทำงานต่างๆมีประสิทธิภาพ ความรู้ไม่ได้หมายถึงเพียงแต่รู้ว่าทำอะไร แต่ต้องรู้ทุกอย่างว่าคืออะไร ที่ไหน อย่างไรและทำไม รวมทั้งเข้าใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ซึ่งความรู้ที่นั่นอาจจะเป็นความรู้ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งได้มาจากประสบการณ์ในการทำงานก็ได้ ดังนั้น ผู้ที่ทำงานด้านการท่องเที่ยวควรมีทั้งความรู้และทักษะเฉพาะทางเป็นพิเศษ

6. รูปแบบ (Style) หมายถึง รูปแบบในการดำเนินงานซึ่งในแต่ละพื้นที่จะมีรูปแบบในการดำเนินงานที่แตกต่างกันในการจัดการ

7. การแบ่งปัน (Share) หมายถึง การแบ่งปันเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็น ความรู้ซึ่งนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวได้ดีที่สุด นักท่องเที่ยวแต่ละประเทศจะมีแตกต่างกันในหลาย ๆ ด้านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์จะทำให้ได้รับความรู้และประสบการณ์มากมายที่เป็นประโยชน์นับว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น โดยเฉพาะผู้ที่เริ่มจะทำธุรกิจทางการท่องเที่ยวได้นำข้อมูลต่างๆมาวางแผนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ได้กำหนดไว้

โครงการการศึกษาวิจัยมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมและสถาบันดำรงราชนูภาพ (2541) ได้เสนอถึงหลักการบริหารและจัดการการท่องเที่ยว ประกอบด้วย

1. ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดศักยภาพ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน โดยพิจารณาจากที่ตั้งกิจกรรมความพร้อมและความต้องการของชุมชนรวมทั้งมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรูปของการเป็นคณะกรรมการรับผิดชอบดำเนินการ การสนับสนุนภาครัฐ เป็นต้น

2. องค์กรต่างๆ ในพื้นที่ เช่น สภาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสนับสนุนแผนงาน โครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวกับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ รวมทั้งการสนับสนุนการดำเนินการองค์กรประชาชนอื่น ๆ

3. ภาคธุรกิจการท่องเที่ยว องค์กรท้องถิ่น องค์กรด้านสิ่งแวดล้อม และรัฐมีหน้าที่ต้องทำงานร่วมกันอย่างเสมอภาคกัน

ลินธุ์ สโรบล (2547) ได้สรุปประโยชน์จากกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมจากงานวิจัย ได้ดังนี้

การสนับสนุนให้ชุมชนดำเนินการวิจัยด้านการท่องเที่ยว สามารถสรุปประสพการณ์การจัดการงานวิจัย ได้ดังนี้

1. การท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทของพื้นที่แหล่งทรัพยากร อันหลากหลายของชุมชน เป็นการเน้นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติเป็นหลักเฉพาะถิ่น รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ ดังนั้นการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงตั้งอยู่บนฐานคิดที่เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการผสมผสานจุดมุ่งหมายของการฟื้นฟูและอนุรักษ์สภาพแวดล้อม รวมทั้งอัตลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ของชุมชนอันมีวิถีชีวิตและจารีตประเพณีแตกต่างกัน นอกจากนี้ยังมีจุดมุ่งหมายให้คนในชุมชนรู้จักการสร้างสำนึกท้องถิ่น เร่งเร้าความภาคภูมิใจในความเป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมประเพณีของตน รวมทั้งสามารถให้คำอธิบายกับคนนอกหรือนักท่องเที่ยวได้รับรู้ และเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น ว่ามีความสวยงามและมีคุณค่าอย่างตลอดจนการสื่อให้เห็นพัฒนาการของวัฒนธรรม จารีตประเพณีทั้งนี้ เพื่อให้คนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การเคารพต่อความเชื่อศักดิ์ศรีและสิทธิในการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ วัฒนธรรมประเพณี และพิธีกรรมของชุมชน

2. การท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทของการบริหารจัดการโดยชุมชน เป็นการจัดการท่องเที่ยวบนเงื่อนไขของการจัดการที่มีความรับผิดชอบที่จะช่วยกันลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ทั้งนี้มุ่งให้มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ การจัดการสมรรถนะของการรับในระบบนิเวศ รวมทั้งการควบคุมการ

พัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต โดยเน้นภายใต้เงื่อนไขของความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับธรรมชาติในฐานะเป็นวิถีชีวิตที่เกื้อกูลในระบบนิเวศเดียวกัน ภายใต้หลักการที่ว่าคนที่ดูแลรักษาทรัพยากรย่อมสมควรได้รับประโยชน์จากการดูแลรักษา นั้น นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยกันประชาสัมพันธ์และเสนอแนวคิดในการเคลื่อนไหวให้นักท่องเที่ยวได้เป็นผู้เข้าร่วมขบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติและกระจายผลประโยชน์ที่เกื้อหนุนกันระหว่างการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวกับความต้องการพัฒนาของชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

3. การท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทของกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นการเน้นให้มีการสร้างระบบการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้โดยมีกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนและอาจนำไปสู่การสร้างกระบวนการทางสังคมที่ชุมชนท้องถิ่นมีความพยายามในการปรับตัว ภายใต้บริบทของสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการสร้างดุลยภาพระหว่างการผลิตในภาคเกษตรกรรมกับการประกอบอาชีพของชาวบ้านที่เชื่อมโยงกับฐานทรัพยากรของชุมชน ตลอดจนการรวมตัวกันเพื่อต่อสู้การเอารัดเอาเปรียบของบริษัทนำเที่ยวจากภายนอก

4. การท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการจัดการตัวเอง เป็นการคำนึงถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชน ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นและหมายความรวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนโดยมีจุดหมายปลายทางในการกลับมาบำรุงดูแลรักษา และจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติชุมชนท้องถิ่นเองก็สามารถที่จะมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนามาตรฐานและคุณภาพของการท่องเที่ยวของตนเองได้ โดยเริ่มต้นจากชุมชนระดับรากหญ้าจนถึงองค์กรการปกครองท้องถิ่น และอาจรวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียอีกด้วย

5. การท่องเที่ยวโดยชุมชนในฐานะกลไกการพัฒนาชุมชน ในบริบทด้านนี้เป็นการใช้ความพยายามจะชี้ให้เห็นถึง บทบาทของฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์กรชุมชนท้องถิ่นควบคู่กับการอนุรักษ์ฟื้นฟูธรรมชาติอย่างยั่งยืนชุมชน ถือได้ว่าเป็น“เครื่องมือและกลไกของชุมชนท้องถิ่น” ในฐานะที่เป็นกระบวนการแสวงหาทางเลือกเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมจารีตประเพณีอันหลากหลายของชุมชนและกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ โดยยังให้ความสำคัญต่อความพยายามในการอนุรักษ์ฟื้นฟูธรรมชาติแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีความจำเป็นที่จะต้องมองให้เห็นถึงบริบทของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมือง และ สภาพแวดล้อมธรรมชาติซึ่งสัมพันธ์กับเงื่อนไขภายนอกในระดับภาคและระดับมหภาคที่สามารถเชื่อมโยงปรากฏการณ์ในท้องถิ่น กับเงื่อนไขภายนอกและยังช่วยชี้ให้เห็นทิศทางของการพัฒนาประเทศที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชน

6. การท่องเที่ยวโดยชุมชนในฐานะของการสร้างมูลค่าเพิ่มของชุมชน เป็นการย้อนกลับไปพิจารณาปัญหาของสังคมของชุมชน ซึ่งอาจพบว่า ชุมชนท้องถิ่นหลายแห่งกำลังเผชิญหน้ากับปัญหาวิกฤติ ในด้านของความเสื่อมโทรมของธรรมชาติและ ความยากจน จึงเป็นความพยายามที่จะชี้ให้เห็นว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถเป็นคำตอบส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหาดังกล่าว โดยพิจารณาการท่องเที่ยวในฐานะของการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ เช่น หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ กองทุนชุมชน การพัฒนาอาชีพและฝีมือแรงงาน หัตถกรรมพื้นบ้าน เกษตรปลอดภัยจากสารพิษ รวมทั้งการพลิกฟื้นกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในด้านการเชื่อมต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นและการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุนี้การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของทางเลือกใหม่ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนท้องถิ่นอย่างหลากหลาย

7. การท่องเที่ยวโดยชุมชนในฐานะของการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สภาพความเป็นจริงของการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวก็คือ การที่ภาคเอกชนบางแห่งบางจังหวัดได้มีบทบาทเข้ามาผูกขาดธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งเน้นการสร้างรายได้และความเจริญเติบโตของธุรกิจท่องเที่ยวแต่เพียงอย่างเดียว และบางครั้งด้วยความไม่เข้าใจในเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น รวมถึงแหล่งวัฒนธรรม ประเพณี ขนบธรรมเนียมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ การจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวดังกล่าวได้สร้างผลกระทบต่อการทำลายวัฒนธรรมท้องถิ่นรวมทั้งก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ อันเนื่องจากชุมชนท้องถิ่นขาดอำนาจในการจัดการท่องเที่ยวของตน ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเข้ามากำหนดบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ให้เข้ามามีส่วนสำคัญร่วมกับภาคประชาชนในการจัดการและหารูปแบบของการท่องเที่ยวในบริบทของชุมชนท้องถิ่น อันจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางชุมชนท้องถิ่น อันจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ในระดับล่างรวมทั้งระบบการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมธรรมชาติให้กับชุมชนท้องถิ่นอย่างมากขึ้น

ดังกล่าวมาข้างต้นอาจสรุปได้ว่า ลักษณะการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม นั้นควรดำเนินการจากในท้องถิ่น โดยองค์กรส่วนท้องถิ่นต้องเป็นหลักในการจัดการ โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในด้านการศึกษาปัญหา การวางแผนดำเนินกิจกรรม การลงทุนและการปฏิบัติงาน และการติดตามและประเมินผลงานเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยรู้จักเลือกใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์ และการนำมาซึ่งรายได้อันจะก่อให้เกิดการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและความยั่งยืนของชุมชนต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นอย่างเข้าใจ

ตอนที่ 2 การวางแผนกลยุทธ์

การวางแผนกลยุทธ์ เป็นการมองภาพรวมขององค์กร มุ่งเน้นเฉพาะเรื่องที่สำคัญและเป็นกุญแจที่นำไปสู่การขับเคลื่อนไปข้างหน้าอย่างมีทิศทาง สารสำคัญของ การวางแผนกลยุทธ์ มีดังนี้

2.1 ความหมายการวางแผนกลยุทธ์

คอตเลอร์ และเมอร์ฟี (Kotler and Murphy, 1981) ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนกลยุทธ์มาใช้ในวงการอุดมศึกษา สรุปได้ว่า การวางแผนกลยุทธ์ หมายถึง การวางแผนรวมขององค์กรที่คำนึงถึงองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมภายนอก และได้แบ่งกระบวนการวางแผนกลยุทธ์ออกเป็น 6 ขั้นตอน คือ

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (Environment Analysis)
2. การวิเคราะห์แหล่งทรัพยากร (Resource Analysis)
3. การตั้งเป้าประสงค์ (Goal Formulation)
4. การทำแผนกลยุทธ์ (Strategic Formulation)
5. การออกแบบองค์กร (Organization Design)
6. การออกแบบแนวปฏิบัติงาน (System Design)

เซอร์โต และปีเตอร์ (Certo and Peter, 1991) ให้ความหมายว่า การจัดการกลยุทธ์เป็นกระบวนการการทำงานอย่างต่อเนื่องที่มีจุดหมายเพื่อให้องค์กรสามารถเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม และได้เสนอขั้นตอนการจัดการกลยุทธ์ไว้ 5 ขั้นตอน คือ

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Environment Analysis)
2. การสร้างทิศทางขององค์กร (Establishing Organization Direction) หรือกำหนดแนวรุก (Thrust) ขององค์กร
3. การกำหนดกลยุทธ์ (Strategic Formulation)
4. การใช้กลยุทธ์ในองค์กร (Implementing Organization Strategy)
5. การควบคุมกลยุทธ์ (Strategic Control)

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2549) อธิบายการจัดทำแผนกลยุทธ์ หมายถึง การกำหนดเป้าหมายวิธีการที่นำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย รวมถึงกิจกรรมที่หน่วยงานต้องมุ่งเน้นหรือให้ความสำคัญ เพื่อเป็นแนวทางการจัดสรรทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกที่เปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

การวางแผนกลยุทธ์เป็นการวางแผนที่ต้องอาศัยวิสัยทัศน์ของผู้นำในการที่จะเข้าถึงการเปลี่ยนแปลง ของสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในที่จะกระทบกับธุรกิจเป็นการวางแผนใน

ลักษณะที่เป็นทั้งการแก้ไขและต้องป้องกันปัญหาและรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งระยะสั้น ระยะกลางและระยะยาว (สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, 2544 : 5)

สรุปได้ว่าการวางแผนกลยุทธ์ คือ การตัดสินใจดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีทิศทาง มีกระบวนการดำเนินการ ที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในเป็นฐานสำคัญ และมีการทำงานที่ชัดเจนโดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

..

2.2 กระบวนการจัดการกลยุทธ์

วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ (2548: 18) อธิบายกระบวนการจัดการกลยุทธ์ ประกอบด้วย

1. การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม
2. การจัดวางทิศทางขององค์กร
3. การกำหนด กลยุทธ์
4. การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์
5. การควบคุมเชิงกลยุทธ์

การกำหนดการวางแผนกลยุทธ์ มี 3 ระดับ ประกอบด้วย

1. กลยุทธ์ระดับองค์กร (Corporate Strategy) หมายถึง กลยุทธ์ที่ตอบสนองวัตถุประสงค์หลักในภาพรวมขององค์กร หรือเป็นกลยุทธ์ระดับนโยบาย (Policy Level Strategy)

2. กลยุทธ์ระดับธุรกิจ (Business Strategy) หมายถึง กลยุทธ์ที่ตอบสนองวัตถุประสงค์หลักของกิจการในแต่ละประเภทของผลิตภัณฑ์หรือบริการ หรือเป็นกลยุทธ์ระดับโครงการ (Project-Level Strategy) ที่ตอบสนองวัตถุประสงค์หลักของโครงการ

3. กลยุทธ์ระดับหน้าที่ (Functional Strategy) หมายถึง กลยุทธ์ที่ตอบสนองวัตถุประสงค์หลักของหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในกระบวนการทำงานในแต่ละกิจการหรือเป็นกลยุทธ์ระดับกิจกรรม (Activity) ที่ตอบสนองผลผลิตหลักซึ่งเกิดจากกระบวนการทำงาน

ธเนศ จิตสุทธิภากร (อ้างถึง Certo and Peter, 1991; 2547) ได้เสนอกระบวนการจัดการกลยุทธ์ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Environment Analysis) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม พิจารณาจุดแข็ง จุดอ่อน ภายในองค์กร และโอกาส อุปสรรค จากภายนอกองค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร

ขั้นที่ 2 การจัดวางทิศทางขององค์กร (Establishing Organization Direction) ตัวชี้วัดทิศทางขององค์กรมี 2 ตัว คือ ภารกิจ (Mission) ขององค์กร ซึ่งเน้นเหตุผลในการมีองค์กรและวัตถุประสงค์ (Objective) ขององค์กร ซึ่งเน้นประโยชน์ที่ได้รับจากองค์กร

ขั้นที่ 3 การกำหนดกลยุทธ์ (Strategic Formulation) ในกำหนดกลยุทธ์ เป็นกระบวนการ ออกแบบและเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสมนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ จากการวิเคราะห์ทางเลือกด้วย เทคนิคต่าง ๆ เช่น การวิเคราะห์คำถามวิกฤต (Critical Question Analysis) การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค (SWOT Analysis) วิถีเมตริกซ์ของกลุ่ม (Boston Consulting Group Growth-Share Matrix) และวิถีเมตริกซ์ภาพฉาย หลายองค์ประกอบของ GE (General Electric's Multifactor Portfolio Matrix)

ขั้นที่ 4 การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ (Strategic Implementation) เป็นการนำกลยุทธ์ ไปสู่การปฏิบัติ โดยคำนึงถึงโครงสร้างขององค์กรและวัฒนธรรมขององค์กรเพื่อนำไปสู่ความ สำเร็จตามที่พึงประสงค์

ขั้นที่ 5 การควบคุมเชิงกลยุทธ์ (Strategic Control) เป็นการติดตามผลการปฏิบัติงาน ประเมินผลกระบวนการประเมินผลสำเร็จขององค์กร โดยแสดงดังแผนภูมิกระบวนการจัดการ เชิงกลยุทธ์ในหน้าถัดไป

2.3 การจัดการเชิงกลยุทธ์ตามแนวทางของ Malcolm Baldrige National Quality Award / Thailand Quality Award (MBNQA Criteria / TQA)

สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2546) ได้อธิบาย รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award/TQA) ว่า สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้บรรจุ รางวัลคุณภาพแห่งชาติไว้ในแผนยุทธศาสตร์การเพิ่มผลผลิตของประเทศ โดยมีสถาบันเพิ่มผลผลิต แห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักในการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐกับเอกชนเพื่อ เผยแพร่ สนับสนุน และผลักดันให้องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาคการผลิตและการบริการนำเกณฑ์รางวัล คุณภาพแห่งชาติไปพัฒนาขีดความสามารถด้านการบริหารจัดการ องค์กรที่มีวิธีปฏิบัติและผลการ ดำเนินการในระดับมาตรฐานโลกจะได้รับการประกาศเกียรติคุณด้วยรางวัลคุณภาพแห่งชาติ

แนวคิดของ Malcolm Baldrige Criteria เป็นบรรทัดฐานสำคัญของการประเมิน ตนเองขององค์กร และมีบทบาทสำคัญ 3 ประการในการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขัน ดังต่อไปนี้

1. ช่วยในการปรับปรุงวิธีการดำเนินการ ความสามารถ และผลการดำเนินการขององค์กร
2. กระตุ้นให้มีการสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศระหว่างองค์กรต่าง ๆ
3. เป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการการดำเนินการขององค์กร รวมทั้ง ใช้เป็นแนวทางใน การวางแผนและเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้

องค์ประกอบหลักที่สำคัญ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ค่านิยมหลักและแนวคิด (Core Values) ในการกำหนดการบริหารจัดการเพื่อความ เป็นเลิศ มีค่านิยมเป็นหลักในการคิด 11 ประการ ดังนี้

- 1.1 การนำองค์กรอย่างมีวิสัยทัศน์
- 1.2 ความเป็นเลิศที่มุ่งเน้นลูกค้า
- 1.3 การเรียนรู้ขององค์กรและของแต่ละบุคคล
- 1.4 การให้ความสำคัญกับพนักงานและลูกค้า
- 1.5 ความคล่องตัว
- 1.6 การมุ่งเน้นอนาคต
- 1.7 การจัดการเพื่อนวัตกรรม
- 1.8 การจัดการโดยใช้ข้อมูลจริง
- 1.9 ความรับผิดชอบต่อสังคม
- 1.10 การมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์และการสร้างคุณค่า
- 1.11 มุมมองในเชิงระบบ

2. ระบบการบริหารจัดการที่เป็นเลิศ (Management Categories) ค่านิยมหลักและ แนวคิดที่ได้กล่าวไปแล้วสามารถจัดแบ่งเป็น 7 หมวด คือ

- หมวด 1 การนำองค์กร
- หมวด 2 การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์และกลยุทธ์
- หมวด 3 การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- หมวด 4 การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้
- หมวด 5 การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล
- หมวด 6 การจัดการกระบวนการ
- หมวด 7 ผลลัพธ์การดำเนินการ

3. วงจรการเรียนรู้ (Radar Steps) แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 3.1 การวางแผน การออกแบบกระบวนการ การเลือกตัววัด การนำไปปฏิบัติ
- 3.2 การดำเนินการตามแผน
- 3.3 การประเมินความคืบหน้าและการได้มาซึ่งความรู้ใหม่
- 3.4 การทบทวนแผนโดยอาศัยผลของการประเมิน การเรียนรู้ปัจจัยนำเข้าใหม่ๆ
- 3.5 ระดับความแข็งแกร่งขององค์กร (Strength Levels) แบ่งเป็น 6 ระดับ ได้แก่
  - 3.5.1 ระดับการไม่มีระบบใดเลย
  - 3.5.2 ระดับการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า
  - 3.5.3 ระดับแนวทางเริ่มเป็นระบบ
  - 3.5.4 ระดับมุ่งเป็นทิศทางเดียวกัน

3.5.5 ระดับแนวทางการบูรณาการ

3.5.6 ระดับบูรณาการเป็นหนึ่งในองค์กร

2.4 กลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2543) ได้อธิบายถึง การวางแผนกลยุทธ์ในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการติดต่อสื่อสาร จากเจ้าของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวไปยังนักท่องเที่ยวที่คาดหวังและพ่อค้าคนกลางทางการท่องเที่ยวเพื่อแจ้งข่าวสารชักชวนเร่งเร้า สนับสนุนหรือเตือนความจำของพวกเขาเหล่านั้นให้ยอมรับผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของตนแล้วนำไปสู่การตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของตน ด้วยการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเชิงในแหล่งท่องเที่ยวและใช้บริการท่องเที่ยวของตน กลยุทธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวมี 2 กลยุทธ์ คือ

1. กลยุทธ์หลัก เป็นกลยุทธ์ที่ให้พนักงานขายและพ่อค้าคนกลางผลักดันผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวไปยังนักท่องเที่ยวอีกทีหนึ่ง

2. กลยุทธ์ดึง เป็นกลยุทธ์ที่มุ่งไปยังนักท่องเที่ยวให้เกิดความต้องการผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวแล้วดึงนักท่องเที่ยวให้ถามหาผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวจากผู้ค้าปลีกและผู้ค้าส่งด้วยตนเอง

กลยุทธ์ในการสร้างความสัมพันธ์ที่แท้จริงกับนักท่องเที่ยว James G. Barnes (1996) ได้ชี้แนะไว้ที่น่าสนใจมีอยู่ 10 ประการดังต่อไปนี้

1. กำหนดกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายที่ต้องการจะสร้างความสัมพันธ์ด้วย โดยมุ่งเป้าไปที่กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ

2. กำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย (Prospective visitors) ให้เหมาะสมกับความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวและความสามารถในการให้บริการ

3. พัฒนากลยุทธ์การสื่อสารการตลาด(Marketing Communication Strategies) ให้สอดคล้องกับพฤติกรรม ความสนใจ วัตถุประสงค์และรสนิยมของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย เพื่อส่งเสริมให้ ความสัมพันธ์ระหว่างธุรกิจหรือแหล่งท่องเที่ยวกับตัว นักท่องเที่ยวมีความยาวนานและมั่นคง

4. พัฒนาระบบฐานข้อมูลนักท่องเที่ยวที่ประกอบด้วย ข้อมูลที่สำคัญต่าง ๆ เกี่ยวกับนักท่องเที่ยว อาทิ ชื่อ เพศ อายุ อาชีพ ระดับรายได้ พฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยว ความต้องการพิเศษ ความสนใจ อาหารที่ชอบ ฯลฯ ข้อมูลเหล่านี้จำเป็นต่อการสร้างความสัมพันธ์อันยืนยาวกับนักท่องเที่ยว

5. ปรับปรุงข้อมูลนักท่องเที่ยวให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ และเพิ่มเติมให้ข้อมูลมีความละเอียดมากที่สุด อันจะช่วยให้อุตสาหกรรมหรือแหล่งท่องเที่ยวสามารถให้บริการที่เกินความคาดหวังของนักท่องเที่ยวและเพิ่มพูนความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวได้มากขึ้นตามระยะเวลาที่ผ่านมา

6. สื่อสารกับนักท่องเที่ยวอย่างใกล้ชิด เพื่อสานความสัมพันธ์ให้มั่นคงมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

7 จัดหาช่องทางสื่อสารที่จะช่วยให้นักท่องเที่ยว ติดต่อกับธุรกิจและเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับธุรกิจ หรือแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก เช่น การจองห้องพักผ่านเว็บไซต์ การตอบรับโทรศัพท์

8 การอำนวยความสะดวกให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยว และติดต่อกับนักท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอตลอดระยะเวลาที่นักท่องเที่ยวอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว

9 จัดหาของที่ระลึกให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อใช้เป็นเครื่องเตือนความทรงจำให้แก่ นักท่องเที่ยวระลึกถึงธุรกิจและแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์โดยทางอ้อมได้อย่างดี

10. ติดต่อกับนักท่องเที่ยวหลังจากนักท่องเที่ยวกลับไป เพื่อสานความสัมพันธ์ระยะยาวกับ นักท่องเที่ยวและเป็นการประเมินผลความพึงพอใจหลังรับบริการเพื่อนำข้อมูลนั้นมาปรับปรุงแก้ไข

2.5 การวางแผนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

IUCN (1980) แสดงให้เห็นว่าการวางแผนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนตามข้อกำหนดของ World Conservation Strategy และยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ยั่งยืนของ World Commission on Environment and Development กรอบการวางแผนจึงประกอบด้วย การป้องกัน และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ดาว์วี่ง (Dowling, 1993: 34 - 35) ได้เสนอความเห็นว่ รูปแบบการวางแผนการท่องเที่ยวเชิง นิเวศเป็นเสมือนเครื่องมือสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งจะประสบความสำเร็จได้ต้องมื่อองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบการวางแผนการท่องเที่ยว ที่ตั้งอยู่บนฐานของการรักษาสภาพ แวดล้อม ความ เป็นอยู่ที่ดีของชุมชน ความพึงพอใจในการท่องเที่ยว และการบูรณาการทางเศรษฐกิจ องค์ประกอบ สำคัญอื่น ๆ รวมถึงยุทธศาสตร์และการวางแผนกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่ ความร่วมมือใน การจัดพื้นที่ และการให้ความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อม นั่นคือการให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมนั่นเอง ดังนั้น รูปแบบการวางแผนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่เป็นยุทธวิธีในการวางแผน มี 5 ชั้น ดังนี้

ชั้นที่ 1 การกำหนดจุดประสงค์ ด้วยการวิเคราะห์ภูมิหลังของความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม เพื่อที่จะสร้างทิศทางสำหรับขั้นตอนแห่งความสำเร็จ

ชั้นที่ 2 การสำรวจและการประเมิน เป็นการอธิบายพร้อมกับการประเมินสภาพ แวดล้อมและแหล่งท่องเที่ยว

ชั้นที่ 3 การประเมินคุณลักษณะเด่นพื้นที่สำคัญและกิจกรรมที่เหมาะสมรวมถึง ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์และการควบคุมที่เหมาะสม

ชั้นที่ 4 การสังเคราะห์ ทำให้ได้ผลลัพธ์ของข้อมูลจากการสังเคราะห์ซึ่งจะถูกกำหนด พื้นที่ที่สามารถนำมาดำเนินการจัดการท่องเที่ยวได้

ชั้นที่ 5 การเขียน โครงร่างและรวมถึงการเตรียมการนำเสนอการกำหนดพื้นที่ขั้นสุดท้าย เสมือนหนึ่งการพร้อมที่จะดำเนินการ

ตอนที่ 3 การจัดการศึกษาของผู้ใหญ่

นันทวัฒน์ สุขผล (2547) ได้อธิบายถึง ความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วก่อให้เกิดวิกฤตทำให้เศรษฐกิจ สังคม มากระทบกับองค์กรจึงต้องเสริมสร้างความรู้ ความสามารถ และการพัฒนาบุคคลได้แก่ การอบรมให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติในการทำงานที่ดี

วิสัยทัศน์ ภารกิจ นโยบาย เป้าหมายและกลยุทธ์การดำเนินธุรกิจ เป็นตัวกำหนดทิศทางของการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ดังนั้นในการพัฒนาและฝึกอบรมจะต้องเน้นหนักไปในเรื่องที่จะช่วยรักษาหรือเพิ่มศักยภาพ ในการแข่งขัน คนเป็นปัจจัยสำคัญ และการพัฒนาบุคคลจะต้องทำอย่างต่อเนื่องเป็นขั้นตอนเพื่อสร้าง “Competencies” คือ สมรรถนะของคนและองค์กร มากกว่าการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

3.1 ลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ด้วยการอบรม

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ การจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้แก่ผู้ใหญ่ซึ่งเป็นบุคลากร ในองค์กร ผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมที่เป็นผู้ใหญ่ ย่อมมีลักษณะความแตกต่างจากผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่เป็นเด็กอย่างมาก และยังมี ความแตกต่างในกลุ่มที่เป็นผู้ใหญ่ด้วยกันเองอีกด้วย อาจจัดได้โดยการอบรมเพื่อพัฒนาการทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมที่สมบูรณ์เต็มที่ สามารถวางแผนการปฏิบัติงานของตัวเองและทำตามแผนนั้นได้ อย่างไรก็ตาม สามารถสรุปลักษณะของผู้ใหญ่ตามแนวคิดของ โรเจอร์ (Roger, 1986 อ้างถึงใน กานดา จรตล, 242) ดังนี้

3.1.1 ผู้ใหญ่คำจำกัดความ เป็นช่วงเวลาที่บุคคลมีความต้องการจะพัฒนา เพื่อความก้าวหน้าและต้องการความทัดเทียมให้คนในสังคมยอมรับ ต้องการได้รับความเป็นอิสระภาพและเสรีภาพมากขึ้น ผู้ใหญ่ส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลที่กำลังพัฒนาเข้าสู่วุฒิภาวะมีความเป็นตัวของตัวเอง

3.1.2 ผู้ใหญ่เป็นผู้ที่อยู่ในกระบวนการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง การเข้ารับการอบรมมักเป็นวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ซึ่งเป็นช่วงของการเจริญเติบโตทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ

3.1.3 ผู้ใหญ่ได้นำประสบการณ์ค่านิยมและติดตัวมาแล้ว จึงมีความเชื่อศรัทธาและค่านิยม ทางสังคมอื่นๆ ร่วมอยู่ด้วย เช่น เจตคติ ความรู้สึก อคติ และความลำเอียง เป็นต้น

3.1.4 ผู้ใหญ่ที่เข้าร่วมกิจกรรมการอบรมมีความตั้งใจหลายประการ เช่น ต้องการประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ต้องการนำความรู้ที่ได้รับไปแก้ไขปัญหาหน้าที่ดำเนินอยู่ ต้องการวุฒิบัตรเพื่อนำไปปรับขึ้นเงินเดือนและเลื่อนขั้น หรือต้องการได้พบเพื่อนใหม่ เป็นต้น

3.1.5 ผู้ใหญ่มีความคาดหวังที่แน่นอนและมีความคาดหวังในการเข้าร่วมการอบรมต่างกันและมีลักษณะที่แน่นอนเฉพาะบุคคล ทำให้มีผลต่อเจตคติการทำงาน เช่น บางคนชอบทำงานเป็นกลุ่ม บางคนชอบการทำงานด้วยตนเอง บางคนชอบการได้รับความรู้จากผู้สอนโดยตรง

3.1.6 ผู้ใหญ่มีความสนใจหลายประการที่ต้องไปทำพร้อมกัน ส่วนมากแล้วผู้ใหญ่จะไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเต็มเวลา กล่าวคือ ส่วนมากจะต้องมีหน้าที่งานประจำ หรือมีภารกิจ ครอบครัว และกิจกรรมทางด้านสังคม เป็นต้น

3.1.7 ผู้ใหญ่มีรูปแบบการเรียนรู้เป็นของตนเอง ผู้ใหญ่มีการเรียนรู้ตลอดชีพ โดยพัฒนาวิธีการเรียนรู้ของตนที่จะช่วยให้สามารถเรียนรู้ได้รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ เช่น ผู้เรียนบางคนก็จะมี ความชอบในด้านตัวเลขเป็นพิเศษ และมีอัตราเร็วในการเรียนรู้แตกต่างกันออกไป

3.2 ทฤษฎีการเรียนการสอนของผู้ใหญ่

ทฤษฎีการเรียนการสอนของผู้ใหญ่ ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า ผู้ใหญ่แต่ละคนเป็นผู้มีวุฒิภาวะที่สมบูรณ์จึงมีความต้องการและความสามารถที่จะเป็น ผู้นำตนเอง (Self-Directing) จึงมีการใช้ประสบการณ์ในการเรียนรู้และความพร้อมที่จะเรียนของตนเอง และต้องการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตของตนเอง ได้ ซึ่งทฤษฎีดังกล่าวนี้ตั้งอยู่บนรากฐาน แห่งความเชื่อ 4 ประการ คือ

3.2.1 มโนทัศน์ของผู้เรียน (Concept of the Learner)

3.2.2 บทบาทของประสบการณ์ของผู้เรียน (Roles of Learners Experience)

3.2.3 ความพร้อมที่จะเรียนรู้ (Readiness to Learn)

3.2.4 การนำไปสู่การเรียนรู้ (Orientation to Learning)

โนลส์ (Knowles, 1980) ได้เสนอแนวทางที่แตกต่างบนพื้นฐานทั้ง 4 ประการระหว่างการเรียนการสอนของเด็กและการเรียนการสอนของผู้ใหญ่ สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2.4 แนวทางพื้นฐานระหว่างการเรียนการสอนของเด็กและผู้ใหญ่

ลักษณะ	ทฤษฎีการศึกษาสำหรับเด็ก	ทฤษฎีการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่
มโนทัศน์ของผู้เรียน	ผู้เรียนมีบทบาทที่ต้องเป็นที่พึ่งพาผู้อื่น ผู้สอนหรือครูจึงมีหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบต่อกระบวนการเรียนรู้ทั้งหมดของผู้เรียน	ผู้เรียนมีบทบาทเปลี่ยนแปลงจากการที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นมาเป็นผู้ที่สามารถชี้นำตนเองได้ ผู้สอนจึงมีหน้าที่จะสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถ ชี้นำตนเองได้ตามความต้องการของผู้เรียนแต่ละบุคคล
บทบาทของประสบการณ์ของผู้เรียน	ผู้เรียนมีประสบการณ์น้อย จึงจำเป็นต้องอาศัย ความรู้จากผู้รู้หรือครูวิธีการให้ความรู้แก่ผู้เรียนคือ วิธีการต่าง ๆ ที่จะสามารถถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ให้แก่ผู้เรียน	ผู้เรียนมีประสบการณ์ที่ค่อยๆ สะสมมาตลอดชีวิต ประสบการณ์เหล่านี้จะเป็นแหล่งความรู้สำหรับตนเองและผู้อื่นผู้เรียนจะเข้าใจและสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ได้มากกว่า การได้รับคำบอกกล่าวจากผู้สอนวิธีการเรียนรู้

ลักษณะ	ทฤษฎีการศึกษาสำหรับเด็ก	ทฤษฎีการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่
ความพร้อมที่จะเรียนรู้	ผู้เรียนเรียนเนื้อหาความรู้ภายใต้เงื่อนไขที่จำเป็นต้องเรียน จากความต้องการของผู้ปกครองและสังคม ผู้เรียนจะรู้สึกกลัวต่อความล้มเหลวในการเรียนรู้ การเรียนรู้จะมีมาตรฐาน และมีความก้าวหน้า	บนพื้นฐานของการใช้ประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนจะเรียนรู้เมื่อรู้สึกว่าจะเรียน การเรียนรู้ควรสนองความต้องการของผู้เรียนที่ต้องการนำไปใช้ แก้ไขปัญหาในชีวิตจริง ไม่ว่าจะปัญหาทางบ้านหรือการทำงาน การ
	เท่าเทียมกัน เนื่องจากจะมีเป้าหมายการเรียนรู้เพื่อกลุ่มผู้เรียนที่มีอายุเท่าเทียมกัน และมีความต้องการการเรียนรู้และความพร้อมที่เรียนเหมือนกันวิชาต่างๆ เป็นเนื้อหาที่ผู้เรียนจำเป็นต้องท่องจำ เนื่องจากไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ได้ ในทันที	เรียนรู้ควรจัดขึ้นเพื่อความต้องการของผู้เรียน และจัด ลำดับความสามารถและความพร้อมที่จะเรียนของผู้เรียนแต่ละคน ผู้เรียนพยายามแสวงหาความรู้ความสามารถที่จะนำไป แก้ไขปัญหาได้ในทันทีทันใด การเรียนรู้จึงเกี่ยวข้องกับชีวิตจริง และสามารถนำไป ใช้ปฏิบัติได้ประโยชน์อย่างทันทีทันใด

สรุปได้ว่ารูปแบบการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ตามที่โนลส์เสนอไว้ จะเป็นรูปแบบที่มีลักษณะ เป็นกระบวนการ ไม่ใช่รูปแบบที่เป็นเนื้อหา ด้วยเหตุนี้ ผู้สอนหรือผู้จัดการอบรมจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกให้ผู้ให้คำปรึกษาหรือผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยเตรียมการในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน คือ

1. สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้
2. จัดโครงสร้างหรือกลไกสำหรับการวางแผนการเรียนรู้ร่วมกัน
3. วิเคราะห์ความต้องการการเรียนรู้ของผู้ใหญ่
4. กำหนดวัตถุประสงค์ และเนื้อหาที่สนองต่อความต้องการการเรียนรู้ของผู้เรียน
5. ออกแบบประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่
6. ดำเนินการให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ ด้วยวิธีการและสื่ออุปกรณ์ที่เหมาะสม
7. ประเมินผลการเรียนรู้และวิเคราะห์ความต้องการการเรียนรู้อีกครั้งเพื่อดูว่าความต้องการการเรียนรู้ต่างๆ ได้รับการตอบสนองหรือไม่

ประภาเพ็ญ สุวรรณ และสวิง สุวรรณ (2531) ได้เสนอหลักการเรียนรู้ ซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการอบรมสำหรับผู้ใหญ่ได้เป็นอย่างดี ดังนี้

1. การเรียนรู้เป็นประสบการณ์ เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน อาจถูกกระตุ้นให้เกิดขึ้นโดยตัวผู้เรียน
2. การเรียนรู้ คือ การค้นพบสิ่งที่มีความหมายสำหรับบุคคลนั้น ๆ หรือผู้เรียน และความคิดที่เกี่ยวข้องกับบุคคลนั้นๆ

2. การเรียนรู้ (หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม) เป็นผลสืบเนื่องจากประสบการณ์
3. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่จะต้องร่วมมือจากประสบการณ์
4. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างอิสระไม่มีการบังคับ
5. การเรียนรู้บางครั้งจะเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวด
6. แหล่งข้อมูลที่มีค่ามากที่สุดสำหรับการเรียนรู้คือ ตัวผู้เรียนเอง
7. กระบวนการของการเรียนรู้ เป็นทั้งกระบวนการทางด้านอารมณ์และสติปัญญา
8. กระบวนการของการแก้ปัญหาที่มีลักษณะเฉพาะและขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล

3.3 ลักษณะธรรมชาติในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

ณรงค์วิทย์ แสนทอง (2548) ได้อธิบายถึง กระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ด้วยการเข้ารับการอบรมนั้น ผู้จัดการอบรมจำเป็นต้องเข้าใจถึงลักษณะธรรมชาติในกระบวนการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เป็นพื้นฐาน เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจเลือกทางเลือกต่าง ๆ ในการดำเนินการตามกระบวนการ บริหารงานอบรมได้อย่างเหมาะสม และก่อให้เกิดการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรมได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการจัดอบรมมากขึ้น นักจิตวิทยาได้ทำการวิจัยค้นคว้าเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ไว้มากมาย ล้วนแต่เห็นว่าการเรียนรู้ของผู้ใหญ่แตกต่างจากการเรียนรู้ของเด็ก เรื่องที่สำคัญเกี่ยวกับลักษณะธรรมชาติในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ อาจพอสรุปเป็นข้อ ๆ ได้ ดังนี้

- 3.3.1 ผู้ใหญ่ต้องการรู้เหตุผลในการเรียนรู้ และ ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ต่อเมื่อเขาต้องการจะเรียน
- 3.3.2 ลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เพื่อต้องการชี้แนะตนเองมากกว่าจะให้ผู้สอน สอน ควรจะเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมกับผู้เรียนในกระบวนการค้นหาความจริง
- 3.3.3 บทบาทของประสบการณ์ของผู้เรียน มีผลกระทบต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่
- 3.3.4 แนวโน้มในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่มุ่งไปที่ชีวิตประจำวันเนื้องาน หรือการแก้ปัญหา ดังนั้นการจัดหลักสูตรจึงควรจะอาศัยสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหา ในชีวิตจริง
- 3.3.5 ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้ดีกว่าในบรรยากาศที่มีการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ จะช่วยให้เขาปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้มาก

3.4 การประเมินสมรรถนะ (Competency)

วิธีการประเมิน อาจเลือกใช้ได้หลายวิธีตามความเหมาะสมเพื่อให้ได้พฤติกรรมที่เป็นจริงมากที่สุด สุพิศ กิตติรัชดา (2550: 7-9) แบ่งเป็น 4 วิธี ได้แก่

1. Behavior Observation

- 1.1 สังเกตพฤติกรรมในการทำงานและบันทึกพฤติกรรมทั้งด้านบวกและด้านลบ

- 1.2 นิเทศติดตาม สุ่มตรวจการปฏิบัติงาน
- 1.3 สัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงาน ผู้ร่วมงาน หรือผู้รับบริการ
2. Tests of Performance วัดความสามารถของบุคคลภายใต้เงื่อนไขของการทดสอบ
  - 2.1 แบบทดสอบความสามารถทางสมอง
  - 2.2 ใช้สถานการณ์จำลองทดสอบความสามารถเฉพาะ
  - 2.3 สาธิตให้ดู มอบหมายงานให้ทำ
3. Self Reports
  - 3.1 แบบทดสอบบุคลิกภาพ
  - 3.2 แบบสำรวจความคิดเห็นต่างๆ
  - 3.3 แบบสัมภาษณ์
4. Document Reports ประเมินจากเอกสาร ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
  - 4.1 ทบทวนบันทึกต่างๆ
  - 4.2 ข้อมูลย้อนกลับจากผู้รับบริการภายนอก ภายใน
  - 4.3 ชื่อเรื่องเรียนเฉพาะบุคคล
  - 4.4 ผลสำรวจความพึงพอใจ

เครื่องมือประเมินสมรรถนะ นิยมใช้กัน 2 แบบ ได้แก่

1. แบบประเมินความถี่ของพฤติกรรม (Likert Scale) หรือมาตราส่วนประมาณค่า นิยมใช้กันแพร่หลายเนื่องจากสร้างได้ง่าย ใช้ง่าย โดยใช้ความถี่หรือปริมาณกำหนดระดับ แต่มีข้อจำกัดคือ เกิดความลำเอียงเนื่องจากใช้ความรู้สึกดุลยพินิจของผู้ประเมิน และผลการประเมินอาจผิดพลาดได้ง่าย เนื่องจากพฤติกรรมในการทำงานนั้นไม่มีบริบทของงานเป็นตัวกำกับ อาจทำให้ผู้ถูกประเมินระดับต้นแสดงสมรรถนะในระดับสูงได้ทั้งๆ ที่โดยหน้าที่แล้วจะไม่มีโอกาสแสดงสมรรถนะในระดับสูงได้เนื่องจากหน้าที่ความรับผิดชอบในงานแตกต่างกัน

2. แบบประเมินโดยใช้พฤติกรรมกำหนดระดับ (Behaviorally Anchored Rating Scale – BARS) สร้างยากและใช้เวลานาน แต่มีข้อดีกว่าแบบประเมิน Likert scale เนื่องจากมีคำอธิบายระดับต่างๆ ของสมรรถนะไว้ชัดเจนเป็นพจนานุกรม ทำให้เห็นภาพรวมของสมรรถนะทุกระดับ มีความตรงไปตรงมา และโอกาสที่ผลการประเมินจะผิดพลาดโดยไม่ตั้งใจจะมีน้อยกว่า

ตัวอย่างการประเมินแบบ BARS

ระดับ 1 แสดงความพยายามในการทำงานให้ดีและถูกต้องมานะ อดทน ขยันหมั่นเพียร ตรงเวลา รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย ส่งงานได้ตามกำหนด

ระดับ 2 สามารถทำงานได้ผลงานตามเป้าหมายที่วางไว้ มีการกำหนดเป้าหมายเพื่อให้ได้ผลงานที่ดียิ่งขึ้น มีความละเอียดรอบคอบ ตรวจสอบความถูกต้องของงานเพื่อให้งานมีคุณภาพ

- ระดับ 3 สามารถทำงานได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ปรับปรุงวิธีการทำงาน
เสนอหรือทดลอง วิธีการทำงานแบบใหม่อยู่เสมอ เพื่อให้ผลงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- ระดับ 4 สามารถพัฒนาวิธีการทำงานเพื่อให้ได้ผลงานที่โดดเด่น และแตกต่างมีการกำหนด
เป้าหมายที่ท้าทายและปฏิบัติงานได้ผลดีกว่าเดิมอย่างเห็นได้ชัดเจน มีการพัฒนาระบบ
วิธีการทำงานเพื่อให้ได้ผลงานที่ไม่มีใครเคยทำมาก่อน
- ระดับ 5 สามารถ ตัดสินใจได้ แม้จะมีความเสี่ยง เพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย โดยคำนึงถึงผลดี
ผลเสีย อย่างชัดเจน ดำเนินการเพื่อให้ภาครัฐและประชาชนได้ประโยชน์สูงสุด พร้อม
จัดการและทุ่มเทเวลา ตลอดจนทรัพยากร เพื่อให้ได้ประโยชน์สูงสุดต่อภารกิจของ
หน่วยงานตามที่วางแผนไว้

สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน (2547,7) ได้อธิบายถึงการวิเคราะห์สมรรถนะของ
บุคลากร ว่าเมื่อวิเคราะห์จากวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยุทธศาสตร์ รวมถึงทิศทางการดำเนินงาน
บทบาทหน้าที่และลักษณะงาน จึงควรติดตามดูบุคลากร ควรจะต้องมีขีดสมรรถนะหลักที่สำคัญ 3
ด้านในการทำงาน ได้แก่

Core Employee Competencies 3 กลุ่มขีดสมรรถนะสมรรถนะหลักของ

กลุ่ม 1 ขีดสมรรถนะด้านการใช้ความคิด

- 1.1 ความสามารถในการวางแผน
- 1.2 ทักษะในการแก้ไขปัญหาและตัดสินใจ
- 1.3 ความคิดเชิงระบบ

กลุ่ม 2 ขีดสมรรถนะด้านการปฏิบัติงาน

- 2.1 ความรอบรู้ในงาน
- 2.2 ทักษะด้านเทคนิคการบริหารงานสมัยใหม่

กลุ่ม 3 ขีดสมรรถนะด้านสัมพันธภาพ

- 3.1 จิตสำนึกในการบริการ
- 3.2 ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร
- 3.3 ความสามารถในการทำงานเป็นทีม
- 3.4 มีคุณธรรมและจริยธรรม
- 3.5 ความมุ่งมั่นในการทำงานให้เกิดผลสำเร็จ

ตอนที่ 4 การพัฒนาหลักสูตรอบรม

4.1 การพัฒนาหลักสูตร

สิ่งจำเป็นในการทำหลักสูตร คือ กระบวนการพัฒนาหลักสูตร แนวคิดของราล์ฟ ไทเลอร์ (Ralph W. Tyler. 1949) ก่อนการพัฒนาหลักสูตรควรเริ่มด้วยการหาคำตอบจากคำถามพื้นฐาน 4 คำถาม คือ

- 1) จุดมุ่งหมายทางการศึกษาที่โรงเรียนควรบรรลุคืออะไร
- 2) ประสบการณ์ทางการศึกษาที่ควรจัดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษา คืออะไร
- 3) ประสบการณ์ทางการศึกษาเหล่านี้จะจัดให้มีประสิทธิภาพอย่างไร
- 4) จะตัดสินใจได้อย่างไรว่าบรรลุจุดมุ่งหมายแล้ว

จากคำตอบของคำถาม 4 คำถามนี้ แสดงถึงขั้นตอน 4 ขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเรียงตามลำดับ (Tanner and Tanner 1980, 84 อ้างถึงในนิรมล ศตวุฒิ 2543, 15) ดังนี้

- 1) กำหนดวัตถุประสงค์
- 2) เลือกแนวทางเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์
- 3) จัดหนทางเหล่านั้น
- 4) ประเมินผลที่ได้รับ

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์ (Ralph W. Tyler. 1949, อ้างถึงใน วิชัย วงษ์ใหญ่. 2537, 10 – 13) ลักษณะเด่นของหลักสูตรจะเริ่มจากการศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้เรียน สังคม หรือ และเนื้อหาความรู้ก่อน แล้วกำหนดวัตถุประสงค์ชั่วคราวของหลักสูตรให้สอดคล้อง กับ ข้อมูลที่ได้มา หลังจากนั้นไปศึกษาปรัชญา จิตวิทยาการเรียนรู้ และเป้าหมายของโรงเรียนแล้วจึงกลับมา พิจารณา วัตถุประสงค์ชั่วคราวว่ายอมรับได้ไหม โดยคำนึงถึงพื้นฐานของคุณค่าทางการศึกษา เป้าหมายของการศึกษาและหน้าที่ของโรงเรียน หลังจากนั้นจึงกำหนดวัตถุประสงค์ที่แน่นอน

4.2 ความหมายของการฝึกอบรม

มีผู้ให้ความหมายของการฝึกอบรมไว้ดังนี้

เดสเลอร์ (Dessler. 1994: 238) ให้ความหมายว่า การฝึกอบรม เป็นกระบวนการในการสอนบุคลากรใหม่ เพื่อให้มีทักษะในการปฏิบัติงานในหน้าที่ ในขณะที่เดียวกันอาจเป็นการเพิ่มพูนทักษะที่บุคลากรต้องการ ซึ่งเป็นการพัฒนางานปัจจุบันและในอนาคตด้วย บางแห่งอาจใช้ คำว่า ฝึกอบรมควบคู่ไปกับการพัฒนา ถึงแม้จะมีความแตกต่างกันบ้าง

ส่วน มอร์เฮด และกริฟฟิน (Moorhead & Griffin. 1995: 142) ให้ความหมายว่า การฝึกอบรมมีเป้าหมายสำคัญ เพื่อให้บุคลากรในองค์กรเกิดการเรียนรู้ มีความเกี่ยวข้องกับการ ประเมินผลการปฏิบัติการ และการให้รางวัล เป็นต้นว่า เลื่อนขั้นเงินเดือน เลื่อนตำแหน่ง ประกาศ ยกย่อง ชมเชย เป็นต้น

ธงชัย สันติวงษ์ (2538: 164) ได้ให้ความหมายของการฝึกอบรมว่า หมายถึง กระบวนการที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบ เพื่อที่จะหาทางให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และ/หรือทัศนคติของบุคลากรในองค์กร เพื่อที่จะให้สามารถปฏิบัติงานได้ดีขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิผลตามเป้าหมายขององค์กร

จากความหมายที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การฝึกอบรมเป็นกระบวนการให้ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และเจตคติ แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อจัดการความขัดแย้งในอันที่จะเกิดขึ้นภายในตัวบุคคลและในองค์กร

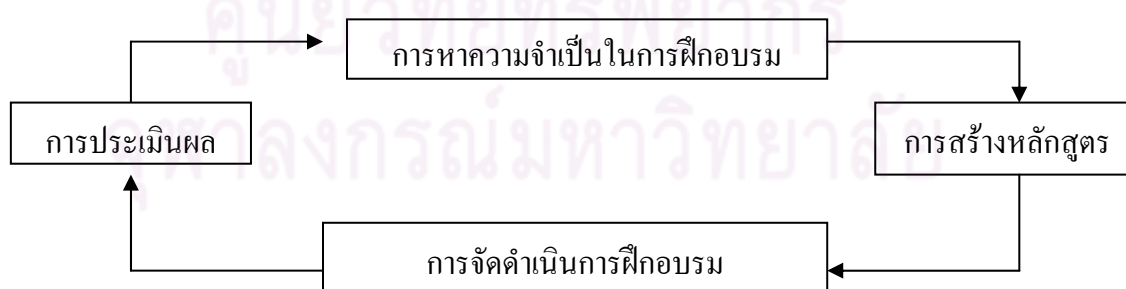
4.3 ขั้นตอนการสร้างหลักสูตรอบรม

ยูเนสโก(UNESCO, 1987: 3) ได้เสนอขั้นตอนในการสร้างหลักสูตรอบรม 7 ขั้นตอนดังนี้

- 4.3.1 การกำหนดความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม
- 4.3.2 การกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะและจุดมุ่งหมายการฝึกอบรม
- 4.3.3 การเลือกและจัดลำดับเนื้อหาของหลักสูตรฝึกอบรม
- 4.3.4 กำหนดวิธีการฝึกอบรม กลุ่มเป้าหมาย สถานที่ เวลา และแหล่งข้อมูล
- 4.3.5 การนำหลักสูตรฝึกอบรมไปทดลองใช้เบื้องต้น
- 4.3.6 การนำหลักสูตรฝึกอบรมไปทดลองใช้จริง
- 4.3.7 การประเมินผลประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรม

อนุชิต ฮุนสวัสดิกุล (ม.ป.ป: 1-2) ได้แสดงให้เห็นขั้นตอนกระบวนการอบรมตาม กระบวนการในกาฝึกอบรม มีดังนี้

ภาพภูมิที่ 2.6 กระบวนการฝึกอบรม

ขั้นที่ 1 การหาความจำเป็นในการฝึกอบรม

เป็นระยะเริ่มต้นของระบบการฝึกอบรม โดยดำเนินการศึกษาหาข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เชื่อมั่นว่าจำเป็นต้องมีการฝึกอบรมจริง การฝึกอบรมต้องใช้ทรัพยากรทุกอย่าง ซึ่งเมื่อ

คิดเป็นงบประมาณแล้วจะมีจำนวนมาก ดังนั้น การศึกษาข้อมูลในขั้นตอนนี้จะทำให้บ่งบอกได้ว่าสมควร จะจัดดำเนินการฝึกอบรมหรือไม่ และเหตุผลใดจึงต้องมีการฝึกอบรม

ขั้นที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

เป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องจากการวิเคราะห์ข้อมูลมาแล้ว และลงความเห็นว่าจะสมควรที่จะจัดการอบรมได้ จึงนำมาสร้างหลักสูตรฝึกอบรม หรือเรียกได้ว่า โครงการเปลี่ยนพฤติกรรมผู้เข้ารับการฝึกอบรมนั่นเอง หลักสูตรจะประกอบด้วย หัวข้อวิชา วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เนื้อหาหรือประเด็นสำคัญ เทคนิคหรือวิธีการฝึกอบรม สื่อที่จะใช้ รวมทั้งเวลาที่กำหนดไว้ด้วย ซึ่งหลักสูตรที่กล่าวนี้จะต้องมีการเรียงลำดับหัวข้อวิชาที่เป็นระบบและเหมาะสม เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเรียนรู้ จนกระทั่งเปลี่ยนพฤติกรรมและสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างถูกต้อง เต็มใจ และมีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 3 การจัดดำเนินการฝึกอบรม

หลังจากสร้างหลักสูตรสำเร็จลงแล้ว จะต้องนำไปเขียนโครงการบริหาร เพื่อขออนุมัติจัดการฝึกอบรม ซึ่งในขั้นตอนนี้จะเน้นหนักในด้านการบริหาร โครงการ เช่น ด้านการจัดการบุคคลที่จะรับผิดชอบการฝึกอบรมด้านการเงิน หรืองบประมาณที่จะต้องใช้ในการฝึกอบรม ตลอดจนการสร้างบรรยากาศในการฝึกอบรมที่ดี เพื่อเอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีทัศนคติที่ดีต่อการเข้ารับการฝึกอบรม

ขั้นที่ 4 การประเมินการฝึกอบรม

การฝึกอบรมทุกครั้งเมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว จะต้องทำการประเมินว่าการประเมินนั้นจะต้องกระทำทุกขั้นตอน นับแต่การหาความจำเป็นในการฝึกอบรมว่าความจำเป็นที่ได้มานั้นถูกต้องตามความเป็นจริงหรือไม่ หลักสูตรที่สร้างขึ้นมานั้นเหมาะสมหรือไม่ รวมทั้งการจัดดำเนินการว่ามีประสิทธิภาพหรือไม่ การประเมินดังกล่าวจะต้องพิจารณาโดยยึดวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นเป็นประเด็นสำคัญ ถ้าจัดอบรมไปแล้วไม่สามารถบ่งบอกได้ว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีผลการปฏิบัติงานดีขึ้น สมบูรณ์ขึ้น แสดงให้เห็นว่า การฝึกอบรมครั้งนี้มีข้อบกพร่องที่จะต้องได้รับการแก้ไข ปรับปรุงให้ถูกต้องและเหมาะสมกับงบประมาณและเวลาที่ต้องสูญเสียไป หากการฝึกอบรมนั้นประเมินแล้วพบว่าผู้ผ่านการฝึกอบรมมีศักยภาพสูงขึ้น เมื่อรายงานประเมินผลนำเสนอผู้บังคับบัญชาระดับสูงก็จะได้รับการพิจารณาให้มีการจัดดำเนินการต่อไป

4.4 วิธีการอบรม

นักบ ระวังการณ์ (อ้างถึงในจินตนา พงศ์ถีนทองงาม 2543: 17-18) กล่าวว่า เทคนิคการฝึกอบรม นักรว่ามีความสำคัญอย่างมาก ทั้งนี้เพราะวิธีการฝึกเป็นสิ่งที่จะทำให้การอบรมบรรลุจุดมุ่งหมาย สำหรับวิธีการฝึกอบรมที่ใช้กันมาก มีดังนี้

4.4.1 การบรรยาย (Lecture) เป็นวิธีที่นิยมใช้ทั่วไปเหมาะสำหรับการฝึกอบรมที่ต้อง การนำเสนอแนวความคิดใหม่ๆ ที่ไม่มีรายละเอียดซับซ้อนสามารถจัดสำหรับกลุ่มผู้เข้าอบรมจำนวนมากได้ วิทยากรต้องมีความสามารถในการถ่ายทอด เพื่อให้ผู้ฟังเกิดการตื่นตัวและติดตามตลอด

4.4.2 การอภิปราย(Group Discussion) เป็นรูปแบบการนำเสนอความคิดเห็นในประเด็น ที่อยู่ในความสนใจของผู้เข้ารับการอบรมและบุคคลโดยทั่วไป ผู้อภิปรายและผู้ฟังมีส่วนร่วมในการแสดง ความคิดเห็น ผู้ดำเนินการอภิปรายต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการสรุปและเชื่อมโยงความคิดเห็นได้

4.4.3 การสาธิต (Demonstration) เป็นการนำเสนอกระบวนการ ขั้นตอน และรายละเอียด ของสาระความรู้ โดยวิทยากรจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานและอธิบาย

4.4.4 การระดมสมอง(Brain Storming) เป็นวิธีการที่เหมาะสม สำหรับกลุ่มผู้เข้ารับการ อบรมที่มีความรู้ในระดับเดียวกัน มีความสนใจหรือปฏิบัติงานในลักษณะคล้ายคลึงกันมาร่วม กันแสดง ความคิดเห็นต่อเรื่องเดียวกัน วิทยากรที่จะเสนอการระดมสมองจะต้องมีความเข้าใจและถนัดในการใช้ วิธีนี้ เพราะต้องมีการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เข้ารับการอบรมกล้าพูด กล้าแสดงออกอย่างเปิดเผย

4.4.5 การฝึกปฏิบัติ (Practice) เป็นรูปแบบหนึ่งที่ต้องการให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดทักษะ และสามารถนำไปใช้ได้ พบว่าวิธีการนี้เป็นที่ต้องการของผู้เข้ารับการอบรมมาก

4.4.6 เกม(Game) เป็นกิจกรรมที่สอดแทรกในการอบรม เพื่อลดการเบื่อหน่าย ก่อให้เกิดแง่ คิด เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีและสามารถทำงานร่วมกันเป็นทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปว่าในการสอนหลักสูตรฝึกอบรม ประชากรกลุ่มเป้าหมายโดยทั่วไป มักเป็นผู้ใหญ่ การ สอนผู้ใหญ่ต้องคำนึงถึงจิตวิทยาในการสอน ต้องเข้าใจถึงลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เช่นผู้ใหญ่ จะ เรียนได้ดีเมื่อปรารถนาจะเรียนในสิ่งที่ตนสนใจ เป็นประโยชน์และนำไปใช้ได้จริง ต้องการเรียนใน ลักษณะลงมือปฏิบัติมากกว่าบรรยาย ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ช้า มีปัญหาสุขภาพ สำหรับอุปนิสัย และอายุมีผลต่อ การเรียนรู้ ผู้ใหญ่ชอบบรรยากาศที่เป็นกันเอง ไม่ชอบบังคับ การสอนควรเลือกใช้หลายๆ วิธีในวิธีที่เขา ชอบ ผู้ใหญ่ต้องการการชมเชย การให้กำลังใจ ไม่ชอบการประเมินผล ผู้สอนต้องอดทน ใจเย็น ดังนั้นการ สอนผู้ใหญ่จึงต้องเรียกร้องความสนใจ ซึ่งให้เห็นประโยชน์ เพื่อแก้ปัญหาชีวิต กระตุ้น จูงใจ ให้เกิดความ กระตือรือร้น ให้กำลังใจ หลีกเลี่ยงการทำให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดี ควรประเมินผลด้วยการสังเกต

4.5 การประเมินหลักสูตรอบรม

ในการประเมินผล จินตนา พงศ์ถิ่นทองงาม (2543: 24) เสนอให้ทำการตรวจสอบผลลัพธ์ 4 ลักษณะ คือ

4.5.1 ประเมินปฏิกิริยาตอบสนอง (Reaction Evaluation) เป็นการตรวจสอบความรู้สึก หรือความพอใจของผู้เข้ารับการอบรม

4.5.2 ประเมินผลการเรียนรู้ (Learning Evaluation) เป็นการตรวจสอบผลการเรียนรู้ โดยควรตรวจสอบให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และเจตคติ (Attitude)

4.5.3 ประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปหลังการอบรม(Behavior Evaluation) เป็นการตรวจสอบว่าผู้ผ่านการอบรมได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นไปตามความคาดหวังของโครงการหรือไม่

4.5.4 ประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับองค์กร (Result Evaluation) เป็นการตรวจสอบว่าผลจากการอบรมได้เกิดผลดีต่อองค์กร หรือผลกระทบต่อองค์กรในลักษณะใดบ้าง คุณภาพขององค์กรดีขึ้นหรือไม่

การประเมินผลการฝึกอบรม เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อประเมินผลความสำเร็จของโครงการฝึกอบรม หรือการประเมินผลการใช้เทคนิคการฝึกอบรม ซึ่งต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของโครงการฝึกอบรมนั้น ๆ เป็นเกณฑ์ในการพิจารณา ว่าการฝึกอบรมนั้น สามารถช่วยก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้หรือไม่ เกริกแพทริก (บุญเลิศ ไพรินทร์. 2538: 85-86; ชูชัย สมทิธิไกร. 2540: 207-208; อ้างอิงจาก D.L. Kirkpatrick. 1987. A Guide to Human Resource Development.) ได้เสนอเกณฑ์ที่ควรพิจารณาและประเมิน ดังนี้

1. การประเมินปฏิกิริยา (Reaction) เป็นการประเมินความรู้สึกนึกคิดของผู้รับการอบรม ที่มีต่อโครงการฝึกอบรม เช่น ในด้านเนื้อหา วิทยากร วิธีหรือเทคนิคการฝึกอบรม เอกสารประกอบการอบรม สถานที่ฝึกอบรม บรรยากาศในการฝึกอบรม ระยะเวลาที่ใช้ โสตทัศนอุปกรณ์ เป็นต้น โดยทั่วไปแล้วควรมีการกำหนดสิ่งที่ต้องการจะประเมินไว้ ตั้งแต่ในขั้นการออกแบบโครงการฝึกอบรม และนำสื่อที่ต้องการจะประเมินบรรจุลงในแบบประเมินผล

2. การประเมินผลการเรียนรู้ (Learning) เป็นการประเมินผลความเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ตามวัตถุประสงค์ของโครงการการฝึกอบรมนั้น ๆ ว่ามีการเปลี่ยนแปลงตามที่ต้องการมากน้อยหรือไม่เพียงใดสำหรับวิธีการที่ใช้ในการประเมินการเรียนรู้ที่ 3 ด้าน ดังนี้

2.1 ความรู้ (Knowledge) การประเมินระดับความรู้ของผู้รับการอบรม คือ การวัดความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง หลักการ วิธีการ และกระบวนการทำงาน โดยทั่วไปการประเมินความรู้ มักจะวัดโดยใช้แบบทดสอบความรู้ มี 4 แบบ คือ แบบทดสอบอัตนัย แบบทดสอบเติมคำ หรือคำตอบสั้น ๆ แบบทดสอบถูก-ผิด และแบบทดสอบหลายตัวเลือก

2.2 ทักษะ (Skill) การประเมินทักษะมีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบว่า ผู้รับการอบรมมีการพัฒนาด้านทักษะเพิ่มขึ้นหรือไม่ วิธีการประเมิน เช่น การให้แสดงหรือกระทำทักษะนั้น ๆ ออกมา โดยผู้ฝึกอบรมจะคอยสังเกตหรือให้คะแนน เรียกว่า เป็นการทดสอบการปฏิบัติงาน หรือการทดสอบความสามารถ

2.3 เจตคติ (Attitude) การประเมินเจตคติเป็นการวัดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้สึกของผู้รับการอบรมต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แบบการประเมินมีหลายแบบ สามารถนำไปใช้ได้ตามความเหมาะสม

3. การประเมินผลการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมในการทำงาน (Behavior) เป็นการประเมินว่าพฤติกรรมการทำงานของผู้รับการอบรม มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือไม่ หรือ

เปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้บังคับบัญชาก่อนและหลังการฝึกอบรม แนวทางในการประเมินพฤติกรรมมีดังนี้

3.1 ประเมินพฤติกรรมอย่างเป็นระบบทั้งก่อนและหลังการฝึกอบรม

3.2 เก็บข้อมูลจากกลุ่มต่าง ๆ ต่อไปนี้อย่างน้อยหนึ่งกลุ่ม ได้แก่ ผู้รับการอบรม ผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงานของผู้รับการอบรม

3.3 มีการวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานทั้งก่อนและหลังการอบรม

3.4 ควรจะประเมินการฝึกอบรมหลังสิ้นสุดโครงการแล้วระยะเวลาหนึ่ง เพื่อให้ผู้รับการอบรมได้มีโอกาสนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้

3.5 ควรมีกฎควบคุม ซึ่งประกอบด้วยผู้ที่ไม่ได้ผ่านการฝึกอบรม เพื่อใช้เป็นกลุ่มเปรียบเทียบกับกลุ่มที่ผ่านการฝึกอบรม

สำหรับเครื่องมือในการประเมินพฤติกรรม อาจใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมโดยตรง และการบันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึกพฤติกรรม

4.6 การเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกลุ่ม

คาแกน (Kagan, 1994) ได้พัฒนาขั้นตอนการเรียนรู้แบบร่วมมือร่วมกลุ่ม 10 ขั้นตอน ดังนี้

4.6.1 ผู้เรียนช่วยกันอภิปรายหัวข้อที่จะศึกษา

4.6.2 แบ่งหัวข้อใหญ่เป็นหัวข้อย่อย

4.6.3 จัดผู้เรียนเข้ากลุ่มตามความสามารถที่แตกต่างกัน

4.6.4 กลุ่มเลือกหัวข้อที่จะศึกษาตามความสนใจของกลุ่ม

4.6.5 กลุ่มแบ่งหัวข้อย่อยเป็นหัวข้อเล็กๆ เพื่อผู้เรียนแต่ละคนในกลุ่มเลือกไปศึกษา

4.6.6 ผู้เรียนศึกษาเรื่องที่ตนเลือก

4.6.7 ผู้เรียนเสนอผลงานต่อกลุ่ม

4.6.8 กลุ่มรวบรวมหัวข้อต่าง ๆ จากผู้เรียนทุกคนในกลุ่ม

4.6.9 แต่ละกลุ่มรายงานผลงานต่อชั้น

4.6.10 วัดผลจากที่ผู้เรียนแสดงผลงานกับกลุ่ม

ตอนที่ 5 ผู้นำท้องถิ่นกับการพัฒนาท้องถิ่น

5.1 ความหมายของผู้นำท้องถิ่น

ผู้นำท้องถิ่นมีผู้ให้ความหมายไว้ต่างกัน ดังนี้

สุรทพิชัย ฉั่วสกุล (2541) ให้ความหมายของผู้นำท้องถิ่นว่า หมายถึง บุคคลในท้องถิ่นที่มีผู้เคารพนับถือ ไว้วางใจหรือมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดและการตัดสินใจ ของคนในท้องถิ่นหรือชุมชนนั้น

จิรพรรณ กาญจนวิจิตร (2528, 53) ให้ความหมายของผู้นำท้องถิ่นว่า หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอันเป็นที่ต้องการในการดำเนินงานของกลุ่ม และสามารถใช้ความรู้นั้นให้กลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์ได้ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ผู้นำส่วนใหญ่จะมีบุคลิกเด่น มีความรู้ความสามารถเป็นพิเศษในกลุ่มชนหรือในท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นผู้มีความสามารถจูงใจประชาชนให้มีความคิดคล้อยตามและลงมือทำอย่างใดอย่างหนึ่งจนนำกลุ่มไปสู่จุดหมายปลายทางได้อย่างสำเร็จ

ประยูทธ สุวรรณโกศา (2522, 32-39) ให้ความหมายของผู้นำท้องถิ่นว่า หมายถึง บุคคลที่ช่วยให้ผู้อื่นหรือชุมชนที่มีความตกลงกัน และพยายามหาทางให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ พฤติกรรมผู้นำท้องถิ่นจะมีอิทธิพลเหนือประชาชนในท้องถิ่นนั้น อันจะก่อให้เกิดความร่วมมือกันทำงานโดยมุ่งความสำเร็จของชุมชนเป็นสำคัญ

จากความหมายดังกล่าวประมวลได้ว่า ผู้นำท้องถิ่นหมายถึง บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลในชุมชนที่คนในชุมชนให้การยอมรับนับถือ มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานสามารถสร้างแรงศรัทธาให้คนในชุมชนยอมรับร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่นจนนำไปสู่จุดหมายปลายทางที่ชุมชนได้วางไว้ร่วมกัน พร้อมทั้งสามารถแนะนำและแก้ปัญหาต่าง ๆ ภายในชุมชน หรือภายนอกชุมชนที่อาจส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของคนในชุมชน

5.2 ลักษณะผู้นำท้องถิ่นที่ดี

ทวี ทิมจำ (2518: 172) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นำที่ดีนั้นจะไม่ใช่ผู้นำที่ใช้อำนาจในการทำงานให้บรรลุ แต่จะเป็นผู้นำที่สามารถชักจูงผู้อื่นให้มีจิตใจคล้อยตามโดยอาศัยเหตุผล นอกจากนี้ควรมีลักษณะผู้นำดังต่อไปนี้

5.2.1 เป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตัวประชาชน และต้องการที่จะให้ประชาชนได้ปรับปรุงตนเอง

5.2.2 เป็นผู้ที่รักการทำงานร่วมกับประชาชน

5.2.3 เป็นผู้นำที่ทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี

5.2.4 เป็นผู้ที่ประชาชนยกย่องนับถือ

5.2.5 เป็นผู้ที่อยากเรียนรู้ และปฏิบัติในสิ่งใหม่ๆ

5.2.6 เป็นผู้ที่มีความตั้งใจจะทำงานร่วมเพื่อส่วนรวม

5.2.7 เป็นผู้มีอารมณ์ขัน

5.2.8 เป็นผู้มีสุขภาพดี

5.2.9 เป็นผู้ตั้งอยู่ในศีลธรรม

- 5.2.10 เป็นผู้มีจิตสุจริตใจ
- 5.2.11 เป็นผู้ที่เชื่อถือได้
- 5.2.12 เป็นผู้ที่ให้เกียรติยกย่องผู้อื่น
- 5.2.13 เป็นผู้ที่ให้ความช่วยเหลือในงานพัฒนาชุมชน
- 5.2.14 เป็นมิตรที่ดีของคนทุกชั้น
- 5.2.15 เป็นผู้ที่พร้อมจะรับฟังเหตุผลและปรึกษาหารือกับผู้อื่นในปัญหาสำคัญของชุมชน

5.3 ประเภทของผู้นำท้องถิ่นโดยทั่วไป

ในการศึกษาเกี่ยวกับผู้นำ จีรพรรณ กาญจนจิตรา (2520: 50) ได้จำแนกประเภทของผู้นำโดยทั่วไปอย่างกว้างๆ เป็น 2 ประเภท คือ

5.3.1 โครงสร้างผู้นำแบบทางการ (Formal Leadership Structure) ได้แก่ ผู้มีอำนาจหน้าที่ (Authority) โดยได้รับการคัดเลือก หรือแต่งตั้งจากทางราชการ โดยหน่วยงานของทางราชการต่างๆ เป็นผู้เข้าไปดำเนินการคัดเลือก และแต่งตั้ง แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

5.3.1.1 ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน แพทย์ประจำตำบล

5.3.1.2 คณะกรรมการต่างๆ ขององค์การชุมชน คณะกรรมการ กลุ่ม ชาวนา พัฒนาหมู่บ้าน และคณะกรรมการสภาตำบล ตลอดจนข้าราชการประเภทต่างๆ รวมทั้งพัฒนาการ ผู้นำประเภทนี้มีตำแหน่ง อำนาจหน้าที่ของทางราชการกำกับอยู่ ตำแหน่งเหล่านี้เป็นไปโดยการเลือกตั้ง แต่งตั้ง และประกาศเป็นทางการให้ทราบ

5.3.2 โครงสร้างผู้นำแบบไม่เป็นทางการ (Informal Leadership Structure) ผู้นำชนิดนี้เกิดจากการสังสรรค์ของชาวบ้านอย่างไม่เป็นทางการ ลักษณะของกลุ่มในหมู่บ้านก็เป็นกลุ่มแบบปฐมภูมิ (Primary Group) จึงเพิ่มความใกล้ชิดสนิทสนมซึ่งกันและกัน มีความคิดต่อสัมพันธ์ตัวต่อตัวในระหว่างชาวบ้านด้วยตนเอง และผลที่ตามมาก็ได้มีการพัฒนาของกลุ่มแบบไม่เป็นทางการมากขึ้น แต่ละกลุ่มเหล่านั้นย่อมจะมีศูนย์กลางอยู่ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ได้แก่ ผู้เฒ่าผู้แก่ หรือสมาชิกอาวุโสที่สุดของครอบครัว อดีตพระภิกษุสามเณร ชาวนาที่มีฐานะมั่นคง สมาชิกที่มีชื่อเสียงของกลุ่มต่างๆ และผู้ที่มีความรู้ความสามารถพิเศษ จนได้รับการยกย่อง มีความเชี่ยวชาญในอาชีพที่ตนทำอยู่ เช่น หมอแผนโบราณ ผู้นำแบบไม่เป็นทางการมีอิทธิพลต่อชาวบ้านมาก ชาวบ้านจะให้ความเคารพยกย่องและให้ความเชื่อถือ ผู้นำแบบไม่เป็นทางการจะเป็นผู้ถ่ายทอดความเดือนร้อนของชาวบ้านให้ผู้นำแบบทางการทราบ เพื่อช่วยหาหนทางแก้ไขต่อไป

5.4 การพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่น

โรเจอร์ (Rogers, 1969) อธิบายถึง การพัฒนาท้องถิ่นที่ต้องเข้าใจสถานการณ์ของการเปลี่ยนแปลงของสังคม ดังนั้นผู้นำท้องถิ่นจึงต้องพัฒนาท้องถิ่น โดยการนำเอาความคิดใหม่ ๆ เข้า

มาสู่ระบบสังคมและมีการเพิ่มพูนรายได้ของประชาชนรวมทั้งมีการยกระดับความเป็นอยู่ให้สูงขึ้น โดยวิธีการผลิตสังคมให้ทันสมัย มีการจัดระบบสังคมแบบมีคุณภาพ เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนบนพื้นฐานการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนนั่นเอง

การพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่น เป็นการพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถของผู้นำท้องถิ่นให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่างๆในชุมชน โดยมีผู้นำท้องถิ่นเป็นแกนหลัก โดยชุมชนและเพื่อชุมชนได้ส่วนใหญ่ต้องอาศัยการพัฒนาคน พัฒนางานและพัฒนาเทคโนโลยีไปพร้อมๆกัน และอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นด้วยกระบวนการต่างๆ เช่น การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participation Learning) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การสร้างพลัง (Empowerment) ให้กับคน กลุ่มคนและชุมชน

ปัจจัยที่ส่งผลให้การพัฒนาศักยภาพของผู้นำท้องถิ่นประสบผลสำเร็จและส่งผลต่อการพัฒนา ชุมชนหรือท้องถิ่นทำให้ประชาชนดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข นอกจากการพัฒนาศักยภาพด้าน ความรู้ ทักษะ และการกระทำตามบทบาทของผู้นำ ปัจจัยที่มีผลได้แก่

5.4.1 การมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมในการกำหนดความจำเป็นพื้นฐาน ช่วยให้เกิดกลุ่มที่ถูกละเลยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ได้มีโอกาสเสนอสิ่งที่ตนเองต้องการต่อผู้จัดนโยบายการพัฒนาและมีโอกาสได้รับการพัฒนาระดับฐานะให้สูงขึ้น หลุดพ้นจากการถูกเอารัดเอาเปรียบ ชีระพงษ์ แก้วหาวงษ์ (2543) ได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

5.4.1.1 การมีส่วนร่วมของประชาชน ช่วยให้ผู้รัฐบาลสามารถระดมทรัพยากรในท้องถิ่นเช่น ความรู้ ทักษะ บุคคล และแม้แต่ที่ดินและทุนที่ต้องใช้ใน โครงการพัฒนา

5.4.1.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยปรับปรุงการกระจายสินค้าและบริการและการกระจายรายได้ให้ดีขึ้นและการมีวิถีชีวิตสาธารณะที่มีสุขภาพดี

5.4.1.3 การมีส่วนร่วมของประชาชน ช่วยสนองความต้องการทางจิตวิทยาของประชาชนจากการที่ได้มีอิทธิพลในการตัดสินใจดำเนินงานที่มีผลกระทบต่อชีวิตและการทำงาน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างจริงจังทุกขั้นตอน จะช่วยให้ประชาชนมีพลังในการต่อรองกับกลุ่มผลประโยชน์อื่นๆ ในสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นถึง

- 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา แสดงนัยถึงการช่วยเหลือตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่ความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด
- 2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา เป็นเครื่องมือส่งเสริมให้เกิดการยอมรับการใช้ความคิดใหม่วิธีการใหม่หรือนวัตกรรมบางอย่าง ซึ่งการยอมรับและการใช้หรือสร้างนวัตกรรมนี้เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในกระบวนการพัฒนา

3) การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา จะทำให้ประชาชนสามารถแสดงศักยภาพที่มีอยู่ และช่วยให้ได้หนทางมีการแก้ปัญหาเชิงนวัตกรรมที่เหมาะสมกับปัญหาของชุมชน ได้มากกว่าการให้บุคคลภายนอกเข้ามาช่วยแก้ปัญหา

5.4.2 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

กระทรวงมหาดไทย (2542) ได้เสนอ กรอบพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศ ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 เป็นแนวทางสำคัญในการแก้ไขวิกฤตของประเทศ โดยใช้ความเข้มแข็งของชุมชนเป็นรากฐานสำคัญในการลดผลกระทบทางสังคม และ สร้างกระบวนการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต และให้ส่วนราชการร่วมมือในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยการปรับเปลี่ยนความคิดบทบาทในการริเริ่มดำเนินการพัฒนาเองทุกอย่างมาเป็นผู้กระตุ้น สนับสนุน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมมือ ร่วมใจ และพัฒนาขีดความสามารถในการทำงานร่วมกับภาคีการพัฒนาทุกฝ่าย เพื่อถักทอสังคมให้เข้มแข็ง ได้แก่

5.4.2.1 การพัฒนาที่มีคนเป็นศูนย์กลาง

5.4.2.2 การพัฒนาสังคมแบบองค์รวม

5.4.2.3 การเพิ่มศักยภาพของชุมชน

5.4.2.4 ลักษณะชุมชนที่มีความเข้มแข็ง

การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการได้ร่วมคิด ร่วมวางแผนทำกิจกรรมเพื่อสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชน ซึ่งจะส่งผลต่อการได้รับและเสียผลประโยชน์ของผู้ที่เกี่ยวข้องด้วย และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนมุ่งเน้นการพัฒนาคนหรือยึดคนเป็นศูนย์กลาง เพราะถ้าคนในชุมชนมีศักยภาพจะทำให้สามารถลดปัญหาและอุปสรรคในการดำรงชีพได้

5.5 บทบาทที่ดีของผู้นำท้องถิ่น

บทบาทที่ดีของผู้นำท้องถิ่นมีผู้รู้หรือขยายไว้แตกต่างกัน ดังนี้

สิริ เทศประสิทธิ์ (2529) ได้อธิบายถึงบทบาทที่ดีของผู้นำท้องถิ่น ดังนี้

1. เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ของชุมชนในท้องถิ่น
2. เป็นผู้นำในการริเริ่มความคิดการพัฒนาแนวใหม่ พร้อมทั้งชี้แนะแนวทางปฏิบัติที่ดีดังนั้นจึงต้องเป็นผู้นำที่หมั่นฝึกฝนหาความรู้อยู่เสมอ

3. เป็นผู้วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชนในท้องถิ่น

4. เป็นผู้นำในการแสดงความคิดเห็น การกระตุ้นให้ชุมชนร่วมมือกันสร้างสรรค์

5. เป็นผู้รับฟังปัญหาของชุมชนและสร้างความร่วมมือให้ชุมชน

พรเพ็ญ จรรย์นฤมล (2542. อ้างถึง วิโรจน์ ภูจินดา) ได้อธิบายถึงบทบาทของผู้นำท้องถิ่นไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. บทบาทในฐานะผู้ให้ความรู้ ความเข้าใจถูกต้องให้แก่ประชาชนในด้านการดำรงชีพ

โดยมัธยสถ์ไม่ฟังเพื่อ มีการพัฒนาอาชีพ ตลอดจนสร้างความสามัคคีระหว่างหมู่คณะ ส่วนในทาง
 ธรรมนั้นจะต้องยึดคติธรรมในอันที่จะมุ่งให้ทุกคนทำดี ละเว้นการทำความชั่วและไม่เบียดเบียนผู้อื่น

2. บทบาทในฐานะผู้นำที่ทำให้เกิดพลัง จะต้องสร้างการรวมตัวของกลุ่มประชาชน
 ในท้องถิ่นเพื่อการประกอบกิจกรรมใด ๆ อย่างจริงจัง ทั้งนี้ก็เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านเกิดพลัง
 เพื่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ

3. บทบาทในฐานะเป็นผู้ประสานงานและผู้แก้ปัญหา โดยจะต้องประสานการพัฒนา
 ในด้านต่าง ๆ ทุกระดับเพื่อให้การดำเนินโครงการพัฒนาของหมู่บ้านเป็นไปอย่างจริงจังไปได้ด้วยดี

ด้วยเหตุที่ท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้นจึงมีการกำหนดพระราช
 บัญญัติขึ้นเพื่อกำหนดให้ผู้นำท้องถิ่นระดับตำบลได้ทำหน้าที่ดูแลหมู่บ้าน ได้แก่ พระราชบัญญัติสภา
 ตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสภาตำบลและ
 องค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2546 (กรมการปกครอง.2546) โดยได้บัญญัติให้ผู้นำท้องถิ่นมี
 ตำแหน่งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และมีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

มาตรา ๕๘ ให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคนหนึ่ง
 ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น
 หรือผู้บริหารท้องถิ่น

มาตรา ๖๐ ให้นายกองค์การบริหารส่วนตำบลควบคุมและรับผิดชอบในการบริหาร
 ราชการขององค์การบริหารส่วนตำบลตามกฎหมาย และเป็นผู้บังคับบัญชาของพนักงานส่วนตำบล
 และลูกจ้างองค์การบริหารส่วนตำบล

ด้วยเหตุนี้งานวิจัยฉบับนี้ได้จึงได้เลือกผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วน
 ตำบล กรรมการ สมาชิก เจ้าหน้าที่ และกรรมการสภาต่าง ๆ ในองค์การบริหารส่วนตำบล เป็น
 กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากการทำแผนกลยุทธ์เป็นการกำหนดแผนงานของท้องถิ่นที่
 ผู้นำท้องถิ่นถือเป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญต่อการสร้างความอยู่ดีมีสุขให้แก่ท้องถิ่นที่รับผิดชอบ

ตอนที่ 6 นโยบายและภารกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

การศึกษาเรื่องนโยบายและภารกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีความเกี่ยวข้องกับบริบทของการ
 พัฒนาหลักสูตรอบรม ด้วยถือเป็นหลักในการบริหารมหาวิทยาลัยเพื่อให้บริการท้องถิ่น มีสาระดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏทุกแห่ง มีการนำแนวคิดการวางแผนกลยุทธ์ มาเป็นเครื่องมือในการ
 บริหารองค์การ (Strategy – focused organization) โดยผู้บริหาร บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องร่วมกัน
 กำหนดวิสัยทัศน์และภารกิจของมหาวิทยาลัย วิสัยทัศน์ที่ดีต้องบอกถึงสิ่งที่องค์การต้องการจะเป็น
 คุณค่าซึ่งมหาวิทยาลัยต้องการจะสร้างให้กับนักศึกษา ผู้บริโภควิชาการ และสังคมผู้เกี่ยวข้อง ใน
 กรณีของมหาวิทยาลัยไทย ส่วนใหญ่มักจะกำหนดไว้ว่า (สิริวุฒิ บุรณพิร. 2546)

1. ต้องการเป็นสถาบันมุ่งเน้นการวิจัยระดับชาติและสากล
 2. มีคุณภาพและความเป็นเลิศในทางวิชาการ โดยกระทำการเรียนการสอน การวิจัยและการบริการวิชาการ

3. สามารถพึ่งตนเองด้านงบประมาณได้

4. ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไทย

ดังนั้น คุณภาพและความเป็นเลิศทางวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏจะเกี่ยวข้องกับสัมคม งานวิชาการจะเป็นที่ยอมรับในความเป็นเลิศได้ ต้องสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภควิชาการ ประกอบกับ มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่คุณค่าของผลงานวิชาการเป็นภาพลักษณ์ ของมหาวิทยาลัย ผู้วิจัยได้รวบรวมวิสัยทัศน์ การกิจโดยภาพรวมของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 6 แห่ง ดังนี้

ตาราง 2.5 วิสัยทัศน์ การกิจของมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏ	วิสัยทัศน์	พันธกิจ
1. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี	ภายในปี พ.ศ.2549 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีจะเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐ ที่จัดการศึกษาหลากหลายรูปแบบมีมาตรฐานและระบบกลไกในการประกันคุณภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน สู่สากล มีการวิจัย การให้บริการวิชาการแก่สังคม การพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี การผลิตและพัฒนาครูและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยการนำศาสตร์ที่เป็นสากลมาผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น และเป็นที่ยึดของสังคมคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ต้องมีคุณลักษณะของความเป็นผู้นำ เป็นผู้ประกอบการมีความคิด วิจัยริเริ่ม และความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความมานะพยายาม มีความรับผิดชอบสามารถเผชิญและนำการพัฒนาชุมชนได้	<ol style="list-style-type: none"> 1. มุ่งผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรีให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนของท้องถิ่นและประเทศ 2. มุ่งพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพและศักยภาพตามเกณฑ์มาตรฐานของมหาวิทยาลัยอุดมศึกษา 3. เสริมสร้างความมั่นคงและความเข้มแข็งของชุมชนในท้องถิ่น โดยการจัดการอบรมและการให้บริการทางวิชาการแก่องค์กรปกครองท้องถิ่น ให้มีความรู้และศักยภาพในการพัฒนาท้องถิ่นให้ มีการพัฒนาแบบยั่งยืน 4. มุ่งพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการที่ดี (good governance) 5. มุ่งผลิตและส่งเสริมวิทยฐานะครูให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏ	วิสัยทัศน์	พันธกิจ
2. มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตจะเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อปวงชน มีฐานะเป็นนิติบุคคล อยู่ในกำกับของรัฐบาล จัดการศึกษาที่หลากหลาย เป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างมีคุณภาพเพื่อเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืนตลอดไป	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดและพัฒนาศึกษาในระดับอุดมศึกษา ทางด้านวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง เพื่อผลิตกำลังคน โดยเน้นสาขาวิชาที่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นเป็นหลัก เพื่อส่งผลให้บุคคล ท้องถิ่น ชุมชน และประเทศชาติมีการพัฒนาที่ยั่งยืน 2. ศึกษา วิจัย พัฒนาและเผยแพร่องค์ความรู้ใหม่ ทางด้านการเรียนการสอน การบริหารจัดการ และการให้บริการทางวิชาการแก่ท้องถิ่น 3. ปรับปรุงพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีโดยเน้นการนำความรู้และเทคโนโลยีสากลมาประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นก้าวทันโลกทันเหตุการณ์ ทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน 4. ให้บริการวิชาการแก่ชุมชน โดยเป็นที่พึ่งทางวิชาการทุกสาขาที่เปิดสอนในชุมชน และมีรูปแบบการให้บริการทั้งเชิงรุกและเชิงรับสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น 5. ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู ให้ก้าวไปสู่มีมืออาชีพ คือ เป็นทั้งครูเก่ง ครูดี มีคุณภาพ เพื่อสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพครูตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 6. ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยจัดกิจกรรมอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นให้สอดคล้องเหมาะสมกับยุคสมัยใหม่
3. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์	ผลิตบัณฑิตสาธารณสุขชุมชนที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนางานสาธารณสุข ท้องถิ่น	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผลิตบัณฑิตสาธารณสุขชุมชนที่มีคุณภาพและจริยธรรมออกไปรับใช้สังคม 2. ร่วมมือกับท้องถิ่นและหน่วยงานต่าง ๆ ในการพัฒนา ปรับปรุง และถ่ายทอดเทคโนโลยี ทางด้านสาธารณสุขชุมชนเพื่อการพัฒนาสุขภาพโดยประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น 3. ปลุกฝังนักศึกษาให้เป็นผู้ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ และมีจิตสำนึกในการบำรุงศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของแต่ละท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏ	วิสัยทัศน์	พันธกิจ
4. มหาวิทยาลัยราชภัฏ รำไพพรรณี	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เป็นอุทยานการเรียนรู้ (Learning park) ที่ทันสมัยแห่งอนุภาคภาค ตะวันออก ที่มุ่งเน้นการบูรณาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และภูมิปัญญา สากล เพื่อสร้างชุมชนและสังคม ให้เข้มแข็งและยั่งยืน	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพโดยการสร้างและขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ประชาชน 2. เสริมสร้างบุคลากรให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ และวิชาชีพชั้นสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาชีพครู 3. วิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างความเป็นมหาวิทยาลัย ที่เชี่ยวชาญในพื้นที่แถบชายฝั่งทะเลของ อนุภูมิภาค ตะวันออก 4. ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ทั้งภาคประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และองค์กรหรือสถาบันศาสนา 5. ทำนุบำรุงศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญา ท้องถิ่น พร้อมทั้งบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใหม่ เพื่อสร้างสรรค์ อัตราเร่งของการพัฒนาชุมชน 6. นำหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการบ้านเมือง เชิงบูรณาการที่ดีมาใช้ในการบริหารมหาวิทยาลัยเพื่อ เพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน
5. มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุดรธานี	ภายในปี พ.ศ.2549 มหาวิทยาลัยราช ภัฏอุดรธานีจะเป็นมหาวิทยาลัยใน กำกับรัฐ ที่จัดการศึกษาหลากหลาย รูปแบบมีมาตรฐานและระบบกลไก ในการประกันคุณภาพเพื่อพัฒนา คุณภาพและมาตรฐาน สู่สากล มีการ วิจัย การให้บริการวิชาการแก่สังคม การพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี การผลิตและพัฒนาครูและการทำนุ บำรุงศิลปวัฒนธรรม โดยการนำ ศาสตร์ที่เป็นสากลมาผสมผสานกับ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการพัฒนา ความเข้มแข็งของชุมชน และคอบ สนองความต้องการของท้องถิ่นและเป็น ที่พึ่งของสังคม คุณลักษณะของ บัณฑิตที่พึงประสงค์ต้องมีคุณ ลักษณะของความเป็นผู้นำ	<ol style="list-style-type: none"> 1. มุ่งผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรีให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนของท้องถิ่น 2. มุ่งพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และศักยภาพตาม เกณฑ์มาตรฐานของมหาวิทยาลัยอุดมศึกษา 3. เสริมสร้างความมั่นคงและความเข้มแข็งของ ชุมชนในท้องถิ่นโดยการจัดการฝึกอบรมและการ ให้บริการทางวิชาการแก่องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น ให้มีความรู้และศักยภาพในการพัฒนาท้องถิ่นให้ มี การพัฒนาแบบยั่งยืน 4. มุ่งพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการที่ดี (good governance) มุ่งผลิตและส่งเสริมวิทยฐานะ ครูให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาครูและบุคลากร ทางการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏ	วิสัยทัศน์	พันธกิจ
6. มหาวิทยาลัยราชภัฏ เทพสตรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี รับผิดชอบ รอบรู้ คู่คุณธรรม เลิศ ล้ำด้านบริการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ดำเนินการและให้บริการงานสารบรรณ งานประชุม งานยานพาหนะ เพื่อให้งานบริหารงานทั่วไปของมหาวิทยาลัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ 2. ดำเนินการบริหารงานบุคคล ในด้านจัดหา จัดทำข้อมูลเพื่อพัฒนาบุคลากร งานนิติกร และให้บริการข้อมูลบุคลากรของมหาวิทยาลัย 3. บริการและดำเนินงานบริหารงานคลังและพัสดุ ให้เป็นระบบถูกต้อง เรียบร้อย ตามระเบียบข้อบังคับของทางราชการด้วยความ ประหยัดรวดเร็ว 4. จัดวางแผนและพัฒนาอาคาร และสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัย ให้มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม สะอาด ทันสมัยตลอดจนให้บริการซ่อมบำรุง รักษาความปลอดภัย และควบคุมการจราจรของมหาวิทยาลัย ให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย 5. จัดให้มีบริการสวัสดิการ และกิจกรรมเพื่อรับรองของมหาวิทยาลัย 6. ดำเนินงานประชาสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอก มหาวิทยาลัย เพื่อให้มหาวิทยาลัย มีภาพลักษณ์อันน่าประทับใจ 7. ดำเนินงานด้านการวางแผนพัฒนามหาวิทยาลัย รวบรวมสถิติข้อมูลให้เป็นระบบ เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการกำหนดนโยบาย การบริหารงาน และการจัดทำแผนพัฒนามหาวิทยาลัยระยะต่างๆประสานงาน และติดตามผลการจัดทำโครงการและการดำเนินการกิจของมหาวิทยาลัยให้เป็นไปตามแผน 8. ดำเนินการให้บริการด้านสนับสนุนงานวิชาการ 9. ดำเนินการจัดกิจกรรมแนะแนวส่งเสริม และพัฒนานักศึกษา เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งให้กับชุมชน และท้องถิ่น

(ข้อมูลเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2551 ได้จากข้อมูลออนไลน์และเอกสารเผยแพร่ของมหาวิทยาลัย)

สรุปได้ว่า จากการพิจารณาเปรียบเทียบคำหลักสำคัญและความหมายในวิสัยทัศน์และภารกิจของทุกมหาวิทยาลัย จะมีทิศทางที่ผสมผสานกันทั้งในระดับท้องถิ่น (Localization) ใน

ระดับนานาชาติ (Internationalization) โดยเน้นบทบาทสำคัญในการสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการและความสามารถในการแข่งขัน ร่วมมือกับทุกสังคมทุกระดับ เพื่อมุ่งหวังเป้าหมายสุดท้ายให้ได้บัณฑิตที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทั้งคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรม และสามารถเป็นผู้นำสังคมได้ โดยภารกิจหลักที่สำคัญของมหาวิทยาลัยคือ ผลิตบัณฑิต พัฒนางานวิจัย บริการวิชาการแก่สังคม การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมการถ่ายทอดส่งเสริมภูมิปัญญาและพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ผู้สังคม ดังนั้นภาระงานของอาจารย์จึงต้องสอดคล้องกับภารกิจ 4 ด้านคือ ด้านการสอน การทำวิจัย บริการวิชาการ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไทย

ตอนที่ 7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ได้แนวคิดจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

- 7.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว
  - 7.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนกลยุทธ์
  - 7.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรอบรม
- งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เหล่านี้ มีสาระดังนี้

7.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว

จากการศึกษาของ กำไลทอง ปันนำ (2543) เรื่อง ผลกระทบจากการจัดการสิ่งแวดล้อม ศิลปกรรมที่มีต่อชุมชนในกำแพงเมืองเก่าเชียงใหม่ ได้ให้ข้อเสนอแนะเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวว่า ควรจะให้ประชาชนในชุมชนเข้าใจถึงประโยชน์ของการอนุรักษ์ ทำได้โดยการรณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมในด้านที่เป็นเอกลักษณ์ สนับสนุนให้มีการทำประดิษฐ์กรรมพื้นบ้านเป็นสินค้าที่ระลึกไว้ขายแก่นักท่องเที่ยวในด้านที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น สนับสนุนให้ท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง บริหารจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในท้องถิ่นด้วยตนเอง สนับสนุนให้ท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง บริหารจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในท้องถิ่นด้วยตนเอง และผู้สูงอายุที่มีความรู้และยังมี สุขภาพร่างกายแข็งแรง ควรสนับสนุนให้เป็นผู้รู้ท้องถิ่นและประจำแหล่งโบราณสถานแต่ละแห่งที่มีนักท่องเที่ยวแวะเข้ามาเยี่ยมชม เพื่อให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจประวัติความเป็นมาของเมืองเชียงใหม่

การศึกษาของนิฐริน ไล่พันธ์ (2544) เรื่องศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า อุทยานแห่งชาติฯ มีการจัดกิจกรรมแปลกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่กลุ่มนักเรียน นักศึกษา เยาวชน และนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับสูง นอกจากนั้น นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในเรื่องการได้มีประสบการณ์เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติ การบังคับใช้กฎระเบียบต่อนักท่องเที่ยว การรักษาความ

สะอาดและความเป็นระเบียบของแหล่งท่องเที่ยว การจัดการและการให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวก การดูแลรักษาความปลอดภัย การป้องกันดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการให้บริการข้อมูลความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เนตรชนก นัททิ (2544) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนวัดพระบาทห้วยต้ม อำเภอเถลี จังหวัดลำพูน ในเรื่องขององค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนฯ โดยพิจารณาจาก 3 องค์ประกอบ คือ สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) และสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) ด้านสิ่งดึงดูดใจ คือ ศิลปวัฒนธรรม ที่เป็นเอกลักษณ์ มีงานศิลปหัตถกรรมที่หลากหลาย การมีอภียาศัยไมตรี การปรับตัวเข้ากับคนแปลกหน้าได้ง่ายที่เอื้อต่อการต้อนรับนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

พรเพ็ญ จริญญาถมล (2542) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: ศึกษาเฉพาะ กรณีอุทยานแห่งชาติศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) ศึกษาบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ 3) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการแสดงบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาเชิงนิเวศ พบว่า ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อาชีพรับราชการ โยกย้ายตำแหน่งตามคำสั่งจากส่วนราชการ ผู้นำท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งจะได้รับความเชื่อถือ จากชุมชนมากที่สุด เนื่องจากความใกล้ชิด และส่วนชุมชนในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอาชีพเกษตรกรรม มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ผู้นำท้องถิ่นได้มีกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการใช้การศึกษาแก่ชุมชน ชักชวนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วยตนเอง รวมถึงการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ และชุมชน ทำการโฆษณาประชาสัมพันธ์ และติดตามประเมินผลเป็นขั้นตอนสุดท้าย ในการแสดงบทบาทผู้นำท้องถิ่น ได้แสดงบทบาทเป็นผู้บริหาร ผู้ให้การศึกษา ผู้ประสานงานและผู้ติดตามและประเมินผล ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการแสดงบทบาทผู้นำท้องถิ่น จะมีปัญหาในด้านการแสดงบทบาทผู้บริหาร ปัญหาการแสดงบทบาทผู้ให้การศึกษา ปัญหาแสดงบทบาทผู้ประสานงาน และปัญหาการแสดงบทบาทผู้ติดตามประเมินผล ส่วนผลในการพิสูจน์ข้อสมมติฐานในการศึกษาพบว่า บทบาทผู้นำท้องถิ่นมีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นจริง

ธฤยวรรณ นนทพุท (2545) ศึกษา เรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ :กรณีศึกษาป่าชุมชนเขาหัวช้าง ตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง พบว่า การเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชนเกิดจากเงื่อนไข 3 ประการ ตามลำดับเงื่อนไขของเวลา ดังนี้ 1) ทุนของชุมชน ซึ่งได้แก่ ทุนระบบนิเวศ ทุนคน ทุนระบบสังคมและวัฒนธรรม ทุนสติปัญญา และทุนเงินตรา 2) พลวัตของปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทุนของชุมชนและการเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชน 3) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเชิง

นิเวศให้แก่สมาชิกในชุมชน สามารถแบ่งการเรียนรู้ได้เป็น 2 ประเภท คือ การเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชนที่พัฒนาจากทุนเดิม และการเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชนตะโหนดเกิดขึ้นกับกลุ่มบุคคล 3 กลุ่ม ตามระดับการมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย คือ คณะกรรมการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คณะกรรมการป่าชุมชนเขาหัวช้าง และสมาชิกในชุมชน ตามลำดับ และการเรียนรู้ดังกล่าวมีแนวโน้มจะถ่ายทอดผ่านเวทีของชุมชน การเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชนเกิดขึ้นได้เนื่องจากทุนที่ชุมชนมีอยู่เดิมและเมื่อสมาชิกในชุมชนมีกระบวนการเรียนรู้และมีปัจจัยภายนอกที่ส่งเสริมทุนของชุมชนแล้ว ก็จะส่งผลให้ชุมชนพัฒนาทุนจากเดิม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ๆ ที่เอื้อต่อการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน

กล่าวโดยสรุปการจัดการท่องเที่ยว ก็คือ การกระทำอย่างมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎีและแนวคิดที่เหมาะสม ยิ่งไปกว่านี้ต้องคำนึงถึงสภาพที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัดต่าง ๆ ของสังคมและสภาพแวดล้อม การกำหนดแนวทาง มาตรการ และแผนปฏิบัติการที่ดีต้องคำนึงถึงกรอบแนวคิดที่ได้กำหนดไว้ มิฉะนั้นการจัดการท่องเที่ยวจะดำเนินไปอย่างไรทิศทางประสบความสำเร็จล้มเหลว ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อหรือทำลายสิ่งแวดล้อม
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องมีการวางแผนนโยบายที่ชัดเจนและมีความสอดคล้องกับความคิดเห็นและเหตุผลของคนในท้องถิ่น
3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องให้ความรู้และสื่อความหมายแก่นักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่น เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์
4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในท้องถิ่น เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น
5. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องสร้างความประทับใจและสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้อง จึงจะทำให้ให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ

7.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนกลยุทธ์

ศุภวงศ์ โหมวานิช (2543) ศึกษาเรื่องกลยุทธ์และประสิทธิภาพการสื่อสารการตลาดขององค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวออสเตรเลียในประเทศไทย พบว่า องค์การฯ ใช้แนวทางการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ โดยกำหนดให้ประเทศออสเตรเลียเป็นสินค้า มีตราสินค้า ตราออสเตรเลีย (Brand Australia) มีหน้าที่หลักในการนำประเทศออสเตรเลียออกสู่ตลาดนานาชาติ เพื่อเป็นจุดหมายของนักท่องเที่ยวต่างประเทศเลือกเดินทางไป เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของชาวออสเตรเลียทุกคน มีแนวทางในการปฏิบัติงานโดยการประสานงานอย่างใกล้ชิดกับผู้ที่อยู่ใน

อุตสาหกรรมเดียวกัน แสดงความเป็นผู้นำ ความเป็นมืออาชีพ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และความเป็นเลิศทุกด้าน รวมทั้งการมอบประสบการณ์ที่มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยวและอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ วัฒนธรรมและสังคมอันเป็นเอกลักษณ์ของออสเตรเลีย องค์การฯ ใช้กลยุทธ์ในการสื่อสารการตลาด โดยแบ่งกิจกรรมการสื่อสารเป็น 2 ส่วน คือ กิจกรรมที่ทำกับกลุ่มผู้บริโภคโดยผ่านสื่อมวลชน และจัดกิจกรรมพิเศษประสิทธิภาพ ขององค์การ

รวีกานต์ แสนไชย (2544) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแบบยั่งยืน : กรณีศึกษาร้านอาหารชุมชนวัดกลาง เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร พบว่า รูปแบบการจัดการปัญหาขยะของชุมชนโดยใช้ธนาคารขยะ เป็นกลยุทธ์ที่เป็นรูปธรรมที่นำชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติจริง เป็นการจัดการแบบยั่งยืนอันจะนำไปสู่ กลยุทธ์ในการส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความรู้และเข้าใจความหมาย และคุณค่าของการจัดการขยะและการรีไซเคิล เป็นรูปแบบการจัดการที่สอดคล้องกันระหว่างด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

ปิยาณี สมคิด (2544) ศึกษาเรื่อง อุตสาหกรรมเบียร์ไทยและทางเลือกทางกลยุทธ์กรณีศึกษา : กลยุทธ์การโฆษณา จากการศึกษาพบว่า แนวโน้มสภาวะของอุตสาหกรรมเบียร์ไทย ยังสามารถเติบโตได้อีกมาก ส่งผลให้ผู้ผลิตแต่ละรายพยายามชิงส่วนแบ่งตลาดให้ได้มากที่สุด ผู้ผลิตจึงใช้กลยุทธ์ในการแข่งขันในลักษณะต่าง ๆ กันตามสภาวะของธุรกิจของตนในขณะนั้น ๆ โดยที่ผู้ผลิตที่มีส่วนแบ่งทางการตลาดเดิมจะมีการกีดกันการเข้ามาแข่งขัน(Barrier to entry) ของผู้ผลิตรายใหม่ ส่วนผู้ผลิตรายใหม่ก็พยายามที่จะแทรกเข้ามาในตลาด โดยเฉพาะกลยุทธ์ทางการโฆษณาที่ผู้ผลิตรายใหม่ใช้แนะนำสินค้าของตนเข้าสู่ตลาดส่วนผู้ผลิตรายเดิมก็พยายามตอกย้ำตราสินค้าของตนให้แก่ผู้บริโภค ซึ่งนำไปสู่เป้าหมายเดียวกัน คือ การเพิ่มอุปสงค์ของผู้บริโภค โดยผู้ผลิตนิยมใช้สื่อโฆษณาทางโทรทัศน์มากที่สุด เนื่องจากเข้าถึงผู้บริโภคมากที่สุดแต่จากการวิเคราะห์อุปสงค์ของผู้บริโภคต่อเบียร์ยี่ห้อต่าง ๆ การโฆษณาไม่ได้เป็นปัจจัยสำคัญในการเลือกบริโภค แต่ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกบริโภคได้แก่ รายได้ของผู้บริโภค และราคาของเบียร์ นอกจากนี้ยังพบว่า ในตลาดผู้ขายน้อยรายการเลือกใช้กลยุทธ์ของผู้ผลิตอย่างเหมาะสมต่อสถานการณ์ของบริษัทจะนำไปสู่ความได้เปรียบในการแข่งขัน ของธุรกิจ

นาถพิมล วาดสันทัด (2546) ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์ทางการตลาดแหล่งท่องเที่ยวเมืองประวัติศาสตร์ เชียงแสน จังหวัดเชียงราย พบว่า จุดแข็ง คือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวมีเอกลักษณ์ของตนเอง มีความเป็นประวัติศาสตร์และโบราณสถานที่น่าสนใจ จุดอ่อน คือ สิ่งอำนวยความสะดวก สาธารณูปโภคการบริหารจัดการ กิจกรรมการท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์ โอกาสในการพัฒนา คือ หน่วยงานราชการมีนโยบาย แผนงานและการให้การสนับสนุน ตลอดจนมีการค้ากับประเทศจีน และอุปสรรค คือ ขาดงบประมาณ ประชาชนขาดจิตสำนึกในการหวงแหนมรดกทางการท่องเที่ยว บุคลากรไม่มีความรู้ ด้านการจัดการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ส่วนกลยุทธ์ทางการตลาดที่พบ คือ ต้องมีการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ที่มีจุดเด่น ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิง

ประวัติศาสตร์มีเอกลักษณ์และมีความสมบูรณ์ ตลอดจนการปรับปรุงสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกให้ดีขึ้น การกำหนดราคามาตรฐานของผลิตภัณฑ์และการเข้าชมโบราณสถาน การจัดจำหน่ายควรเพิ่มช่องทางผ่านอินเทอร์เน็ตและเคาน์เตอร์ประชาสัมพันธ์ และควรมีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักเมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่เพิ่มมากขึ้น

เสาวนีย์ ทวีกิจเกษม (2546) ศึกษาเรื่อง การจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อความสำเร็จขององค์กร กรณี ศึกษา: บริษัทไทยประกันชีวิต จำกัด. เป็นการศึกษา ข้อมูลที่เปิดเผยได้และข้อมูลทางการเงิน ระหว่างปี 2538 - 2544 ของบริษัทไทยประกันชีวิต จำกัด มาทำการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอกและอัตราส่วนทางการเงิน รวมถึงการวิเคราะห์เพื่อให้ทราบถึงผลการดำเนินงานและประสิทธิภาพของการบริหารงานในอดีต ซึ่งสามารถนำไปเป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ระดับองค์กรระดับธุรกิจและระดับหน้าที่ รวมทั้งมีการนำ Balanced Scorecard มาใช้ในการติดตามและประเมินผลการนำกลยุทธ์นั้นๆ ไปปฏิบัติ

อุไรวรรณ ล้อมวงศ์พานิช (2546) ศึกษาเรื่อง การศึกษากลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาของด้านเกวียนจังหวัดนครราชสีมา กลยุทธ์การตลาดที่พบ คือผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องใช้ในการปลูกต้นไม้มีผู้ใช้มากที่สุด การผลิตมีความเหมาะสม การจำหน่ายมีผู้ผลิตนำไปขายถึงด้านเกวียน ผู้บริโภคได้รับข้อมูลข่าวสารจากผู้ใกล้ชิด 2) พฤติกรรมการซื้อของผู้บริโภคส่วนมากมีการซื้อกันมาก่อน เพราะผลิตภัณฑ์มีรูปแบบสวยงาม คุณภาพดี ราคาปานกลาง 3) ปัญหาที่พบคือ การขาดการส่งเสริมด้านการตลาด ผู้บริโภคประสบราคาไม่ได้มาตรฐาน และการมีข้อจำกัดในการเลือกรูปแบบผลิตภัณฑ์เนื่องจากมีรูปแบบให้เลือกน้อยเกินไป

กล่าวโดยสรุป กลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยว ดำเนินการโดยมีการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคซึ่งสามารถนำไปเป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ระดับองค์กรระดับธุรกิจและระดับหน้าที่รวมทั้งการติดตามและประเมินผลการนำกลยุทธ์นั้นๆ ไปปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องศึกษาเพื่อให้ทราบถึงกลยุทธ์ของความสำเร็จขององค์กรที่จะเป็นรูปธรรมและนำมาสู่การเชื่อมโยงบริบทของท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการร่วมพัฒนาการท่องเที่ยว กลยุทธ์ที่น่าเสนอควรเป็นกลยุทธ์ด้านการตลาด ด้านการบริการ ด้านการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว ด้านประชาสัมพันธ์และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

7.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรอบรม

สุพรรณิ ไชยอำพร (2534) วิจัยที่เกี่ยวกับสถาบันหรือองค์กรพัฒนาชนบทในด้านอาชีพในหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ได้ศึกษาเจาะลึกโครงการพัฒนาองค์กรประชาชน:กรณีจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งศึกษาถึง ศูนย์สาธิตการตลาดที่หมู่บ้านพนาสวรรค์ จังหวัดสุรินทร์ มีรูปแบบที่จะสามารถสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ และสังคมของชาวพนาสวรรค์ได้อย่างดี ศูนย์สาธิตการตลาดในหมู่บ้านพนาสวรรค์ จึงน่าจะกลายเป็นสถาบันทางเศรษฐกิจ ในระดับ

ชุมชน หรือหมู่บ้านราษฎรที่มีความยากจนได้อย่างเหมาะสมสถาบันหนึ่ง เป็นสถาบันทางเศรษฐกิจในชนบทไทยรูปแบบหนึ่ง ที่อาศัยหลักการ 7 ประการคือ กฎระเบียบของศูนย์สาธิตการตลาดปนาสวรรค์ ด้านบุคลากรหรือผู้ปฏิบัติงานของคณะกรรมการ ด้านทรัพยากรของศูนย์ ด้านความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมของสมาชิก ด้านความเป็นธรรมในการแบ่งปันผลประโยชน์ ด้านความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ด้านความสามารถในการปรับตัวหรือความพร้อมที่จะแข่งขันกับสถาบันอื่นที่มีวัตถุประสงค์ใกล้เคียงกัน

รัตนะ บัวสนธิ (2535) ได้วิจัยศึกษาการพัฒนาหลักสูตร และการวิจัยการเรียนการสอน เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในเขตภาคกลางตอนล่าง พบว่ามีสิ่ง que แสดงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น คือการอนุรักษ์ และการสร้างป่าไม้ของชุมชน ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างวัด โรงเรียน และชุมชนนั้น มีระดับความสัมพันธ์ที่ดี โดยขึ้นอยู่กับตัวบุคคลหลัก คือผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งมีปัจจัยสายสัมพันธ์เครือข่ายการแต่งงาน เป็นเหตุส่งเสริมการสนับสนุนหลักสูตรแม่บท ได้กำหนดแนวทาง การเปิดโอกาสให้โรงเรียนสามารถพัฒนาหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นชุมชนได้

นพมาศ พระทอง (2535) ได้วิจัยศึกษาถึงการพัฒนาชุมชนในรูปแบบของการเกษตรผสมผสานเป็นการศึกษาและเรียนรู้ในไร่นาของมหาอยู่ สุนทรชัย ซึ่งเป็นรูปแบบเกษตรกรรมผสมผสานที่เป็นระบบสามารถนำไปใช้เป็นตัวอย่างในการพัฒนาอาชีพสำหรับเกษตรกรรายอื่นๆ ได้เป็นอย่างดีโดยการจัดทำเป็นหลักสูตรอบรม

คำพู่ เพชรไซสี (2545) ศึกษาเรื่อง การจัดทำหลักสูตรสาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยแห่งชาติลาว ผลการศึกษาพบว่า ความต้องการในการเรียนหลักสูตรดังกล่าวมีในระดับสูงสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล สปป.ลาว โดยเฉพาะกิจกรรมในการเรียนการสอนเน้นให้มีการสอนควบคู่กับการปฏิบัติ เน้นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีของลาว อาจารย์ผู้สอนควรเป็นวิทยากรจากภายนอกที่มีความรู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน สำหรับปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบในการจัดทำหลักสูตรควรมีการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพท้องถิ่นก่อนเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการร่างหลักสูตร

พรพิมล วิกรัยพัฒน์ (2542) ศึกษาเรื่อง การประเมินความต้องการในการพัฒนาความรู้ เรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาผู้เข้ารับการศึกษาอบรมมัคคุเทศก์เดินป่าจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีผู้สนใจต้องการเข้ารับการศึกษาอบรมส่วนมากเป็นผู้ใหญ่ที่จบการศึกษาระดับมัธยมปลายเป็นส่วนมาก และปัจจัยที่ทำให้ต้องการเข้ารับการศึกษา คือ ต้องการมีความรู้เรื่องการจัดการท่องเที่ยวและการเป็นมัคคุเทศก์ในการเดินป่า นอกจากนี้ คือ ต้องการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

พิมพ์พรณ ขอดเฟือ (2544) ศึกษาเรื่อง การจัดการสถานพักแรมราคาประหยัด : กรณีศึกษาศูนย์ฝึกอบรมและปฏิบัติการสาขาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ พบว่า การ

จัดทำหลักสูตรอบรมการท่องเที่ยวแก่พนักงานสถานประกอบการพักผ่อน โรงแรม เกี่ยวกับด้านการบริการนักท่องเที่ยว ด้านการจัดการ และด้านการวางแผนการตลาด โดยการจัดทำกลยุทธ์เพื่อการแข่งขัน กลยุทธ์ทางการตลาด ทั้งนี้มุ่งให้สถานพักแรมมีมาตรฐานในการบริการ

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ทราบถึงการจัดการพัฒนาหลักสูตรอบรมท่องเที่ยว ควรคำนึงถึงประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว และเนื้อหาที่ใช้ในการอบรมประกอบด้วย การบริการ การจัดการ การตลาด มัคคุเทศก์ท้องถิ่น และประเพณีวิถีชีวิตในชุมชน ทั้งนี้โดยทำให้ผู้เข้ารับการอบรมได้วางแผนการพัฒนาโดยการจัดทำกลยุทธ์ด้านต่าง ๆ คือ กลยุทธ์เพื่อการแข่งขัน กลยุทธ์ทางการตลาด กลยุทธ์การบริการ และกลยุทธ์การพัฒนาชุมชนในการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรอบรมการวางแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับผู้นำชุมชนในภูมิภาคของมหาวิทยาลัยราชภัฏ มุ่งศึกษาประเด็น การให้การศึกษาเป็นกลไกในการพัฒนาผู้นำท้องถิ่นเพื่อสนองตอบ แผนยุทธศาสตร์ชาติด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อันเป็นการพัฒนาสังคมเชิงรุก ทั้งนี้ได้ดำเนินการในลักษณะการวิจัยและพัฒนา มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. ผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค้การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการสภาตำบล เทศบาลเมือง นักพัฒนาการตำบล นักพัฒนาท่องเที่ยว
2. นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผนกลยุทธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการท่องเที่ยว
3. อาจารย์และผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กลุ่มตัวอย่างสำหรับสัมภาษณ์เพื่อศึกษาหลักการและกลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 7 คน (ภาคผนวก ก) เกณฑ์ในการเลือกนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญที่เหมาะสมกับงานวิจัยนี้ คือ 1) นักวิชาการที่มีประสบการณ์ด้านการเรียนการสอนวิชาเกี่ยวกับการท่องเที่ยว 2) นักวิชาการที่มีประสบการณ์ด้านการวิจัยท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3) ผู้เชี่ยวชาญในด้านนโยบายการและวางแผนการจัดการท่องเที่ยว 4) ผู้เชี่ยวชาญมีประสบการณ์ด้านการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่น 5) ผู้นำท้องถิ่นที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

2. ผู้นำท้องถิ่น ใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำท้องถิ่นมี 2 ลักษณะ คือ

2.1 ผู้นำท้องถิ่นในการตอบแบบสำรวจความต้องการในการอบรม “การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” เลือกโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) และ แบบง่าย (Simple Random Sampling) มีขั้นตอน ดังนี้

2.1.1 แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้นำท้องถิ่นระดับตำบลซึ่งเป็นผู้นำท้องถิ่นประเภทผู้นำแบบทางการ ซึ่งได้รับการเลือกตั้งให้เป็นนายกองค้การบริหารส่วนตำบลหรือปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2546

2.1.2 แบ่งกลุ่มตัวอย่างตามภูมิภาคการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ 6 ภาค สุ่มโดยเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏที่รับผิดชอบจังหวัดต่าง ๆ ด้านการศึกษาท้องถิ่น ซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศที่มีพื้นที่เหมาะสมกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และสอดคล้องกับนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ ได้มหาวิทยาลัยราชภัฏ 6 แห่ง ได้แก่ ภาคเหนือ คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ภาคตะวันออก คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ภาคตะวันตก คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ภาคกลาง คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี และภาคใต้ คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

2.1.3 สุ่มตัวอย่างประชากรที่ได้จากการแบ่งตามภูมิภาคการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ 6 แห่ง โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) จากชั้นภูมิที่กำหนดในจำนวนเท่า ๆ กันทุกกลุ่ม ได้แก่ นายกองกิจการบริหารส่วนตำบล ที่อยู่ในพื้นที่ภูมิภาคการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ 6 แห่งและอยู่พื้นที่ 6 จังหวัด โดยในแต่ละตำบลของ 6 จังหวัดมีนายกองกิจการบริหารส่วนตำบลทุกตำบลแห่งละ 1 คน รวม 517 ตำบลจะมีนายกองกิจการบริหารส่วนตำบล 517 คน สุ่มตัวอย่างจากนายกองกิจการบริหารส่วนตำบล ร้อยละ 25 ของจำนวนนายกองกิจการบริหารส่วนตำบลทั้ง 6 จังหวัด ได้จำนวน 130 คน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำท้องถิ่น

กลุ่ม / ภาค	มหาวิทยาลัยราชภัฏ	จังหวัด	ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว	ตำบล	25%	ได้คืน
เหนือ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์	เพชรบูรณ์	ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและประวัติศาสตร์ร่วมยุค	117	29	29
ตะวันออกเฉียงเหนือ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี	อุดรธานี	การท่องเที่ยวทั่วไป	150	38	38
ตะวันออก	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	จันทบุรี	การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงพานิชย์	76	19	19
ตะวันตก	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ฯ	ปทุมธานี	แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ	50	13	13
กลาง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี	ลพบุรี	แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม	112	28	28
ใต้	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต	ภูเก็ต	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล	12	3	3
รวม				517	130	130

2.2 ผู้นำท้องถิ่นเพื่อการทดลองใช้หลักสูตรอบรม โดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่นที่เป็นทางการและอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ มีจำนวน 20 คน ทำการทดลองจัดอบรม ซึ่งดำเนินการในสำนักกีฬาและการท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี มีขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

2.1.1 ประสานงานกับผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์การจัดการอบรม และขอรับการสนับสนุนพิจารณาเลือกกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่จังหวัดปทุมธานีจำนวน 20 คน โดยผู้ว่าราชการจังหวัดส่งเรื่องให้ท้องที่จังหวัดปทุมธานีดำเนินการให้ความอนุเคราะห์

2.1.2 ประสานงานกับท้องที่จังหวัดปทุมธานี เพื่อให้เลือกกลุ่มตัวอย่างเข้ารับการทดลองอบรม ท้องที่จังหวัดปทุมธานีจึงมีหนังสือราชการถึงองค์กรท้องถิ่น โดยกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่มีพื้นที่นำท้องที่ มีผู้ตอบรับเข้าร่วมอบรมครบตามจำนวน 20 คน (ภาคผนวก ข)

3. อาจารย์และผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

กลุ่มตัวอย่างนี้เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านความพร้อมของสถาบันการศึกษาในการจัดการอบรม การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้แก่ผู้นำท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview) ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ 6 แห่ง แห่งละ 3 คน รวมจำนวน 18 คน (ภาคผนวก ข) พิจารณาดังนี้ 1) รองอธิการ 2) คณบดี หรือ ผู้อำนวยการศูนย์ หรือ สำนัก 3) อาจารย์ผู้สอนการจัดการท่องเที่ยวหรืออาจารย์ผู้ทำวิจัยเกี่ยวกับท่องเที่ยว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์ กลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นเครื่องมือสำหรับนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาลักษณะการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อนำมาใช้เป็นเนื้อหาประกอบการอบรม

ขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์ มีดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสาร หนังสือ บทความและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ และการวางแผนกลยุทธ์

1.2 จัดทำโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ (Blueprint Interview) โดยกำหนดรูปแบบของแบบสัมภาษณ์ วัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์และจำนวนข้อคำถาม

1.3 ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ตามโครงสร้างที่กำหนด

1.4 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ

1.5 ทำการปรับปรุง แก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำได้ข้อมูลในแบบสอบถาม มีลักษณะแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview) แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ เพศ อาชีพ ตำแหน่ง สถานที่ทำงาน และประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็น การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยง การเรียนรู้แบบบูรณาการ และการวางแผนกลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยว ได้ข้อมูลในแบบสอบถาม 2 ส่วน คือ 1) หลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ 2) การวางแผนกลยุทธ์ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ

1.6 ปรับปรุงเครื่องมือที่ได้รับการตรวจสอบ แก้ไขด้านเนื้อหาและสำนวนภาษาและการใช้คำถามต่าง ๆ ให้ถูกต้องเหมาะสมและจัดทำเป็นเครื่องมือที่สมบูรณ์

2. แบบสำรวจความต้องการอบรม การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อศึกษาความต้องการ เข้ารับการอบรมและรูปแบบการจัดการหลักสูตรอบรม ใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำท้องถิ่นจากเขตพื้นที่การศึกษาของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ขั้นตอนการสร้างแบบสำรวจ มีดังนี้

2.1 นำข้อมูลจากการศึกษาทฤษฎี หลักการ แนวคิด และสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2 กำหนดประเด็นเนื้อหา และโครงสร้างของเครื่องมือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลจำแนกกลุ่ม (Nominal Scale) ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน ลักษณะคำถามเป็นแบบให้เลือกตอบ ส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลจำแนกกลุ่ม ได้แก่ ประสบการณ์การอบรมของผู้ตอบ ลักษณะคำถามเป็นแบบให้เลือกตอบได้หลายข้อ (Checklist question)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นต่อความต้องการการอบรม แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 สอบถามข้อมูลความต้องการในองค์ประกอบของการพัฒนาหลักสูตรอบรม ได้แก่ วัตถุประสงค์ เนื้อหา คุณสมบัติวิทยากรและผู้เข้ารับการอบรม กำหนดเวลาในการอบรม เทคนิคและวิธีการอบรม งบประมาณ การประเมินและติดตามผลการอบรม ส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด

2.3 กำหนดรูปแบบวิธีตอบแบบสำรวจความต้องการอบรม โดยให้ลักษณะคำถามแบบสอบถามนี้มีลักษณะของมาตรวัดเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวทางการสร้างแบบวัดของลิเคอร์ท (Likert)

3. แบบสัมภาษณ์ความพร้อมในการจัดการอบรม การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ 6 จังหวัด คือ จังหวัดอุดรธานี เพชรบูรณ์ จันทบุรี ลพบุรี ปทุมธานี ภูเก็ต

การสร้างเครื่องมือมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 นำข้อมูลจากการศึกษาทฤษฎี หลักการ แนวคิด และสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับกาจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 โครงสร้างของเครื่องมือและสาระของประเด็นคำถาม รูปแบบของเครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interview) คือ ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราวัดมาตราส่วนประมาณค่า และคำถามปลายเปิดเป็นลักษณะเชิงพรรณนา โดยกำหนดคำถามไว้ล่วงหน้า เพื่อให้การสัมภาษณ์ได้ข้อมูลที่มีความแม่นยำตรงกับเรื่องที่กำลังศึกษา แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลจำแนกกลุ่ม(Nominal Scale) ได้แก่ ชื่อมหาวิทยาลัยราชภัฏ คณะ ตำแหน่ง และประสบการณ์ทำงาน ลักษณะคำถามเป็นแบบให้เลือกตอบ ส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลจำแนกกลุ่ม ลักษณะคำถามเป็นแบบให้เลือกตอบได้หลายข้อ (Checklist question)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นต่อความพร้อมในการจัดการอบรมการวางแผนกลยุทธ์การจัด การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของมหาวิทยาลัยราชภัฏ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลครอบคลุม ความพร้อมด้านเนื้อหาและบุคลากร การดำเนินการ สื่อ อุปกรณ์และสถานที่ และงบประมาณ ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า(Rating Scale)แบบ 5 ระดับ ตามแนวทางการสร้างแบบวัดของลิเคอร์ท(Likert) ส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด

4. โครงร่างหลักสูตรอบรม กับผู้นำท้องถิ่น ประกอบด้วย

4.1 หลักสูตรอบรมและเอกสาร ประกอบด้วย

4.1.1 หลักสูตรอบรมนี้ได้ดำเนินการตามขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ผ่านการประเมินและแก้ไขปรับปรุงแล้ว ประกอบด้วย หลักการและความสำคัญ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ระยะเวลาอบรม งบประมาณ โครงสร้างหลักสูตร วิธีการอบรม ขั้นตอนในการอบรม รายละเอียดของเนื้อหา สถานที่อบรม การประเมินผล ผลที่คาดว่าจะได้รับ กำหนดการอบรม คู่มือวิทยากร แผนการจัดการเรียนรู้

4.1.2 เอกสารประกอบการสอน ประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ 6 หน่วย ได้แก่

หน่วยที่ 1 แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม

หน่วยที่ 2 การนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จมุมมองรางวัลคุณภาพแห่งชาติ

หน่วยที่ 3 แนวคิดพื้นฐานของการวางแผนกลยุทธ์

หน่วยที่ 4 การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ

หน่วยที่ 5 การติดตามประเมินผล

หน่วยที่ 6 ฝึกปฏิบัติการวางแผนกลยุทธ์

4.1.3 แบบประเมินการอบรม ประกอบด้วย

4.1.3.1 แบบทดสอบก่อน - หลังการอบรม (Pretest – Posttest) เป็นแบบทดสอบเพื่อการวัดความรู้ ทักษะและทัศนคติต่อการพัฒนาตนเองและท้องถิ่นของผู้อบรม

4.1.3.2 แบบประเมินสมรรถนะผู้เข้ารับการอบรม ผู้วิจัยเป็นผู้ประเมินผล โดยวิธีการติดตามดูความคงอยู่ของความรู้ที่ได้รับ ประเมิน 3 ระยะ คือ

ครั้งที่ 1 ระยะแรกขณะเข้ารับการอบรม

ครั้งที่ 2 หลังจากอบรมเสร็จแล้ว 1-2 สัปดาห์

ครั้งที่ 3 ผู้เข้ารับการอบรมนำเสนอผลงาน เพื่อวิพากษ์ร่วมกัน

4.1.3.3 แบบประเมินผลการเขียนแผนกลยุทธ์ ให้วิทยากรประเมินผลงาน

4.1.3.4 แบบประเมินการจัดการอบรม โดยให้ผู้เข้ารับการอบรมประเมิน

4.1.3.5 แบบประเมิน โครงร่างหลักสูตรอบรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิและวิทยากร

4.2 การสร้างโครงร่างหลักสูตรอบรม ชื่อ “การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” การสร้างเครื่องมือ มีขั้นตอน ดังนี้

4.2.1 ผู้วิจัยได้คัดเลือก จัดเนื้อหาสาระและองค์ประกอบของการพัฒนาหลักสูตร โดยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 มาพิจารณาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้นำท้องถิ่นและครอบคลุมจุดมุ่งหมายของการพัฒนาหลักสูตรอบรม

4.2.2 ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหลักสูตร และเอกสารประกอบการอบรม การประเมินผลเพื่อหาขอบเขตของเนื้อหาเกี่ยวกับ การวางแผนกลยุทธ์ การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยว

4.2.3 กำหนดประเด็น โครงร่างของเครื่องมือ (Blueprint Tool) วัตถุประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตรอบรม การนำไปทดลองจัดอบรม ผู้ที่ผ่านการอบรมแล้วสามารถบอกระดับความรู้ได้ เพื่อนำมาซึ่งการพัฒนาสมรรถนะผู้เข้ารับการอบรมและการพัฒนาหลักสูตรอบรมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4.2.4 การกำหนดวิธีการอบรม คุณลักษณะวิทยากร ระยะเวลา เนื้อหา กิจกรรม การถ่ายทอดตามแบบการเรียนรู้ร่วมมือที่ยึดหลักสำคัญ คือ ยึดผู้เข้ารับการอบรมเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ และความสำคัญของการนำความรู้ไปใช้ในท้องถิ่น โดยพิจารณาสื่อที่ใช้ในการอบรมที่สอดคล้องกับเนื้อหาและกิจกรรมการอบรม

4.2.5 การกำหนดวิธีการประเมินผล โดยแบบประเมินผล 2 ลักษณะ คือ

4.2.5.1 การประเมินโครงร่างหลักสูตร ใช้แบบประเมิน 2 ชนิด คือ

1) แบบประเมินโครงร่างหลักสูตร

2) แบบประเมินการจัดการอบรม

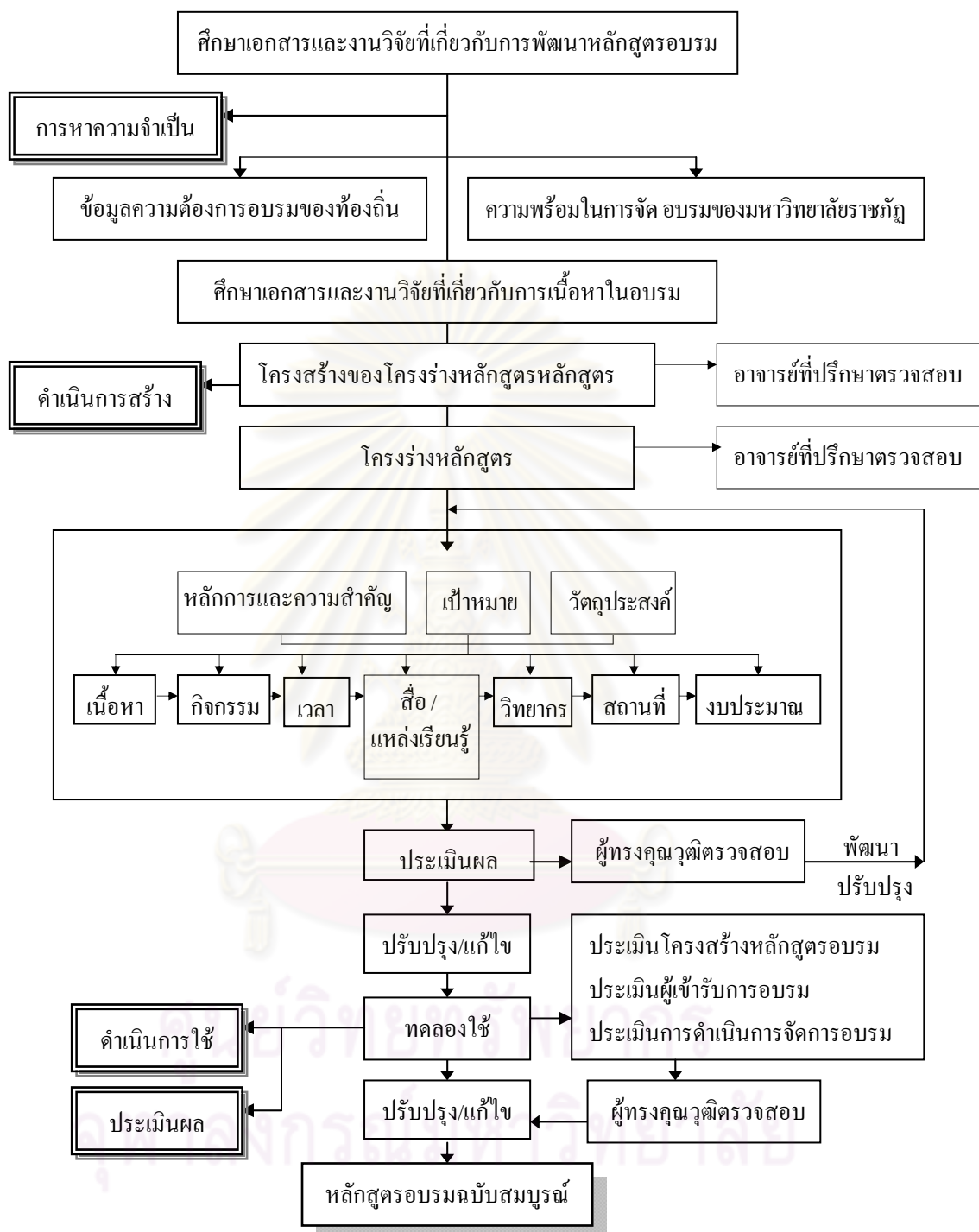
4.2.5.2 การประเมินผู้เข้ารับการอบรม ใช้แบบประเมิน 3 ชนิด คือ

1) แบบประเมินก่อน หลังการอบรม เพื่อวัดระดับความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ

2) แบบประเมินสมรรถนะ (Competency Profile) ของผู้เข้ารับการอบรม

3) แบบประเมินผลการเขียนแผนกลยุทธ์

แผนภูมิที่ 3.1 โครงร่างหลักสูตรอบรม

4.2.6 การเขียนเอกสารหลักสูตรอบรม “การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับผู้นำท้องถิ่น” โดยศึกษาและประมวลผลจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรอบรมดำเนินการ 2 ระยะ คือ การสร้างโครงสร้างหลักสูตรอบรมหลัก เพื่อใช้กับการวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ระยะที่ 2 เป็นการนำโครงสร้างหลักสูตรหลักมาพัฒนาโดยพิจารณาจากพื้นที่ที่จะดำเนินการอบรม ซึ่งมีลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน

การวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายเพื่อใช้ทดลองอบรมตามโครงสร้างหลักสูตร คือ จังหวัดปทุมธานี ซึ่งยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวแห่งชาติที่กำหนดให้ จังหวัดปทุมธานี เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ ดังนั้นหลักสูตรอบรมจึงพัฒนาเพื่อสนองนโยบายรัฐบาล จึงพัฒนาหลักสูตรอบรมในระยะที่ 2 เป็น หลักสูตรอบรม “การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีองค์ประกอบ ดังนี้

4.2.6.1 หลักการและเหตุผล มีลักษณะการนำเสนอปัญหาและความสำคัญที่เป็นหลักการ และเหตุผลอันจะนำมาสู่ความจำเป็นในการจัดอบรม

4.2.6.2 จุดมุ่งหมายของหลักสูตรอบรม เพื่อนำเสนอความต้องการในการอบรมและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร โดยการระบุจุดมุ่งหมายของการพัฒนาหลักสูตร

4.2.6.3 เนื้อหาสาระของหลักสูตรอบรมพิจารณาจากข้อมูลที่รวบรวมได้ กำหนด เนื้อหาของหลักสูตรให้มีทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ

4.2.6.4 เวลาที่ใช้ในการอบรม โดยออกแบบเวลา เป็น 2 ลักษณะ คือ

1) การแบ่งสรรเวลาทั้งหมดของหลักสูตรอบรม พิจารณาจากวัตถุประสงค์ เนื้อหา และคุณลักษณะของผู้เข้ารับการอบรม

2) การแบ่งสรรเวลาเฉพาะช่วงของหัวข้อเนื้อหา พิจารณาจากวัตถุประสงค์ เนื้อหาแต่ละหัวข้อและกิจกรรมการถ่ายทอด

4.2.6.5 แนวการจัดกิจกรรมและสื่อการอบรมโดยพิจารณาให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย เวลาอบรม เนื้อหาสาระ นำมากำหนดเป็นวิธีการฝึกอบรมและสื่อประกอบการอบรม

4.2.6.6 กำหนดคุณสมบัติของวิทยากรและผู้เข้ารับการอบรม

4.2.6.7 การประเมินผลพิจารณาจากขอบข่ายเนื้อหา จุดมุ่งหมาย เวลาอบรม และกิจกรรมการอบรม

4.2.7 สร้างแบบประเมินผลโครงสร้างหลักสูตร

4.2.7.1 จัดทำตารางวิเคราะห์วัตถุประสงค์ เพื่อใช้เป็นแนวทางการสร้างแบบประเมิน และแบบทดสอบความรู้ก่อน หลังการอบรม วิธีการดำเนินการจัดการอบรม

4.2.7.2 กำหนดโครงสร้างแบบประเมิน นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไขด้านเนื้อหาและสำนวนภาษาเพื่อความถูกต้อง แบบประเมินผล 2 ลักษณะ คือ

4.2.7.3 ลักษณะแบบประเมินโครงสร้างหลักสูตร ใช้แบบประเมิน 2 ชนิด คือ

1) แบบประเมินโครงสร้างหลักสูตร เป็นแบบแบบตรวจรายการและแบบปลายเปิด แบ่งเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของรายละเอียดหลักสูตร ตอนที่ 3 คิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของเอกสารประกอบการอบรม และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะด้านอื่น ๆ

2) แบบประเมินการจัดการอบรม เป็นแบบประเมินความพึงพอใจ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ และ ตำแหน่งหน้าที่ ประสพการณ์ ตอนที่ 2 ประเมินประสิทธิภาพการเขียนแผนกลยุทธ์ เป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ มี 10 ข้อ

4.2.7.4 การประเมินผู้เข้ารับการอบรม ใช้แบบประเมิน 3 ชนิด คือ

1) แบบประเมินก่อน หลังการอบรม เพื่อวัดระดับความรู้ ทักษะทัศนคติ ของผู้เข้ารับการอบรม มีขั้นตอนการสร้างตามแนวทางการพัฒนา ของพิชิต ฤทธิจักรงูญ (2544 : 99-101) 8 ขั้นตอน ดังนี้

1.1) สร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อวิเคราะห์ เนื้อหาสาระ และพฤติกรรมที่ต้องการจะวัด ซึ่งเป็นการระบุจำนวนข้อสอบต่อพฤติกรรมที่ต้องการวัดและประเมิน

1.2) ตรวจสอบและวิเคราะห์วัตถุประสงค์การเรียนรู้ เพื่อระบุจำนวนข้อกับจุดประสงค์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกัน

1.3) กำหนดชนิดของข้อสอบและศึกษาวิธีสร้าง เลือกใช้ชนิดของข้อสอบใช้แบบให้เลือกตอบได้ 4 ตัวเลือก มี 20 ข้อ

1.4) เขียน ข้อสอบตามรายละเอียด ที่กำหนดไว้ในตารางวิเคราะห์หลักสูตรและให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้

1.5) ตรวจสอบข้อสอบเพื่อให้ข้อสอบที่เขียนไว้แล้วในขั้นที่ 4 มีความถูกต้องตามหลักวิชา มีความสมบูรณ์ครบถ้วนตามรายละเอียดที่กำหนดไว้

1.6) จัดพิมพ์แบบทดสอบฉบับทดลอง โดยมีคำชี้แจงวิธีตอบแบบ ทดสอบ (Direction) และจัดวางรูปแบบการพิมพ์ให้เหมาะสม

1.7) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อสอบ เป็นวิธีการตรวจสอบภาพของแบบทดสอบก่อนนำไปใช้จริง

1.8) จัดทำแบบทดสอบฉบับจริง

2) แบบประเมินสมรรถนะ (Competency Profile) ของผู้เข้ารับการอบรม เพื่อการติดตามการคงอยู่ของผู้เข้ารับการอบรม -ขั้นตอนการสร้างตามแนวคิดการวิเคราะห์สมรรถนะหลักของบุคลากรสำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน (2547,7) ซึ่งสำนักงานข้าราชการพลเรือน (2549) ได้หยิบยกองค์การที่มีขีดสมรรถนะสูงให้เป็นรากฐานและแนวทางสำคัญที่จะทำให้องค์การประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนในระยะยาว ปัจจุบันหน่วยงานหลายแห่งได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูง เช่น สำนักงานนโยบายและแผนพลังงานซึ่งมี วิสัยทัศน์และพันธกิจ ที่คำนึงถึงการพัฒนาระดับ เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม มีการดำเนินการที่เน้นการมีส่วนร่วมเป็นเครือข่าย การอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่นและการให้บริการ จึงได้มีสมรรถนะหลักที่สำคัญ 3 ด้าน คือ 1) สมรรถนะด้านการใช้ความคิดและการเห็นคุณค่า 2) สมรรถนะด้านการปฏิบัติงาน 3) สมรรถนะด้านการสร้างสัมพันธภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการท่องเที่ยว

เชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วมที่เน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การสร้างความร่วมมือของชุมชน มีขั้นตอนการสร้างแบบประเมินสมรรถนะ ดังนี้

2.1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินสมรรถนะหลักของบุคลากร วิธีการประเมินสมรรถนะหลัก วิธีการสร้างแบบประเมิน

2.2) สร้างตารางวิเคราะห์จุดมุ่งหมายเชิงสมรรถนะ เพื่อใช้กำหนดการออกแบบจำนวนข้อแบบประเมิน ตารางการทำกิจกรรมของผู้เข้ารับการอบรม

2.3) กำหนดโครงสร้างแบบประเมินแบบ BARS (Behaviorally Anchored Rating Scale) เป็นแบบประเมินโดยใช้พฤติกรรมกำหนดระดับ (สุพิศ กิตติรัชดา 2546, 8) เพื่อให้ภาพรวมของพฤติกรรมผู้เข้ารับการอบรมมีความชัดเจนมากขึ้น โดยเลือกเกณฑ์กำหนดพฤติกรรม พร้อมข้อบ่งชี้แต่ละระดับ ได้แบบประเมินจิตสมรรถนะ (Competency Profile) 3 กลุ่ม 5 ระดับพฤติกรรมคือ ดีมาก ดี พอใช้ ควรปรับปรุง และไม่ผ่านการอบรม มีจำนวน 15 ข้อ และติดตามพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรม 3 ครั้ง

2.4) เขียนแบบประเมินตามโครงสร้างที่กำหนดโดยให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการอบรม

2.5) นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมถูกต้อง

2.6) ตรวจสอบแก้ไข ข้อบกพร่องต่าง ๆ ให้สมบูรณ์จัดทำเป็นฉบับจริงเพื่อเตรียมนำไปประเมินการติดตามผลของผู้เข้ารับการอบรมต่อไป

3) แบบประเมินผลการเขียนแผนกลยุทธ์เป็นแบบประเมินสำหรับให้วิทยากรร่วมกันประเมินผลงานของผู้เข้ารับการอบรม แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ และ ตำแหน่งหน้าที่ ประสิทธิภาพ ตอนที่ 2 ประเมินการเขียนแผนกลยุทธ์ เป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับมี 10 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีขั้นตอน ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ การวางแผนกลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของภาษาในแต่ละข้อคำถาม เพื่อให้เครื่องมือที่มีความครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

2. แบบสำรวจความต้องการอบรม การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2.1 นำเครื่องมือเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความถูกต้องของโครงสร้างของเครื่องมือ ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของสำนวนที่ใช้

2.2 นำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไข ด้านเนื้อหาและสำนวนภาษา

2.3 นำเครื่องมือที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ไปทดลอง (Try Out) ใช้กับกลุ่มผู้นำชุมชนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเพชรบูรณ์ อุตรธานี จันทบุรี ปทุมธานี ลพบุรี และภูเก็ต ซึ่งไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน

2.4 นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้หลักสูตรอบรม นำมาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (Reliability) โดยวิเคราะห์ด้วยวิธีการหาความสอดคล้องภายใน (internal consistency) หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของ ครอนบาค (Cronbach) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS ได้ผลการตรวจสอบดังนี้

ตารางที่ 3.2 ผลการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจความต้องการอบรม

เครื่องมือ	ผู้ให้ข้อมูล	เนื้อหา	รูปแบบการตอบ	จำนวน	แอลฟา
แบบสำรวจความต้องการอบรม	ผู้นำชุมชนในเขต 6 จังหวัดที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง	ตอนที่ 1 ถามข้อมูลทั่วไป ส่วนที่ 1 ข้อมูลจำแนกกลุ่มอายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน	ได้แก่ เพศ	แบบให้เลือกรับตอบ 5 ข้อ (Nominal Scale)	-
การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		ตอนที่ 2 ข้อมูลประสบการณ์การอบรม			
		ตอนที่ 2 แบบสอบถามความต้องการอบรม	แบบให้เลือกรับตอบ 8 ข้อ		-
		ตอนที่ 1 ข้อมูลความต้องการองค์ประกอบของการพัฒนาหลักสูตรอบรม	แบบให้เลือกรับตอบ 42 ข้อ		0.9468
		ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเพิ่มเติม	ประมาณค่า 5 ระดับ		
			(Rating Scale)	1 ข้อ	
			แบบปลายเปิด		

ผลการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสำรวจ พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, 1990 : 202-204) เท่ากับ 0.9468 นั่นคือโอกาสที่จะได้ผลจากการทดสอบเหมือนเดิมมีถึง 94.6% แสดงว่า แบบสำรวจมีความน่าเชื่อถือสามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริงได้

3. แบบสัมภาษณ์ความพร้อมในการจัดการอบรม การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้

3.1 นำเครื่องมือเสนอประธานที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน โดยพิจารณาจากผู้มีความรู้ความสามารถด้านการวิจัย การเรียนการสอนและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3.2 เมื่อประธานที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของโครงสร้าง ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของภาษา นำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขเนื้อหา สำนวนภาษาการใช้คำถามต่าง ๆ ให้ถูกต้องเหมาะสมและจัดทำเป็นเครื่องมือที่สมบูรณ์

4. โครงร่างหลักสูตรอบรม ชื่อ “การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับผู้นำท้องถิ่น” มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้

4.1 นำเครื่องมือ โครงร่างหลักสูตรอบรมเสนออาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความถูกต้องของโครงสร้างของเครื่องมือ ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของสำนวนที่ใช้

4.2 นำรายละเอียดของหลักสูตรให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่านตรวจสอบตรวจสอบความถูกต้อง ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของสำนวน

4.3 นำเครื่องมือที่ได้รับคำแนะนำจากการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขด้านเนื้อหาและสำนวนภาษาได้รายละเอียดหลักสูตรและแบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรแบบประเมินการอบรมและแบบประเมินสมรรถนะผู้เข้ารับการอบรม

4.4 เชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวชุมชน การพัฒนาหลักสูตรมาเป็นวิทยากร ทดลองใช้หลักสูตร และให้ประเมินผลผู้เข้ารับการอบรมและประเมินโครงสร้างหลักสูตรต่อไป

ตารางที่ 3.3 สรุปการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีดังนี้

วัตถุประสงค์	เครื่องมือ	ลักษณะเครื่องมือ	การตรวจสอบ
1. ศึกษาวิเคราะห์ แบบสัมภาษณ์กลยุทธ์ แบบสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม	ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยง	ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปผู้ถูกสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แสดงความคิดเห็นต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยง เรียนรู้แบบบูรณาการ	อาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของภาษาในแต่ละข้อคำถาม
2. สืบหาความต้องการของผู้นำท้องถิ่นในการอบรม	แบบสำรวจความต้องการอบรมกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	แบบสำรวจความต้องการ กำหนดตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นต่อความต้องการสภาพการจัดการอบรมกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	- อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ - ทดลองใช้กับกลุ่มผู้นำชุมชน 20 คน - วิเคราะห์ค่าความเที่ยงและความสอดคล้อง - ปรับปรุงแก้ไข
3. สืบหาความพร้อมในการจัดการอบรม	แบบสัมภาษณ์ความพร้อมในการจัดการอบรมกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	แบบคำถามปลายเปิดแบ่งเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นต่อจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบความถูกต้องและความตรงของโครงสร้าง เนื้อหา และภาษา
4. พัฒนาหลักสูตรอบรม “กลยุทธ์เพื่อการ	โครงร่างหลักสูตรอบรม	- รายละเอียดหลักสูตร - เอกสารประกอบการอบรม - ชุดประเมินหลักสูตรอบรม	- อาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความถูกต้องของโครงสร้าง

วัตถุประสงค์	เครื่องมือ	ลักษณะเครื่องมือ	การตรวจสอบ
จัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับผู้นำท้องถิ่น		1) แบบประเมินรายละเอียดหลักสูตรและเอกสารประกอบ การอบรม 2) แบบประเมินการจัดอบรม 3) แบบทดสอบก่อน หลังการอบรม 4) แบบประเมินสมรรถนะผู้เข้ารับการอบรม 5) แบบประเมินการเขียนแผนกลยุทธ์	- ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ตรวจสอบความถูกต้องของโครงสร้างและความตรงเชิงเนื้อหา ตามแบบประเมิน - วิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ตรวจสอบความถูกต้อง ความตรงเชิงเนื้อหา - ผู้เข้ารับการอบรมประเมินการจัดการอบรม
5. ชุดประเมินหลักสูตรอบรม	1. แบบประเมินโครงร่างหลักสูตรอบรม 2.แบบทดสอบก่อนหลังการอบรม 3.แบบประเมินสมรรถนะผู้เข้ารับการอบรม 4.แบบประเมินการเขียนแผนกลยุทธ์ 5.แบบประเมินการดำเนินการจัดอบรม	แบบตรวจรายการและแบบปลายเปิด มี 4 ตอน เป็นแบบประเมินค่า 5 ระดับ แบบประเมินลักษณะคำถามให้เลือกตอบ 4 ตัวเลือก มี 20 ข้อ แบบประเมินค่า 5 ระดับ 3 ด้าน เพื่อการติดตามการคงอยู่ แบบประเมินค่า 5 ระดับมี 10 ข้อ แบบประเมินค่า 5 ระดับมี 10 ข้อ	1. ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน 2. วิทยากรให้การอบรม 5 คน ผู้เข้ารับการอบรม 20 คน ผู้เข้ารับการอบรม 20 คน วิทยากรให้การอบรม 5 คน ผู้เข้ารับการอบรม 20 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับขั้นตอนนี้แบ่งตามประเภทข้อมูลที่เก็บได้เป็น 2 ส่วน คือ

1. การเก็บข้อมูลที่ได้จากหนังสือ เอกสาร ตำรา บทความ รายงานวิจัย เอกสารจากส่วนราชการ รวมทั้งฐานข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เป็นการรวบรวมข้อมูลแบบผสมผสานในทุก ๆ สาขาที่เกี่ยวข้อง แต่เป็นไปในลักษณะกว้าง ๆ โดยสังเขป เพื่อจะพิจารณาถึงความเป็นไปได้และแนวทางของการพัฒนาหลักสูตรอบรมที่สามารถส่งผลต่อการพัฒนาผู้นำท้องถิ่น และส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการสร้างเครื่องมือต่าง ๆ

2. เก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับ กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการได้ดำเนินการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ (Semi-formal Interview) กับนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการท่องเที่ยวและการ

วางแผนกลยุทธ์จำนวน 7 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ซึ่งมีคำถามเป็นเพียงแนวทางในการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยผู้วิจัยสามารถดัดแปลงคำถามและตั้งคำถามเพิ่มเติมให้คงวัตถุประสงค์เดิมและไม่จำเป็น ต้องเรียงลำดับคำถามเพื่อให้การสัมภาษณ์ต่อเนื่องเป็นเรื่องเดียวกัน (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2540: 54)

3. เก็บข้อมูลจากแบบสำรวจความต้องการอบรมกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเลือกเก็บข้อมูลจากผู้นำท้องถิ่นที่เป็นทางการระดับตำบลได้แก่ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลที่ได้สุ่มแบบง่ายจากทั่วประเทศ จำนวน 130 คน

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยเดินทางไปประสานงานกับท้องถิ่นจังหวัด 6 จังหวัด ได้แก่ 1) นายสุชาติ สุขดี ท้องถิ่นจังหวัดเพชรบูรณ์ 2) นายวรรงค์ คลังเงิน จังหวัดอุดรธานี 3) นายอมรภักดิ์ เรืองเดช จังหวัดจันทบุรี 4) นายฉัตรชัย คุ้มสติ จังหวัดปทุมธานี 5) นายรุ่งโรจน์ รุ่งรัมย์ จังหวัดลพบุรี 6) นายสรวิชัย ไชยสวัสดิ์ จังหวัดภูเก็ต โดยมีหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยไปถึงท้องถิ่นจังหวัดซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน เพื่อขอความร่วมมืออย่างเป็นทางการในการแจก แบบสำรวจแก่นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด และเก็บรวบรวมส่งคืนทางไปรษณีย์ได้แบบสำรวจคืนครบตามจำนวนทุกจังหวัด

ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ความพร้อมในการจัดการอบรมกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้จาก การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยเก็บจากกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องกับจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ 6 แห่ง แห่งละ 3 คน ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี และ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต รวม 18 คน โดยผู้วิจัยได้ส่งแบบสัมภาษณ์ไปล่วงหน้าก่อนแล้ว เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้กรอกข้อมูลในส่วนที่เป็นแบบสอบถามเลือกตอบ และให้ทราบข้อคำถามล่วงหน้า จากนั้นผู้วิจัยขอนัดหมายเวลาแล้วเดินทางไปสัมภาษณ์โดยมีการบันทึกข้อมูลสรุปเป็นประเด็น

4. เก็บข้อมูลที่เป็นโครงร่างหลักสูตรอบรม “การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับผู้นำท้องถิ่น” การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอน ดังนี้

4.1 การเตรียมการก่อนการอบรม ผู้วิจัยได้เตรียมการ ดังนี้

4.1.1 ประสานงานกับวิทยากรเพื่อถ่ายทอดความรู้แต่ละเนื้อหา โดยมีหนังสือราชการขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย

4.1.2 ทำหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานี เพื่อขอรับการสนับสนุนให้มีการจัดการอบรมโดยอนุญาตให้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คนเข้ารับการทดลองตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนด

4.1.3 ประสานงานกับสำนักท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานีตามที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมีความเห็นชอบให้สำนักท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานีให้ความอนุเคราะห์เพื่อขอสนับสนุนให้ผู้นำท้องถิ่นจำนวน 20 คนเข้ารับการอบรม

4.1.4 เตรียมเอกสารประกอบหลักสูตร แบบประเมินผลผู้เรียน สื่อการอบรม ใบงาน

4.1.5 จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ เครื่องฉายแผ่นทึบ เครื่องProjector และจัดสถานที่ห้องอบรม ที่เพียงพอสำหรับกลุ่มทดลองจำนวน 20 คน

4.1.6 ก่อนการทดลองอบรมให้ผู้เข้ารับการอบรมทำแบบทดสอบก่อนการอบรม

4.2 การดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรอบรม ระหว่างวันที่ 6 – 8 สิงหาคม 2551 ณ วิทยาลัยร่วมถ่ายทอดความรู้จำนวน 8 คน (ภาคผนวก ก) โดยผู้วิจัยร่วมเป็นวิทยากร การอบรมมีการทำกิจกรรมตามหลักสูตรทั้งภายใน คือ ห้องประชุมสำนักท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานีและภายนอก คือ การศึกษาดูงานในวันที่ 8 สิงหาคม 2551 ณ ชุมชนกลุ่มผลิตภัณฑ์ดินเผาทรงเครื่องเบญจสิริ หมู่ 2 ตำบลคลองพระอุดม อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี เพื่อจัดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

4.3 หลังการอบรม มีวิธีดำเนินการดังนี้

4.3.1 มอบหมายให้ผู้เข้ารับการอบรมไปดำเนินการเขียนแผนกลยุทธ์ของชุมชน โดยผู้เข้ารับการอบรมแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มตามลักษณะ ภูมิศาสตร์ของจังหวัดปทุมธานี คือกลุ่มฝั่งตะวันออก มีสมาชิก 12 คนและกลุ่มฝั่งตะวันตกมีสมาชิก 8 คน

4.3.2 ผู้วิจัยออกติดตามดูการคงอยู่ของสมาชิกแต่ละกลุ่ม ที่มีการระดมพลังกลุ่มร่วมกับชุมชนในท้องถิ่นเพื่อร่วมกันวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวของพื้นที่ ของกลุ่มรับผิดชอบ โดยกลุ่มตะวันออกได้ติดตามไปเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2551 ณ วัดพิชชอุดม กลุ่มตะวันตก ได้ติดตามไปเมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2551 ณ วัดคลองพระอุดม

4.3.3 ผู้เข้ารับการอบรมนำผลงานมาเสนอเพื่อให้วิทยากรแนะนำ และให้สมาชิกร่วมกันวิพากษ์ ในวันที่ 25 สิงหาคม 2551

4.3.4 วิทยากรร่วมกันประเมินการเขียนแผนกลยุทธ์ของผู้เข้ารับการอบรมทั้ง 2 กลุ่ม และวิทยากรประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรหลังจากอบรมเสร็จสิ้นจำนวน 5 ท่าน

4.3.5 ผู้เข้ารับการอบรมประเมินผลการจัดการอบรม และทำแบบทดสอบหลังการอบรมเป็นชุดเดียวกับก่อนการอบรม เพื่อการประเมิน Post-test

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์กลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ ดำเนินการจัดสร้างข้อสรุป ด้วยการศึกษวิเคราะห์ สังเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์

เนื้อหาสาระ (Content Analysis) ตามแนวคิดของสูกางค์ จันทวานิช (2546: 146 -148) ที่อธิบายการวิเคราะห์สาระด้วยการเปรียบเทียบเนื้อหาข้อมูล และเสนอวิธีวิเคราะห์ไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) เลือกเอกสารที่จะทำการวิเคราะห์
- 2) วางเค้าโครงของข้อมูล เอกสาร รายงานที่เป็นผลผลิตของการวิจัย
- 3) พิจารณาบริบท (Context) ของเอกสาร
- 4) วิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารเป็นคำและความสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
- 5) สรุปใจความที่วิเคราะห์และเขียนรายงาน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสำรวจความต้องการ เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ(Quantitative data) ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS ใช้ในการคำนวณค่าทางสถิติต่างๆ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยคำนวณค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ความคิดเห็นต่อความต้องการการอบรม ในส่วนที่ 1 องค์กรประกอบของการพัฒนาหลักสูตรอบรมโดยคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่ออธิบายความหมายของระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้คะแนนเฉลี่ยเป็นเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00	หมายถึง	ความเหมาะสมมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20	หมายถึง	ความเหมาะสมมาก
ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40	หมายถึง	ความเหมาะสมปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60	หมายถึง	ความเหมาะสมน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80	หมายถึง	ความเหมาะสมน้อยที่สุด

ส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ คำถามเป็นแบบปลายเปิดได้วิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) แล้วเรียบเรียงเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ ผลกระทบของตัวแปรต่าง ๆ โดยใช้การทดสอบความสัมพันธ์ด้วยวิธี Chi-square เพื่อหาความสัมพันธ์สนใจศึกษา ทั้งนี้ได้กำหนดระดับนัยสำคัญที่ 0.05

3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ในการจัดการอบรมกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ลักษณะการวิเคราะห์มี ทั้งแบบพรรณนา โดยวิเคราะห์เนื้อหาสาระ(Content Analysis) นำข้อมูลมาสรุปรวบรวม และเรียบเรียง แยกคำตอบต่าง ๆ ให้เป็นหมวดหมู่ นำเสนอข้อมูลทั้งหมดในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์ตามประเด็นที่กำหนด และโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS ใช้ในการคำนวณค่าทางสถิติต่างๆ ซึ่งมี รายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยคำนวณค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ความคิดเห็นข้อมูลที่มีความแม่นยำตรงกับเรื่องที่กำลังศึกษาแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นต่อความพร้อมในการจัดการอบรมกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ข้อมูลครอบคลุมประเด็นด้านการจัดการศึกษาในสภาพปัจจุบัน ความพร้อมด้านเนื้อหาและบุคลากร การดำเนินการ สื่อ อุปกรณ์และสถานที่ และงบประมาณ ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของ Likert แบบ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด ส่วนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด

4 การวิเคราะห์โครงสร้างหลักสูตรอบรม จากชุดประเมิน วิธีวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS ใช้ในการคำนวณค่าทางสถิติต่างๆ ซึ่งมี รายละเอียดดังนี้

4.1 แบบประเมินโครงสร้างหลักสูตรอบรม มีการประเมิน 2 ลักษณะ คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่ได้เป็นวิทยากรประเมิน 5 คน และวิทยากรให้การอบรมประเมิน 5 คน การวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยคำนวณค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของรายละเอียดหลักสูตร ประกอบด้วยข้อคำถามที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า และข้อคำถามแบบปลายเปิดซึ่งครอบคลุมสิ่งที่ต้องประเมินโดยมีประเด็นพิจารณา ดังนี้

- 1) หลักการและความสำคัญ
- 2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรอบรม
- 3) ระยะเวลาอบรม
- 4) โครงสร้างของหลักสูตร
- 5) วิธีดำเนินการอบรม
- 6) กำหนดการอบรม
- 7) วิทยากร
- 8) การวัดและประเมินผล

ตอนที่ 3 คิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของเอกสารประกอบการอบรม มีประเด็นพิจารณา คือ เนื้อหาและรูปแบบของเอกสาร

การวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 2 และ ตอนที่ 3 โดยคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่ออธิบายความหมายของระดับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและวิทยากร โดยใช้คะแนนเฉลี่ยเป็นตัวเกณฑ์ ดังนี้

คะแนน 4.50 – 5.00	หมายถึง	เหมาะสมมากที่สุด
คะแนน 3.50 – 4.49	หมายถึง	เหมาะสมมาก
คะแนน 2.50 – 3.49	หมายถึง	เหมาะสมปานกลาง
คะแนน 1.50 – 2.49	หมายถึง	เหมาะสมน้อย
คะแนน 1.00 – 1.49	หมายถึง	เหมาะสมน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะด้านอื่น ๆ ได้วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้ว
เรียบเรียงเชิงพรรณนา

4.2 แบบประเมินก่อน หลังการอบรม เพื่อวัดระดับความรู้ ทักษะ ทักษะคิดของผู้เข้ารับการอบรมเป็นแบบประเมิน ลักษณะคำถามเป็นแบบให้เลือกรับได้ 4 ตัวเลือก (Checklist question) มี 20 ข้อ วิเคราะห์โดยใช้ในการคำนวณ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบความแตกต่างความรู้ ทักษะและทัศนคติต่อการพัฒนาตนเองและท้องถิ่นของผู้รับการอบรม ก่อนการอบรมและหลังการอบรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติทดสอบที (Pair t-Test)

4.3 การวิเคราะห์แบบประเมินสมรรถนะ (Competency Profile) ของผู้เข้ารับการอบรมเป็นแบบประเมินสมรรถนะเพื่อการติดตามการคงอยู่ของผู้เข้ารับการอบรม 3 ระยะ ใช้ในการคำนวณ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถของผู้เข้ารับการอบรม 3 ระยะต่อระดับความสามารถด้านต่าง ๆ โดยให้แปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

เกณฑ์ช่วง 4.50 – 5.00	หมายถึง	ระดับดีมาก
เกณฑ์ช่วง 3.50 – 4.49	หมายถึง	ระดับดี
เกณฑ์ช่วง 2.50 – 3.49	หมายถึง	ระดับพอใช้
เกณฑ์ช่วง 1.50 – 2.49	หมายถึง	ระดับควรปรับปรุง
เกณฑ์ช่วง 1.00 – 1.49	หมายถึง	ระดับไม่ผ่านการอบรม

4.4 การวิเคราะห์แบบประเมินการเขียนแผนกลยุทธ์ของผู้เข้ารับการอบรม โดยแบ่ง กลุ่มเพื่อปฏิบัติการภาคสนามในท้องถิ่นที่กลุ่มเลือกใช้เป็นพื้นที่ในการวางแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มปทุมธานีฝั่งตะวันออก และ กลุ่มปทุมธานีฝั่งตะวันตก เป็นแบบประเมิน โดยใช้ในการคำนวณ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อดูประสิทธิภาพของการวางแผนกลยุทธ์ของผู้เข้ารับการอบรม การแปลผลข้อมูลให้ความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังนี้

คะแนน 1.00 – 1.49	หมายถึง	ระดับน้อยมาก
คะแนน 1.50 – 2.49	หมายถึง	ระดับน้อย
คะแนน 2.50 – 3.49	หมายถึง	ระดับปานกลาง
คะแนน 3.50 – 4.49	หมายถึง	ระดับดี
คะแนน 4.50 – 5.00	หมายถึง	ระดับดีมาก

4.5 การวิเคราะห์แบบประเมินการดำเนินการจัดอบรม วิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้รับการอบรมได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่งหน้าที่ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้รับการอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรการวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับผู้นำท้องถิ่น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.) ในการแปลผลข้อมูลให้ความหมายแต่ละระดับ ดังนี้

คะแนน 4.21 - 5.00	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
คะแนน 3.41 - 4.20	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
คะแนน 2.61 - 3.40	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
คะแนน 1.81 - 2.60	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
คะแนน 1.00 - 1.80	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์นโยบายมหาวิทยาลัยราชภัฏด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 2 สสำรวจความต้องการของผู้นำท้องถิ่นในการอบรมกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาหลักสูตรอบรม “กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”

ขั้นตอนที่ 4 ทดลองใช้หลักสูตรอบรม

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลหลักสูตรและการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร

การดำเนินการวิจัยในแต่ละขั้นตอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์นโยบายมหาวิทยาลัยราชภัฏด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม

ขั้นนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ซึ่งจะนำไปสู่แนวคิดหลักในการดำเนินการพัฒนาวิจัยขั้นต่อไป มีการดำเนินงานดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการต่าง ๆ ดำเนินการ 2 ลักษณะ คือ

1.1 ศึกษาเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยราชภัฏ การวางแผนกลยุทธ์ การพัฒนาหลักสูตรอบรม บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาท้องถิ่น จากเอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.2 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. สร้างเครื่องมือวิจัยเพื่อศึกษาข้อมูลด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
3. ดำเนินการเก็บข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์กัลยฤทธิ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ
4. วิเคราะห์และสังเคราะห์ประเด็นเนื้อหาเพื่อนำมาเป็นข้อมูลด้านเนื้อหาในการสร้างโครงสร้างหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 2 สืบหาความต้องการของผู้นำท้องถิ่นในการอบรมกัลยฤทธิ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การศึกษาขั้นนี้มีจุดมุ่งหมายในการสำรวจความต้องการของผู้นำท้องถิ่นในการอบรมกัลยฤทธิ์ในการจัดการท่องเที่ยวและศึกษาความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรอบรมกัลยฤทธิ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ข้อมูลที่ได้จะนำไปสู่การจัดเตรียมข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตรอบรม มีการดำเนินงานดังนี้

1. นำผลจากการศึกษาข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี และหลักการต่าง ๆ ในขั้นที่ 1 มาเป็นกรอบในการกำหนดโครงสร้างเครื่องมือในการวิจัย
2. สร้างเครื่องมือในการวิจัย เพื่อศึกษาความต้องการของผู้นำท้องถิ่นในการเข้ารับการอบรม “การวางแผนกัลยฤทธิ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” และความพร้อมในการจัดการอบรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ได้เครื่องมือ 2 ชนิด คือ 1) แบบสำรวจความต้องการอบรมกัลยฤทธิ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) แบบสัมภาษณ์ความพร้อมการจัดการอบรม กัลยฤทธิ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. นำเครื่องมือในการวิจัยมาตรวจสอบคุณภาพ โดยนำแบบสำรวจความต้องการอบรมกัลยฤทธิ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วนำไปทดลองสำรวจกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่างเพื่อทดสอบเครื่องมือที่จะนำมาใช้จริง สำหรับแบบสัมภาษณ์ความพร้อมในการจัดการอบรม กัลยฤทธิ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คนเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข
4. ดำเนินการเก็บข้อมูลแบบสำรวจและ แบบสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง
5. วิเคราะห์และสังเคราะห์ สรุปผลเพื่อข้อมูลจากแบบสำรวจและ แบบสัมภาษณ์เพื่อนำมาเป็นปัจจัยในการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรอบรม

ขั้นที่ 3 พัฒนาหลักสูตรอบรม “กัลยฤทธิ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”

การดำเนินงานในขั้นตอนนี้ เป็นการเขียนโครงสร้างหลักสูตรอบรมให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 และ ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรอบรม ดำเนินงานเป็น 2 ขั้นตอนได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างโครงร่างหลักสูตรอบรม ดำเนินงานเป็น 2 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรอบรมทั่วไป ดำเนินการสร้างโครงร่างหลักสูตรอบรม “การวางแผนกลยุทธ์ การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”

ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรอบรมเฉพาะพื้นที่ในเขตรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นการดำเนินการสร้างโครงร่างหลักสูตรอบรม “การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ” เพื่อใช้จัดการทดลองอบรมกับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินและการแก้ไขปรับปรุงโครงร่างหลักสูตรอบรม มีการประเมินผลเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) การประเมินผลเครื่องมือ ได้แก่ โครงสร้างหลักสูตร เอกสารประกอบการอบรม และ การดำเนินการจัดอบรม 2) ประเมินผลกลุ่มตัวอย่าง คือ การประเมินก่อน หลังการอบรม ประเมินสมรรถนะผู้อบรม และประเมินการเขียนแผนกลยุทธ์

ขั้นตอนต่าง ๆ มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างโครงร่างหลักสูตรอบรม

ระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรอบรมทั่วไป ดำเนินการสร้างโครงร่างหลักสูตรอบรม “การวางแผนกลยุทธ์ การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” โดย นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 มาพิจารณาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้นำท้องถิ่นและครอบคลุมจุดมุ่งหมายของการพัฒนาหลักสูตรอบรมมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1.1 การสร้างโครงสร้าง (Blueprint Tool) ของโครงร่างหลักสูตรอบรม “การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” โดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตรอบรม วิธีการอบรม สื่อที่ใช้ในการอบรม เนื้อหาและกิจกรรมการอบรม วิธีการประเมินผล

1.2 ดำเนินการสร้างโครงร่างหลักสูตรอบรม “การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ได้รายละเอียดหลักสูตร เอกสารประกอบการอบรม

1.3 นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาให้คำแนะนำปรับปรุงแก้ไข

ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรอบรมเฉพาะพื้นที่ ในเขตรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ดำเนินการดังนี้

2.1 การสร้างโครงสร้าง (Blueprint Tool) ของโครงร่างหลักสูตรอบรมโดยนำ ข้อมูลที่ได้จากระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรอบรมทั่วไปและข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ กลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการมาพิจารณากำหนดหลักสูตรอบรมเฉพาะพื้นที่ในเขตการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยกำหนดโครงสร้างด้าน หลักการและความสำคัญ วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ เวลาในการอบรม

แนวการจัดกิจกรรม สื่อการอบรม คุณสมบัติของวิทยากรและผู้เข้ารับการอบรม การประเมินผล ได้หลักสูตรอบรม “การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ”

2.2 ดำเนินการสร้างโครงร่างหลักสูตรอบรม “การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ” ได้โครงร่างหลักสูตรอบรม ดังนี้

2.2.1 รายละเอียดหลักสูตร

2.2.2 เอกสารประกอบการอบรม

2.2.3 ชุดแบบประเมิน

- 1) แบบประเมินผลก่อน หลังการอบรม
- 2) แบบประเมินสมรรถนะของผู้เข้ารับการอบรม
- 3) แบบประเมินผลการเขียนแผนกลยุทธ์
- 4) แบบประเมินโครงร่างหลักสูตรและเอกสารประกอบ
- 5) แบบประเมินการจัดการอบรม

2.3 ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยที่ผ่านความเห็นชอบ จากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และความเหมาะสมของภาษา ตามแบบประเมินโครงร่างหลักสูตรและเอกสาร ประกอบการอบรมความ โดยการพิจารณาหาสอดคล้องของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยถือเกณฑ์ความสอดคล้องตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป

2.4 ปรับปรุงแก้ไขโครงร่างหลักสูตรอบรมให้สมบูรณ์และจัดทำเป็นรูปเล่ม เพื่อเตรียมนำไปทดลองใช้ปฏิบัติการจริงกับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินและการแก้ไขปรับปรุงแก้ไขโครงร่างหลักสูตรอบรม

การดำเนินการประเมินโครงร่างหลักสูตร โดยการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรอบรมด้านความเหมาะสมและความสอดคล้องขององค์ประกอบ มีรายละเอียด ดังนี้

1. ตรวจสอบคุณภาพโครงร่างหลักสูตรอบรม โดยนำหลักสูตรที่พัฒนาเสร็จ ไปตรวจสอบก่อนนำไปใช้ โดยผ่านความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความเหมาะสม
2. นำแบบประเมินให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรอบรมตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และความเหมาะสมของภาษา ตามแบบประเมินโครงร่างหลักสูตรและเอกสาร ประกอบการอบรมความ โดยการพิจารณาหาสอดคล้องของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยถือเกณฑ์ความสอดคล้องตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป
3. เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพ ได้แก่ แบบการประเมินโครงร่างหลักสูตรที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยข้อคำถามที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่าและข้อคำถามแบบปลายเปิด ครอบคลุมสิ่งที่ต้องประเมิน โดยมีประเด็นพิจารณาดังนี้

- 3.1 หลักการและความสำคัญ
- 3.2 วัตถุประสงค์ของหลักสูตรอบรม
- 3.3 ระยะเวลาอบรม
- 3.4 โครงสร้างของหลักสูตร
- 3.5 วิธีดำเนินการอบรม
- 3.6 กำหนดการอบรม
- 3.7 วิทยากร
- 3.8 การวัดและประเมินผล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล นำเครื่องมือที่สร้างขึ้น คือ แบบประเมินโครงร่างหลักสูตรอบรม ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ พร้อมทั้งโครงร่างหลักสูตรอบรมให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน พิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมด้านส่วนประกอบ ความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตรอบรม เก็บรวบรวมการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและขอข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ด้านส่วนประกอบของโครงร่างหลักสูตรอบรม โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6. การปรับปรุงโครงร่างหลักสูตรอบรม นำผลการประเมินโครงร่างหลักสูตรอบรมของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน มาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงโครงร่างหลักสูตรอบรม เพื่อให้หลักสูตรอบรมมีความเหมาะสมที่จะนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน มีรายละเอียดก่อนการทดลองใช้ ดังนี้

- 6.1) จัดทำโครงการฝึกอบรม
- 6.2) จัดทำเอกสารประกอบการอบรม ใบงาน แบบประเมินผล และสื่อประกอบการอบรม จำนวน 30 ชุด เพื่อให้วิทยากรและผู้เข้ารับการอบรม
- 6.3) จัดเตรียมเอกสารอื่น ๆ ได้แก่ แฟ้มเซ็นชื่อผู้เข้ารับการอบรม ป้ายชื่อผู้เข้าอบรม ประกาศเกียรติบัตร กำหนดการอบรม รายละเอียดโครงการอบรม
- 6.4) ประสานงานเพื่อหากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้นำท้องถิ่นที่อยู่ในภูมิภาคพื้นที่ของมหาวิทยาลัย ราชภัฏวไลยอลงกรณ์
- 6.5) ประสานงานวิทยากรอบรม
- 6.6) ทำหนังสือราชการถึงผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานี เพื่อขอรับการสนับสนุน
- 6.7) ทำหนังสือราชการพร้อมเข้าประสานงานกับท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี ตามที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมายให้การสนับสนุนตามโครงการอบรม
- 6.8) ขอความอนุเคราะห์ให้ประสานงาน และขอตัวบุคลากรที่เป็นผู้นำในองค์กรของแต่ละตำบลเข้ารับการอบรมเพื่อทดลองใช้หลักสูตรอบรม

6.9) ขอความอนุเคราะห์ใช้สถานที่และเครื่องมืออุปกรณ์การจัดอบรม ณ สำนักการกีฬาและการท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี

6.10) กำหนดนัดหมายวัน เวลา ในการเข้ารับการอบรมพร้อมเชิญท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานีเป็นประธานเปิดการอบรม

6.10) สืบหาความพร้อมของสถานที่อบรม สื่ออุปกรณ์และคุณลักษณะของผู้แจ้งความประสงค์ขอเข้ารับการอบรมเพื่อคัดเลือกกลุ่มผู้นำท้องถิ่น

ขั้นที่ 4 ทดลองใช้หลักสูตรอบรม

เมื่อโครงสร้างของหลักสูตรอบรมได้รับการตรวจสอบและแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ ผู้วิจัยจึงนำหลักสูตรอบรมไปทดลองเพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตรอบรมโดย กำหนดการทดลองประสิทธิภาพของหลักสูตร จัดขึ้นระหว่างวันที่ 6-8 สิงหาคม 2551 และวันปิดการอบรม เพื่อนำเสนอผลงานวันที่ 25 สิงหาคม 2551 ณ สำนักการกีฬาและการท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี มีกลุ่มตัวอย่างเข้ารับการอบรมจำนวน 20 คน มีขั้นตอน ดังนี้

4.1 การปฐมนิเทศผู้เข้ารับการอบรม ดำเนินการดังนี้

4.1.1 ผู้เข้ารับการอบรมลงทะเบียนเข้ารับการอบรมพร้อมรับเอกสารประกอบการอบรม

4.1.2 เชิญประธานกล่าวเปิดการอบรม คือ นายวิรัตน์ บริรักษ์ ท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี

4.1.3 แจ้งวัตถุประสงค์ เนื้อหา และวิธีการอบรม

4.1.4 ทดสอบเพื่อทราบพื้นฐานของผู้อบรมด้วยแบบประเมินผลก่อนการอบรม (Pretest)

4.2 ดำเนินการอบรมตามกิจกรรมและเวลาที่กำหนดเป็นเวลา 3 วัน กิจกรรมมี 2 ลักษณะ คือ

4.2.1 กิจกรรมในห้องอบรมโดยการถ่ายทอดความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

4.2.2 กิจกรรมนอกห้องเรียน คือ การศึกษาดูงาน ณ คลองพระอุดมมีการประสานงานไว้แล้ว

4.2.3 ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มเพื่อฝึกปฏิบัติการภาคสนามในชุมชนที่เลือก ได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มปทุมธานีฝั่งตะวันออก และ กลุ่มปทุมธานีฝั่งตะวันตก ทั้งนี้ได้มอบใบงานเพื่อฝึกปฏิบัติเขียนการวางแผนกลยุทธ์ภายในชุมชน

4.2.4 ผู้วิจัยออกติดตามการดำเนินงานของผู้เข้ารับการอบรม 2 กลุ่ม ซึ่งได้มีการตกลงกันภายในชุมชนเพื่อประชุมกับชุมชนร่วมกันเขียนแผนกลยุทธ์

4.3 การปิดการอบรม โดยดำเนินการดังนี้

4.3.1 การนำเสนอผลงานผู้เข้ารับการอบรม มาร่วมรับฟังผลงานร่วมกันให้มีการวิพากษ์เพื่อเสนอแนะร่วมกัน โดยมีคณะวิทยากรจำนวน 5 คน ให้คำแนะนำ และ ประเมินผลงานของผู้เข้ารับการอบรม 2 กลุ่ม จากแบบประเมินผลการเขียนกลยุทธ์

4.3.2 ผู้เข้ารับการอบรมทดสอบหลังการทดลอง (Posttest) โดยใช้แบบประเมินผลชุดเดียวกับก่อนการอบรม

4.3.3 ประธานมอบเกียรติบัตรและกล่าวปิดการอบรม

4.3.4 วิทยากรประเมินผลหลักสูตรอบรมและเอกสารประกอบการอบรมโดยใช้แบบประเมินผลโครงร่าง หลักสูตร

4.3.5 นำผลที่ได้จากการทดลองไปวิเคราะห์และสรุปผล

ขั้นที่ 5 การประเมินผลหลักสูตรและการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรจากผลสัมฤทธิ์จากการใช้หลักสูตรที่ดำเนินในขั้นที่ 4 ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ผลการประเมินกลุ่มทดลอง 3 ลักษณะ คือ

5.1.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากผลการทดสอบกลุ่มทดลองก่อนและหลังการอบรม เพื่อศึกษาการพัฒนาตนเองก่อนและหลังการอบรม และเพื่อตรวจสอบการอบรมบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด สามารถทำให้ผู้เข้ารับการอบรมพัฒนาขึ้น โดยนำผลคะแนนวัดความรู้นำมาหาค่าอำนาจจำแนก ตรวจสอบให้คะแนนตามเกณฑ์แล้วเรียงคะแนนจากสูงไปต่ำ

5.1.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากผลการประเมินสมรรถนะ 3 ด้านของกลุ่มทดลอง เป็นการติดตามประเมินผล (Follow Up) เพื่อศึกษาการคงอยู่ของกลุ่มทดลองที่ได้รับการอบรมแล้ว และศึกษาพัฒนาการสมรรถนะของกลุ่มทดลองแต่ละด้านตลอดจนจากการอบรมสามารถส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้นำท้องถิ่น

5.1.3 วิเคราะห์การเขียนแผนกลยุทธ์ของกลุ่มทดลอง เพื่อศึกษาการคงอยู่ของการได้รับการถ่ายทอดความรู้ การมีส่วนร่วมของกลุ่มทดลองตลอดจนความเข้าใจในการวางแผนกลยุทธ์

5.2 การวิเคราะห์ผลการประเมินโครงร่างหลักสูตรและการจัดอบรม ได้แก่

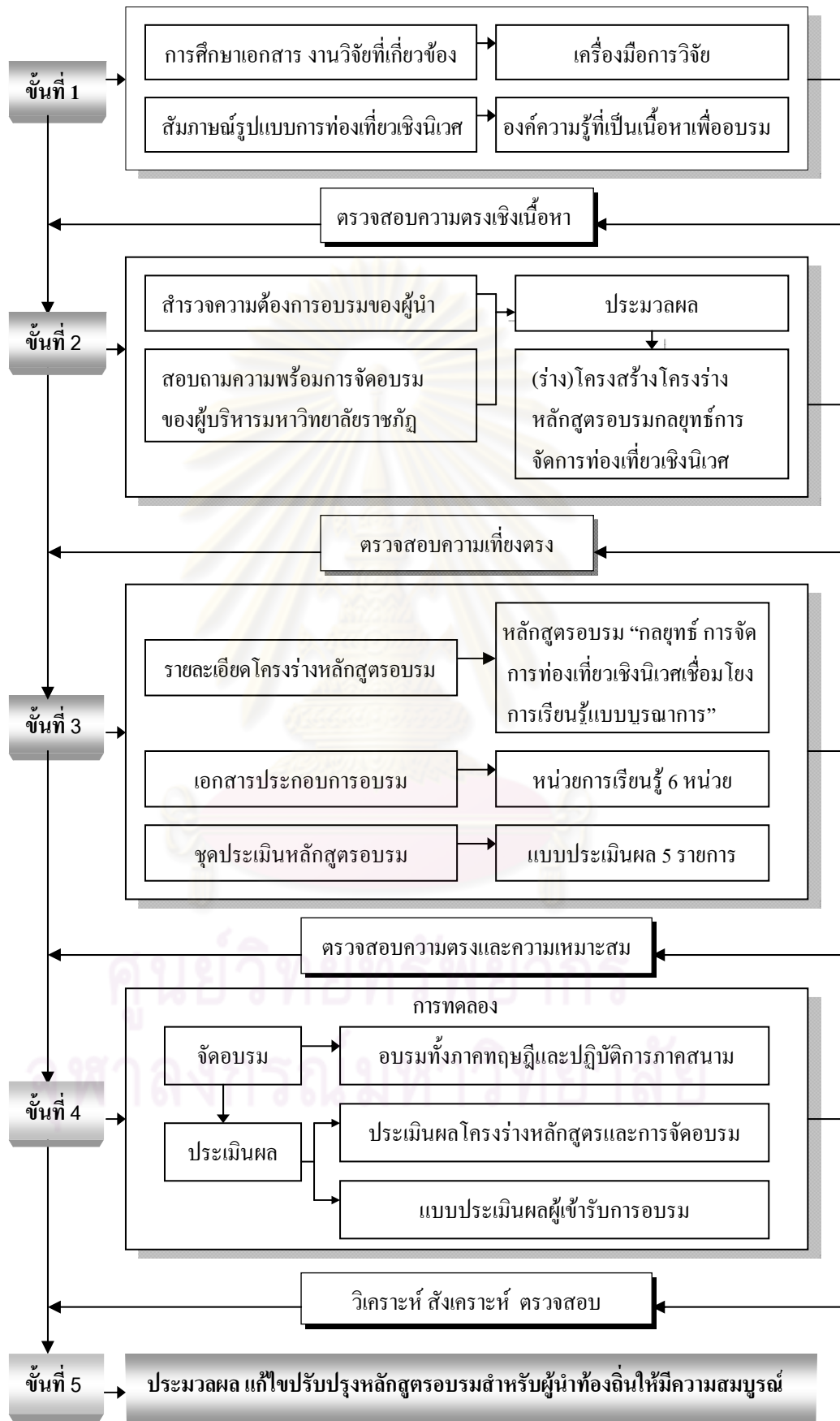
5.2.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากผลการประเมินการจัดอบรมให้แก่กลุ่มตัวอย่าง ด้วยแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับความเหมาะสมของการจัดอบรมเพื่อนำผลไปใช้พัฒนารูปแบบการจัดอบรม

5.2.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากผลแบบประเมินโครงร่างหลักสูตร และเอกสารประกอบการอบรม โดยนำผลจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 คน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาโครงร่างหลักสูตรอบรมให้เป็นหลักสูตรฉบับที่สมบูรณ์

5.3 นำผลการวิเคราะห์มาพิจารณาปรับปรุง และนำเสนอรูปแบบการจัดการอบรมหลักสูตร การพัฒนาเอกสารประกอบหลักสูตร เพื่อให้มีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้ในวงกว้างต่อไป

สรุปขั้นตอนการวิจัยมีการดำเนินการ ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 3.2 สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรอบรมกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับผู้นำชุมชนในภูมิภาคของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 5 ตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์นโยบายมหาวิทยาลัยราชภัฏด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การสำรวจความต้องการของผู้นำท้องถิ่นในการอบรมกลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์พัฒนาหลักสูตรอบรม “การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”

ขั้นตอนที่ 4 ผลการ ทดลองใช้หลักสูตรอบรม

ขั้นตอนที่ 5 ผลวิเคราะห์การประเมินผลหลักสูตรและการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร รายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละขั้นตอน มีดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์นโยบายมหาวิทยาลัยราชภัฏด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามประเภทข้อมูลที่เก็บได้เป็น 2 ส่วน คือ

1. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหาสาระของข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตร อบรมกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแนวคิด ทฤษฎี ซึ่งมีผู้กล่าวถึงไว้ในเอกสารตำราบทความ รายงานวิจัย เอกสารจากส่วนราชการ รวมทั้งฐานข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ผลการวิเคราะห์จะประกอบด้วยประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย คือ

1. ศึกษาเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

2. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3. การวางแผนกลยุทธ์

4. การจัดการศึกษาของผู้ใหญ่

5. การพัฒนาหลักสูตรอบรม เพื่อการจัดการศึกษาให้ผู้ใหญ่

6. บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาท้องถิ่น

รายละเอียดของข้อมูลต่าง ๆ แบ่งเป็นประเด็นสรุปพอสังเขปได้ ดังนี้

1.1 ข้อมูลที่เป็นบริบทเกี่ยวข้องกับการวิจัย มีข้อมูลสรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ 4.1 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ประเด็นหลัก	สาระที่เกี่ยวข้อง
1. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2. ระบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 3. หลักการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4. โครงสร้างทางทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 5. ระบบนิเวศท้องถิ่น 6. ความสัมพันธ์ของคนกับระบบนิเวศ 7. องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 8. นโยบายหลักและแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ 9. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการจัดการท่องเที่ยว 10. บทบาทของชุมชนในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวชุมชน 11. หลักการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. การวางแผนกลยุทธ์	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความสำคัญของการจัดการเชิงกลยุทธ์ 2. กระบวนการจัดการกลยุทธ์ 3. ระดับกลยุทธ์ 4. การจัดการเชิงกลยุทธ์ตามแนวทางของ Malcolm Baldrige (TQA) 5. กลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยว 6. การวางแผนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. การจัดการศึกษาของผู้ใหญ่	<ol style="list-style-type: none"> 1. ลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ด้วยการอบรม 2. ทฤษฎีการเรียนรู้การสอนของผู้ใหญ่ 3. ลักษณะธรรมชาติในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่
4. การพัฒนาหลักสูตรอบรมเพื่อการจัดการศึกษาให้ผู้ใหญ่	<ol style="list-style-type: none"> 1. องค์ประกอบของหลักสูตร 2. การพัฒนาหลักสูตร 3. ขั้นตอนในการสร้างหลักสูตรอบรม 4. การดำเนินการอบรม 5. วิธีการอบรม 6. การประเมินหลักสูตร
5. บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาท้องถิ่น	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความหมายของผู้นำท้องถิ่น 2. ลักษณะผู้นำท้องถิ่นที่ดี 3. ประเภทของผู้นำท้องถิ่นโดยทั่วไป 4. การพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่น 5. บทบาทที่ดีของผู้นำท้องถิ่น

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายของมหาวิทยาลัยราชภัฏด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนมีส่วนร่วม โดยการวิเคราะห์เนื้อหาสาระจาก เอกสาร บทความ เอกสารจากส่วนราชการ รวมทั้งฐานข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ผลการวิเคราะห์มีประเด็นที่เกี่ยวกับการวิจัย คือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมีนโยบายร่วมกัน คือ การเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ดังนั้นมหาวิทยาลัยราชภัฏทุกแห่งจึงภารกิจหลักที่คล้ายคลึงกัน คือ การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับศักยภาพของท้องถิ่นและสนองความต้องการของชุมชนในพื้นที่เขตรับผิดชอบ มีการดำเนินการรูปแบบที่หลากหลาย โดยเฉพาะการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เป็นยุทธศาสตร์ชาติ ฉะนั้นนอกจากจะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นแล้วยังคงมุ่งสนองนโยบายของรัฐบาล ภารกิจต่าง ๆ คือ

1.2.1 มหาวิทยาลัยราชภัฏให้การสนับสนุนในด้านการจัดการเรียนการสอน โดยจัดทำหลักสูตรในระดับปริญญาบัณฑิต วิชาเอกการจัดการท่องเที่ยว เป็นหลักสูตรที่สนองความต้องการของท้องถิ่นและนโยบายยุทธศาสตร์ชาติในการสนับสนุนการท่องเที่ยว โดยหลักสูตรมีทั้งหลักสูตรท้องถิ่นและหลักสูตรนานาชาติ โดยเน้นการสร้างและพัฒนาบุคลากรด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของไทย เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต จัดทำหลักสูตรท่องเที่ยวเป็นภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์จัดหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว-การจําหน่ายเที่ยว หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว-การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หลักสูตรการจัดการการท่องเที่ยวและการโรงแรม

1.2.2 การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและใช้แหล่งการเรียนรู้จากท้องถิ่น และภูมิปัญญาพื้นบ้านเป็นสื่อการเรียนการสอน

1.2.3 การจัดทำหลักสูตรอบรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เช่น หลักสูตรอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น หลักสูตรอบรมภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว จัดร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจัดขึ้นทุกมหาวิทยาลัยราชภัฏ หลักสูตรอบรมการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี อบรมมัคคุเทศก์เฉพาะ (ต่างประเทศ-เฉพาะพื้นที่) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต อบรมมัคคุเทศก์เฉพาะ (เดินป่า) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อบรมไกด์ทั่วไปมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ จ. ฉะเชิงเทรา อบรมภาษาเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ อบรมกลยุทธ์การเขียนแผนธุรกิจการท่องเที่ยวของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี อบรมการถ่ายภาพและการประกวดภาพถ่ายแหล่งท่องเที่ยวภาคอีสานมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

1.2.4 การส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อศึกษาศักยภาพของท้องถิ่น ส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยชุมชนมีส่วนร่วม จัดทำคู่มือท่องเที่ยวพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นชุมชนของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

1.2.5 การจัดตั้งหน่วยงานภายใน เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ให้ที่บริการด้านต่าง ๆ เช่น วิทยาลัยนานาชาติการท่องเที่ยวมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ศูนย์

ฝึกปฏิบัติวิชาชีพการท่องเที่ยวริมกรีนมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จ.จันทบุรี วิทยาลัยการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

1.2.6 การจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายการท่องเที่ยว ได้แก่ การจัดงานมหกรรมต่าง ๆ เช่น มหกรรมวัฒนธรรม 4 ภาคของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มหกรรมสินค้า OTOP มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ สรุปสาระของเนื้อหาได้ ดังนี้

ความหมาย

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อการศึกษา ชื่นชมและเพลิดเพลินไปกับ ธรรมชาติ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น ก่อให้เกิดความรู้และเกิดความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ โดยชุมชนและแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น มีความรู้และมีส่วนร่วมในการจัดการ การอนุรักษ์ และร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืนเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์กับทุกฝ่ายร่วมกันทั้งนักท่องเที่ยวและชุมชน (สัมภาษณ์ ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง, 20 ธันวาคม 2549)

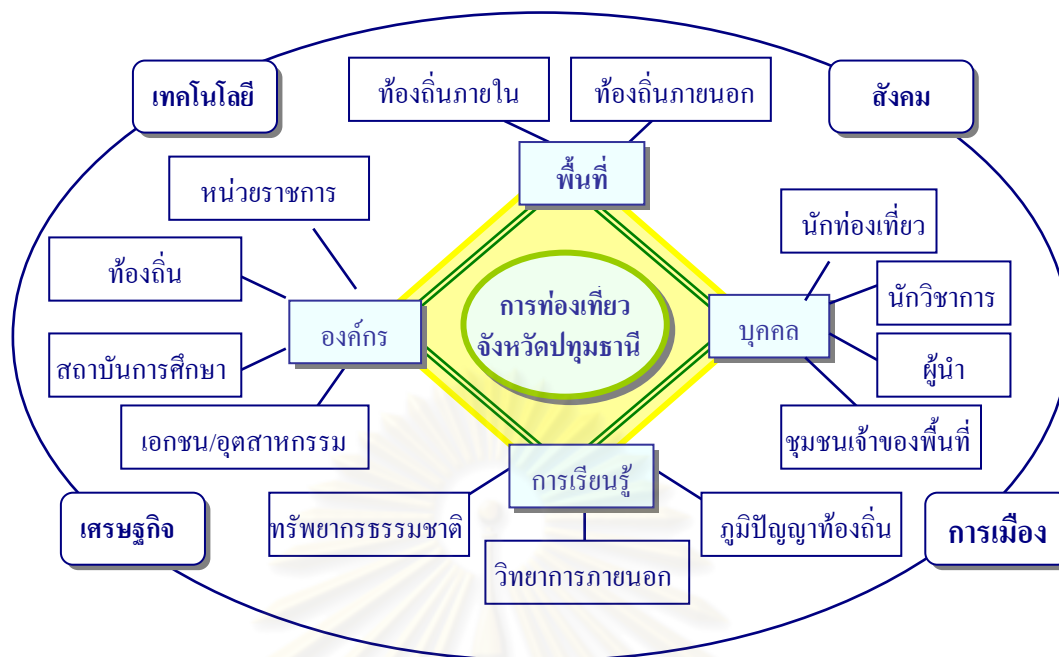
การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated and Network Learning Ecotourism) หมายถึง การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มุ่งให้ความรู้อย่างหลากหลายในทรัพยากรที่มีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว โดยการจัดการของชุมชนอย่างเป็นระบบมีการเชื่อมโยงอย่างผสมผสานและมีเกื้อกูลสัมพันธ์ด้วยองค์ประกอบ 4 ส่วน (สัมภาษณ์ ดร.สินธ์ สโรบล, 24 ธันวาคม 2549; ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง, 20 ธันวาคม 2549; พัชรินทร์ ดำรงกิตติกุล 2 กุมภาพันธ์ 2550) ได้แก่

1. ด้านพื้นที่ ประกอบด้วย การเชื่อมโยงชุมชนในท้องถิ่นกับชุมชนภายนอกทั้ง ระดับภาค และระดับมหภาค ตลอดจนเป็นการเชื่อมโยงแหล่งความรู้ทั้งแหล่งท่องเที่ยวภายในท้องถิ่น และภายนอก ภายนอกท้องถิ่น

2. ด้านบุคคล ประกอบด้วย การเชื่อมโยงประสานสัมพันธ์ระหว่างชุมชนในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยวด้วยการให้นักท่องเที่ยว รวมทั้ง ผู้นำและนักวิชาการได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเข้าใจ การขับเคลื่อนพลังชุมชนเพื่อการฟื้นฟู อนุรักษ์และส่งเสริมท้องถิ่น

3. ด้านการเรียนรู้ประกอบด้วย การเชื่อมโยงการถ่ายทอดความรู้ระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับทรัพยากรธรรมชาติในฐานะเป็นวิถีชีวิตที่เกื้อกูลในระบบนิเวศเดียวกันและต้องสอดคล้องกับวิทยาการจากภายนอกโดยยังคงความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนไว้

4. ด้านองค์กร การเชื่อมโยงภาคีความร่วมมือจากองค์กรทุกภาคส่วนให้เข้ามากำหนดบทบาทในการจัดการและหารูปแบบของการท่องเที่ยวในบริบทของชุมชนท้องถิ่น เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) โรงเรียน มหาวิทยาลัย โรงงานอุตสาหกรรม ตลอดจนการได้รับสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานราชการด้วย

แผนภูมิ 4.1 การท่องเที่ยวเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ
ที่มาแผนภูมิพัฒนาโดยผู้วิจัย

กลไกในการเชื่อมโยง คือ ศักยภาพอย่างหลากหลายของท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวของกันมาผสมผสานเข้าด้วยกันเพื่อประโยชน์ให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นองค์รวมของท้องถิ่น ทั้งนี้โดยความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะสถานับการศึกษาที่จะช่วยเพิ่มพูนทักษะและความรู้ที่เหมาะสมให้แก่ชุมชน ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนได้แก่ สังคม การเมือง เศรษฐกิจและเทคโนโลยี (สัมภาษณ์ สายพะโยม สมสุข, 20 ธันวาคม 2549)

ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ เนื่องจาก

1. การขยายตัวของความรู้เป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจในทุกท้องถิ่นที่ต้องการศักยภาพเพื่อการพัฒนา สถานับการศึกษาระดับอุดมศึกษาควรมีส่วนในการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างยิ่ง ดังนั้นการศึกษาจึงควรมีส่วนในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนด้วย (สัมภาษณ์ พัชรินทร์ คำรงกิตติกุล, 2 กุมภาพันธ์ 2550)

2. ปัจจุบันการส่งเสริมด้านอุตสาหกรรมได้ขยายตัวมากขึ้นอาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ดังนั้นเพื่อให้เกิดประโยชน์จึงควรบูรณาการ 3 ภาคส่วน คือ สถานับการศึกษา การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมให้มีส่วนเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (สัมภาษณ์ สิทธิโชค วิบูลย์, มาโนช บุญคุ้ม, 18 มกราคม 2550)

3. ชุมชนจำเป็นต้องเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม และต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมยุคใหม่ จึงต้องบูรณาการการดำรงชีวิตให้เข้ากับชีวิตในโลกกว้างได้อย่างสมดุลกันดังนั้นจึงให้การท่องเที่ยวซึ่งเป็นเรื่องที่มีแหล่งความรู้ ได้เป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของท้องถิ่นกับความรู้ (สัมภาษณ์ เพ็ญณี ฤทธิกาญจน์, 20 กุมภาพันธ์ 2550)

ลักษณะท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ลักษณะโดยรวมของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการสามารถดำเนินได้อย่างสมบูรณ์ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้ (สัมภาษณ์ ดร.สินธ์ สโรบล, 24 ธันวาคม 2549; ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง, 20 ธันวาคม 2549; สายพะโยม สมสุข, 20 ธันวาคม 2549)

1. เป็นการบูรณาการระหว่างความรู้กับธรรมชาติ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพราะในปัจจุบันนี้ปริมาณของความรู้มีมากขึ้นเป็นทวีคูณ รวมทั้งมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นเป็นลำดับ การให้ชุมชนดำเนินชีวิตโดยขาดการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตามสภาพที่เป็นจริงอาจจะไม่เพียงพอที่จะก่อให้เกิดความเป็นอยู่ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ จึงควรให้ชุมชนได้สนใจในองค์ความรู้หลากหลายที่มีอยู่ในท้องถิ่นและเชื่อมโยงองค์ความรู้เหล่านั้น

2. เป็นการบูรณาการระหว่างความรู้ในท้องถิ่นกับการจัดการท่องเที่ยว คือการให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญแห่งคุณค่าของคุณภาพชีวิต โดยการสร้างวิถีการดำรงชีวิตประจำวันให้เป็นความรู้ที่สามารถนำมาเชื่อมโยงเข้ากับการจัดการท่องเที่ยว นับเป็นการเสริมสร้างทักษะในการกระทำที่เหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของชุมชนอย่างแท้จริง ทั้งยังสร้างความรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวร่วมไปกับการดำเนินวิถีชีวิตของชุมชนด้วย

3. เป็นการบูรณาการระหว่างพัฒนาการความรู้และพัฒนาการทางจิตใจ คือ ให้ความสำคัญแก่จิตพิสัย คือ เจตคติ ค่านิยม ความสนใจ สุนทรียภาพของชุมชนในการแสวงหาความรู้และพัฒนาความรู้ในท้องถิ่นให้มีคุณค่า และจิตสำนึกรักท้องถิ่น ไม่นับแต่เพียงสร้างองค์ความรู้ในท้องถิ่นหรือพุทธิพิสัยแต่เพียงอย่างเดียว จะทำให้ชุมชนเกิดความซาบซึ้ง นับเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญยิ่งสำหรับจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นทั้งแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว

องค์ประกอบในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการจัดการที่เกิดจากการเชื่อมโยงความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เข้ากับลักษณะการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นรูปแบบการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวภายในกับภายนอกและเชื่อมโยงความรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน มีองค์ประกอบในการจัดการเพื่อส่งเสริมให้สู่ความสำเร็จดังนี้ (สัมภาษณ์เพ็ญณี ฤทธิกาญจน์, 20 กุมภาพันธ์ 2550; สายพะโยม สมสุข, 20 ธันวาคม 2549)

1. การถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชุมชน
2. การสร้างความร่วมมือในการจัดการ โดยชุมชนมีส่วนร่วม
3. การสร้างภาคีส่งเสริมและสนับสนุนจากองค์กรในท้องถิ่นและเชื่อมโยงกับภายนอก
4. การกำหนดแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเป็นสถานที่ทัศนศึกษาของสถานศึกษาต่าง ๆ โดยกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยว (Route) ที่เชื่อมโยงแหล่งการเรียนรู้
5. การสร้างความตระหนักในคุณค่าให้แก่ท้องถิ่น

การกำหนดพื้นที่เขตการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ

การกำหนดในพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นเขตการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ คือ จังหวัดปทุมธานี เนื่องจากศักยภาพของจังหวัดปทุมธานีที่มีหน่วยงานที่มีศักยภาพทางด้านIT มีสถาบัน การศึกษาระดับสูงจำนวนมาก มีอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรบุคคลที่มีพลังความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและทางสังคมได้เป็นอย่างดี ดังนั้น จังหวัดปทุมธานีมุ่งที่จะพัฒนา โดยใช้จุดได้เปรียบของการที่มีสถาบันการศึกษาและวิจัย รวมทั้งภาคอุตสาหกรรมด้านเทคโนโลยี อยู่ในตัวจังหวัดและพื้นที่ใกล้เคียงเป็นจำนวนมาก

ด้วยเหตุที่จังหวัดปทุมธานีต้องใช้องค์ความรู้หลากหลายด้านในการพัฒนาจังหวัด ในขณะที่จังหวัดปทุมธานียังมีข้อด้อยในด้านแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นจึงควรสร้างวิกฤตให้เป็นโอกาสโดยการเชื่อมโยงให้เกิดการบูรณาการองค์ความรู้ที่เป็นศักยภาพในท้องถิ่นให้เข้ากับการท่องเที่ยว เพื่อนำมาเป็นจุดแข็งของปทุมธานีให้เป็นเมืองศูนย์กลางการศึกษา วิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีของภูมิภาค (Education and Technology Hub)

ขั้นตอนที่ 2 ผลการสำรวจความต้องการของผู้นำท้องถิ่นในการอบรมกลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม

ขั้นตอนการสำรวจความต้องการของผู้นำท้องถิ่นเพื่อนำมาพัฒนาหลักสูตรอบรมกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ชนิด คือ

1. แบบสำรวจความต้องการอบรมกลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
  2. แบบสัมภาษณ์ความพร้อมในการจัดการอบรม กลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- ผลการวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอได้ดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์แบบสำรวจความต้องการอบรมกลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การสำรวจความต้องการอบรมกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อศึกษาความต้องการเข้ารับการอบรมและรูปแบบการจัดการหลักสูตรอบรม ใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้นำท้องถิ่น จำนวน 130 คน มีผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ข้อมูลประสบการณ์ด้านการอบรมของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นต่อความต้องการเกี่ยวกับสภาพการอบรม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละส่วน นำเสนอได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษารุ่นนี้ เป็นการวิเคราะห์โดยการหาค่าอัตราร้อยละดังปรากฏในตารางผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลพื้นฐานของสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
จังหวัด		
ลพบุรี	28	21.5
เพชรบูรณ์	29	22.3
อุดรธานี	38	29.2
ภูเก็ต	3	2.3
ปทุมธานี	13	10.0
จันทบุรี	19	14.6
เพศ		
ชาย	107	82.3
หญิง	23	17.7
อายุ		
35 – 44 ปี	59	45.4
45 – 54 ปี	51	39.2
55 ปีขึ้นไป	20	15.4

สถานภาพส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
วุฒิการศึกษา		
ปริญญาตรี	71	54.6
ปริญญาโท	26	20.0
ปริญญาเอก	-	-
อื่นๆ	33	25.4
ประสบการณ์การทำงานใน อ.บ.ต.		
วาระ(4ปี)	63	48.5
วาระ (5 – 8 ปี)	39	30.0
วาระ (9 ปีขึ้นไป)	28	21.5
รวม	130	100

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายละเอียด ดังนี้

1. จังหวัด

ผู้ตอบแบบสอบถามสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดลพบุรี จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 21.5 จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 29 คนร้อยละ 22.3 จังหวัดอุดรธานี จำนวน 38 คนร้อยละ 29.2 จังหวัดภูเก็ต จำนวน 3 คนร้อยละ 2.3จังหวัดปทุมธานี จำนวน 13 คนร้อยละ 10 และจังหวัดจันทบุรีจำนวน 19 คนร้อยละ14.6

2. เพศ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 107 คนร้อยละ 82.3 และเพศหญิง จำนวน 23 คน ร้อยละ 17.7

3. อายุ

ผู้นำท้องถิ่นส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 35 – 44 ปี จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 45.6 รองลงมามีอายุ 45 – 54 ปี จำนวน 51 คนร้อยละ 39.2 และ อายุ55 ปีขึ้นไป จำนวน 20 คนร้อยละ 14.5

4. วุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี 71 คน คิดเป็นร้อยละ 54.6 ปริญญาโท จำนวน 26 คนร้อยละ 20.0 และวุฒิการศึกษาอื่น ๆ จำนวน 33 คน ร้อยละ 25.4

5. ประสบการณ์การทำงานในองค์การบริหารส่วนตำบล

ประสบการณ์การทำงานในองค์การบริหารส่วนตำบลของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีวาระการทำงาน 4 ปี จำนวน 63 คนร้อยละ 48.5 วาระการทำงาน 5-8 ปี จำนวน 39 คนร้อยละ 30.0 และ วาระ 9 ปีขึ้นไป จำนวน 28 คนร้อยละ 21.5

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประสบการณ์ด้านการอบรมของผู้ตอบแบบสอบถาม
ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ด้านการอบรมของประชากรกลุ่มตัวอย่างจากการศึกษาครั้งนี้
ปรากฏผลการวิเคราะห์ในตารางแสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลประสบการณ์ด้านการอบรมผู้ตอบแบบสอบถาม

ประสบการณ์ด้านการอบรม	จำนวน	ร้อยละ
1. การเข้ารับอบรมเกี่ยวกับกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม		
เคย	24	18.46
ไม่เคย	106	81.54
รวม	130	100
2. แหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวทราบจาก การศึกษาอบรมที่อื่น ๆ		
สถานศึกษา	3	12.50
หนังสือพิมพ์	8	33.33
จากอินเทอร์เน็ต	2	8.33
อื่นๆ	1	4.17
รวม	24	100
3. ความรู้ที่ได้รับจากการอบรม		
ความรู้เบื้องต้นด้านการวางแผนกลยุทธ์	8	33.33
ความรู้เบื้องต้นการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	16	66.67
การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ	-	-
อื่นๆ	-	-
รวม	24	100
4. ประสบการณ์ในการวางแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
เคย	23	17.69
ไม่เคย	107	82.31
รวม	130	100
5. ความต้องการเข้ารับอบรมการวางแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
ต้องการ	124	95.38
ไม่ต้องการ	6	4.62
รวม	130	100

ประสบการณ์ด้านการอบรม	จำนวน	ร้อยละ
6. ประโยชน์ในการอบรมการวางแผนกลยุทธ์เพื่อจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
มาก	89	68.46
ปานกลาง	37	28.46
น้อย	4	3.08
รวม	130	100
7. ประโยชน์ในการจัดอบรมกลยุทธ์เพื่อจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อท้องถิ่น		
มาก	96	73.85
ปานกลาง	30	23.08
น้อย	4	3.07
รวม	130	100

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ด้านการอบรมของผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายละเอียด ดังนี้

1. การเข้ารับอบรมเกี่ยวกับกลยุทธ์เพื่อจัดการท่องเที่ยว

ส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับอบรมเรื่องเกี่ยวกับกลยุทธ์เพื่อจัดการท่องเที่ยว จำนวน 106 คนร้อยละ 81.54 และเคยเข้ารับการอบรม จำนวน 24 คนร้อยละ 18.46

2. แหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ การวางแผนกลยุทธ์เพื่อจัดการท่องเที่ยวของผู้เคยเข้ารับการอบรมในจำนวน 24 คน

ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลการอบรมมาจากการศึกษาอบรมอื่น ๆ จำนวน 10 คน ร้อยละ 41.67 รองลงมา คือ จากหนังสือพิมพ์ จำนวน 8 คน ร้อยละ 33.33 จากสถานศึกษา จำนวน 3 คน ร้อยละ 12.5 จากอินเทอร์เน็ตจำนวน 2 คน ร้อยละ 8.33 และจากที่อื่นๆ จำนวน 1 คนร้อยละ 4.17

3. ความรู้ที่ได้รับจากการอบรมของผู้เคยเข้ารับการอบรมในจำนวน 24 คน

ส่วนใหญ่ได้รับ ความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 16 คน ร้อยละ 66.67 และความรู้เบื้องต้นด้านการวางแผนกลยุทธ์ จำนวน 8 คน ร้อยละ 33.33

4. ผู้ที่เคยมีประสบการณ์ในการวางแผนกลยุทธ์เพื่อจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ส่วนใหญ่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการวางแผนกลยุทธ์เพื่อจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 82.31 และไม่เคยมีประสบการณ์ จำนวน 23คน คิดเป็นร้อยละ 17.69

5. ความต้องการเข้ารับอบรมการวางแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ส่วนใหญ่มีความ ต้องการเข้ารับการอบรมการวางแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 95.38 และไม่ต้องการ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.62
6. ประโยชน์ที่ได้จากการเข้ารับการอบรมการวางแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ส่วนใหญ่มีความเห็นว่ามีประโยชน์มาก จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 68.46 และได้รับประโยชน์ปานกลางจำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 28.46 และได้รับประโยชน์น้อย จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 3.08
7. ประโยชน์ในการจัดอบรมกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อท้องถิ่น
ส่วนใหญ่ เห็นว่ามีประโยชน์มาก จำนวน 96 คน ร้อยละ 73.85 และได้รับประโยชน์ปานกลาง จำนวน 30 คนร้อยละ 23.08 และได้รับประโยชน์น้อย 4 คนร้อยละ3.07

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ ความคิดเห็นของผู้นำท้องถิ่นต่อความต้องการเกี่ยวกับสภาพการจัดอบรม

ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อความต้องการเกี่ยวกับ สภาพการอบรมของประชากรกลุ่มตัวอย่างจากการศึกษาครั้งนี้ ปรากฏผลการวิเคราะห์ในตารางแสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.4 ความคิดเห็นของผู้นำท้องถิ่นต่อความต้องการเกี่ยวกับ สภาพการอบรมแต่ละด้าน

ความคิดเห็นต่อความต้องการเกี่ยวกับสภาพการอบรม	$\bar{X}$	S.D	ความต้องการ
1. ให้กำหนดวัตถุประสงค์ในการอบรม	4.06	.62	มาก
2. ให้กำหนดเนื้อหาในการอบรม	3.94	.64	มาก
3. ให้กำหนดคุณสมบัติวิทยากรในการอบรม	4.27	.67	มากที่สุด
4. ให้กำหนดเวลาในการอบรมด้านเนื้อหา	4.13	.60	มาก
5. ให้มีปัจจัยที่สนับสนุนการอบรม	3.21	.66	ปานกลาง
6. ให้ใช้เทคนิคและวิธีการในการอบรม	3.74	.59	มาก
7. การกำหนดงบประมาณในการเข้าอบรม	3.50	.68	มาก
8. ให้มีการประเมินผลและติดตามการอบรม	3.95	.66	มาก
รวม	3.85	.49	มาก

จากตารางที่ 4.4 ความคิดเห็นต่อความต้องการเกี่ยวกับสภาพการอบรมแต่ละด้าน โดยภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า มีความต้องการในการอบรมเกี่ยวกับการวางแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความต้องการในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) และเมื่อพิจารณาเป็นราย

ด้านพบว่า ส่วนใหญ่มีความต้องการในระดับเหมาะสมมาก คือ ด้านวัตถุประสงค์ เนื้อหาของหลักสูตรอบรม เวลาในการอบรม เทคนิคและวิธีดำเนิน การอบรม งบประมาณในการเข้าอบรม และการประเมินติดตามผล (มีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 4.06$ 3.94 4.13 3.74 3.50 และ 3.95 ตามลำดับ) ยกเว้น ด้านความต้องการให้กำหนดคุณสมบัติวิทยากรมีมากที่สุด ($\bar{X} = 4.27$) ส่วนด้านปัจจัยที่สนับสนุนการอบรมมีความต้องปานกลาง ($\bar{X} = 3.85$)

ตารางที่ 4.5 ความต้องการของผู้นำท้องถิ่นให้กำหนดวัตถุประสงค์ในการอบรม

ความต้องการให้กำหนดวัตถุประสงค์ในการอบรม	$\bar{X}$	S.D	ความต้องการ
1. มีความรู้ในการวางแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลและความต้องการของท้องถิ่น	4.31	.72	มากที่สุด
2. มีความรู้ความเข้าใจการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม	3.88	.88	มาก
3. มีความสามารถนำความรู้ด้านการวางแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาท้องถิ่น	4.02	.88	มาก
4. มีความสามารถในการปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดไว้	3.95	.76	มาก
5. เกิดความรักและตระหนักในคุณค่าของการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น	4.28	.77	มากที่สุด
6. เป็นแนวทางการจัดตั้งศูนย์กลางการท่องเที่ยวของชุมชน	3.95	.82	มาก
รวม	4.06	.62	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ความต้องการในการกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการอบรมภาพรวมมีความต้องการมาก โดยเรื่องความรู้ความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยมีชุมชนมีส่วนร่วม ความสามารถนำความรู้ด้านการวางแผนกลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาท้องถิ่น ความสามารถในการปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดไว้ เป็นแนวทางการจัดตั้งศูนย์กลางการท่องเที่ยวของชุมชน ส่วนการเกิดความรักและตระหนักในคุณค่าของการพัฒนาและการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่นโดยชุมชนมีส่วนร่วม และการกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการอบรมในด้านการให้ ผู้เข้าอบรมมีความรู้ในการวางแผนกลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลและความต้องการของท้องถิ่น มีความต้องการมากที่สุด

ตารางที่ 4.6 ความต้องการของผู้นำท้องถิ่นในการให้กำหนดเนื้อหาอบรม

ความต้องการให้กำหนดเนื้อหาในการอบรม	$\bar{X}$	S.D.	ความต้องการ
1. หลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม	4.15	.79	มาก
2. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวางแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม	4.16	.77	มาก
3. ความรู้ด้านรางวัลคุณภาพแห่งชาติ เพื่อการวางแผนกลยุทธ์	3.58	.84	มาก

ความต้องการให้กำหนดเนื้อหาในการอบรม	$\bar{X}$	S.D.	ความต้องการ
4. การวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็งของท้องถิ่น	3.98	.84	มาก
5. การวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคในการพัฒนาของท้องถิ่น	3.90	.84	มาก
6. การวางแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมา ประยุกต์ใช้กับการพัฒนาท้องถิ่น	4.02	.83	มาก
7. การประเมินการปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์	3.79	.87	มาก
รวม	3.94	.64	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ความต้องการในการกำหนดเนื้อหาในการอบรมของกลุ่มตัวอย่าง โดยรวมมีความต้องการมาก ส่วนเนื้อหาด้านหลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวางแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม การวิเคราะห์โอกาสอุปสรรคในการพัฒนาของท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม การประเมินการปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ และการวางแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาท้องถิ่น มีความต้องการมาก

ตารางที่ 4.7 ความต้องการของผู้นำท้องถิ่นให้กำหนด คุณสมบัติของวิทยากร

ความต้องการให้กำหนด คุณสมบัติของวิทยากรในการอบรม	$\bar{X}$	S.D.	ความต้องการ
1. ควรเป็นผู้มีความรู้เฉพาะทางด้านการวางแผนกลยุทธ์	4.27	.78	มากที่สุด
2. มีประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	4.36	.77	มากที่สุด
3. มีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.21	.75	มากที่สุด
รวม	4.27	.67	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.7 ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการให้กำหนด คุณสมบัติของวิทยากรในการอบรม โดยรวมมากที่สุด โดยคุณสมบัติของวิทยากรในการอบรมควรเป็นผู้ที่มีความรู้เฉพาะ ด้านการวางแผนกลยุทธ์ การมีประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ตารางที่ 4.8 ความต้องการของผู้นำท้องถิ่นให้มีปัจจัยที่สนับสนุนการอบรม

ความต้องการให้มีปัจจัยที่สนับสนุนการอบรม	$\bar{X}$	S.D.	ความต้องการ
1. แหล่งความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรอบรม	4.25	.81	มากที่สุด
2. การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้ารับการอบรมด้วยกัน	4.22	.72	มากที่สุด
3. มีการติดต่อสื่อสารไม่จำกัดเวลา สถานที่	3.93	.83	มาก
4. มีบริการสนับสนุนด้านอินเทอร์เน็ต	4.08	.82	มาก
5. มีแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น	4.18	.72	มาก
รวม	4.13	.60	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ความต้องการให้มีปัจจัยที่สนับสนุนการอบรม ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความต้องการมาก โดยผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้มีปัจจัยที่สนับสนุนการอบรม ด้าน มีการติดต่อสื่อสารไม่จำกัดเวลา สถานที่ มีบริการสนับสนุนด้านอินเทอร์เน็ต มีแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น ส่วนความต้องการให้มีปัจจัยที่สนับสนุนการอบรมด้านแหล่งความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การอบรม การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้ารับการอบรมด้วยกัน ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการมากที่สุด

ตารางที่ 4.9 ความต้องการของผู้นำท้องถิ่นให้กำหนดเวลาอบรมด้านเนื้อหาของหลักสูตรอบรม

ความต้องการให้กำหนดเวลาในการอบรมด้านเนื้อหา	$\bar{X}$	S.D.	ความต้องการ
1. อบรมติดต่อกัน 5 วัน	4.22	.81	มากที่สุด
2. อบรมเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ รวมเวลา 1 เดือน	2.96	1.17	ปานกลาง
3. อบรมเฉพาะเวลาเย็นเวลา 17.00-19.00 รวมเวลา 1 เดือน	2.52	1.05	น้อย
4. อบรมโดยศึกษาด้วยตนเองให้ครบชุดตาม VDO,VCD ที่จัดให้	3.33	1.07	ปานกลาง
5. อบรมด้วยตนเองให้ครบตามหลักสูตรผ่านเว็บไซต์โดยสมัครสมาชิก	3.03	1.03	ปานกลาง
รวม	3.21	.66	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ความต้องการของการกำหนดเวลาในการอบรมด้านเนื้อหาของ หลักสูตรการอบรมภาพรวมมีความเหมาะสมปานกลาง โดยอบรมเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ รวมเวลา 1 เดือน การศึกษาด้วยตนเองให้ครบชุดตาม VDO,VCD ที่จัดให้ การอบรมด้วยตนเองให้ครบตามหลักสูตรผ่านเว็บไซต์โดยสมัครสมาชิก มีความต้องการปานกลาง การ อบรมเฉพาะเวลาเย็นเวลา 17.00-19.00 รวมเวลา 1 เดือน มีความต้องการน้อย ส่วนการ อบรมติดต่อกัน 5 วัน ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการมากที่สุด

ตารางที่ 4.10 ความต้องการของผู้นำท้องถิ่นให้ใช้เทคนิควิธีการในการอบรม

ความต้องการให้ใช้เทคนิค และวิธีการใดในการอบรม	$\bar{X}$	S.D.	ความต้องการ
1. ให้ผู้อบรมได้ฝึกปฏิบัติจริงร่วมกับชุมชน	4.10	.88	มาก
2. การอบรมโดยบรรยายพร้อมอภิปรายในห้องเรียนพร้อมมีสื่อประกอบ	3.85	.85	มาก
3. ให้มีการศึกษากรณีตัวอย่างที่ประสบผลสำเร็จ	4.22	.77	มากที่สุด
4. ให้มีการอบรมโดยผ่านการเรียนด้วย VDO,VCD ที่ผู้จัดอบรมจัดให้	3.42	.93	มาก
5. อบรมด้วยตนเองให้ครบตามหลักสูตรผ่านเว็บไซต์โดยสมัครสมาชิก	3.12	.99	ปานกลาง
รวม	3.74	.59	มาก

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ความต้องการให้ใช้เทคนิค และวิธีการใดในการอบรม ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการโดยรวมมาก โดยความต้องการให้ผู้อบรมได้ฝึกปฏิบัติจริงร่วมกับชุมชน การอบรมโดยบรรยายพร้อมอภิปรายในห้องเรียนพร้อมมีสื่อประกอบ ให้มีการอบรมโดยผ่านการเรียนด้วย VDO VCD ที่ผู้จัดอบรมจัดให้ มีความต้องการมาก การอบรมด้วยตนเองให้ครบตามหลักสูตรผ่านเว็บไซต์โดยสมัครสมาชิก มีความต้องการปานกลาง ส่วนความต้องการให้มีการศึกษารณคดีตัวอย่างที่ประสบผลสำเร็จ ผู้เข้าอบรมมีความต้องการมาก

ตารางที่ 4.11 ความต้องการของผู้นำท้องถิ่นในการกำหนดงบประมาณ ในการเข้าอบรม

ความต้องการในการกำหนดงบประมาณในการเข้าอบรม	$\bar{X}$	S.D.	ความต้องการ
1. ผู้เข้าอบรมใช้งบประมาณตนเองทั้งหมด	2.60	1.32	น้อย
2. ผู้เข้าอบรมใช้งบประมาณตนเองเฉพาะอาหารและสื่อประกอบ	2.69	1.25	ปานกลาง
3. หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดงบประมาณสนับสนุน	4.08	.99	มาก
4. ผู้ว่าราชการจังหวัดควรสนับสนุนงบประมาณ	3.89	1.00	มาก
5. องค์กรบริหารส่วนจังหวัดควรสนับสนุนงบประมาณ	4.22	.85	มากที่สุด
รวม	3.50	.68	มาก

จากตาราง 4.11 พบว่า ความต้องการในการกำหนดงบประมาณในการเข้าอบรม โดยรวมของผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการมาก โดยต้องการให้หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดงบประมาณสนับสนุน ผู้ว่าราชการจังหวัดควรสนับสนุนงบประมาณ ผู้เข้าอบรมใช้งบประมาณตนเองเฉพาะอาหารและสื่อ มีความต้องการปานกลาง องค์กรบริหารส่วนจังหวัดควรสนับสนุนงบประมาณ มีความต้องการมากที่สุด ส่วนให้ผู้เข้าอบรมใช้งบประมาณตนเองทั้งหมดมีความต้องการน้อย

ตารางที่ 4.12 ความต้องการของผู้นำท้องถิ่นให้มีการประเมินเหมาะสมการกำหนดระยะเวลาอบรม

ความต้องการให้มีการประเมินและติดตามผลการอบรม	$\bar{X}$	S.D.	ความต้องการ
1. ควรมีการทดลองความรู้ก่อนและหลังการอบรม	3.99	.87	มาก
2. การประเมินติดตามผลหลังการอบรมเป็นระยะ	3.84	.87	มาก
3. มีการติดตามหลังการอบรมพร้อมให้คำแนะนำเพิ่มเติม	4.05	.84	มาก
4. มีการนำเสนอในรูปแบบของโปรแกรมเพื่อการนำเสนอ	3.88	.86	มาก
5. การเสนอผลงานที่ดำเนินการโดย อบต. รับผิดชอบ	3.95	.87	มาก
6. มีการมอบประกาศวุฒิบัตรหลังการประเมินผ่าน	4.03	.92	มาก
รวม	3.95	.66	มาก

จากตารางที่ 4.12 พบว่า ความต้องการให้มีการประเมินเหมาะสมการกำหนดระยะเวลาในการอบรมตลอดหลักสูตร โดยรวมมีความต้องการมาก ในการประเมินและติดตามผลควรมีการ

ทดลองความรู้ก่อนและหลังการอบรม การประเมินติดตามคุณภาพหลังการอบรมเป็นระยะ มีการติดตามหลังการอบรมพร้อมให้คำแนะนำเพิ่มเติม มีการนำเสนอในรูปแบบของโปรแกรมเพื่อนำเสนอ (PowerPoint Presentation) การเสนอผลงานที่ดำเนินการโดยองค์การบริหารส่วนตำบล รับผิดชอบ มีการมอบประกาศวุฒิบัตรหลังการประเมินผ่าน

2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ความพร้อมในการจัดการอบรมกลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมในการจัดการอบรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ความพร้อมในการจัดการอบรมกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏในพื้นที่ 6 จังหวัด จังหวัดละ 1 แห่ง รวม 6 แห่ง แห่งละ 3 คน ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี และ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต รวม 18 ท่าน

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคล

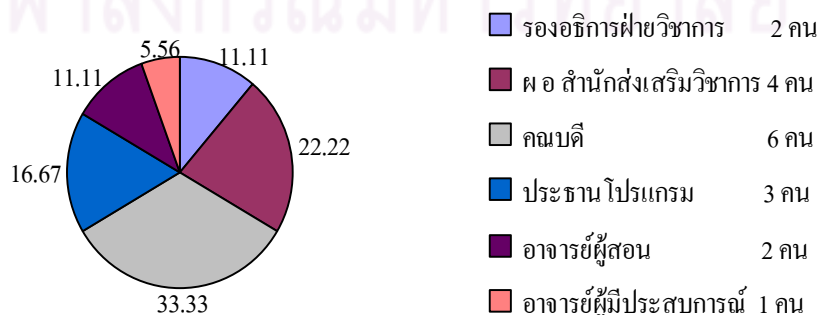
ส่วนที่ 2 สภาพความพร้อมเกี่ยวกับการอบรมกลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามปลายปิดเกี่ยวกับสภาพความพร้อมต่อการจัดอบรม

ผลการวิเคราะห์ ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ความพร้อมในการจัดการอบรมกลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีผลการวิเคราะห์ดังนี้

แผนภูมิที่ 4.1 จำนวน และตำแหน่งงานของผู้ให้สัมภาษณ์

จากแผนภูมิที่ 4.1 ผู้ให้สัมภาษณ์ โดยส่วนใหญ่ตำแหน่งคณบดี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 รองลงมาตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการ จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 22.22 ประธาน โปรแกรม จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ และ อาจารย์ผู้สอน จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพความพร้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏ เกี่ยวกับการอบรม กลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

ตารางที่ 4.13 การกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการอบรม

ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความหมาย
1. มีความรู้ในการวางแผนกลยุทธ์เพื่อจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลและความต้องการของท้องถิ่น	4.53	.743	เหมาะสมมากที่สุด
2. มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยมีชุมชนมีส่วนร่วม	4.60	.507	เหมาะสมมากที่สุด
3. มีความสามารถนำความรู้ด้านการวางแผนกลยุทธ์เพื่อจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาท้องถิ่น	4.67	.617	เหมาะสมมากที่สุด
4. มีความสามารถในการปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดไว้	4.53	.834	เหมาะสมมากที่สุด
5. เกิดความรักและตระหนักในคุณค่าของการพัฒนาและการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่นโดยชุมชนมีส่วนร่วม	4.73	.594	เหมาะสมมากที่สุด
6. เป็นแนวทางการจัดตั้งศูนย์กลางการท่องเที่ยวของชุมชน	4.07	.799	เหมาะสมมาก
รวม	4.54	.46	เหมาะสมมากที่สุด

จากตารางที่ 4.13 พบว่า ความเหมาะสมในการกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการอบรม ภาพรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด โดยการกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการอบรมในด้านการให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ในการวางแผนกลยุทธ์ท่องเที่ยวเชิงนิเวศสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลและความต้องการของท้องถิ่น ความรู้ความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยมีชุมชนมีส่วนร่วม ความสามารถนำความรู้ด้านการวางแผนกลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาท้องถิ่น ความสามารถในการปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดไว้ การเกิดความรักและตระหนักในคุณค่าของการพัฒนาและการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่นโดยชุมชนมีส่วนร่วม มีความเหมาะสมมากที่สุด ส่วนการกำหนดวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการอบรมด้านการเป็นแนวทางการจัดตั้งศูนย์กลางการท่องเที่ยวของชุมชนมีความเหมาะสมมาก

ตารางที่ 4.14 การกำหนดเวลาในการอบรมด้านเนื้อหาของหลักสูตรการอบรม

ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความหมาย
1. อบรมติดต่อกัน 5 วัน	3.40	1.45	เหมาะสมปานกลาง
2. อบรมเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ รวมเวลา 1 เดือน	3.07	1.28	เหมาะสมปานกลาง
3. อบรมเฉพาะเวลาเย็นเวลา 17.00-19.00 รวมเวลา 1 เดือน	2.73	1.03	เหมาะสมปานกลาง
4. อบรมโดยศึกษาด้วยตนเองให้ครบชุดตาม VDO,VCD ที่จัดให้	1.93	.961	เหมาะสมน้อย
5. อบรมด้วยตนเองให้ครบตามหลักสูตรผ่านเว็บไซต์โดยสมัครสมาชิก	1.60	.83	เหมาะสมน้อยที่สุด
รวม	3.09	.92	เหมาะสมปานกลาง

จากตารางที่ 4.14 พบว่า ความเหมาะสมของการกำหนดเวลาในการอบรมด้านเนื้อหาของหลักสูตรการอบรมภาพรวมมีความเหมาะสมปานกลาง โดยอบรมติดต่อกัน 5 วัน อบรมเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์ รวมเวลา 1 เดือน อบรมเฉพาะเวลาเย็นเวลา 17.00-19.00 รวมเวลา 1 เดือน มีความเหมาะสมปานกลาง ส่วนการศึกษาด้วยตนเองให้ครบชุดตาม VDO VCD ที่จัดให้ มีความเหมาะสมน้อย และการอบรมด้วยตนเองให้ครบตามหลักสูตรผ่านเว็บไซต์โดยสมัครสมาชิก ความเหมาะสมน้อยที่สุด

ตารางที่ 4.15 การกำหนดระยะเวลาในการอบรมตลอดหลักสูตร

ประเด็น	$\bar{X}$	S.D.	การแปลความหมาย
1. 25 ชั่วโมง	2.38	1.19	เหมาะสมน้อย
2. 30 ชั่วโมง	3.77	1.36	เหมาะสมมาก
3. 35 ชั่วโมง	3.38	.76	เหมาะสมปานกลาง
4. 40 ชั่วโมง	3.00	1	เหมาะสมปานกลาง
5. 45 ชั่วโมง	3.15	1.21	เหมาะสมปานกลาง
รวม	3.15	.44	เหมาะสมปานกลาง

จากตารางที่ 4.15 พบว่า ความเหมาะสมความเหมาะสมการกำหนดระยะเวลาในการอบรมตลอดหลักสูตรภาพรวมมีความเหมาะสมปานกลาง โดย ระยะเวลาในการอบรม 30 ชั่วโมง 35 ชั่วโมง 40 ชั่วโมง 45 ชั่วโมง มีความเหมาะสมปานกลาง และระยะเวลาในการอบรม 25 ชั่วโมง มีความเหมาะสมน้อย

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามปลายปิดเกี่ยวกับสภาพความพร้อมต่อการจัดอบรมกลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มี 4 ด้าน คือ 1) ด้านบุคลากรและเนื้อหาทางวิชาการ 2) ด้านเวลาและการดำเนินการ 3) ด้านสื่อ อุปกรณ์และสถานที่ 4) ด้านงบประมาณจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิได้ผลดังนี้

ตารางที่ 4.16 ผลการวิเคราะห์สภาพความพร้อม 4 ด้าน

ประเด็น / หัวข้อย่อย	รายละเอียด
1. ด้านบุคลากรและเนื้อหาทาง วิชาการ	
1.1 นโยบายในการสนับสนุน ภารกิจด้านการศึกษาเพื่อการ พัฒนาท้องถิ่น	<ol style="list-style-type: none"> มีหน่วยงานให้การบริการด้านวิชาการและการฝึกอบรม (2) มีนโยบายส่งเสริมให้ทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น จัดการศึกษาให้ผู้นำท้องถิ่นด้านต่าง ๆ ในทุกระดับเพื่อเร่งรัด พัฒนาศักยภาพของผู้นำและบุคคลในชุมชน ซึ่งจะมีผลต่อการ พัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน (3) มุ่งพัฒนาและยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาเพื่อท้องถิ่น โดย การบริการวิชาการแก่ท้องถิ่น การบำรุงศิลปวัฒนธรรม เปิดโอกาส ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ มีการจัดอบรมให้แก่ชุมชนเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
1.2 การส่งเสริมนโยบายตาม แผนยุทธศาสตร์ด้านการ ท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนา ท้องถิ่นของมหาวิทยาลัย	<ol style="list-style-type: none"> การให้ทุนวิจัยแก่อาจารย์ที่ทำวิจัยด้านการท่องเที่ยว การจัด อบรมชุมมัคคุเทศก์ เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวของจังหวัด(2) ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน เช่น การดูแลระบบนิเวศ ป่าชายเลน ด.ลำพัน อ.ท่าใหม่ จ.จันทบุรี การสร้างศูนย์พัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน ส่งเสริม สนับสนุนงานวิจัยกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนา แหล่งการเรียนรู้และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวใหม่ (2) สนับสนุนให้มีการพัฒนาหลักสูตรการท่องเที่ยวทั้งภาค ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ (3) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้นักศึกษา ฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นร่วมกับสำนักงานการท่องเที่ยว (2) การส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวเป็นแหล่งฝึกประสบการณ์การเรียน
1.3 วัตถุประสงค์การจัด อบรมให้แก่ประชาชนทั่วไป หรือผู้นำท้องถิ่น	<ol style="list-style-type: none"> เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่ผู้นำและประชาชนทั่วไป (2) มีวัตถุประสงค์เพื่อการปกครองมากกว่าด้านการท่องเที่ยว เพื่อสร้างองค์ความรู้ให้แก่ประชาชน เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความรู้ ความสามารถและนำไปใช้ในการบริหารจัดการพัฒนาท้องถิ่นและแหล่งท่องเที่ยว เพื่ออนุรักษ์สภาพแวดล้อมในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ (2) เกิดความตระหนักในการพัฒนาส่วนร่วม

ประเด็น / หัวข้อย่อย	รายละเอียด
	7. มีจิตสำนึกอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่น 8. เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นที่เข้ารับการอบรมมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพมัคคุเทศก์ท้องถิ่น (2) 9. ก่อให้เกิดการเรียนรู้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้
1.4 เนื้อหาที่สอดคล้องแทรกการมีส่วนร่วมของชุมชน	1. การกำหนดกลยุทธ์ด้านการตลาด และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 2. ควรมีเนื้อหาด้านการท่องเที่ยว 3. กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม (4) 4. การวางแผนเพื่อการจัดวางกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม 5. การดูแลรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชนให้มีศักยภาพที่จะเป็นสถานที่ท่องเที่ยว (2) 6. การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น 7. การมีส่วนร่วมในการรักษาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว 8. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยชุมชนมีส่วนร่วม (4) 9. การสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม 10. การจัดการทรัพยากรท้องถิ่น
1.5 บุคลากรในการดำเนินการ	1. มีบุคลากรภายในมหาวิทยาลัยดำเนินงานเป็นทีมงาน (5) 2. มีบุคลากรสาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว 3. เชิญบุคลากรในท้องถิ่น เช่น สำนักงานท่องเที่ยว สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว และองค์กรภาครัฐในท้องถิ่น 4. อาจารย์สาขาภาษาอังกฤษ, สิ่งแวดล้อม, บริหารธุรกิจ (3) 5. อาจารย์สาขาอุตสาหกรรมบริการท่องเที่ยวและการโรงแรม (3) 6. อาจารย์สาขาพัฒนาชุมชน
1.6 คุณสมบัติของวิทยากร	1. เป็นคณาจารย์ในสาขาการท่องเที่ยว 2. เป็นบุคลากรของสำนักงานท่องเที่ยว 3. เป็นเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ และเกษตร 4. มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการจัดทำแผนกลยุทธ์ (2) 5. มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (4) 6. มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วม 7. มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม (2) 8. มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากร

ประเด็น / หัวข้อย่อย	รายละเอียด
	9. มีความรู้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่กลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (2) 10. มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการถ่ายทอดความรู้ 11. มีความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนหรือการทำงานกับชุมชน (2) 12. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เป็นที่รู้จักดีในท้องถิ่น (2)
17 คุณสมบัติของผู้เข้ารับ อบรม	1. เยาวชนในท้องถิ่นที่มีทรัพยากรท่องเที่ยว 2. นักศึกษาระดับมัธยมศึกษา 3. นักศึกษาระดับวิทยาลัย 4. จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป 5. เป็นผู้นำท้องถิ่น (3) 6. เป็นผู้มี ความเกี่ยวข้องกับการทำงานด้านการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น (4) 7. เป็นผู้มี ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับมาสู่ชุมชนได้เป็นอย่างดี 8. มีใจรักในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (4) 9. มองการณ์ไกล และมีความเสียสละเวลาและแรงงาน เพื่อให้ท้องถิ่นของตนเองมีความเจริญ 10. บุคคลทั่วไปที่มีความสนใจ 11. มีใจรักงานให้บริการ
2. ด้านการดำเนินการ	
2.1 วิธีดำเนินการจัดการอบรม	1. ภาคทฤษฎี การบรรยาย (7) 2. การปฏิบัติในห้อง และภาคสนาม (7) 3. อภิปรายกลุ่ม (4) 4. ศึกษาดูงานนอกสถานที่ (3) 5. ศึกษาจากชุดอบรมสำเร็จรูป
2.2 การประเมินและติดตามผล	1. ประเมินด้วยแบบทดสอบ (3) 2. ด้านปฏิบัติ ด้วยการทดลองปฏิบัติจริงภาคสนาม (3) 3. มีการประเมินผลก่อน และ หลังการอบรม (2) 4. ประเมินผลการฝึกปฏิบัติรายบุคคล /รายกลุ่ม (3)

ประเด็น / หัวข้อย่อย	รายละเอียด
	5. ความสามารถนำความรู้จากการอบรมไปถ่ายทอดสู่ชุมชน 6. การประเมินและติดตามผลด้านความรู้ ทักษะและทัศนคติ (5)
2.3 เทคนิค และวิธีการการ อบรม	1. การบรรยาย (7) 2. การอภิปราย 3. การปฏิบัติภาคสนาม (3) 4. การใช้ภาพยนตร์ 5. VCD, DVD(3) 6. องค์กรความรู้ตรงเนื้อหา ตรงประเด็น 7. ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการถ่ายทอด และถูกวิธีการ 8. เลือกกลุ่มเป้าหมายให้สอดคล้องกับความต้องการ
3. ด้านสื่อ อุปกรณ์และสถานที่	
3.1 ควรใช้สื่อประกอบการ อบรม	1. รูปภาพ (2) 2. สถานที่จริง (4) 3. Power Point (4) 4. Video (3) 5. Web Site 6. การฝึกตามใบงาน 7. การจัดบอร์ดนิทรรศการ 8. เอกสารประกอบการอบรม 9. แผนที่
3.2 ปัจจัยใดที่สนับสนุนการ อบรม	1. วิทยากร บุคลากรที่มีประสิทธิภาพ (6) 2. งบประมาณ (5) 3. สื่อ วัสดุอุปกรณ์ (2) 4. ผู้บริหาร โดยเฉพาะอธิการบดี 5. ผู้บังคับบัญชาตามสายงาน 6. ผู้บริหารในท้องถิ่น, ในจังหวัด 7. ห้องประชุมในท้องถิ่น 8. การให้ความร่วมมือของชุมชน 9. การทำงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 10.สถานที่

ประเด็น / หัวข้อย่อย	รายละเอียด
	11.อาหาร 12.คณะผู้จัดมีทีมงานที่ดี 13.ความพร้อมของผู้เข้ารับการอบรม 14.แหล่งความรู้ (6) ภูมิปัญญาพื้นบ้าน (1)
3.3 ลักษณะสถานที่	1. โรงแรม (4) 2. มหาวิทยาลัย (5) 3. ในท้องถิ่น (3) 4. ในชุมชนที่จะดำเนินการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยว (3) 5. มีความสะดวกต่อการเดินทาง 6. สะอาดปลอดภัย
3.4 ปัญหาและอุปสรรค	1. การวางแผนระยะยาวจะลดปัญหาได้
4. ด้านงบประมาณ	
4.1 แหล่งงบประมาณในการสนับสนุนการอบรม	1. ขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจในการจัดสรรงบ 2. งบประมาณจังหวัด 3. งบประมาณองค์การบริหารส่วนตำบล 4. งบกระทรวง 5. งบบำรุงการศึกษา 6. งบประมาณแผ่นดิน (3) 7. หน่วยงานต่าง ๆ ที่ประสงค์จะให้มหาวิทยาลัยจัดอบรม
4.2 วิธีการจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการจัดการอบรม	1. ประชุมกรรมการร่วมพิจารณา 2. จัดสรรตามงบประมาณตามรายละเอียดของงบในโครงการ 3. จัดสรรตามหมวดเงิน 4. จากผู้เข้ารับการอบรมคิดตามรายหัวต่อวัน (3) 5. จัดทำโครงการเพื่อขออนุมัติ (3)
4.3 แนวทางในการแสวงหาแหล่งงบประมาณเพื่อใช้สนับสนุนการอบรม	1. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น จังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล (3) 2. จัดทำโครงการเสนอหน่วยงาน 3. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

ประเด็น / หัวข้อย่อย	รายละเอียด
4.4 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดสรรงบประมาณ	<ol style="list-style-type: none"> 1. โครงการถ้าทำล่วงหน้า 1 ปีจะไม่มีปัญหา เพราะผ่านการวางแผนเพื่อการจัดสรรงบประมาณ 2. งบประมาณมีจำนวนน้อย และจำนวนจำกัด 3. การจัดอบรมเพื่อบริการฟรีไม่สามารถทำได้ต้องจัดตามความต้องการของส่วนกลางที่จัดสรรงบประมาณให้

หมายเหตุ ในวงเล็บแสดงจำนวนผู้ตอบ ไม่ระบุตัวเลขหมายถึงมีผู้ตอบ 1 คน

ขั้นตอนที่ 3 ผลการพัฒนาหลักสูตรอบรม “การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”

การพัฒนาหลักสูตรอบรม “การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ได้พัฒนาจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 ได้แก่ แนวคิด ทฤษฎี และหลักการต่างๆที่เกี่ยวกับการวางแผนกลยุทธ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การสร้างหลักสูตรอบรม การศึกษาผู้ใหญ่ และผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ และผลการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 2 ได้แก่ วิเคราะห์ความต้องการของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตรอบรม และข้อมูลจากการวิเคราะห์ความพร้อมในการจัดการอบรมหลักสูตร การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับผู้นำท้องถิ่นตามภูมิเขตของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการพิจารณาสร้างโครงร่างหลักสูตรอบรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ใช้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนสมรรถนะของผู้นำชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น โดยใช้การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเครื่องมือ และการพัฒนาความรู้ด้านการวางแผนกลยุทธ์ เพื่อนำมาเสริมสร้างการทำงานกับชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ทั้งนี้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนี้ได้ผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษา และ ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ ได้องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรอบรม ดังนี้

3.1 โครงร่างหลักสูตรอบรม กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

หลักสูตรอบรม

เรื่อง

การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ภายใต้โครงการ

การอบรมการวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยง

การเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับผู้นำท้องถิ่น

1. หลักการและความสำคัญ

การท่องเที่ยวของประเทศไทยได้พัฒนาและเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง จนกลายเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้เป็นอันดับต้นๆ ของประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา และยังคงต่อเนื่องมาโดยตลอด อีกทั้งยังเป็นอุตสาหกรรมที่มีการกระจายรายได้สูง พร้อมทั้งสร้างโอกาสการจ้างงาน สร้างอาชีพแก่คนในวงกว้าง และช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม

ด้วยเหตุนี้ ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันอังคารที่ 22 กรกฎาคม 2546 มีนโยบายต้องการจะเร่งพัฒนาบุคลากร ระดับบริหารจัดการในอุตสาหกรรมบริการ ซึ่งรวมถึงธุรกิจการโรงแรมและการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพในระดับสากลและมีความเพียงพอ รัฐบาลจึงได้ส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและตั้งเป้าหมายไว้ว่า ในปีพ.ศ. 2548 – 2550 จะสามารถผลักดันให้ไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเอเชีย (Tourism HUB of Asia) ด้วยการชูภาพลักษณ์ประเทศไทยเป็นดินแดนแห่งความสุขหรือ Happiness on Earth โดยตั้งเป้าไว้ว่า จะให้มีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเพิ่มขึ้นเป็น 20 ล้านคนต่อปี ทำรายได้ 7 แสนล้านบาท และเป็นนักท่องเที่ยวในประเทศจำนวน 81 ล้านคน สร้างรายได้ 5.5 แสนล้านบาท รวมรายได้มากกว่า 1 ล้านล้านบาท และจะเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดนักท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียให้ได้ 10 เปอร์เซ็นต์ในสิ้นปี 2551 วางกลยุทธ์ไว้ 8 กลยุทธ์ เน้นเจาะกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพที่มีการใช้จ่ายสูง (เบญจวรรณ วงศ์คำ, 2548: 10) ความสำเร็จในการใช้การท่องเที่ยวผลักดันการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยได้มีส่วนทำให้รัฐบาลบรรจุเรื่องการท่องเที่ยวไว้ใน ยุทธศาสตร์เพื่อการบริหารราชการแผ่นดิน คือ ยุทธศาสตร์การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์การพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวและยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบบริหารจัดการแบบบูรณาการ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2548) โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดปทุมธานีได้สนองนโยบายรัฐบาลโดยกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งการเรียนรู้และบูรณาการ

ดังนั้นเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลและจังหวัด จึงควรดำเนินการจัดหลักสูตรอบรมการวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ ให้ผู้นำท้องถิ่นในภูมิภาคมหาวิทยาลัยราชภัฏได้มีความรู้ความสามารถและเพิ่มขีดสมรรถนะในการทำงาน(Core Competency) เพื่อให้การวางแผนกลยุทธ์เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การพัฒนาหลักสูตรอบรมเรื่อง การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้ ได้ศึกษาถึงบริบทเบื้องต้นที่เป็นประโยชน์ต่อการนำมาร่างหลักสูตร อันได้แก่

1. การศึกษาสำรวจ ความต้องการเข้ารับการอบรมกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและความต้องการลักษณะของหลักสูตร จากนายกองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 130 คน ในพื้นที่ภูมิภาคการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ 6 จังหวัด

2. การศึกษาความพร้อมในการจัดการอบรมกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของมหาวิทยาลัยราชภัฏใน 6 จังหวัด คือ จังหวัดอุดรธานี เพชรบูรณ์ จันทบุรี ลพบุรี ปทุมธานี ภูเก็ต

3. การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับ รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการวางแผนกลยุทธ์ของผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผนกลยุทธ์และการจัดการท่องเที่ยว

จากการศึกษาดังกล่าวนำมาซึ่งการพัฒนาหลักสูตรอบรมที่สามารถตอบสนองความต้องการทั้งของผู้นำชุมชนที่มีความประสงค์จะขอเข้ารับการอบรมและความพร้อมในการเป็นสถาบันการศึกษาที่จะตอบสนองนโยบายของรัฐบาลและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดปทุมธานีมีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงบูรณาการการเรียนรู้ ฉะนั้นการวางแผนกลยุทธ์จึงเป็นกลไกหนึ่งในการสร้างภาพลักษณ์ (Image) ที่แสดงถึงจุดเด่นของจังหวัดและท้องถิ่นได้อีกด้วย

หลักสูตรอบรมนี้ เน้นการปฏิบัติการที่ต้องฝึกเขียนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งนี้เป็นไปเพื่อมุ่งแสวงหาแนวทางการจัดตั้งศูนย์กลางการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม นอกจากนี้ผู้เข้าอบรมจะมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกันเพื่อนำแผน กลยุทธ์ไปใช้ปฏิบัติการได้อย่างเป็นจริงอีกด้วย

วัตถุประสงค์

2.1 ด้านความรู้

2.1.1 มีความรู้ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์การได้

2.1.2 มีความรู้ความเข้าใจและสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์หลัก

ของท้องถิ่นได้

2.1.3 มีความคิดเชิงประยุกต์เกี่ยวกับการใช้กลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่

สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลและความต้องการของท้องถิ่น

2.2 ด้านทักษะ

2.2.1 มีความสามารถในการเขียนแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาท้องถิ่น

2.2.2 มีความสามารถในการกำหนดบทบาทของตนเองให้เหมาะสมกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลก

2.2.3 มีความสามารถในการสร้างทีมงานที่มีศักยภาพในการแข่งขันอันเป็นจุดแข็งของการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนมีส่วนร่วม

2.2.4 มีความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานและบูรณาการงานเพื่อการจัดตั้งศูนย์กลางการท่องเที่ยวของชุมชน

2.3 ด้านทัศนคติ

2.3.1 เกิดความรักและตระหนักในคุณค่าของการพัฒนาท้องถิ่นโดยชุมชนมีส่วนร่วม

2.3.2 เห็นคุณค่าในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น

3. เป้าหมาย

การอบรม การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีผู้นำท้องถิ่นในภูมิภาคมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาคารรับการอบรมรุ่นละ 20 คน

4. ระยะเวลาการอบรม

กำหนดเวลาอบรมเป็น 35 ชั่วโมง สัดส่วนของเวลาสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ มีดังนี้

1. ภาคทฤษฎี 11 ชั่วโมง
2. ภาคปฏิบัติ 24 ชั่วโมง แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ
  - ภาคปฏิบัติในชั้นเรียน เวลา 10 ชั่วโมง
  - ภาคปฏิบัตินอกชั้นเรียน เวลา 14 ชั่วโมง

เนื้อหาวิชา	ทฤษฎี : ปฏิบัติ : ชั่วโมง		
	ชั่วโมง	ในชั้น	นอกชั้น
หน่วยที่ 1 แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ	3	2	-
หน่วยที่ 2 การนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จมุมมองรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TQA)	1	1	-
หน่วยที่ 3 แนวคิดพื้นฐานของการวางแผนกลยุทธ์	2	4	-
หน่วยที่ 4 การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ	1	1	-
หน่วยที่ 5 การติดตามประเมินผล	1	1	-
หน่วยที่ 6 การฝึกปฏิบัติการวางแผนกลยุทธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมสู่รางวัลแห่งคุณภาพ	1	2	14
รวม 35 ชั่วโมง	9	12	14

5. งบประมาณ

งบประมาณเพื่อการอบรม 50,000 บาท

6. โครงสร้างหลักสูตร

โครงสร้างของหลักสูตรอบรมประกอบด้วย

6.1 หลักการอบรม มีหลักการอบรม 3 ประการ ดังนี้

6.1.1 รูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการ ที่ผู้รับการอบรมต้องเข้ารับฟังการบรรยาย

จากวิทยากร

6.1.2 ผู้รับการอบรมปฏิบัติงานด้วยตนเอง

6.1.3 การเรียนรู้เกิดได้จากผู้รับการอบรมลงมือศึกษาและปฏิบัติการแบบร่วมมือ

6.2 ลักษณะของหลักสูตรอบรม

ลักษณะของหลักสูตรอบรมประกอบด้วย ภาคนทฤษฎีซึ่งเป็นพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจในการวางแผนกลยุทธ์บูรณาการกับสาระด้านแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และแนวคิดการนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ตามแนวทางของ Malcolm Baldrige National Quality Award คือ รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award / TQA) ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันโดยมีภาคปฏิบัติที่เป็นการศึกษาทักษะพื้นฐานในการร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องถิ่นที่ผู้รับการอบรมดำรงอยู่

แนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร เรื่อง การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีลักษณะดังนี้

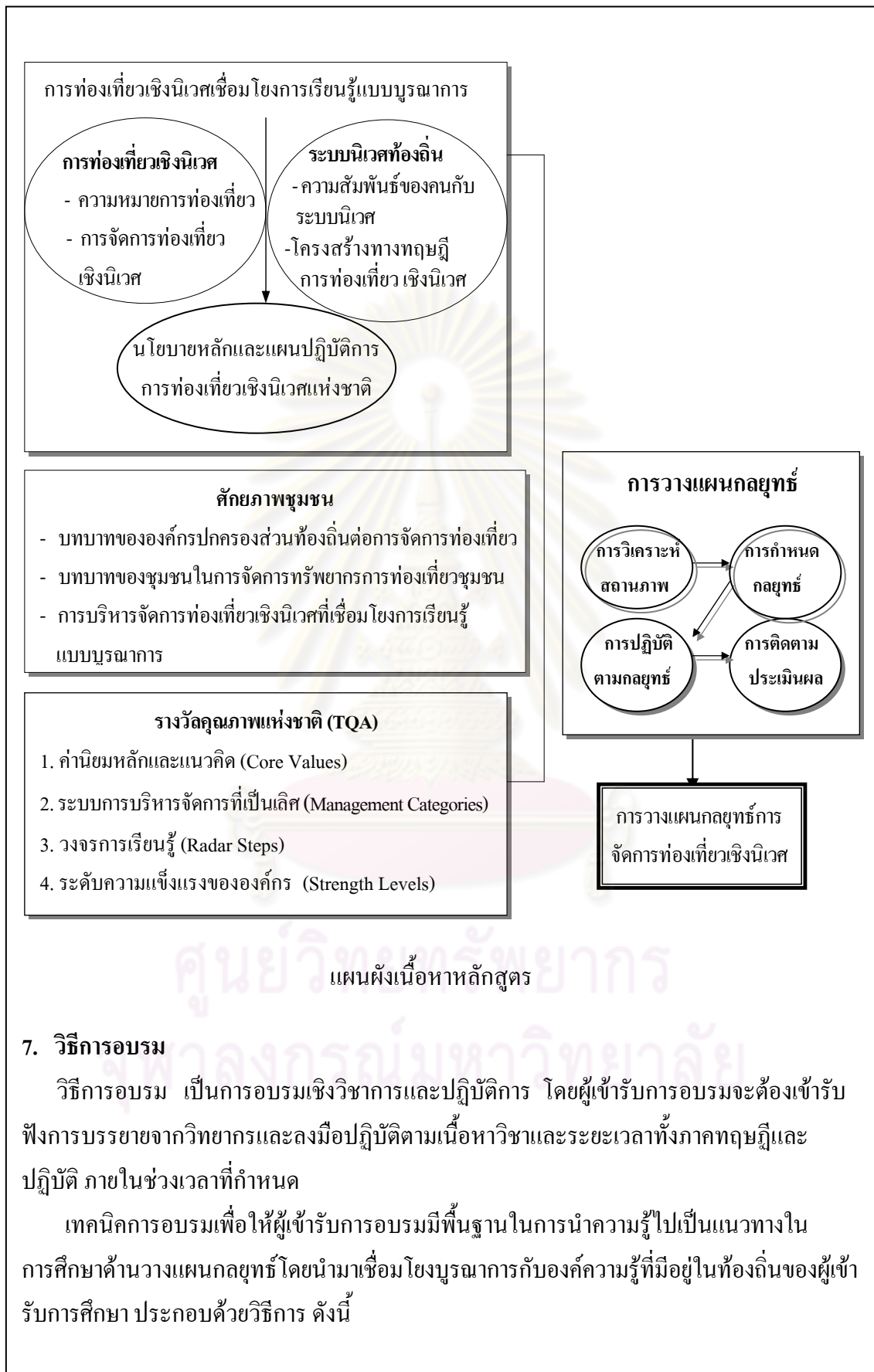
6.3 เนื้อหาของหลักสูตร ประกอบด้วย 4 ประเด็นหลักที่สำคัญ คือ

ประเด็นที่ 1 แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยชุมชนมีส่วนร่วม

ประเด็นที่ 2 การวางแผนกลยุทธ์

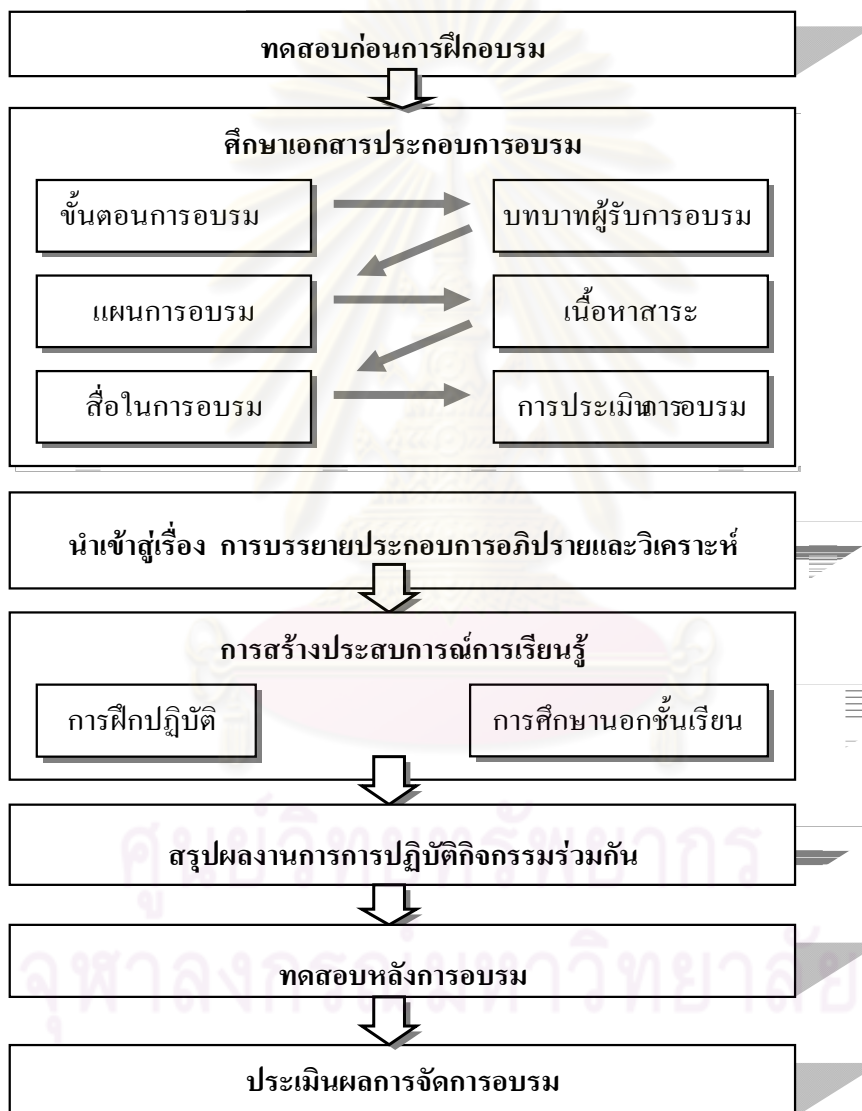
ประเด็นที่ 3 การติดตามประเมินผล

ประเด็นที่ 4 การนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จมุ่งรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TQA)

- 7.1 การปฐมนิเทศ
- 7.2 บรรยาย ประกอบการอภิปรายและวิเคราะห์
- 7.3 กิจกรรมกลุ่มและทัศนศึกษา
- 7.4 การฝึกปฏิบัติตามแบบฝึกหัด
- 7.5 การศึกษาและปฏิบัติการนอกชั้นเรียน
- 7.6 การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และปัจฉิมนิเทศ

8. ขั้นตอนการอบรม

การอบรมหลักสูตร การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีขั้นตอนดังนี้

- 8.1 ผู้เข้ารับการอบรมทำแบบทดสอบก่อนอบรม (Pretest) เพื่อวัดความรู้ ทักษะ ทัศนคติ
- 8.2 ผู้เข้ารับการอบรมศึกษาเอกสารประกอบการอบรมด้วยตนเองเพื่อทราบถึงขั้นตอนการอบรม บทบาทของผู้รับการอบรม แผนการอบรม เนื้อหาสาระ สื่อในการอบรมและการประเมินการอบรมจะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ได้มีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินการอบรมดียิ่งขึ้น

8.3 ผู้เข้ารับการอบรมเข้ารับการอบรมโดยการบรรยายของวิทยากร เพื่อให้เข้าใจสาระสำคัญของ การวางแผนกลยุทธ์เพื่อจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

8.4 ผู้เข้ารับการอบรมร่วมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้นอกสถานที่ พร้อมทั้งฝึกปฏิบัติ กิจกรรมร่วมกันตามกลุ่มที่กำหนด

8.5 ผู้เข้ารับการอบรมร่วมกันสรุปผลงานที่เกิดจากการอบรมและการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน

8.6 ผู้เข้ารับการอบรมทำแบบทดสอบหลังการอบรม (Post test) เพื่อวัดความรู้ ทักษะ ทักษะคิดเป็นการประเมินผลหลังการอบรม

ผู้เข้ารับการอบรมตอบแบบประเมินผลที่มีต่อการจัดการอบรม เรื่องการวางแผนกลยุทธ์เพื่อ การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

9. รายละเอียดของเนื้อหา

เนื้อหาสาระประกอบการอบรม แบ่งออกเป็น 6 หน่วย ดังนี้

หน่วยที่ 1 แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม

หัวข้อที่ 1 หลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

- 1.1 ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 1.2 หลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 1.3 รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

หัวข้อที่ 2 ระบบนิเวศท้องถิ่น

- 2.1 ความสัมพันธ์ของคนกับระบบนิเวศท้องถิ่น
- 2.2 โครงสร้างทางทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

หัวข้อที่ 3 นโยบายหลักและแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ

- 3.1 บทบาทของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการจัดการท่องเที่ยว
- 3.2 การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม
- 3.3 การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ

หัวข้อที่ 4 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ

หน่วยที่ 2 : การนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จมุมมองรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TQA)

หัวข้อที่ 1 ความหมายและความเป็นมา

หัวข้อที่ 2 บทบาทสำคัญของรางวัลคุณภาพแห่งชาติ

หัวข้อที่ 3 ค่านิยมหลักและแนวคิด(Core Values) 11 ประการ

หัวข้อที่ 4 ระบบการบริหารจัดการที่เป็นเลิศ (Management Categories) 7 หมวด

หัวข้อที่ 5 วงจรการเรียนรู้ (Radar Steps)

หัวข้อที่ 6 ระดับความแข็งแกร่งขององค์กร (Strength Levels) 6 ระดับ

หน่วยที่ 3 : แนวคิดพื้นฐานของการวางแผนกลยุทธ์

หัวข้อที่ 1 ความจำเป็นของการวางแผนกลยุทธ์

หัวข้อที่ 2 ระดับของกลยุทธ์

หัวข้อที่ 3 กระบวนการจัดการกลยุทธ์

หัวข้อที่ 4 การวิเคราะห์สถานภาพหน่วยงาน (จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค)

หน่วยที่ 4 : การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ

หัวข้อที่ 1 การกำหนดเป้าประสงค์ร่วม

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision)
2. การกำหนดภารกิจ (Mission)
3. การกำหนดวัตถุประสงค์หลัก (Goals)

หัวข้อที่ 2 : การกำหนดกลยุทธ์

1. การวิเคราะห์ และเลือกกลยุทธ์
2. การกำหนดแผนงาน / โครงการ
3. การร่างผังความสัมพันธ์ของแผนงาน / โครงการ

หน่วยที่ 5 : การติดตามประเมินผล

หัวข้อที่ 1 ประเภทของการติดตามประเมินผล

- 1.1 การจัดประเภทตามลำดับขั้นตอนการปฏิบัติตามโครงการ
- 1.2 การจัดประเภทตามลักษณะข้อมูล

หัวข้อที่ 2 เครื่องมือ และเทคนิคในการติดตามประเมินผล

หัวข้อที่ 3 การประเมินผลผลลัพธ์การดำเนินงาน

หัวข้อที่ 4 ขั้นตอนการติดตามประเมินผล

หน่วยที่ 6 ฝึกปฏิบัติการวางแผนกลยุทธ์

การฝึกปฏิบัติการวางแผนกลยุทธ์ระดับตำบล อำเภอหรือจังหวัด

10. สถานที่อบรม

- 10.0 ห้องประชุมสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปทุมธานี
- 10.2 สำนักงานกรุงเทพมหานคร

11. วิทยากร

วิทยากรผู้ให้หลักสูตรนี้ควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. เป็นผู้มีความรู้และมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว
2. มีความรู้ความสามารถในการวางแผนกลยุทธ์

3. มีความรู้ตามเนื้อหาวิชาและมีความเข้าใจในเรื่องของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
4. มีความสามารถถ่ายทอดความรู้
5. มีความรู้ด้านการประเมินผล เพื่อวัดความรู้ความเข้าใจของผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งอาจประเมินได้โดยการสังเกตพฤติกรรม การมีส่วนร่วมอภิปราย ผลการปฏิบัติกิจกรรม

12. การประเมินผล

การประเมินผลในการอบรม ได้แก่

1. แบบทดสอบก่อน – หลังอบรม
2. แบบฝึกปฏิบัติการวางแผนกลยุทธ์
3. แบบประเมินผลสมรรถนะ (Core Competency Profile) ติดตามผลหลังการอบรม

13. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้เข้ารับการอบรมมีความสามารถในการใช้กลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับท้องถิ่น ได้อย่างเข้าใจ
2. เกิดแนวทางการจัดตั้งศูนย์กลางการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม

คู่มือการอบรม

หลักสูตรอบรมเรื่อง การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการจัดการอบรมทั้งในชั้นเรียนและนอกสถานที่ ดังนั้นวิทยากรจึงทำหน้าที่เป็นผู้บรรยายความรู้และเป็นที่ปรึกษาในการวางแผนกลยุทธ์เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความรู้ความเข้าใจและมีทักษะมากขึ้น สามารถนำไปปฏิบัติได้ในชุมชนจริงอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิทยากรจะเป็นผู้ขับเคลื่อนให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เข้ารับการอบรมจนสามารถประสานความร่วมมือระหว่างท้องถิ่นที่ผู้เข้ารับการอบรมดำรงอยู่ วิทยากร จึงนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการสร้างความสำเร็จในการจัดการอบรมข้อควรพิจารณาของวิทยากรมีดังนี้

ข้อแนะนำการอบรม

1. ก่อนการอบรม

- 1.1 ศึกษาหลักสูตรการอบรมเนื้อหาและเอกสารประกอบการอบรมอย่างละเอียดทุกขั้นตอนก่อนนำมาใช้
- 1.2 จัดเตรียมประมวลสาระ สื่อต่าง ๆ ที่ใช้ในการอบรมให้มีความสมบูรณ์ครบถ้วน
- 1.3 เตรียมความพร้อมในการให้การอบรมใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยครูทำหน้าที่ให้คำปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด

2. การดำเนินการอบรม

2.1 ชี้แจงให้ผู้รับการอบรมทราบถึงบทบาทของผู้รับการอบรมและวัตถุประสงค์ในการอบรม

2.2 การอบรมใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือ มีขั้นตอนการใช้ 5 ขั้น (1) ขั้นเตรียม (2) ขั้นสอน (3) ขั้นทำกิจกรรมกลุ่ม (4) ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ (5) ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานเป็นกลุ่ม

2.3 การอบรมให้มีการทดสอบความรู้ก่อน – หลังการอบรม (Pre – Post test) และให้ทำฝึกปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละหน่วยการเรียนรู้

2.4 วิทยากรเป็นผู้บรรยายความรู้และเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม

3. หลังการอบรม

ประเมินการอบรม 2 ลักษณะ คือ

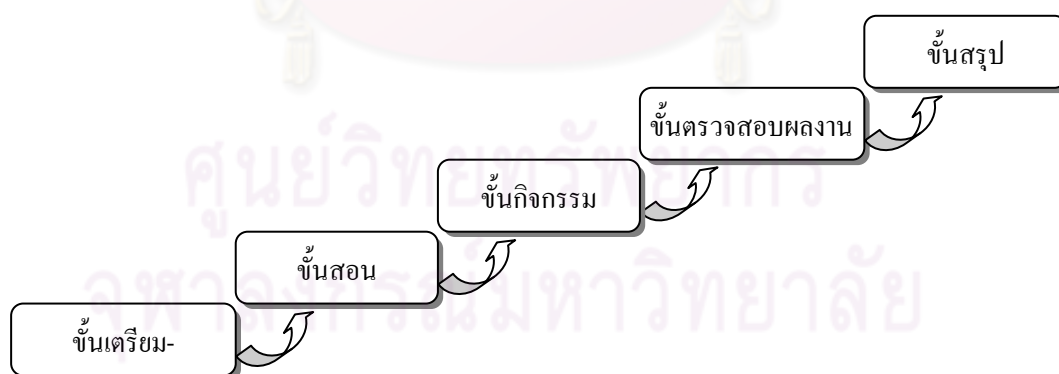
1) ประเมินผู้เข้ารับการอบรม สมรรถนะ 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ทักษะและ ทักษะคิดที่ได้รับหลังจากการอบรม

2) ประเมินผลสัมฤทธิ์จากการใช้หลักสูตร

รวบรวมคะแนนของผู้รับการอบรมไว้ในแฟ้มประวัติของแต่ละบุคคลเพื่อดูการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและความก้าวหน้าของผู้รับการอบรม

การดำเนินการอบรม

การดำเนินการอบรมมีขั้นตอนต่าง ๆ ตามการเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นแนวทางการอบรมมี 5 ลำดับขั้น ดังนี้

ขั้นตอนและองค์ประกอบมีดังนี้

1. ขั้นเตรียม แบ่งกลุ่มผู้รับการอบรมออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ประมาณ 5 คน โดยแต่ละผู้เข้ารับการอบรมในกลุ่มให้แตกต่างกันในด้านสติปัญญา ความถนัด และภูมิหลัง วิทยากรอธิบายวิธีการเรียน และแจ้งจุดประสงค์ของหน่วยการเรียนรู้

2. **ขั้นเตรียม** แบ่งกลุ่มผู้รับการอบรมออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ประมาณ 5 คน โดยแต่ละผู้เข้ารับการอบรมในกลุ่มให้แตกต่างกันในด้านสติปัญญา ความถนัด และภูมิหลัง วิทยากรอธิบายวิธีการเรียน และแจ้งจุดประสงค์ของหน่วยการเรียนรู้

3. **ขั้นสอน** นำเข้าสู่หน่วยการเรียนรู้โดยถ่ายทอดสอนเนื้อหาหรือแนะนำเนื้อหา แหล่งข้อมูล และมอบหมายงานให้ผู้เข้ารับการอบรมแต่ละกลุ่ม

4. **ขั้นกิจกรรมกลุ่ม** เป็นการฝึกทักษะการเรียนรู้ร่วมกัน โดยแต่ละคนมีบทบาทและหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายร่วมกันรับผิดชอบในผลงานของตนเองและผลงานของกลุ่ม

5. **ขั้นตรวจสอบผลงานและทดสอบ** เป็นขั้นตรวจสอบการทำงานของกลุ่มว่าผู้เข้ารับการอบรมได้ปฏิบัติหน้าที่ครบถ้วนแล้วหรือยัง ผลการปฏิบัติเป็นอย่างไร เน้นการตรวจสอบผลงานกลุ่มและผลงานรายบุคคล

6. **ขั้นสรุปบทเรียนและประเมินผลการทำงานเป็นกลุ่ม** เป็นขั้นที่วิทยากรและผู้เข้ารับการอบรมช่วยกันสรุปบทเรียน

สื่อการสอน

1. เอกสารประกอบการอบรม
2. แผ่นใสประกอบเนื้อหาสาระการอบรม
3. เทปบันทึกภาพ
4. แผนที่จังหวัด
5. LCD Projector (หรือ TV พร้อมอุปกรณ์ต่อพ่วงกับ Comp.) คอมพิวเตอร์ 1 เครื่อง

การประเมินผล

การประเมินผลได้วิเคราะห์แบบประเมินตามวัตถุประสงค์การจัดการอบรมเพื่อวัดพฤติกรรมผู้เข้ารับการอบรม 2 ด้าน คือ

1. พฤติกรรมการเรียนรู้ 3 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ใช้แบบทดสอบก่อน – หลังการอบรม

2. สมรรถนะหลักของผู้เข้ารับการอบรม (Core Competency Profile) ติดตามผลหลังการอบรมเพื่อวัดการคงอยู่ของผลการอบรม โดยกำหนดเป็นคุณลักษณะสมรรถนะ 3 ด้าน ของผู้เข้ารับการอบรม ได้แก่

2.1 สมรรถนะด้านการใช้ความคิดและการเห็นคุณค่า

มีจุดมุ่งหมายการเรียนรู้เพื่อประเมินสมรรถนะ ได้แก่

- 1) ตระหนักในคุณค่าของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น
- 2) ตระหนักในคุณค่าของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม
- 3) ตระหนักความสำคัญของการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ
- 4) ตระหนักคุณค่าของการสร้างความสำเร็จให้แก่ท้องถิ่น
- 5) เกิดความรักและเห็นคุณค่าในการวางแผนเพื่อการจัดการท่องเที่ยว
- 6) สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ภายในและภายนอกของชุมชนได้
- 7) สามารถวิเคราะห์กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ในชุมชนเพื่อการวางแผน

การจัดการท่องเที่ยว

2.2 จิตสมรรถนะด้านการปฏิบัติงาน

มีจุดมุ่งหมายการเรียนรู้เพื่อประเมินสมรรถนะ ได้แก่

- 1) เข้าใจหลักการนำการวางแผน กลยุทธ์มาใช้ในการวางแผน
- 2) เข้าใจบทบาทของชุมชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ของท้องถิ่น
- 3) สามารถกำหนดบทบาทของตนเองให้เหมาะสมกับสถานการณ์การ

เปลี่ยนแปลง ของโลก

- 4) สามารถริเริ่มสร้างสรรค์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม
- 5) สามารถออกแบบการติดตามประเมินผล
- 6) สามารถ เขียนแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยว เชิงนิเวศมาประยุกต์ใช้กับ

การพัฒนาท้องถิ่น

- 7) สามารถประยุกต์ใช้กลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สอดคล้องกับ

นโยบายรัฐบาลและความต้องการของท้องถิ่น

2.3 สมรรถนะด้านการสร้างสัมพันธภาพ

มีจุดมุ่งหมายการเรียนรู้เพื่อประเมินสมรรถนะ ได้แก่

- 1) การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น
- 2) ก่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม โดยชุมชนมีส่วนร่วม
- 3) สามารถสร้างทีมงานที่มีศักยภาพในการแข่งขัน
- 4) สามารถสร้างสรรค์ผลงานและและบูรณาการงานเพื่อหาแนวทางการ

จัดตั้งศูนย์กลางการท่องเที่ยวของชุมชน

3.2 เอกสารประกอบการอบรม เป็นเอกสารที่พัฒนาขึ้นเพื่อแจกให้แก่กลุ่มตัวอย่างโดยจัดทำเป็นรูปเล่ม เพื่อสะดวกต่อการพกพาเป็นคู่มือการเขียนแผนกลยุทธ์ของผู้เข้ารับการอบรม ลักษณะรูปเล่มประกอบด้วย เนื้อหา 6 หน่วย ในแต่ละหน่วยจะกำหนดจุดประสงค์ประจำหน่วยที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การอบรม และรายละเอียดเนื้อหา หน่วยการเรียนรู้

หน่วยที่ 1 แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม

หน่วยที่ 2 การนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จมุมมองรางวัลคุณภาพแห่งชาติ

หน่วยที่ 3 แนวคิดพื้นฐานของการวางแผนกลยุทธ์

หน่วยที่ 4 การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ

หน่วยที่ 5 การติดตามประเมินผล

หน่วยที่ 6 ฝึกปฏิบัติการวางแผนกลยุทธ์

3.3 ชุดแบบประเมินการอบรม เป็นแบบประเมินผลเพื่อ ศึกษาวิเคราะห์ลักษณะของ โครงร่างหลักสูตร เอกสารประกอบการอบรม (ภาคผนวก จ) ประกอบด้วย

3.3.1 แบบประเมินโครงร่างหลักสูตรอบรม

3.3.2 แบบทดสอบก่อน หลังการอบรม

3.3.3 แบบประเมินสมรรถนะ ผู้เข้ารับการอบรม

3.3.4 แบบประเมินการเขียนแผนกลยุทธ์

3.3.5 แบบประเมินการดำเนินการจัดอบรม

ขั้นตอนที่ 4 ผลการทดลองใช้หลักสูตรอบรม

ผลการทดลองใช้หลักสูตรอบรม การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ ผู้วิจัยเลือกพื้นที่จังหวัดปทุมธานีซึ่งเป็นจังหวัดที่สนองนโยบาย รัฐบาลด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวที่กำหนดให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยง การเรียนรู้แบบบูรณาการ ทั้งนี้จังหวัดปทุมธานีได้กำหนดวิสัยทัศน์จังหวัดปทุมธานี พ.ศ. 2552 - พ.ศ. 2555 มีประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 คือ ส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งการเรียนรู้ และบูรณาการ โดยเหตุดังกล่าวส่งผลต่อการทดลองใช้หลักสูตรอบรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น บนพื้นฐาน การศึกษาข้อมูลจากพื้นที่จริงและมีการดำเนินการทดลองโครงร่างหลักสูตรอบรมกับกลุ่มตัวอย่างที่ เป็นผู้นำท้องถิ่นในเขตจังหวัดปทุมธานี ที่มีความต้องการเข้ารับการอบรมเพื่อนำความรู้ไปใช้พัฒนา ในท้องถิ่น มีขั้นตอนการทดลองผลการทดลอง ดังนี้

4.1 การประสานงานก่อนการทดลองอบรม ผลการดำเนินการมีดังนี้

4.1.1 ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานี มอบสำนักกีฬาและท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี ให้การสนับสนุน โดยนายวิรัตน์ บริรักษ์ ท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี ได้มอบหมายให้ นางไพรวลัย ศรีเทพ เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนประสานงาน คัดเลือกผู้นำชุมชนให้เป็นกลุ่มตัวอย่างทดลองอบรมได้จำนวน 20 คน และกำหนดวันเวลาในการอบรมให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง คือ วันที่ 6 - 8 สิงหาคม 2551 ณ ห้องประชุมสำนักกีฬาและท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี

4.1.2 สำนักกีฬาและท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานีทำหนังสือราชการเพื่อเชิญบุคลากรจากองค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาลเมือง ในจังหวัดปทุมธานี ให้เข้ารับการอบรมโดยเบิกเบี้ยเลี้ยงและค่าพาหนะจากต้นสังกัด มีผู้ตอบรับมา 24 คนแต่เข้าอบรมจริง 20 คน

4.1.3 การเตรียมหาแหล่งศึกษาดูงาน ท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานีเสนอแนะให้ไปดูงานในชุมชนที่เป็นตัวอย่าง ที่มีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและประสบผลสำเร็จ คือ กลุ่มประชาคม คลองพระอุดม เลขที่ 37/2 หมู่ที่ 2 ตำบลคลองพระอุดม อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี มี คุณนิคม บางจริง เป็นประธานกลุ่ม เป็นกลุ่มที่มีการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบ Home Stay โดยชุมชนจัดการท่องเที่ยวกันเองด้วยการร่วมกันอนุรักษ์สภาพแวดล้อมและคลองพระอุดมที่มีตำนานเก่าแก่ และเป็นชุมชนตัวอย่างระดับประเทศที่มีการปลูกพืช ผัก ด้วยการใช้อยู่ชีวิตที่ชุมชนทำกันเองเพื่อรักษาระบบนิเวศของชุมชน และยังมีศูนย์การจำหน่ายสินค้า OTOP คือ ผลิตภัณฑ์ ดินเผาทรงเครื่องเบญจสิริ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเดินทางไปสำรวจพื้นที่ดังกล่าวก่อนตัดสินใจ เมื่อพิจารณาเห็นว่า เป็นชุมชนตัวอย่างในเรื่องการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วมที่เป็นที่รู้จัก มีหน่วยงานจากภายนอกเข้าไปศึกษาดูงานกันหลากหลายอาชีพ จึงตกลงเลือกพื้นที่ศึกษาดูงานโดยสำนักกีฬาและท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานีได้ประสานงานให้และให้ความอนุเคราะห์ให้ยืมรถตู้ของสำนักงานพากลุ่มตัวอย่างไปศึกษาดูงานในวันที่ 8 กันยายน 2551 เวลา 13.00 น. เป็นต้นไป

4.1.4 การจัดเตรียมสถานที่ โต๊ะ เก้าอี้ โต๊ะหมู่บูชา พระบรมฉายาลักษณ์และติดตั้งสื่อโสตทัศนูปกรณ์ได้แก่ เครื่องฉายภาพแผ่นใส(Overhead) เครื่อง Projector ไมโครโฟน

4.2 การปฐมนิเทศผู้เข้ารับการอบรม มีผลการดำเนินการดังนี้

4.2.1 กลุ่มตัวอย่างเดินทางไปอบรมโดยลงทะเบียนขึ้นชื่อตามวันที่ในแฟ้มที่จัดเตรียมไว้และให้มีการขึ้นชื่อทุกวันที่กลุ่มตัวอย่างมาก่อนเข้าอบรมครบแต่ละวันทั้ง 3 วัน ผู้วิจัยแจกเอกสารประกอบการอบรมคนละ 1 เล่ม

4.2.2 นายวิรัตน์ บริรักษ์ ท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานีเป็นประธานเปิดการอบรม จุฑารูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยและกล่าวเปิดงาน

4.2.3 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ เนื้อหาและวิธีการอบรมให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม จากนั้นให้ผู้เข้ารับการอบรมทดสอบเพื่อทราบพื้นฐานความรู้ของผู้อบรมด้วยแบบประเมินผลก่อนการอบรม (Pretest)

4.2.4 ผู้วิจัยเริ่มดำเนินการอบรมด้วยการนำเข้าสู่เนื้อหา โดยการปลูกพลังจิตสำนึกในการร่วมมือร่วมใจกันเพื่อนำความรู้ไปพัฒนาท้องถิ่น โดยผู้วิจัยแจกปากกาไฟฉายให้ทุกคนและให้ทุกคนชูปากกาขึ้นพร้อมเปิดไฟฉายเพื่อเป็นสัญญาณในการร่วมมือกันเขียนแผนกลยุทธ์ นำพาให้ท้องถิ่นไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง

4.3 การดำเนินการอบรม

4.3.1 เชิญวิทยากรแต่ละท่านมาแลกเปลี่ยนความรู้โดยดำเนินการประชุม เป็นเวลา 3 วัน จำนวน 35 ชั่วโมง ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้น โดยผู้วิจัยได้ประสานงานวิทยากรพร้อมทั้งมอบโครงร่างหลักสูตรและเอกสารประกอบการสอนแก่วิทยากรไว้ล่วงหน้าแล้ว วิทยากรดำเนินการอบรมตามเนื้อหาที่กำหนดไว้ในโครงร่างหลักสูตรอบรมซึ่งอาจปรับเปลี่ยนวิธีการถ่ายทอดได้ตามอิสระของวิทยากร

4.3.2 แผนการจัดการเรียนรู้ เป็นแผนการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งวิทยากรอาจจะปรับเปลี่ยนได้ตามอิสระ ดังนั้นแผนการจัดการเรียนรู้นี้ จึงเป็นแนวทางในการถ่ายทอดกิจกรรมการเรียนรู้ หรืออาจเป็นตัวอย่างในการจัดแผนกิจกรรมการเรียนรู้ มีรายละเอียด ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.17 แผนการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ

	แผนการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ					หน่วยที่ 1
	ชื่อหน่วย : แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ					ชั่วโมงรวม 6
	เรื่อง : หลักการจัดการท่องเที่ยวและระบบนิเวศ					จำนวนชั่วโมง 3
วัน /เวลา	วัตถุประสงค์	เนื้อหาสาระ	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การประเมินผล	
วันที่ 1 08.30– 09.00 น.	1..ปลูกจิตสำนึกความรับผิดชอบ และ สร้างความประทับใจ 2. สร้างความพร้อมในการอบรม 3.ประเมินผลก่อนการอบรม	1. แนะนำเนื้อหาและกิจกรรมการอบรม 2. การประเมินผลการเรียนรู้ก่อนการอบรม	1. ประธานจุดธูปเทียนบูชาพระและทำความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ 2.ประธานกล่าวเปิดการอบรม 3.วิทยากรกล่าวปฐมนิเทศและกระบวน การอบรม แจกเอกสารประกอบการอบรม 4. การประเมินผลก่อนการอบรม 5. วิทยากรแจกปากกาไฟฉาย ชี้แนะเพื่อ ส่องทางให้ชุมชนสว่างไสวได้พลังชุมชน	1. โต๊ะหมู่บูชา 2.พระบรมฉายาลักษณ์ 3.เอกสารประกอบการ อบรม 4.แบบประเมินผลการ เรียนรู้ก่อนการอบรม 5. ปากกาไฟฉาย	ผลการประเมินก่อน การอบรม	
09.00 -12.00 น.	1.บอกหลักการจัดการท่องเที่ยว เชิงนิเวศได้ 2.อธิบายความสัมพันธ์ของระบบ นิเวศกับการจัดการท่องเที่ยวได้ 3. ตระหนักในคุณค่าของการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติใน ท้องถิ่น	1. หลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 1.1 ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 1.2 การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 1.3 รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2. ระบบนิเวศ 2.1 ความสัมพันธ์ของคนกับระบบนิเวศ 2.2 โครงสร้างทางทฤษฎีการท่องเที่ยว	1. การถ่ายทอดโดยการบรรยายเนื้อหา หลักการจัดการท่องเที่ยว, ระบบนิเวศ 2. การอภิปรายเกี่ยวกับระบบนิเวศใน ท้องถิ่น	1. POWERPOINT 2. เอกสารประกอบการ อบรม 3. OVER HEAD 4. PROJECTOR 5. แผ่นใส 6. ปากกาเมจิก	การสังเกต	

	แผนการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ	หน่วยที่ 1
	ชื่อหน่วย : แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ชั่วโมงรวม 6
	เรื่อง : การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม	จำนวนชั่วโมง 1.30

วัน /เวลา	วัตถุประสงค์	เนื้อหาสาระ	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การประเมินผล
วันที่ 1 13.00– 14.30 น.	<p>1.บอกนโยบายหลักและแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ</p> <p>2.เข้าใจและสามารถระบุบทบาทของชุมชนในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวของท้องถิ่น</p> <p>3. ปรับวิธีคิดผู้เข้าอบรมให้เห็นความสำคัญของกระบวนการชุมชนมีส่วนร่วม</p> <p>4. ตระหนักในคุณค่าของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม</p>	<p>1. นโยบายหลักและแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ</p> <p>1.1 บทบาทของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการจัดการท่องเที่ยว</p> <p>1.2 การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม</p>	<p>1. การถ่ายทอดโดยการบรรยายเนื้อหา นโยบายหลักและแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ</p> <p>2. การอภิปรายเกี่ยวกับระบบนิเวศในท้องถิ่นที่มีผลต่อการจัดการท่องเที่ยว</p> <p>3. บรรยายกระบวนการชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว</p> <p>4. อภิปรายความสำคัญของการท่องเที่ยวที่มีผลดีและผลเสียต่อชุมชน</p> <p>5. สรุปและร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นและซักถามร่วมกัน</p>	<p>1. POWERPOINT</p> <p>2. เอกสารประกอบการอบรม</p>	การสังเกต

	แผนการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ	หน่วยที่ 1
	ชื่อหน่วย : แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	ชั่วโมงรวม 6
	เรื่อง : แผนที่ความคิดของท้องถิ่น	จำนวนชั่วโมง 1.30

วัน/เวลา	วัตถุประสงค์	เนื้อหาสาระ	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การประเมินผล
14.30 – 16.30	1. ใฝ่สร้างสรรค์ความคิดของทุกคนโดยการบันทึกความคิดที่หลากหลาย ให้เป็นจินตภาพ 2. ระดมความคิดอย่างมีส่วนร่วม 3. สามารถกำหนดบทบาทของตนเองให้เหมาะสมกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลก	แผนที่ความคิดของท้องถิ่น เพื่อการจัดการท่องเที่ยว มีประเด็นหลักกำหนดได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - ปัญหาและแนวทางแก้ไข - หน่วยงานและบทบาทที่เกี่ยวข้อง - ชนิดของแหล่งท่องเที่ยว - กิจกรรมการท่องเที่ยว - เส้นทางท่องเที่ยว ตัวอย่างผังมโนทัศน์ความคิด (Mind Map) 	1. แบ่งกลุ่มผู้เข้าอบรมออกเป็น 3 กลุ่ม แจกอุปกรณ์ที่จัดให้และ แจกใบงาน 2. ผู้เข้าอบรมแต่ละกลุ่มทำผังมโนทัศน์ความคิด (Mind Map) โดยเขียนข้อความว่า “ท่องเที่ยวโดยชุมชนบริบทปทุมธานี” 3. วิทยากรตั้งประเด็นว่า ให้ผู้เข้าอบรมทำเส้นทางท่องเที่ยวของปทุมธานี ให้เวลากลุ่มละ 0.30 ชั่วโมง 4. แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนอธิบายข้อเสนอของกลุ่ม ๆ ละ 5 นาที 6. วิทยากรสรุปประเด็นความเห็นร่วมความเห็นเหมือนกัน เป็น common idea ความเห็นต่างกันเป็น promising idea	1. กระดาษรูลูฟ 2. กระดาษกาวย่น 3. ปากกามจิก น้ำเงิน, แดง, ดำ 4. บอร์ด 5. ใบงาน/ฝึกปฏิบัติ 6. ผังสรุปประเด็น	แบบประเมินการผังมโนทัศน์ความคิด (Mind Map)

	แผนการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ	หน่วยที่ 2
	ชื่อหน่วย : การนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จมุมมองรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TQA)	ชั่วโมงรวม 2
	เรื่อง : การนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จมุมมองรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TQA)	จำนวนชั่วโมง 2

วัน /เวลา	วัตถุประสงค์	เนื้อหาสาระ	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การประเมินผล
วันที่ 3 10.45 -12.00 น.	1. บอกความหมาย ความสำคัญ และที่มาของการนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จมุมมองรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TQA) 2.อธิบายองค์ประกอบของรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TQA) 3. ตระหนักคุณค่าของการสร้างความสำเร็จให้แก่ท้องถิ่น 4. มีความคิดเชิงประยุกต์ในการใช้กลยุทธ์เพื่อจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลและความต้องการของท้องถิ่น	การนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จมุมมองรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TQA) 1. ความหมายและความเป็นมา 2. บทบาทสำคัญของรางวัลคุณภาพแห่งชาติ 3. ค่านิยมหลักและแนวคิด 4. ระบบการบริหารจัดการที่เป็นเลิศ 5. วงจรการเรียนรู้ 6. ระดับความแข็งแกร่งขององค์กร	1. ถ่ายทอดเนื้อหาและแนะนำแหล่งข้อมูลโดยการบรรยายประกอบการวิเคราะห์และอภิปรายเรื่อง การนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จมุมมองรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TQA) 2. อภิปราย ประเด็น “ แนวทางการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อนำชุมชนไปสู่ความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ” 3. สรุปและซักถามประเด็นข้อสงสัย	1. POWERPOINT 2. เอกสารประกอบการอบรม 3. OVER HEAD 4. PROJECTOR 5. แผ่นใส 6. ปากกามาจิก	แบบประเมินพฤติกรรม

	แผนการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ		หน่วยที่ 3
	ชื่อหน่วย : แนวคิดพื้นฐานของการวางแผนกลยุทธ์		ชั่วโมงรวม 5
	เรื่อง : การวางแผนกลยุทธ์		จำนวนชั่วโมง 3.30

วัน /เวลา	วัตถุประสงค์	เนื้อหาสาระ	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การประเมินผล
วันที่ 2 08.30-10.30 น.	1. บอกความหมาย ความสำคัญ และที่มาของการวางแผนกลยุทธ์ 2. สามารถอธิบายถึงความจำเป็นในการวางแผนกลยุทธ์ 3. อธิบายระดับของแผนกลยุทธ์ 4. วิเคราะห์กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ในชุมชนเพื่อการวางแผนการจัดการท่องเที่ยว	แนวคิดพื้นฐานของการวางแผนกลยุทธ์ 1. ความจำเป็นของการวางแผนกลยุทธ์ 2. ระดับของการวางแผนกลยุทธ์ 3. การกำหนดแนวทาง และวิธีการวางแผนกลยุทธ์ 4. กระบวนการจัดการกลยุทธ์	1. ถ่ายทอดเนื้อหาและแนะนำแหล่ง ข้อมูล โดยการบรรยาย 2. การซักถามและอภิปราย แนวคิดพื้นฐานของการวางแผนกลยุทธ์ 3. ขึ้นสรุปบทเรียน โดยวิทยากรและผู้รับการอบรมช่วยกันสรุปบทเรียน	1. POWERPOINT 2. เอกสารประกอบการอบรม 3. OVER HEAD 4. PROJECTOR 5. แผ่นใส 6. ปากกาเมจิก	แบบประเมินพฤติกรรม
10.30-12.00 น.	1. สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ภายในและภายนอกของชุมชนได้ 2. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น	การวิเคราะห์สถานภาพหน่วยงาน - จุดอ่อน - จุดแข็ง - โอกาส - อุปสรรค	1. วิทยากรถ่ายทอดเนื้อหาโดยการบรรยายเนื้อหาประกอบกรณีศึกษา 2. ซักถามและอภิปรายการวิเคราะห์สถานภาพของหน่วยงาน 3. แบ่งกลุ่มตามเส้นทางท่องเที่ยว วิเคราะห์สถานการณ์ภายในและภายนอกของชุมชน		

	แผนการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ	หน่วยที่ 3
	ชื่อหน่วย : แนวคิดพื้นฐานของการวางแผนกลยุทธ์	ชั่วโมงรวม 5
	เรื่อง : รวมพลังร่วมคิด SWOT	จำนวนชั่วโมง 1.30

วัน /เวลา	วัตถุประสงค์	เนื้อหาสาระ	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การประเมินผล												
13.00 -14.30 น.	1. มีสามารถในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กรได้	<p>รวมพลังร่วมคิด SWOT มีประเด็นหลักกำหนดได้แก่</p> <p>การวิเคราะห์สถานภาพของท่องเที่ยวชุมชน ด้าน</p> <ul style="list-style-type: none"> - จุดอ่อน - จุดแข็ง - โอกาส - อุปสรรค <p>ตัวอย่างแผนผัง diagrammatic</p> <table border="1" style="margin-left: 20px;"> <tr> <td style="text-align: center;">ภายใน</td> <td style="text-align: center;">จุดแข็ง</td> <td style="text-align: center;">จุดอ่อน</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">ภายนอก</td> <td style="background-color: #ffffcc;"></td> <td style="background-color: #ffffcc;"></td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">โอกาส</td> <td style="background-color: #ffffcc;"></td> <td style="background-color: #ffffcc;"></td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">ข้อจำกัด</td> <td style="background-color: #ffffcc;"></td> <td style="background-color: #ffffcc;"></td> </tr> </table>	ภายใน	จุดแข็ง	จุดอ่อน	ภายนอก			โอกาส			ข้อจำกัด			<ol style="list-style-type: none"> 1. แบ่งกลุ่มผู้อบรมเป็น 5 กลุ่มตามภูมิภาคท้องถิ่น 2. ผู้อบรมแต่ละกลุ่มทำแผนผัง (diagrammatic) โดยเขียนข้อความตามประเด็นที่กำหนด 3. วิทยากรตั้งประเด็น “การวิเคราะห์สถานภาพของท่องเที่ยวชุมชน ” ชี้แจงประเด็นหลักกำหนดให้แสดงความคิดเห็น 4. ให้ผู้เข้าอบรมแสดงความคิดเห็นในแต่ละกลุ่มแล้วเขียนข้อความลงในกระดาษ ให้เวลากลุ่มละ 1 ชั่วโมง 5. แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนอธิบายข้อเสนอของกลุ่ม ๆ ละ 5 นาที 6. วิทยากรสรุปประเด็นความเห็นและอภิปรายร่วมกัน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. กระดาษบรูฟ 2. กระดาษกาว 3. ปากกาสีน้ำเงิน, แดง, ดำ 4. บอร์ด 5. ใบงาน/ฝึกปฏิบัติ 6. แบบแผนผัง (diagrammatic) 	<p>แบบประเมินการฝึกปฏิบัติ</p> <p>“การวิเคราะห์สถานภาพของท่องเที่ยวชุมชน ”</p>
ภายใน	จุดแข็ง	จุดอ่อน															
ภายนอก																	
โอกาส																	
ข้อจำกัด																	

	แผนการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ	หน่วยที่ 4
	ชื่อหน่วย : การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ	ชั่วโมงรวม 2
	เรื่อง : การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ	จำนวนชั่วโมง 2

วัน/เวลา	วัตถุประสงค์	เนื้อหาสาระ	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การประเมินผล
วันที่ 2 14.30 – 16.30 น..	<ol style="list-style-type: none"> 1. สามารถอธิบายหลักการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ 2. สามารถออกแบบการกำหนดเป้าประสงค์ร่วม 3. สามารถ เขียนแผนกลยุทธ์เพื่อจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาท้องถิ่น 4. ตระหนักความสำคัญของการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ 	<p>การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ มีวิธีการดังนี้</p> <p>การกำหนดเป้าประสงค์ร่วม</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) 2. การกำหนดภารกิจ (Mission) 3. การกำหนดวัตถุประสงค์หลัก (Goals) <p>การกำหนดกลยุทธ์</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การวิเคราะห์ และเลือกกลยุทธ์ 2. การกำหนดแผนงาน / โครงการ 3. การร่างผังความสัมพันธ์ของแผนงาน / โครงการ 4. สรุปการกำหนดแผนงาน / โครงการ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. แบ่งกลุ่มผู้อบรมเป็น 4 กลุ่มตามภูมิภาคท้องถิ่น 2. การอภิปรายปัญหาการเขียนโครงการเพื่อการพัฒนาของชุมชน 3 ถ่ายทอดเนื้อหา โดยการบรรยายประกอบการอภิปราย เรื่องการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ 4. มอบหมายงานให้แต่ละกลุ่มอภิปรายประเด็น “ การกำหนดเป้าประสงค์ร่วมและกลยุทธ์เพื่อจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องถิ่น ” 5. การตรวจสอบผลงานของกลุ่มด้วยการนำเสนอที่ละกลุ่มและอภิปรายร่วมกัน โดยวิทยากรให้คำแนะนำที่ถูกต้อง 6. สรุปบทและอภิปรายกลุ่ม โดยวิทยากรและผู้อบรมช่วยกัน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. POWERPOINT 2. เอกสารประกอบการอบรม 3. OVER HEAD 4. PROJECTOR 5. แผ่นใส 6. ปากกामะจิก 7. ใบงานการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ 8. ตัวอย่างการกลยุทธ์ต่างจังหวัด 	<p>แบบประเมินการฝึกปฏิบัติ</p> <p>“การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ”</p>

	แผนการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ	หน่วยที่ 5
	ชื่อหน่วย : การติดตามประเมินผล	ชั่วโมงรวม 2
	เรื่อง : การติดตามประเมินผล	จำนวนชั่วโมง 2

วัน/เวลา	วัตถุประสงค์	เนื้อหาสาระ	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การประเมินผล
วันที่ 3 08.30 - 10.30 น	1. บอกการติดตามประเมินผล การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ 2. สามารถออกแบบการติดตาม ประเมินผล 3. สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ในท้องถิ่นได้ 4. ความสามารถในการกำหนด บทบาทของตนเองให้เหมาะสม กับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง ของโลก 5. เกิดความรักและตระหนักใน คุณค่าของการพัฒนาท้องถิ่นโดย ชุมชนมีส่วนร่วม	การติดตามประเมินผล 1. ประเภทของการติดตามประเมินผล 1.1 การจัดประเภทตามลำดับขั้นตอน การปฏิบัติตามโครงการ 1.2 การจัดประเภทตามลักษณะข้อมูล 2. เครื่องมือ และเทคนิคในการติดตาม ประเมินผล 3. การประเมินผลลัพท์การดำเนินงาน 4. ขั้นตอนการติดตามประเมินผล	1. ถ่ายทอดเนื้อหา โดยการบรรยาย เรื่อง การติดตามประเมินผลการนำกลยุทธ์ ไปสู่การปฏิบัติพร้อมกรณีศึกษา 2. ร่วมอภิปราย ประเด็น “ การสร้าง เครื่องมือประเมินการวางแผนกลยุทธ์ เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน ท้องถิ่น” 3. สรุบบทเรียนและซักถาม เนื้อหาการ อบรม	1. POWERPOINT 2. เอกสารประกอบการ อบรม 3. OVER HEAD 4. PROJECTOR 5. แผ่นใส 6. ปากกามจิก	แบบประเมินพฤติกรรม

	แผนการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ		หน่วยที่ 6
	ชื่อหน่วย : การฝึกปฏิบัติการวางแผนกลยุทธ์		ชั่วโมงรวม 18
	เรื่อง : ฝึกปฏิบัติการวางแผนกลยุทธ์ภาคสนาม		จำนวนชั่วโมง 1

วัน /เวลา	วัตถุประสงค์	เนื้อหาสาระ	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การประเมินผล
วันที่ 3 13.00 -16.30 น.	1. เข้าใจหลักการนำการวางแผนกลยุทธ์มาใช้ในการวางแผน 2. มีความสามารถในการเขียนแผนพัฒนาท้องถิ่น 3.เกิดความตระหนักในทรัพยากรธรรมชาติ	การฝึกปฏิบัติการวางแผนกลยุทธ์ ประเด็น - การวิเคราะห์สถานการณ์ภายใน ภายนอกของหน่วยงาน - การนำหลักการวางแผนกลยุทธ์ไปประยุกต์ใช้กับการจัดการท่องเที่ยวท้องถิ่น - การเขียน โครงการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ - การออกแบบการประเมินและติดตามผล	1. วิทยากรชี้แจงแนะแนวทาง การฝึกปฏิบัติการ โดยกระบวนการชุมชนมีส่วนร่วม 2. แบ่งกลุ่มตามลักษณะภูมิเขตเพื่อการท่องเที่ยวจำนวน 4 กลุ่ม 3. ซักถาม และอภิปรายประเด็นข้อสงสัย	1. ใบงาน 2. PowerPoint 3. ตัวอย่างการกลยุทธ์ต่างจังหวัด	1 แบบประเมินพฤติกรรม

	แผนการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ		หน่วยที่ 6
	ชื่อหน่วย : การฝึกปฏิบัติการวางแผนกลยุทธ์		ชั่วโมงรวม 18
	เรื่อง : ฝึกปฏิบัติการวางแผนกลยุทธ์ภาคสนาม		จำนวนชั่วโมง 3.30

วัน /เวลา	วัตถุประสงค์	เนื้อหาสาระ	กิจกรรมการเรียนรู้	แหล่งเรียนรู้	การประเมินผล
วันที่ 4 08.30 – 12.00 น.	1.มีวิสัยทัศน์ในการจัดการท่องเที่ยว 2.เกิดความรักและเห็นคุณค่าในการวางแผนเพื่อจัดการท่องเที่ยว	ทัศนศึกษานอกสถานที่	ทัศนศึกษานอกสถานที่	เลขที่ 37/2 หมู่ที่ 2 ตำบลคลองพระอุดม อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี	-

	แผนการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ	หน่วยที่ 6
	ชื่อหน่วย : การฝึกปฏิบัติการวางแผนกลยุทธ์	ชั่วโมงรวม 18
	เรื่อง : ฝึกปฏิบัติการวางแผนกลยุทธ์ภาคสนาม	จำนวนชั่วโมง 10

วัน/เวลา	วัตถุประสงค์	เนื้อหาสาระ	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การประเมินผล
การปฏิบัติภาคสนามในท้องถิ่นเป็นเวลา 2 สัปดาห์	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีความคิดเชิงประยุกต์เกี่ยวกับการใช้กลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลและความต้องการของท้องถิ่น 2. สามารถเขียนแผน กลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาท้องถิ่น 3. มีความสามารถในการสร้างทีมงานที่มีศักยภาพในการแข่งขัน 4. สามารถสร้างสรรค์ผลงานและบูรณาการงานเพื่อการจัดตั้งศูนย์ กลางการท่องเที่ยวของชุมชน 5. เกิดความรักและตระหนักในคุณค่าของการพัฒนาท้องถิ่นโดยชุมชนมีส่วนร่วม 	ฝึกการวางแผนกลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยว	<ol style="list-style-type: none"> 1. แบ่งกลุ่มผู้อบรมตามลักษณะภูมิเขตเพื่อการท่องเที่ยวจำนวน 2 กลุ่ม 2. มอบหมายงานให้แต่ละกลุ่มจัดทำแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม 3. กำหนดระยะเวลาในการลงพื้นที่ของผู้เข้าอบรมเพื่อเขียนแผนกลยุทธ์ร่วมกับชุมชนเป็นเวลา 2 สัปดาห์ 4. วิทยากรกำหนดระยะเวลาในการไปตรวจสอบผลงานของกลุ่ม 5. การนำเสนอผลงานและประเมินผลงานแต่ละกลุ่ม 6. ทำแบบทดสอบหลังการอบรม 7. มอบเกียรติบัตรและปิดการอบรม 	<ol style="list-style-type: none"> 1. POWERPOINT 2. เอกสารประกอบการอบรม 3. OVER HEAD 4. PROJECTOR 5. แผ่นใส 6. ปากกามจิก 	<ol style="list-style-type: none"> 1. แบบประเมินผลงานการเขียนแผนกลยุทธ์ 2. แบบประเมินพฤติกรรม

	แผนการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ		หน่วยที่ 6
	ชื่อหน่วย : การฝึกปฏิบัติการวางแผนกลยุทธ์		ชั่วโมงรวม 18
	เรื่อง : รายงานผลการฝึกปฏิบัติการวางแผนกลยุทธ์ภาคสนาม		จำนวนชั่วโมง 3.30

วัน/เวลา	วัตถุประสงค์	เนื้อหาสาระ	กิจกรรมการเรียนรู้	สื่อการเรียนรู้	การประเมินผล
วันที่ 5 08.30-11.30 น.	1. เพื่อให้ผู้เข้าอบรมแสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2. เพื่อก่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมโดยชุมชน 3. มีความสามารถในการสร้างทีมงานที่มีศักยภาพในการแข่งขัน 4. สามารถสร้างสรรค์ผลงานและบูรณาการงานเพื่อหาแนวทางการจัดตั้งศูนย์กลางการท่องเที่ยวของชุมชน	รายงานผลการฝึกปฏิบัติ	1. แต่ละกลุ่มนำเสนอผลการเขียนแผนกลยุทธ์เพื่อจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม 2. วิทยากรและผู้เข้ารับการอบรมร่วมอภิปรายแสดงความคิดเห็น 3. ทดสอบหลังการอบรม	1. POWERPOINT 2. เอกสารประกอบการอบรม 3. OVER HEAD 4. PROJECTOR 5. แผ่นใส 6. ปากกาเมจิก	1. แบบประเมินหลังการอบรม 2. แบบประเมินพฤติกรรม
11.30 – 12.00น.	-	ปิดการอบรม	1. วิทยากร แจกเกียรติบัตรการเข้าร่วมการอบรม 2. วิทยากรกล่าวปิดการอบรม	-	-

ศูนย์วิทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.4 การติดตามประเมินการคงอยู่ของความรู้ของผู้เข้าอบรม

4.4.1 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เข้ารับการอบรมทั้ง 20 คน เสนอแนะโดยขอฝึกปฏิบัติภาคสนามโดยแบ่งสมาชิกออกเป็น 2 กลุ่มตามสภาพภูมิประเทศ คือ

กลุ่มปทุมธานีฝั่งตะวันออก ประกอบด้วย สมาชิกที่อยู่ในพื้นที่อำเภอชัยบุรี อำเภอลำลูกกา อำเภอหนองเสือ อำเภอลองหลวง มีสมาชิก 12 คน คุณรันทม แหสมุท เป็นประธานกลุ่ม

กลุ่มปทุมธานีฝั่งตะวันตก ประกอบด้วย สมาชิกที่อยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอสามโคก อำเภอลาดหลุมแก้ว มีสมาชิก 8 คน คุณสมหมาย เกสทอง เป็นประธานกลุ่ม

4.4.2 การออกติดตามดูการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวางแผนกลยุทธ์ ของ 2 กลุ่ม พบว่า สมาชิกทั้ง 2 กลุ่มให้ความร่วมมือในการประชุมในท้องถิ่นเพื่อปรึกษาหารือ และร่วมวางแผนกลยุทธ์ตามที่กลุ่มรับผิดชอบ ผู้วิจัยได้ติดตามไปดูการประชุมกลุ่ม เพื่อประเมินสมรรถนะดังนี้

กลุ่มปทุมธานีฝั่งตะวันออก ตกลงประชุมกันในวันที่ 19 สิงหาคม 2551 ที่ วัดพีชอุดม โดยพระอธิการสมบุรณ์ สิริบุญโญ เจ้าอาวาสอนุเคราะห์ให้ห้องประชุมของวัดเป็นที่ประชุมวางแผน มีสมาชิกของกลุ่มไปร่วมครบ 12 คน แต่บางท่านไม่สามารถอยู่ได้ตลอดทั้งวัน ผลการวางแผนเป็นรายงานนำเสนอให้วิทยากรประเมิน

กลุ่มปทุมธานีฝั่งตะวันตก ตกลงประชุมกันในวันที่ 21 สิงหาคม 2551 ที่ หมู่ที่ 6 บ้านคลองเจ้าเมือง ตำบลคลองพระอุดม อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี มีสมาชิกของกลุ่มไปร่วมครบ 8 คน แต่บางคนไม่สามารถอยู่ได้ตลอดการประชุม ผลการวางแผนเป็นรายงานนำเสนอ(ภาคผนวก)ให้วิทยากรประเมิน

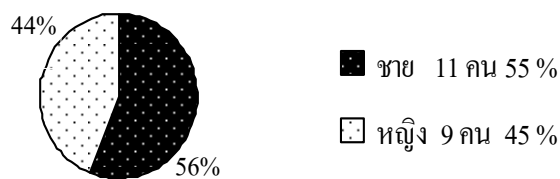
ขณะที่มีการประชุมวางแผนกลยุทธ์ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมการให้ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างแต่ละคนเพื่อประเมินสมรรถนะรายบุคคล

4.5 การนำเสนอผลงาน โดยดำเนินการดังนี้

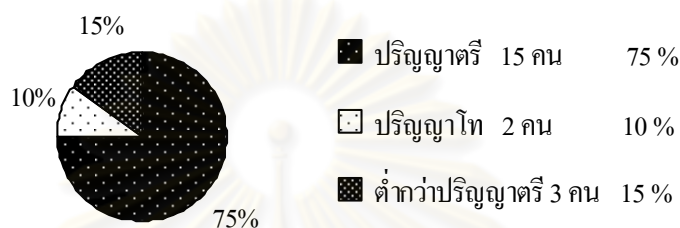
4.5.1 ผู้เข้ารับการอบรมนำเสนอรายงานการวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้ง 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 คือ กลุ่มปทุมธานีฝั่งตะวันออก มีสมาชิกจำนวน 12 คน ผู้นำเสนอรายงานคือ นางสาวศิริจรยา พึ่งยนต์ และกลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มปทุมธานีฝั่งตะวันตก มีสมาชิกจำนวน 8 คน ผู้นำเสนอรายงานคือ คุณสมหมาย เกสทอง และคุณวิไล ทรัพย์ใหญ่ ในวันที่ 25 สิงหาคม 2551 เวลา 08.30 – 12.00 น. โดยมีคณะวิทยากรเข้าร่วมให้คำแนะนำ และ วิทยากรประเมินผลงานจากแบบประเมินผลการเขียนกลยุทธ์จำนวน 5 คน

ผลการวิเคราะห์การประเมินผลการเขียนแผนกลยุทธ์ มีผู้ประเมินผล 5 คน ประเมินผลคนละ 2 กลุ่ม มีผลการประเมินการเขียนการวางแผนกลยุทธ์ ดังต่อไปนี้

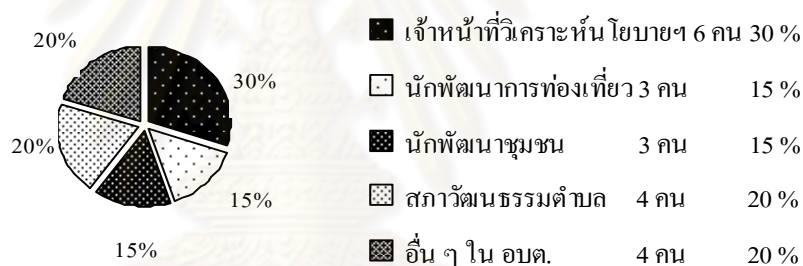
แผนภูมิ 4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้ารับการอบรม

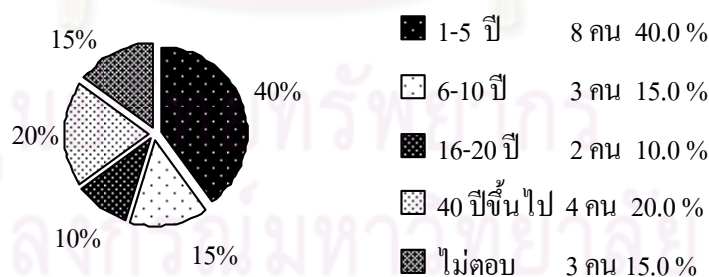
แผนภูมิ 4.4 ผลการวิเคราะห์สถานภาพทางวุฒิการศึกษาของผู้เข้ารับการอบรม

แผนภูมิ 4.5 ผลการวิเคราะห์ตำแหน่งงานของผู้เข้ารับการอบรม

แผนภูมิ 4.6 ผลการวิเคราะห์ประสบการณ์การทำงานของผู้เข้ารับการอบรม

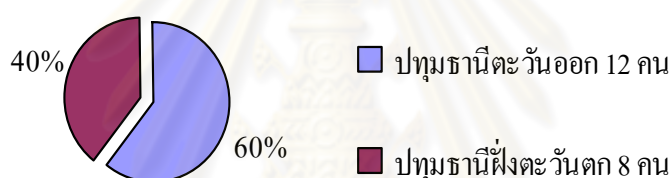
จากแผนภูมิพบว่า ผู้เข้าฝึกอบรมจำนวน 20 คน เป็นเพศชายจำนวน 11 คน และเพศหญิงจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 55.0 และ 45.0 ตามลำดับ ผู้เข้าฝึกอบรมส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาในระดับปริญญาตรีจำนวน 15 คน และปริญญาโทจำนวน 2 คน และต่ำกว่าปริญญาตรี 3 คน คิดเป็นร้อยละ 75.0, 10.0 และ 15.0 ตามลำดับ ผู้เข้าฝึกอบรมส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนจำนวน 6 คน (ร้อยละ 30.0) ตำแหน่งนักพัฒนาการท่องเที่ยวจำนวน 3 คน (ร้อยละ 15.0)

นักพัฒนาชุมชนจำนวน 3 คน (ร้อยละ 15.0) สภาวัฒนธรรมตำบล จำนวน 4 คน (ร้อยละ 20.0) อื่น ๆ ใน อบต. ได้แก่ นายกอบต. 1 คน รองนายกอบต. 1 คน เลขากอบต. 1 คน และสันตนาการ 1 คน รวม จำนวน 4 คน (ร้อยละ 20.0) ในส่วนของประสบการณ์การทำงาน ผู้เข้าฝึกอบรมมีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 1-5 ปีมากที่สุด จำนวน 8 คน และมีประสบการณ์การทำงาน 40 ปีขึ้นไปจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0 และ 20.0 ตามลำดับ

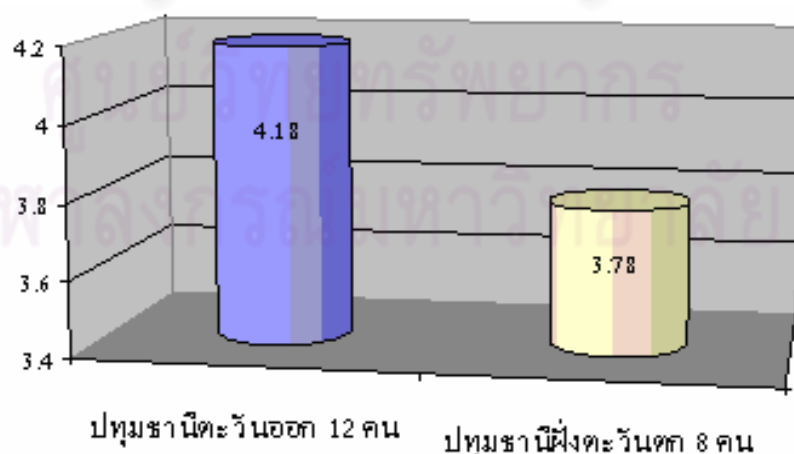
ผู้เข้ารับการอบรมนำเสนอรายงานการวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้ง 2 กลุ่ม ในวันที่ 25 สิงหาคม 2551 เวลา 08.30 – 12.00 น. โดยมีคณะวิทยากรเข้าร่วมให้คำแนะนำ และ วิทยากรประเมินผลงานจากแบบประเมินผลการเขียนกลยุทธ์จำนวน 5 คน ผลการวิเคราะห์การประเมินผลประสิทธิภาพ การวางแผนกลยุทธ์ มีดังต่อไปนี้

แผนภูมิ 4.7 ผลการวิเคราะห์การเขียนแผนกลยุทธ์ของผู้เข้าฝึกอบรม

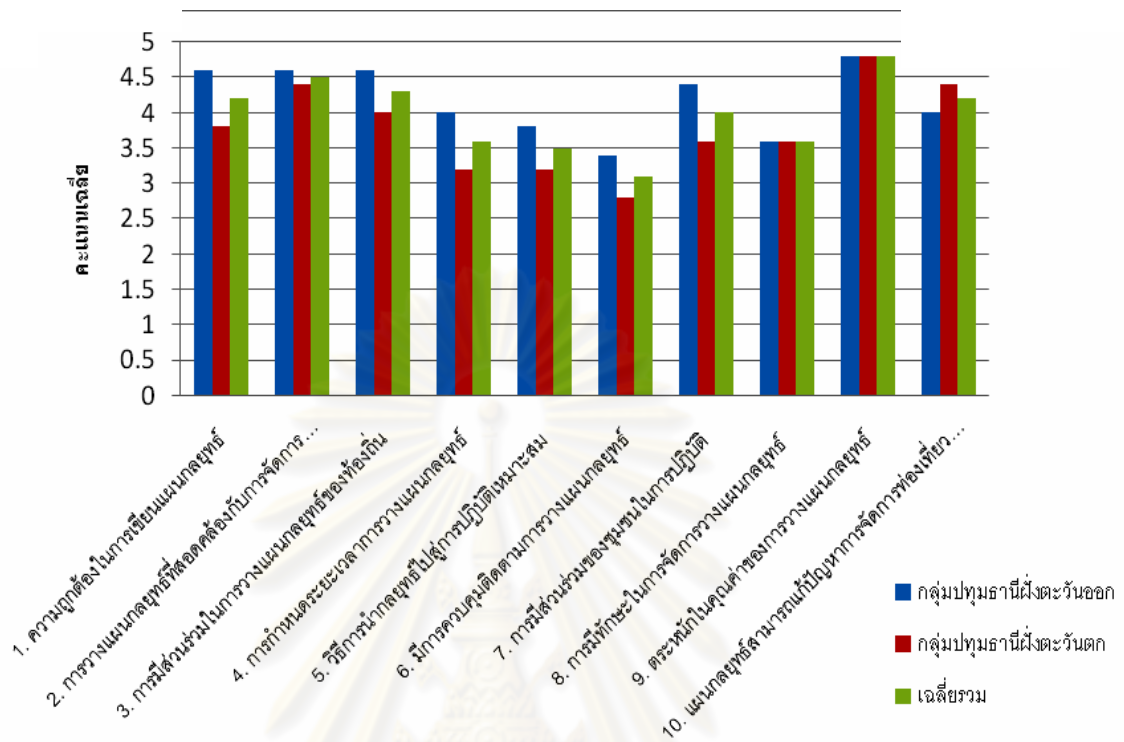
จากแผนภูมิ 4.7 ผลการวิเคราะห์ผลงานของผู้เข้าอบรมการวางแผนกลยุทธ์กลุ่มปทุมธานี ฝั่งตะวันออก มีสมาชิกจำนวน 12 คน กลุ่มปทุมธานีฝั่งตะวันตก มีสมาชิกจำนวน 8 คน

แผนภูมิที่ 4.8 ผลคะแนนการเขียนแผนกลยุทธ์ของผู้เข้าฝึกอบรม 2 กลุ่ม

จากแผนภูมิที่ 4.8 แสดงให้เห็นว่า กลุ่มปทุมธานีฝั่งตะวันออก มีผลการประเมินการเขียนแผนกลยุทธ์มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่า กลุ่มปทุมธานีฝั่งตะวันตก คือ กลุ่มปทุมธานีฝั่งตะวันออก ($\bar{X} = 4.18$) และกลุ่มปทุมธานีฝั่งตะวันตก ($\bar{X} = 3.78$) โดยอยู่ในระดับดีทั้งสองกลุ่ม

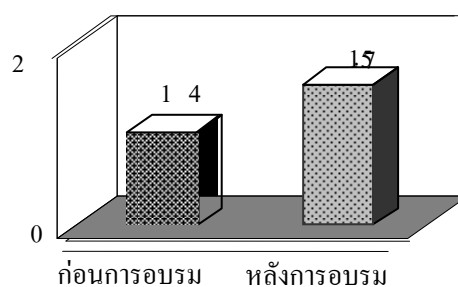
แผนภูมิที่ 4.9 ผลการวิเคราะห์การเขียนแผนกลยุทธ์ของผู้เข้ารับการอบรม

แผนภูมิที่ 4.9 พบว่า ผลการเขียนแผนกลยุทธ์ของผู้เข้ารับการอบรมด้านการตระหนักในคุณค่าของการวางแผน กลยุทธ์มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) อยู่ในระดับดีมาก รองลงมาคือ การวางแผนกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับการจัดการท้องถิ่นเชิงนิเวศ ($\bar{X} = 4.50$) อยู่ในระดับดี และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ มีการควบคุมติดตามการวางแผนกลยุทธ์ ($\bar{X} = 3.100$) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

4.5.2 ผู้เข้ารับการอบรมทดสอบหลังการทดลอง (Posttest) โดยใช้แบบประเมินผลชุดเดียว กับก่อนการอบรม และให้ประเมินผลการจัดการอบรมเพื่อ นำไป ใช้ปรับปรุงแก้ไขโครงสร้างหลักสูตรต่อไป ผลการวิเคราะห์การประเมินความรู้ ทักษะและทัศนคติ ต่อการพัฒนาตนเองและท้องถิ่นของผู้รับการอบรม ก่อนการอบรมและหลังการอบรม นำเสนอผลได้ดังนี้

แผนภูมิ 4.10 ผลการวิเคราะห์การทดสอบความรู้ก่อน หลังการอบรม (n=20)

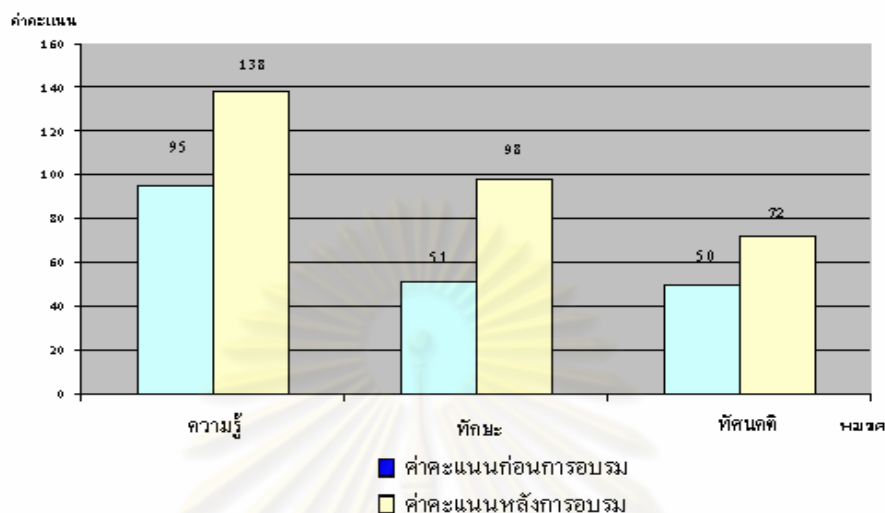
ผลการวิเคราะห์พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนรับการอบรมเท่ากับ 10.40 และหลังรับการอบรมเท่ากับ 15.70 ดังนั้นผู้รับการอบรมมีคะแนนความรู้ ทักษะและทัศนคติต่อการพัฒนาตนเองและท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นหลังจากรับการอบรม โดยมีคะแนนรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 4.18 คะแนนการทดสอบก่อนและหลังการอบรมของผู้รับการอบรม (n=20)

คนที่	คะแนนก่อนอบรม	คะแนนหลังอบรม
1	9.00	20.00
2	19.00	20.00
3	10.00	9.00
4	11.00	15.00
5	12.00	15.00
6	9.00	16.00
7	6.00	15.00
8	11.00	19.00
9	8.00	17.00
10	11.00	16.00
11	7.00	15.00
12	12.00	15.00
13	12.00	18.00
14	16.00	17.00
15	11.00	16.00
16	12.00	15.00
17	7.00	14.00
18	9.00	14.00
19	8.00	15.00
20	8.00	13.00
คะแนนเฉลี่ย	10.40	15.70

จากตารางที่ 4.18 พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนรับการอบรมเท่ากับ 10.40 และหลังรับการอบรมเท่ากับ 15.70 ดังนั้นผู้รับการอบรมมีคะแนนความรู้ ทักษะและทัศนคติต่อการพัฒนาตนเองและท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นหลังจากรับการอบรม

แผนภูมิ 4.11 คะแนนหมวดความรู้ ทักษะ และทัศนคติ ระหว่างก่อน และหลังการอบรมของ ผู้เข้ารับการอบรม

ผลการวิเคราะห์คะแนนแต่ละวัตถุประสงค์ พบว่า ผู้รับการอบรมมีค่าคะแนนในแต่ละ วัตถุประสงค์ด้านความรู้ ทักษะและทัศนคติเพิ่มมากขึ้นหลังจากเข้ารับการอบรมหลัง

4.6 การปิดการอบรม ดำเนินการดังนี้

4.6.1 ประธานมอบเกียรติบัตรและกล่าวปิดการอบรม

4.6.2 ผู้วิจัยประเมินสมรรถนะครั้งที่ 3 ของ กลุ่มตัวอย่าง การประเมินครั้งที่ 1 ขณะที่มีการปฏิบัติการในห้องเรียน ครั้งที่ 2 ขณะที่ กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติการภาคสนามในชุมชน และ ครั้งที่ 3 เป็นการนำเสนอผลงานของกลุ่มร่วมกัน การประเมินความสามารถของผู้เข้ารับการอบรม เพื่อศึกษาการนำหลักสูตรอบรมมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เข้ารับการอบรมได้ใน ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของผู้เข้ารับการอบรม ได้ผลการ วิเคราะห์เป็น คะแนนเฉลี่ยของการประเมินผลสมรรถนะ ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.19 ผลการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยของการประเมินสมรรถนะผู้เข้าฝึกอบรม

การประเมินติดตามผล จิตสมรรถนะ	ครั้งที่ 1		ครั้งที่ 2		ครั้งที่ 3		เฉลี่ย	เฉลี่ย
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D
ด้านการใช้ความคิดและการเห็นคุณค่า								
1. มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดทำ แผนงาน	2.10	0.85	3.00	0.73	3.15	0.67	2.75	0.67
2. มีทักษะการแก้ไขปัญหาและการตัดสินใจ	2.30	0.92	3.15	1.14	3.20	1.15	2.88	1.03
3. มีความคิดเชิงระบบที่สามารถมองเห็น ภาพรวมและกำหนดกลยุทธ์ของหน่วยงานได้	2.30	0.92	3.10	1.02	3.35	1.04	2.92	0.92
4. มีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมคิดร่วม ปฏิบัติการ	3.10	1.25	3.35	1.57	3.40	1.60	3.28	1.44
5. มีความชื่นชมยินดีให้การสนับสนุนการพัฒนา ท้องถิ่น	3.65	1.35	3.70	1.45	3.75	1.48	3.70	1.41
รวม	2.69	1.06	3.26	1.18	3.37	1.19	3.11	1.14
ด้านการปฏิบัติงาน								
6. ความรอบรู้ในงานสามารถประยุกต์ได้อย่าง เหมาะสม	2.05	0.76	2.65	0.88	2.80	0.95	2.50	0.78
7. สามารถนำความรู้ด้านการวางแผนกลยุทธ์มา ใช้เพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มขีด ความสามารถ	2.15	0.93	2.85	1.09	2.90	1.07	2.63	0.95
8. สามารถแสดงความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ ของตนเอง	3.30	1.38	3.45	1.50	3.50	1.54	3.42	1.44
9. สามารถเขียนแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการ ท่องเที่ยวได้	1.30	0.66	2.40	1.05	2.65	1.14	2.12	0.87
10. สามารถร่วมปฏิบัติการตั้งแต่ต้นจนติดตาม ผล	3.95	1.47	3.80	1.58	3.85	1.66	3.87	1.51
รวม	2.55	1.04	3.03	1.22	3.14	1.27	2.91	1.18

การประเมินติดตามผล จิตสมรรถนะ	ครั้งที่ 1		ครั้งที่ 2		ครั้งที่ 3		เฉลี่ย	เฉลี่ย
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D
ด้านการสร้างสัมพันธภาพ								
11. ดำเนินการประสานงานด้วยความเต็มใจและ เข้าใจความต้องการ รวมถึงติดตามให้บริการ เสมือนเป็นธุระของตัวเอง	2.95	0.94	3.30	1.42	3.40	1.50	3.22	1.25
12. ความสามารถสื่อสารเรื่องงานในหน้าที่ หรือ ภารกิจของหน่วยงาน การชี้แจงชักจูง โน้มน้าวให้ ผู้อื่นเข้าใจและเห็นคล้อยตามได้โดยคำนึงถึง ผลประโยชน์ของหน่วยงาน	2.60	1.31	3.00	1.38	3.05	1.43	2.88	1.33
13. ความสามารถในการทำงานเป็นทีมและประสานงาน สร้างสัมพันธภาพอันดีให้เป็น อันหนึ่งอันเดียวกัน ในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย	3.10	1.37	3.20	1.44	3.25	1.45	3.18	1.41
14. การปฏิบัติตนด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต โปร่ง ใส เป็นธรรม มีจิตสำนึกและจริยธรรมเที่ยงตรง	3.20	1.15	3.25	1.16	3.25	1.16	3.23	1.16
15. ความมุ่งมั่นทำงานให้เกิดผลสำเร็จ บรรลุ เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพของงาน	3.40	1.47	3.55	1.50	3.65	1.57	3.53	1.48
รวม	3.05	1.25	3.26	1.38	3.32	1.42	3.21	1.35
รวมเฉลี่ยทั้งหมด	2.76	1.12	3.18	1.26	3.28	1.29	3.07	1.18

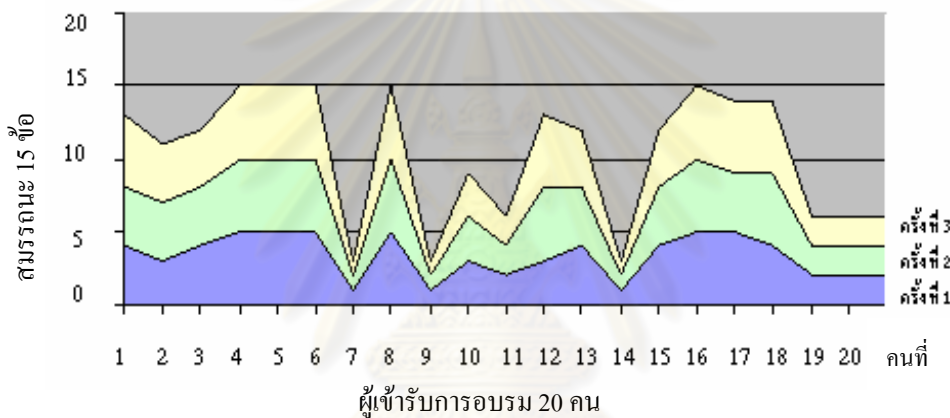
จากตารางที่ 4.19 พบว่า การประเมินผลผู้เข้าฝึกอบรม หลักสูตร การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชิงนิเวศ อย่างต่อเนื่อง โดยมีคะแนนต่ำสุดในครั้งแรกระหว่างการอบรม คือ ครั้งที่ 1 ($\bar{X} = 2.76$) ครั้งที่ 2 หลังอบรมแล้ว 1 สัปดาห์ มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ($\bar{X} = 3.18$) และครั้งที่ 3 หลังอบรมแล้ว 2 สัปดาห์ มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.28$) ซึ่งทั้งสามครั้งอยู่ในระดับพอใช้

โดยเมื่อพิจารณาในแต่ละด้านของการประเมินผลสมรรถนะ คือ ด้านการใช้ความคิดและการเห็นคุณค่า พบว่า ผู้ประเมินมีความชื่นชมยินดีให้การสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.70$) อยู่ในระดับดี รองลงมาคือ มีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมคิดร่วมปฏิบัติการ ($\bar{X} = 3.28$) อยู่ในระดับพอใช้ ตามลำดับ

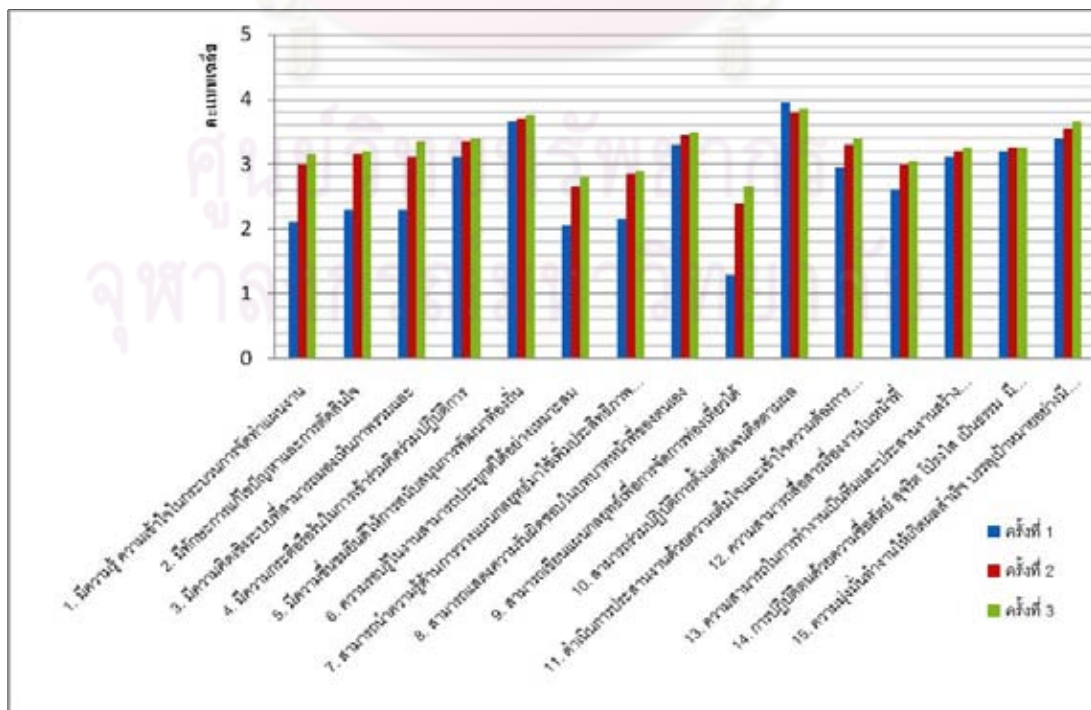
ด้านการปฏิบัติงาน พบว่า การสามารถร่วมปฏิบัติการตั้งแต่ต้นจนติดตามผล มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.87$) อยู่ในระดับดี รองลงมาคือ การสามารถแสดงความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ($\bar{X} = 3.42$) อยู่ในระดับพอใช้ ตามลำดับ

ในด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพ พบว่า ความมุ่งมั่นทำงานให้เกิดผลสำเร็จ บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพของงานมากที่สุด ($\bar{X} = 3.53$) อยู่ในระดับดี รองลงมาคือ การปฏิบัติตน ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใส เป็นธรรม มีจิตสำนึกและจริยธรรมเที่ยงตรง ($\bar{X} = 3.23$) อยู่ในระดับพอใช้ ตามลำดับ และจากทั้งสามด้าน ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ สามารถเขียนแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวได้ ($\bar{X} = 2.12$) อยู่ในระดับควรปรับปรุง

แผนภูมิที่ 4.12 ผลการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยของการประเมินสมรรถนะผู้เข้าฝึกอบรม 3 ครั้ง

แผนภูมิที่ 4.13 ผลการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยของการประเมินผลสมรรถนะผู้เข้าฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 5 ผลวิเคราะห์การประเมินผลหลักสูตรและการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรจากผลสัมฤทธิ์จากการใช้ทดลองหลักสูตรที่ดำเนินในขั้นที่ 4 มีผลการวิเคราะห์ 2 ลักษณะ คือ

5.1 กลุ่มตัวอย่างประเมินการดำเนินการจัดอบรม การวางแผนกลยุทธ์

ตารางที่ 4.20 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้รับการอบรมเกี่ยวกับการดำเนินการจัดอบรม (n 20)

รายการ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ
1. หลักสูตรอบรมมีประโยชน์ต่อผู้นำท้องถิ่น	4.75	0.550	มากที่สุด
2. วิธีการจัดการอบรมมีความเหมาะสม	4.30	0.571	มากที่สุด
3. เนื้อหาสาระการอบรมมีความเหมาะสม	4.25	0.444	มากที่สุด
4. เอกสารประกอบการอบรมมีประโยชน์	4.40	0.681	มากที่สุด
5. วิทยากรมีความเหมาะสม	4.30	0.571	มากที่สุด
6. กิจกรรมฝึกปฏิบัติที่น่าสนใจเหมาะสม	3.95	0.510	มาก
7. สื่อและอุปกรณ์ในการอบรมมีความเหมาะสม	4.15	0.671	มาก
8. ระยะเวลาในการอบรมเหมาะสม	3.55	0.605	มาก
9. แบบทดสอบทำให้เกิดความเข้าใจในการอบรมมากขึ้น	3.95	0.605	มาก
10. รูปแบบวิธีการประเมินผลการอบรมมีความเหมาะสม	4.25	0.639	มากที่สุด
รวม	4.19	0.333	มาก

จากตารางที่ 4.20 พบว่าโดยภาพรวม ความคิดเห็นของผู้รับการอบรมเห็นด้วยกับการจัดอบรมหลักสูตรการวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับผู้นำท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.13$) โดยที่ผู้รับการอบรมมีความคิดเห็นว่าหลักสูตรอบรมมีประโยชน์ต่อผู้นำท้องถิ่นมากที่สุด เห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.7$) รองลงมาคือ เอกสารประกอบการอบรมมีประโยชน์ เห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.40$) วิธีการจัดการอบรมมีความเหมาะสม เห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.30$) วิทยากรมีความเหมาะสม เห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.30$) เนื้อหาสาระการอบรมมีความเหมาะสม เห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.25$) รูปแบบวิธีการประเมินผลการอบรมมีความเหมาะสม เห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.25$) สื่อและอุปกรณ์ในการอบรมมีความเหมาะสม เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.15$) กิจกรรมฝึกปฏิบัติที่น่าสนใจเหมาะสม เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.95$) แบบทดสอบทำให้เกิดความเข้าใจในการอบรมมากขึ้น เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.95$) และระยะเวลาในการอบรมเหมาะสม เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.55$) ตามลำดับ

5.2 วิทยากรประเมินผลหลักสูตรอบรมและเอกสารประกอบการอบรมโดยใช้แบบประเมินผลโครงสร้าง หลักสูตรและเอกสารประกอบการอบรม โดยนำผลจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คนที่ไม่ได้เป็นวิทยากร กับผลการประเมินจากวิทยากรจำนวน 5 คนที่ได้ใช้หลักสูตรอบรมให้แก่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาโครงสร้างหลักสูตรอบรมให้เป็นหลักสูตรฉบับที่สมบูรณ์ ผลการวิเคราะห์ นำเสนอผลการวิเคราะห์เป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ทรงคุณวุฒิ

แผนภูมิที่ 4.14 เพศของผู้ทรงคุณวุฒิ

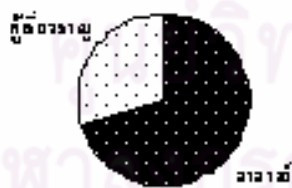
เพศ หญิง 4 คน ชาย 6 คน

แผนภูมิที่ 4.15 วุฒิการศึกษาของผู้ทรงคุณวุฒิ

ปริญญาโท 4 คน ปริญญาเอก 6 คน

แผนภูมิที่ 4.16 ตำแหน่งของผู้ทรงคุณวุฒิ

อาจารย์ 7 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว 3 คน

จากแผนภูมิ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 6 คน และเป็นเพศหญิงจำนวน 4 คน วุฒิการศึกษาส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอกจำนวน 6 คน และปริญญาโทจำนวน 4 คน และมีตำแหน่งการทำงานเป็นอาจารย์ จำนวน 7 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวจำนวน 3 คน

ตารางที่ 4.21 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของรายละเอียดหลักสูตร

เนื้อหาของหลักสูตร	อาจารย์		ผู้เชี่ยวชาญ		เฉลี่ย	เฉลี่ย
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D
1. หลักการและความสำคัญ						
1.1 กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรอย่างสมเหตุสมผล	5.00	0.00	4.00	1.22	4.50	0.97
1.2 นำสภาพการณ์ที่เป็นจริงของสังคมประกอบ หลักการและความสำคัญ	4.80	0.45	3.80	0.84	4.30	0.82
1.3 ภาษาเข้าใจง่ายและมีเหตุผลความจำเป็นในการ พัฒนาหลักสูตรอบรม	4.80	0.45	4.00	0.71	4.40	0.70
รวม	4.87	0.30	3.93	0.92	4.40	0.83
2. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร						
2.1 สอดคล้องกับหลักการและเหตุผลของหลักสูตร	4.80	0.45	4.00	1.22	4.40	0.97
2.2 มีความสอดคล้องกับหลักสูตรอบรม	5.00	0.00	4.20	0.84	4.60	0.70
2.3 นำไปสู่การปฏิบัติได้	4.20	0.45	3.80	0.84	4.00	0.67
รวม	4.67	0.30	4.00	0.97	4.33	0.78
3.ระยะเวลาอบรมของหลักสูตร						
3.1 สัดส่วนของเวลาในการอบรมเหมาะสมกับกิจกรรม	3.40	0.55	4.00	0.71	3.70	0.67
3.2 สัดส่วนของเวลาในการอบรมเหมาะสมกับเนื้อหา	3.80	0.45	4.00	0.00	3.90	0.32
3.3 การแบ่งสัดส่วนของภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ	4.00	0.00	4.40	0.89	4.20	0.63
รวม	3.73	0.33	4.13	0.53	3.93	0.54
4. โครงสร้างของหลักสูตร						
4.1 การแสดงแนวคิดของหลักการจัดการอบรมสอดคล้อง กับวัตถุประสงค์	4.80	0.45	4.40	0.55	4.60	0.52
4.2 การเสนอแนวคิดทฤษฎีเป็นฐานความรู้ภาคทฤษฎี	4.60	0.55	4.20	0.84	4.40	0.70
4.3 การเสนอแนวคิดภาคปฏิบัติเป็นการฝึกทักษะพื้นฐาน ในการร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่น	4.60	0.55	4.20	0.84	4.40	0.70
รวม	4.67	0.51	4.27	0.74	4.47	0.64
5. วิธีการอบรม						
5.1 ลำดับขั้นตอนการอบรมเหมาะสมกับเนื้อหา	4.60	0.55	4.60	0.55	4.60	0.52
5.2 ขั้นตอนการอบรมเข้าใจง่ายจะนำไปสู่การปฏิบัติได้	4.40	0.55	4.40	0.55	4.40	0.52
5.3 วิธีการอบรมจะนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์	4.20	0.84	4.40	0.89	4.30	0.82
รวม	4.40	0.64	4.47	0.66	4.43	0.62

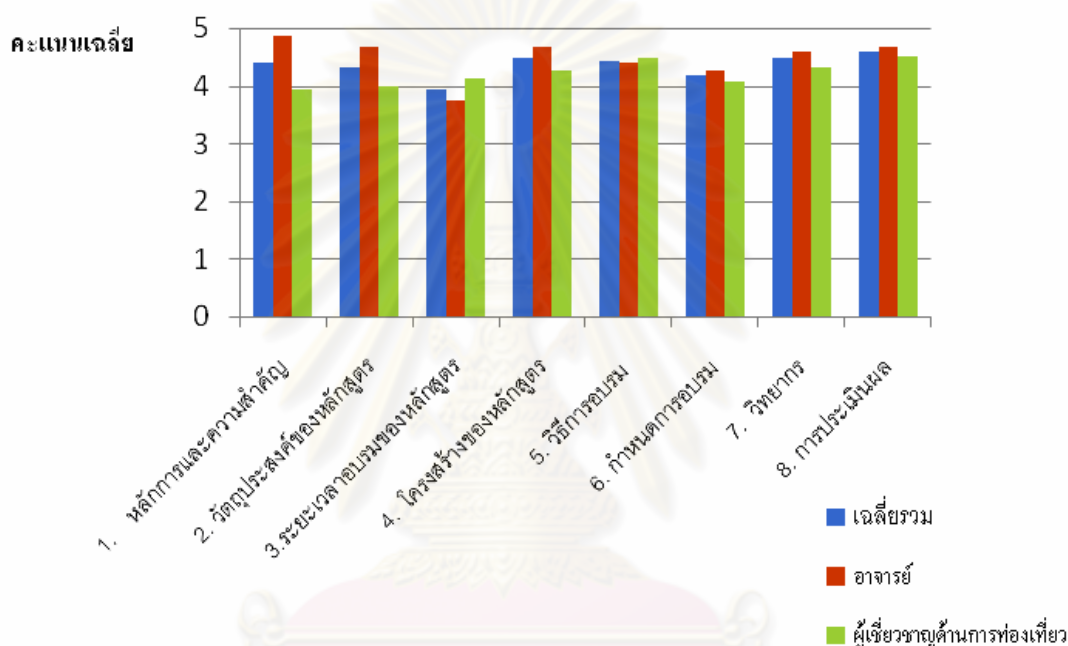

เนื้อหาของหลักสูตร	อาจารย์		ผู้เชี่ยวชาญ		เฉลี่ย	เฉลี่ย
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D
6. กำหนดการอบรม						
6.1 กำหนดการอบรมเหมาะสมกับเวลา	3.80	0.45	3.80	0.45	3.80	0.42
6.2 กำหนดการอบรมสอดคล้องกับการกำหนดเนื้อหา	4.80	0.45	4.40	0.55	4.60	0.52
6.3 กำหนดการอบรมมีวิทยากรสนับสนุนพอเพียง	4.20	0.84	4.00	0.71	4.10	0.74
รวม	4.27	0.58	4.07	0.57	4.17	0.56
7. วิทยากร						
7.1 การกำหนดคุณสมบัติวิทยากรสอดคล้องกับเนื้อหา	4.80	0.45	4.20	0.84	4.50	0.71
7.2 การกำหนดขั้นตอนดำเนินการอบรมเข้าใจง่าย	4.60	0.55	4.40	0.55	4.50	0.53
7.3 การกำหนดสื่อการอบรมสามารถช่วยให้วิทยากรดำเนินการอบรมได้	4.40	0.89	4.40	0.89	4.40	0.84
รวม	4.60	0.63	4.33	0.76	4.47	0.69
8. การประเมินผล						
8.1 มีการประเมินผลภาคทฤษฎีสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.80	0.45	4.80	0.45	4.80	0.42
8.2 มีการประเมินผลภาคปฏิบัติมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์	5.00	0.00	4.60	0.55	4.80	0.42
8.3 มีการประเมินส่งเสริมความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นได้	4.80	0.45	4.40	0.89	4.60	0.70
8.4 มีระบบเกณฑ์การวัดและประเมินผลการอบรมที่ชัดเจน	4.60	0.55	4.40	0.55	4.50	0.53
8.5 มีการประเมินผลงานของผู้เข้ารับการอบรมอย่างชัดเจน	4.40	0.55	4.60	0.55	4.50	0.53
8.6 มีการประเมินผลก่อนและหลังการอบรมที่ชัดเจน	4.60	0.55	4.60	0.55	4.60	0.52
8.7 มีการติดตามผลงานหลังการอบรมอย่างต่อเนื่อง	4.80	0.45	4.40	0.55	4.60	0.52
8.8 มีการนำเสนอผลงานของผู้เข้ารับการอบรมเพื่อให้สมาชิกร่วมวิพากษ์	4.60	0.55	4.60	0.55	4.60	0.52
8.9 มีการนำผลการประเมินมาพัฒนาหลักสูตรอบรม	4.40	0.55	4.20	0.45	4.30	0.48
8.10 การจัดการถ่ายทอดความรู้มีกำหนดไว้ในแผน	4.80	0.45	4.50	0.58	4.67	0.50
รวม	4.68	0.45	4.51	0.57	4.60	0.51
รวมทั้งหมด	4.53	0.46	4.28	0.68	4.41	0.62

จากตารางที่ 4.21 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของรายละเอียดหลักสูตรมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.41$) อยู่ในระดับเหมาะสมมาก โดยกลุ่มอาจารย์มีคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของรายละเอียดหลักสูตรสูงกว่ากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ โดยกลุ่มอาจารย์มีคะแนน

เฉลี่ย ($\bar{X}=4.53$) อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}=4.28$) อยู่ในระดับเหมาะสมมาก ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาในเนื้อหาหลักสูตร พบว่า การประเมินผลมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}=4.60$) อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด รองลงมาคือ วิทยาการ ($\bar{X}=4.47$) และโครงสร้างของหลักสูตร ($\bar{X}=4.47$) ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากันอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ตามลำดับ

แผนภูมิที่ 4.17 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของรายละเอียดหลักสูตร

ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์มาพิจารณาปรับปรุง และนำเสนอรูปแบบการจัดการอบรมหลักสูตร การพัฒนาเอกสารประกอบหลักสูตร เพื่อให้มีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้ในวงกว้างต่อไป

5.3 การปรับปรุง มีประเด็นที่ได้รับการเสนอแนะ อันเนื่องมาจากปัญหาที่เกิดจากเอกสารหลักสูตรและการอบรม ดังนี้

5.3.1 ระยะเวลาอบรมของหลักสูตร ผลจากการประเมินพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งที่ไม่เป็นวิทยากรและเป็นวิทยากร ได้ประเมินให้คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} 3.93$) ที่ต่ำกว่าทุกข้อ โดยเฉพาะด้านการกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมมีเวลาน้อยเกินไปสำหรับการอบรมที่ต้องลงภาคสนาม ผู้อบรมต้องสามารถปฏิบัติการได้จริงจึงควรให้เวลาฝึกทักษะเพิ่มมากขึ้น ควรแบ่งเวลาภาคทฤษฎี 1 ส่วน และภาคปฏิบัติ 4 ส่วน และควรเพิ่มจำนวนวันในการอบรมเป็น 5 วัน โดยเฉพาะเนื้อหาที่ควรให้เวลาเพิ่มคือ หน่วยที่ 3 แนวคิดพื้นฐานของการวางแผนกลยุทธ์ และหน่วยที่ 4 การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ

5.3.2 การฝึกปฏิบัติการภาคสนาม ควรมีวิชยกรลงไปร่วมปฏิบัติการเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรม เข้าใจวิธีการวิเคราะห์สถานการณ์ภายในภายนอกมากขึ้นจึงควรเพิ่ม วิทยากรในกรณีที่ต้องปฏิบัติการจริงภาคสนาม

6.3.3 สื่อในการอบรม อาจจะใช้สื่อ สื่อประเภท มัลติมีเดียของชุมชนต่าง ๆ เช่น VCD VDO ที่เป็นตัวอย่างที่ดีให้ผู้เข้ารับการอบรมตัวเป็นการเสริมแรงจูงใจ โดยให้มีเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

6.3.4 ลักษณะการแลกเปลี่ยนความรู้ควรมีเทคนิคกระบวนการชุมชนแบบมีส่วนร่วม ให้ผู้เข้าอบรมฝึกปฏิบัติในชั้นเรียน ได้แก่ กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ เทคนิคการค้นหาคำตอบ AIC (Appreciation –Influence -control) กิจกรรมเส้นแบ่งเวลา (Time Line)

5.3.5 กิจกรรมฝึกภาคสนาม ควรให้ชุมชนทั้งสองกลุ่มไปติดตามดูการทำงานหรือเป็นผู้สังเกตการณ์ของอีกกลุ่มหนึ่งเพื่อให้ได้เห็นกรณีศึกษา

5.3.6 การประเมินผลสมรรถนะของผู้เข้ารับการอบรม เมื่อประเมินพบปัญหาแล้วควรให้วิทยากรนำมาพิจารณาเพื่อหาแนวทางพัฒนาข้อด้อย

5.3.7 เอกสารประกอบการอบรม ควรมีรูปภาพประกอบเพื่อให้เกิดสีสัน ชวนอ่าน เนื้อหา เป็นทฤษฎี วิชาการ และมีมากเกินไป ดูหนาแน่น อาจทำให้ผู้เข้าอบรมไม่อยากจะอ่าน เพราะผู้นำชุมชน/ผู้เข้าอบรม มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน เอกสารจึงควรดึงดูดให้ผู้นำชุมชนที่มีการศึกษาน้อยอ่าน ด้วย

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรอบรมกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับผู้นำท้องถิ่นในภูมิภาคการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ” มุ่งศึกษาประเด็นการให้การศึกษาเป็นกลไกในการพัฒนาผู้นำท้องถิ่น เพื่อสนองตอบแผนยุทธศาสตร์ชาติด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและความต้องการของท้องถิ่นอันเป็นการพัฒนาสังคมเชิงรุก ทั้งนี้รูปแบบการวิจัยแบบเชิงพรรณนาและเชิงปริมาณที่มีการพัฒนาหลักสูตรอบรมขึ้นและทำการทดลองอบรมตามโครงสร้างหลักสูตร อันจะนำไปสู่รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรอบรมให้มีประสิทธิภาพ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม
2. สำรวจและวิเคราะห์ความต้องการของผู้นำท้องถิ่นในการอบรมกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. พัฒนาหลักสูตรอบรม “กลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับผู้นำท้องถิ่นในภูมิภาค การศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ”

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน สรุปได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์นโยบายมหาวิทยาลัยราชภัฏด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม

ขั้นนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ซึ่งจะนำไปสู่แนวคิดหลักในการดำเนินการพัฒนาวิจัยขั้นต่อไป มีการดำเนินงานดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการต่างๆ ที่เกี่ยวกับนโยบายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยราชภัฏ การวางแผนกลยุทธ์ การจัดการศึกษาของผู้ใหญ่ การพัฒนาหลักสูตรอบรม บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาท้องถิ่น จากเอกสาร ตำรา บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. สร้างเครื่องมือในการวิจัยเพื่อศึกษาข้อมูลด้านกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
3. ดำเนินการเก็บข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์กลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ
4. วิเคราะห์และสังเคราะห์ประเด็นเนื้อหาเพื่อนำมาเป็นข้อมูลด้านเนื้อหาในการสร้างโครงสร้างหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 2 สํารวจความต้องการของผู้นำท้องถิ่นในการเข้ารับการอบรมกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การศึกษาขั้นนี้มีจุดมุ่งหมายในการสำรวจความต้องการของผู้นำท้องถิ่นในการเข้ารับการอบรมกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยว และ ศึกษาความพร้อมในการพัฒนาหลักสูตรอบรมกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ข้อมูลที่ได้จะนำไปสู่การจัดเตรียมข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตรอบรม มีการดำเนินงานดังนี้

1. นำผลจากการศึกษาข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี และหลักการต่าง ๆ ในขั้นที่ 1 มาเป็นกรอบในการกำหนดโครงสร้างเครื่องมือในการวิจัย

2. สร้างเครื่องมือในการวิจัย เพื่อศึกษาความต้องการของผู้นำท้องถิ่นในการเข้ารับการอบรม “การวางแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” และความพร้อมในการจัดการอบรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ได้เครื่องมือ 2 ชนิด คือ 1) แบบสำรวจความต้องการอบรมกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) แบบสัมภาษณ์ความพร้อมในการจัดการอบรม กลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3. นำเครื่องมือในการวิจัยมาตรวจสอบคุณภาพ โดยนำแบบสำรวจความต้องการอบรมกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วนำไปทดลองสำรวจกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่างเพื่อทดสอบเครื่องมือที่จะนำมาใช้จริง สำหรับแบบสัมภาษณ์ความพร้อมในการจัดการอบรม กลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คนเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข

4. ดำเนินการเก็บข้อมูลแบบสำรวจและ แบบสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง

5. วิเคราะห์และสังเคราะห์ สรุปผลเพื่อข้อมูลจากแบบสำรวจและ แบบสัมภาษณ์ เพื่อนำมาเป็นปัจจัยในการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรอบรม

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาหลักสูตรอบรม “กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”

การดำเนินงานในขั้นตอนนี้ เป็นการเขียนโครงสร้างหลักสูตรอบรมให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 และ ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินงานเป็น 2 ชั้น ได้แก่

ขั้นที่ 1 การสร้างโครงสร้างหลักสูตรอบรม ดำเนินงานเป็น 2 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรอบรมทั่วไป ดำเนินการสร้างโครงสร้างหลักสูตรอบรม “กลยุทธ์ การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ได้รายละเอียดหลักสูตร เอกสารประกอบการอบรม นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาให้คำแนะนำปรับปรุงแก้ไข

ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรอบรมเฉพาะพื้นที่ ในเขตรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ดำเนินการดังนี้

1. การสร้างโครงสร้าง (Blueprint Tool) ของโครงร่างหลักสูตรอบรม โดยการนำข้อมูลที่ได้จากระยะที่ 1 มาพิจารณากำหนดโครงสร้างด้านหลักการและความสำคัญ วัตถุประสงค์ เนื้อหา เวลาที่อบรม การจัดกิจกรรม สื่อการอบรม คุณสมบัติของวิทยากรและ การประเมินผล
2. การสร้างโครงร่างหลักสูตรอบรม “การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ” เอกสารประกอบการอบรม และชุดแบบประเมินผล
3. ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผ่านความเห็นชอบ จากอาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์และให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และความเหมาะสมของภาษา ตามแบบประเมินโครงร่างหลักสูตรและเอกสารประกอบการอบรม
4. ปรับปรุงแก้ไขโครงร่างหลักสูตรอบรม และเอกสารประกอบการอบรมให้สมบูรณ์และจัดทำเป็นรูปเล่มเพื่อเตรียมนำไปทดลองใช้ปฏิบัติการจริงกับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นที่ 2 การประเมินและการแก้ไขปรับปรุงโครงร่างหลักสูตรอบรม การประเมินผล มี 2 ลักษณะคือ 1) การประเมินผลเครื่องมือ ได้แก่ โครงสร้างหลักสูตร เอกสารประกอบการอบรม และการดำเนินการจัดอบรม 2) ประเมินผลกลุ่มตัวอย่าง คือ การประเมินผลเพื่อวัดความรู้ก่อน หลัง การอบรม ประเมินสมรรถนะผู้อบรม และประเมินการเขียนแผนกลยุทธ์ มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพ ได้แก่ แบบการประเมิน โครงร่างหลักสูตรที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วยข้อคำถามที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่าและข้อคำถามแบบปลายเปิด ครอบคลุมสิ่งที่ต้องประเมิน โดยมีประเด็นพิจารณา คือ 1) หลักการและความสำคัญ 2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรอบรม 3) ระยะเวลาอบรม 4) โครงสร้างของหลักสูตร 5) วิธีดำเนินการ 6) กำหนดการอบรม 7) วิทยากร 8) การวัดและประเมินผล

2. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นตรวจสอบคุณภาพ โดยผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนพิจารณา ตรวจสอบความเหมาะสมด้านส่วนประกอบ และความสอดคล้องของโครงร่างหลักสูตรอบรม

3. การปรับปรุงโครงร่างหลักสูตรอบรมและชุดแบบประเมิน เพื่อให้ความเหมาะสมที่จะนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียดก่อนการทดลองใช้ ดังนี้

3.1 จัดเตรียมเอกสารต่าง ๆ ได้แก่ โครงการฝึกอบรม ใบงาน สื่อ แบบประเมิน แฟ้มเซ็นชื่อและป้ายชื่อของผู้เข้ารับการอบรม ประกาศเกียรติบัตร กำหนดการอบรม

3.2 ประสานงานเพื่อหากกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้นำท้องถิ่นในภูมิภาคของมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ได้แก่ จังหวัดปทุมธานี โดยทำหนังสือราชการถึงผู้เกี่ยวข้อง คือ ผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานีเพื่อขอรับการสนับสนุน ท้องเที่ยวจังหวัดปทุมธานีให้ประสานงาน และขอตัวบุคลากรที่เป็นผู้นำในองค์กรของแต่ละตำบลเข้ารับการอบรมเพื่อทดลองใช้หลักสูตรอบรม ขอความอนุเคราะห์ใช้สถานที่และเครื่องมืออุปกรณ์การจัดอบรม ณ สำนักการกีฬาและการท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี

3.3 ประสานงานวิทยากรอบรม

3.4 กำหนดนัดหมายวัน เวลา ในการเข้ารับการอบรมพร้อมเชิญ ท้องเที่ยว จังหวัดปทุมธานีเป็นประธานเปิดการอบรม

ขั้นตอนที่ 4 ทดลองใช้หลักสูตรอบรม

เมื่อโครงร่างของหลักสูตรอบรม ได้รับการตรวจสอบและแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ ผู้วิจัยจึงนำหลักสูตรไปทดลองเพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตรอบรมโดยกำหนดการทดลอง จัดขึ้นระหว่างวันที่ 6 - 8 สิงหาคม 2551 และวันปิดการอบรมเพื่อนำเสนอผลงานวันที่ 25 สิงหาคม 2551 ณ สำนักกีฬาและการท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี มีกลุ่มตัวอย่างเข้ารับการอบรมจำนวน 20 คน มีขั้นตอน ดังนี้

4.1 การปฐมนิเทศผู้เข้ารับการอบรม โดยผู้เข้ารับการอบรมลงทะเบียนพร้อมรับเอกสาร ประกอบการอบรม เชิญนายวิรัตน์ บริรักษ์กล่าวเปิดการอบรม แจ้งวัตถุประสงค์ เนื้อหา และวิธีการ อบรม ผู้เข้ารับการอบรมทดสอบพื้นฐานของผู้อบรมด้วยแบบประเมินผลก่อนการอบรม (Pretest)

4.2 ดำเนินการอบรมตามกิจกรรมและเวลาที่กำหนดเป็นเวลา 3 วัน กิจกรรมมีทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติทั้งในห้องอบรมและนอกสถานที่ ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มเพื่อฝึกปฏิบัติภาคสนามในชุมชนที่ผู้เข้ารับการอบรมเลือก ได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มปทุมธานีฝั่งตะวันออก และ กลุ่มปทุมธานีฝั่งตะวันตก ทั้งนี้ ได้มอบใบงานเพื่อฝึกปฏิบัติเขียนการวางแผนกลยุทธ์ภายในชุมชน

4.3 ผู้วิจัยออกติดตามการดำเนินงานของผู้เข้ารับการอบรม 2 กลุ่มเพื่อประเมินสมรรถนะ

4.4 การปิดการอบรม ผู้เข้ารับการอบรม มาร่วมนำเสนอและร่วมรับฟังผลงานให้มีการวิพากษ์เพื่อเสนอแนะร่วมกัน โดยมีคณะวิทยากรเข้าร่วมให้คำแนะนำ และ วิทยากรประเมินผลงานจากแบบประเมินผลการเขียนกลยุทธ์จำนวน 5 คน ผู้เข้ารับการอบรมทดสอบหลังการทดลอง (Posttest) โดยใช้แบบประเมินผลชุดเดียวกับก่อนการอบรม และให้ประเมินผลการจัดการอบรมเพื่อนำไป ใช้ปรับปรุงแก้ไขโครงร่างหลักสูตรต่อไป

4.5 ประธานมอบเกียรติบัตรและกล่าวปิดการอบรม และวิทยากรประเมินผลหลักสูตร อบรมและเอกสารประกอบการอบรมโดยใช้แบบประเมินผลโครงร่างหลักสูตร นำผลที่ได้จากการทดลองไปวิเคราะห์และสรุปผล

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลหลักสูตรและการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรจากผลสัมฤทธิ์จากการใช้หลักสูตรที่ดำเนินในขั้นที่ 4 ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ผลการประเมินกลุ่มทดลอง 3 ลักษณะ คือ

5.1.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากผลการทดสอบกลุ่มทดลองก่อนและหลังการอบรม โดย นำผลคะแนนวัดความรู้นำมาหาค่าอำนาจจำแนก ให้คะแนนตามเกณฑ์แล้วเรียงคะแนนจากสูงไปต่ำ

5.1.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากผลการประเมินสมรรถนะ 3 ด้านของกลุ่มทดลองเป็นการติดตามประเมินผล (Follow Up) เพื่อศึกษาการคงอยู่ของกลุ่มทดลองที่ได้รับการอบรมแล้ว และศึกษาพัฒนาการสมรรถนะของกลุ่มทดลองแต่ละด้านตลอดจนจากการอบรมสามารถส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้นำท้องถิ่น

5.1.3 วิเคราะห์การเขียนแผนกลยุทธ์ของกลุ่มทดลอง เพื่อศึกษาการคงอยู่ของการได้รับการถ่ายทอดความรู้ การมีส่วนร่วมของกลุ่มทดลองตลอดจนความเข้าใจในการวางแผนกลยุทธ์

5.2 การวิเคราะห์ผลการประเมิน โครงร่างหลักสูตรและการจัดอบรม ได้แก่

5.2.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากผลการประเมินการจัดอบรมให้กลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับความเหมาะสมของการจัดอบรมเพื่อนำผลไปใช้พัฒนารูปแบบการจัดอบรม

5.2.2 วิเคราะห์ข้อมูลจากผลแบบประเมินโครงร่างหลักสูตร และเอกสารประกอบการอบรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 คน นำไปสู่การพัฒนาโครงร่างหลักสูตรอบรมให้เป็นหลักสูตรฉบับที่สมบูรณ์

5.3 นำผลการวิเคราะห์มาพิจารณาปรับปรุง และนำเสนอรูปแบบการจัดการอบรมหลักสูตรการพัฒนาเอกสารประกอบหลักสูตร เพื่อให้มีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้ในวงกว้างต่อไป

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรอบรมกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับผู้นำท้องถิ่นในภูมิภาคการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ” สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์นโยบายมหาวิทยาลัยราชภัฏด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมี 2 ส่วน คือ 1) ส่วนการวิเคราะห์นโยบายการจัดการท่องเที่ยวของมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏให้การสนับสนุนตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยภารกิจที่สนับสนุนได้แก่ การจำหลักสูตรการเรียนการสอน การจัดตั้งหน่วยงานเพื่อรับผิดชอบโดยตรง การจัดหลักสูตรอบรมเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว การทำงานวิจัยที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อหาองค์ความรู้ใหม่ การจัดกิจกรรมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาโดยผูกโยงเข้ากับการท่องเที่ยว 2) ผลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการท่องเที่ยว 7 คนสรุปประเด็นสาระของข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ ได้ ดังนี้

1. ความหมายการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated and Network Learning Ecotourism) หมายถึง การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มุ่งให้ความรู้อย่างหลากหลายในทรัพยากรที่มีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว โดยการจัดการของชุมชนอย่างเป็นระบบมีการเชื่อมโยงอย่างผสมผสานและมีเกื้อกูลสัมพันธ์

2. องค์ประกอบของการเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการมี 4 ส่วน ได้แก่

2.1 ด้านพื้นที่ การเชื่อมโยงแหล่งความรู้และชุมชนในท้องถิ่นกับแหล่งความรู้และชุมชนภายนอกท้องถิ่นทั้งระดับภาคและระดับมหภาค

2.2 ด้านบุคคล การเชื่อมโยงประสานสัมพันธ์ระหว่างชุมชนในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยวและการให้นักท่องเที่ยว ผู้นำท้องถิ่นและนักวิชาการได้เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนพลังชุมชนเพื่อการฟื้นฟู อนุรักษ์และส่งเสริมท้องถิ่น

2.3 ด้านการเรียนรู้ การเชื่อมโยงการถ่ายทอดความรู้ระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่น กับทรัพยากรธรรมชาติในฐานะเป็นวิถีชีวิตที่เกื้อกูลในระบบนิเวศเดียวกันและต้องสอดคล้องกับวิทยาการจากภายนอกโดยยังคงความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนไว้

2.4 ด้านองค์กร การเชื่อมโยงภาคีความร่วมมือจากองค์กรทุกภาคส่วน ให้เข้ามากำหนดบทบาทการจัดการท่องเที่ยวในบริบทของชุมชน เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) โรงเรียน มหาวิทยาลัย โรงงานอุตสาหกรรม สมาคมต่าง ๆ โรงแรม ตลอดจนหน่วยงานราชการด้วย

3. ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ ได้แก่

3.1 การขยายตัวของความรู้เป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจในทุกท้องถิ่น จึงควรให้การศึกษาเป็นส่วนในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนด้วย

3.2 การส่งเสริมด้านอุตสาหกรรมได้ขยายตัวมากขึ้น จึงอาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาการท่องเที่ยว ดังนั้นเพื่อให้เกิดประโยชน์จึงควรบูรณาการ 3 ภาคส่วน คือ สถาบันการศึกษา การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมให้มีส่วนเสริมสร้างซึ่งกันและกัน

3.3 โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดยั้ง ชุมชนจำเป็นต้องเข้าใจการเปลี่ยนแปลง จึงต้องบูรณาการการดำรงชีวิตให้เข้ากับชีวิตในโลกกว้างได้อย่างสมดุลกัน ดังนั้นจึงให้การท่องเที่ยวซึ่งเป็นเรื่องที่มีแหล่งความรู้ได้เป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของท้องถิ่นกับความรู้

4. ลักษณะท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ ควรจะมีลักษณะดังต่อไปนี้

4.1 การบูรณาการระหว่างความรู้กับธรรมชาติ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพราะในปัจจุบันความรู้มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น จึงควรให้ชุมชนได้สนใจในองค์ความรู้หลากหลายที่มีอยู่ในท้องถิ่นและเชื่อมโยงองค์ความรู้เหล่านั้น

4.2 การบูรณาการระหว่างความรู้ในท้องถิ่นกับการจัดการท่องเที่ยว คือ การสร้างวิถีการดำรงชีวิตประจำวันให้เป็นความรู้ที่สามารถนำมาเชื่อมโยงเข้ากับการจัดการท่องเที่ยว

4.3 การบูรณาการ การพัฒนาความรู้และการพัฒนาทางจิตใจ คือ ให้ความสำคัญแก่จิตพิสัย คือ เจตคติ ค่านิยม ความสนใจ คุณทริยภาพของชุมชนในการแสวงหาความรู้และพัฒนาความรู้ในท้องถิ่นให้มีคุณค่าและมีจิตสำนึกรักท้องถิ่น ไม่เน้นแต่เพียงสร้างองค์ความรู้ในท้องถิ่นหรือพุทธิพิสัยแต่เพียงอย่างเดียว จะทำให้ชุมชนเกิดความซาบซึ้ง นับเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญยิ่งสำหรับจูงใจให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นทั้งแก่ชุมชนและนักท้องถิ่น

5. องค์ประกอบในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ ดังนี้

5.1 การถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชุมชน

5.2 การสร้างความร่วมมือในการจัดการ โดยชุมชนมีส่วนร่วม

5.3 การสร้างภาคีส่งเสริมและสนับสนุนจากองค์กรในท้องถิ่นและเชื่อมโยงกับภายนอก

5.4 การกำหนดแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเป็นสถานที่ที่นักศึกษาของสถานศึกษาต่าง ๆ

โดยกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว (Route) ที่เชื่อมโยงแหล่งการเรียนรู้

5.5 การสร้างความตระหนักในคุณค่าให้แก่ท้องถิ่น

6. การกำหนดพื้นที่เขตการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ คือ จังหวัดปทุมธานี เนื่องจากศักยภาพของจังหวัดปทุมธานีมีหน่วยงานที่มีศักยภาพทางด้านเทคโนโลยี มีสถาบันการศึกษาระดับสูงจำนวนมาก มีอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร มีวัดหลายวัดที่เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมของผู้คนต่างถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรบุคคลที่มีพลังความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและทางสังคมได้เป็นอย่างดี ดังนั้น จังหวัดปทุมธานีมุ่งพัฒนาโดยใช้จุดได้เปรียบในตัวจังหวัดและมีพื้นที่ติดต่อกับจังหวัดที่มีการท่องเที่ยวสำคัญ

ด้วยเหตุที่จังหวัดปทุมธานีต้องใช้องค์ความรู้หลากหลายด้านในการพัฒนาจังหวัด แต่ยังมีข้อด้อยในด้านแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นจึงควรสร้างวิกฤตให้เป็นโอกาสโดยการเชื่อมโยงให้เกิดการบูรณาการองค์ความรู้ที่เป็นศักยภาพในท้องถิ่นให้เข้ากับการท่องเที่ยว เพื่อนำมาเป็นจุดแข็งของปทุมธานี ให้เป็นเมืองศูนย์กลางการศึกษา วิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีของภูมิภาค (Education and Technology Hub) อันเป็นจุดศูนย์กลางให้เกิดการบูรณาการแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดได้

2. ผลการวิเคราะห์การสำรวจความต้องการของผู้นำท้องถิ่นในการอบรมกลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การสำรวจความต้องการของผู้นำท้องถิ่น ในขั้นตอนนี้เพื่อนำแนวคิดจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 130 คน มาพิจารณาด้านองค์ประกอบของการพัฒนาหลักสูตรอบรม อย่างไรก็ตามเพื่อให้หลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้ต้องมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องศึกษาความพร้อมในการจัดการอบรมให้ผู้นำท้องถิ่นจึงมีการสอบถามความพร้อมในการเป็นผู้จัดการอบรม กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏ 6 ภูมิภาคในพื้นที่ 6 จังหวัด ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ มหาวิทยาลัย

ราชภัฏอุดรธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี (จันทบุรี) มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ฯ (ปทุมธานี) มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี (ลพบุรี) และมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารแห่งละ 3 คน รวม 18 คน ผลการวิเคราะห์สรุปเป็น 2 ประเด็นหลัก คือ

2.1 ผลการวิเคราะห์การสำรวจความต้องการอบรมกลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามในจำนวน 120 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (107 คน) มีอายุระหว่าง 35 – 44 ปี มีจำนวนมากที่สุด (56 คน) รองลงมาคือ อายุ 45 – 55 ปี (51 คน) กลุ่มตัวอย่างใน 6 จังหวัด มีจังหวัดอุดรธานีมีจำนวนมากที่สุด (39 คน) รองลงมา คือ จังหวัดเพชรบูรณ์ (29 คน) ลพบุรี (28 คน) จันทบุรี (19 คน) ปทุมธานี (13 คน) และภูเก็ต (3 คน) วุฒิกายการศึกษาส่วนมาก ระดับปริญญาตรี (71 คน) ระดับปริญญาตรี (26 คน) นอกนั้นต่ำกว่าปริญญาตรี (33 คน) ประสบการณ์ในการทำงานใน อบต. มากที่สุด คือ 1-4 ปีขึ้นไป (63 คน)

ด้านประสบการณ์การอบรมของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับอบรมเรื่องเกี่ยวกับการวางแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยว (106 คน ร้อยละ 81.54) และมีความต้องการเข้ารับอบรมการวางแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำนวนมาก (124 คน ร้อยละ 95.38) ในส่วนของการกำหนดวัตถุประสงค์มีความต้องการมากที่สุด คือ การเกิดความรักและตระหนักในคุณค่าของการพัฒนา และการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่นโดยชุมชนมีส่วนร่วม ($\bar{X}=4.31$) และ มีความรู้ในการวางแผนกลยุทธ์ท่องเที่ยวเชิงนิเวศสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลและความต้องการของท้องถิ่น ($\bar{X}=4.28$) การกำหนดเนื้อหาโดยรวมมีความต้องการมาก คือ เนื้อหาด้านหลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม ($\bar{X}=4.15$) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวางแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม ($\bar{X}=4.16$) และการวางแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาท้องถิ่น ($\bar{X}=4.02$) คุณสมบัติของวิทยากรโดยรวมมากที่สุด คือ ควรเป็นผู้ที่มีความรู้เฉพาะด้านการวางแผนกลยุทธ์ ($\bar{X}=4.27$) และการมีประสบการณ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ($\bar{X}=4.36$) ปัจจัยสนับสนุนการอบรม มีความต้องการมากทุกด้าน โดยเฉพาะด้านแหล่งความรู้ต่าง ๆ การกำหนดเวลาในการอบรมด้านเนื้อหาที่มีความต้องการมากที่สุด คือ อบรมติดต่อกัน 5 วัน ($\bar{X}=4.22$) การให้ใช้เทคนิค และวิธีการในการอบรมโดย ให้ผู้อบรมได้ฝึกปฏิบัติจริงร่วมกับชุมชน ($\bar{X}=4.10$) และให้มีการศึกษากรณีตัวอย่างที่ประสบผลสำเร็จ ($\bar{X}=4.22$) มีความต้องการมากตามลำดับ สำหรับงบประมาณเข้าอบรมมีความต้องการมาก โดยให้หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดงบประมาณสนับสนุน ($\bar{X}=4.08$) และส่วนให้มีการประเมินและติดตามผลการอบรมตลอดหลักสูตร มีความต้องการมากโดยเฉพาะควรให้มีการติดตามหลังการอบรมพร้อมให้คำแนะนำเพิ่มเติม ($\bar{X}=4.05$) และ ให้มีการมอบประกาศวุฒิบัตรหลังการประเมินผ่าน ($\bar{X}=4.03$)

2.2 ผลการวิเคราะห์ความพร้อมในการจัดการอบรม กลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ข้อมูลสถานภาพพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามมีตำแหน่งเป็นรองอธิการฝ่ายวิชาการ

2 คน ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการ 4 คน คณบดี 6 คน ประธานโปรแกรม 3 คน อาจารย์ผู้สอนด้านการท่องเที่ยว 3 คน ในส่วนของความคิดเห็นต่อความเหมาะสมในการกำหนดวัตถุประสงค์ภาพรวมมีความเหมาะสมมากที่สุด โดยเฉพาะการให้ผู้เข้าอบรมเกิดความรักและตระหนักในคุณค่าของการพัฒนาและการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่นโดยชุมชนมีส่วนร่วม ($\bar{X}=4.73$) มีความเหมาะสมมากที่สุด รองลงมาคือ ความสามารถนำความรู้ด้านการวางแผนกลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาท้องถิ่น ($\bar{X}=4.67$) ความรู้ความเข้าใจในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยมีชุมชนมีส่วนร่วม ($\bar{X}=4.60$) ความสามารถในการปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดไว้ ($\bar{X}=4.53$) สำหรับการกำหนดเวลาในการอบรมติดต่อกัน 5 วัน ($\bar{X}=3.40$) เป็นคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด และระยะเวลาตลอดหลักสูตร 30 ชั่วโมง ($\bar{X}=3.40$) เป็นคะแนนเฉลี่ยที่มากที่สุด

ในส่วน ผลการวิเคราะห์แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับสภาพความพร้อมต่อการจัดอบรมกลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มี 4 ด้าน คือ

2.2.1 ด้านบุคลากรและเนื้อหาทางวิชาการ มีนโยบายในการสนับสนุนภารกิจด้านการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น คือ การส่งเสริมให้ทำวิจัย การให้บริการด้านวิชาการ การฝึกอบรมให้ผู้นำท้องถิ่นด้านต่าง ๆ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ นอกจากนี้มีนโยบายตามแผนยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยว คือ การให้ทุนวิจัยแก่อาจารย์ที่ทำวิจัยด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาหลักสูตรการท่องเที่ยวทั้งภาคภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้นักศึกษาฝึกอบรมมีคุณวุฒิต้องถิ่นร่วมกับสำนักงานการท่องเที่ยวและการส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวเป็นแหล่งฝึกประสบการณ์การเรียนรู้ วัตถุประสงค์การจัดอบรม คือ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่ผู้นำและประชาชนทั่วไปสามารถนำความรู้ไปใช้ในการบริหารจัดการพัฒนาท้องถิ่นและแหล่งท่องเที่ยวและเพื่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

การกำหนดเนื้อหาหลักสูตรสอดคล้องตรงกันมีส่วนร่วมของชุมชน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การสร้างเครือข่ายชุมชนเพื่อการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม วิทยากรควรเป็นบุคลากรภายใน และเชิญบุคลากรในท้องถิ่นเป็นวิทยากร โดยต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการจัดทำแผนกลยุทธ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนคุณสมบัติของผู้เข้าอบรม ได้แก่ ผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมปลายขึ้นไป, เยาวชนในท้องถิ่นที่มีทรัพยากรท่องเที่ยว นักศึกษาสาขาการท่องเที่ยว วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม ผู้นำท้องถิ่น ผู้มีความเกี่ยวข้องกับการทำงานด้านการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

2.2 ด้านกิจกรรม ได้แก่ การสอนโดยภาคทฤษฎีและปฏิบัติในห้องและภาคสนาม การบรรยาย การอภิปราย ศึกษาดูงานนอกสถานที่ มีการประเมินและติดตามผล การทดลองปฏิบัติจริงภาคสนาม การประเมินผลก่อน และ หลังการอบรม

2.3 ด้านสื่อ อุปกรณ์และสถานที่ ได้แก่ รูปภาพ แผนที่ สถานที่จริง Power การฝึกตามใบงาน การจัดบอร์ดนิทรรศการ เอกสารประกอบการอบรม และปัจจัยที่สนับสนุนการอบรม ได้แก่ ลักษณะการทำงานของคน และ การให้ความร่วมมือของชุมชน

2.4 ด้านแหล่งงบประมาณ ได้แก่ งบบำรุงการศึกษา งบประมาณจังหวัด งบประมาณองค์การบริหารส่วนตำบล โดย การจัดทำโครงการเพื่อขออนุมัติและจากผู้เข้ารับการอบรม

3. ผลการวิเคราะห์พัฒนาหลักสูตรอบรม “การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ”

ผลการวิเคราะห์พัฒนาหลักสูตรอบรม “การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ได้ เครื่องมือของหลักสูตรอบรม ดังนี้

3.1 โครงร่างหลักสูตรอบรม กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นเอกสารที่พัฒนาขึ้นเพื่อให้เป็นแนวทางในการจัดการอบรม และเป็นเครื่องมือให้วิทยากร ได้ศึกษารายละเอียดก่อนทำการอบรม ลักษณะรูปเล่มประกอบด้วยหัวข้อ หลักการและความสำคัญ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ระยะเวลาการอบรม งบประมาณ โครงสร้างหลักสูตร วิธีการอบรม ขั้นตอนการอบรม รายละเอียดของเนื้อหา สถานที่อบรม วิทยากร การประเมินผล ผลที่คาดว่าจะได้รับ คู่มือวิทยากร

3.2 เอกสารประกอบการอบรม เป็นเอกสารที่พัฒนาขึ้นเพื่อแจกให้แก่กลุ่มตัวอย่าง โดยจัดทำเป็นรูปเล่ม มีปกเป็นคู่มือการเขียนแผนกลยุทธ์ของผู้เข้ารับการอบรม

เนื้อหาจำนวน 6 หน่วย ในแต่ละหน่วยจะกำหนดจุดประสงค์ประจำหน่วย ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การอบรม และรายละเอียดเนื้อหา หน่วยการเรียนรู้มีดังนี้

หน่วยที่ 1 แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม

หน่วยที่ 2 การนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จมุมมองรางวัลคุณภาพแห่งชาติ

หน่วยที่ 3 แนวคิดพื้นฐานของการวางแผนกลยุทธ์

หน่วยที่ 4 การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ

หน่วยที่ 5 การติดตามประเมินผล

หน่วยที่ 6 ฝึกปฏิบัติการวางแผนกลยุทธ์

3.3 ชุดแบบประเมินการอบรม เป็นแบบประเมินผลเพื่อ ศึกษาวิเคราะห์ลักษณะของโครงร่างหลักสูตร ส่วนประกอบของเอกสาร มีดังนี้ แบบประเมิน โครงร่างหลักสูตรอบรม แบบทดสอบก่อนหลังการอบรม แบบประเมินสมรรถนะ ผู้เข้ารับการอบรม แบบประเมินการเขียนแผนกลยุทธ์ และแบบประเมินการดำเนินการจัดอบรม

4. ผลการ ทดลองใช้หลักสูตรอบรม

ผลการทดลองใช้หลักสูตรอบรม การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ กับผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี จำนวน 20 คน และกำหนด

วันอบรม คือ วันที่ 6 - 8 สิงหาคม 2551 ณ ห้องประชุมสำนักกีฬาและท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี โดยให้ผู้เข้ารับการอบรมเบิกเบี้ยเลี้ยงและค่าพาหนะจากต้นสังกัด

เริ่มอบรมตามลำดับเนื้อหาในหลักสูตรด้วยวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยผู้อบรมมีส่วนร่วมในการอภิปราย และร่วมมือปฏิบัติตามใบงานคือ การแบ่งกลุ่มทำกิจกรรมแผนที่ ความคิดเรื่องบริบทของจังหวัดปทุมธานี ตามหลัก เรื่องเส้นทางท่องเที่ยวปทุมธานี ได้ 3 เส้นทาง คือ เส้นทางภูมิประเทศ เส้นทางภูมิทัศน์ เส้นทางภูมิปัญญา การวิเคราะห์สถานการณ์ จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค การหาทางเลือกกลยุทธ์และการนำกลยุทธ์ลงสู่การปฏิบัติ ได้ผลงานรวมของผู้อบรม การนำผู้เข้าอบรมไปศึกษาดูงานในพื้นที่ตัวอย่าง คือ กลุ่มประชาคมคลองพระอุดม และการฝึกปฏิบัติจริงภาคสนามกับชุมชนแบ่งเป็น 2 กลุ่มเพื่อไปปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนตามพื้นที่ 2 ฝั่ง คือ กลุ่มปทุมธานีตะวันตก ปทุมธานีฝั่งตะวันออก ทั้ง 2 กลุ่มนำผลงานมาเสนอในที่ 25 สิงหาคม 2551 โดยมีคณะวิทยากรเข้าร่วมให้คำแนะนำ และประเมินผลงานจากแบบประเมินผล ดังนี้

4.1 การเขียนแผนกลยุทธ์ ผลการวิเคราะห์การประเมินผลประสิทธิภาพ คือ ข้อมูลผู้เข้าอบรมเป็นกลุ่มปทุมธานีตะวันตก 8 คน ปทุมธานีฝั่งตะวันออก 12 คน ผลการวิเคราะห์การประเมินประสิทธิภาพกลุ่มปทุมธานีฝั่งตะวันออก ($\bar{X} = 4.18$) มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่า กลุ่มปทุมธานีฝั่งตะวันตก ($\bar{X} = 3.78$) โดย การตระหนักในคุณค่าของการวางแผนกลยุทธ์มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.80$) อยู่ในระดับดีมาก รองลงมาคือ การวางแผนกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ($\bar{X} = 4.50$) อยู่ในระดับดี และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ มีการควบคุมติดตามการวางแผนกลยุทธ์ ($\bar{X} = 3.10$) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

4.2 การอบรมทดสอบหลังการทดลอง (Posttest) โดยใช้แบบประเมินผล ชุดเดียวกับก่อนการอบรม ผลการวิเคราะห์การประเมินความรู้ ทักษะและทัศนคติต่อการพัฒนาตนเองของ ผลการวิเคราะห์ ผลการวิเคราะห์พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนรับการอบรมเท่ากับ 10.40 และหลังรับการอบรมเท่ากับ 15.70 ดังนั้นผู้รับการอบรมมีคะแนนความรู้ ทักษะและทัศนคติต่อการพัฒนาตนเอง และท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นหลังจากรับการอบรม

4.3 ผู้วิจัยประเมินสมรรถนะ 3 ครั้งของกลุ่มตัวอย่าง การประเมินครั้งที่ 1 ขณะ ที่มีการปฏิบัติการในห้องเรียน ครั้งที่ 2 ขณะที่กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติการภาคสนามในชุมชน และครั้งที่ 3 เป็นการนำเสนอผลงานของกลุ่มร่วมกัน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้าอบรม เป็นชาย 11 คน เป็นหญิง 9 คน ผู้เข้าอบรมส่วนมากมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี 15 คน ปริญญาโท 2 คน สภาพการทำงานส่วนมากเป็นเจ้าของที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 6 คน นักพัฒนาท่องเที่ยวในอบค. 3 คน ผลการ วิเคราะห์การประเมินสมรรถนะของผู้เข้ารับการอบรม มีคะแนนต่ำสุดในการประเมินครั้งที่ 1 ($\bar{X} = 2.76$) ครั้งที่ 2 หลังอบรมแล้ว 1 สัปดาห์ มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้น ($\bar{X} = 3.18$) และครั้งที่ 3 หลังอบรมแล้ว 2 สัปดาห์ มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.28$) ซึ่งทั้งสามครั้งอยู่ในระดับพอใช้ ส่วนการ

ประเมินผลสมรรถนะด้านการใช้ความคิดและการเห็นคุณค่า พบว่า ผู้ประเมินมีความชื่นชมยินดีให้การสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}=3.70$) อยู่ในระดับดี รองลงมาคือ มีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมคิดร่วมปฏิบัติการ ($\bar{X}=3.28$) อยู่ในระดับพอใช้ ด้านการปฏิบัติงาน พบว่าการสามารถร่วมปฏิบัติการตั้งแต่ต้นจนติดตามผล มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X}=3.87$) อยู่ในระดับดี รองลงมาคือ การสามารถแสดงความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ($\bar{X}=3.42$)

การประเมินผลสมรรถนะด้านการสร้างสัมพันธภาพ พบว่า ความมุ่งมั่นทำงานให้เกิดผลสำเร็จ บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพของงานมากที่สุด ($\bar{X}=3.53$) อยู่ในระดับดี รองลงมาคือ การปฏิบัติตน ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใส เป็นธรรม มีจิตสำนึกและจริยธรรมเที่ยงตรง ($\bar{X}=3.23$) อยู่ในระดับพอใช้ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาผลการประเมินทั้งสามด้านข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ความสามารถ เขียนแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวได้ ($\bar{X}=2.12$) อยู่ในระดับควรปรับปรุง

5. ผลวิเคราะห์การประเมินผลหลักสูตรและการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรจากผลสัมฤทธิ์จากการใช้ทดลองหลักสูตรอบรม มีผลการวิเคราะห์ 2 ลักษณะ คือ

5.1 ผลการวิเคราะห์การประเมิน ความคิดเห็นต่อ ประสิทธิภาพการดำเนินการทดลองจัดอบรม พบว่า โดยภาพรวม ความคิดเห็นของผู้รับการอบรมเห็นด้วยกับการจัดอบรมหลักสูตรการวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับผู้นำท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.19$) โดยที่ผู้รับการอบรมมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ในด้านหลักสูตรอบรมมีประโยชน์ต่อผู้นำท้องถิ่น ($\bar{X}=4.75$) เอกสารประกอบการอบรมมีประโยชน์ ($\bar{X}=4.40$) วิธีการจัดการอบรมมีความเหมาะสม ($\bar{X}=4.30$) วิทยากรมีความเหมาะสม ($\bar{X}=4.30$) เนื้อหาสาระการอบรมมีความเหมาะสม ($\bar{X}=4.25$) รูปแบบวิธีการประเมินผลการอบรมมีความเหมาะสม ($\bar{X}=4.25$) สำหรับระดับความคิดเห็นต่อความเหมาะสมระดับมาก ได้แก่ด้าน สื่อและอุปกรณ์ในการอบรมมีความเหมาะสม ($\bar{X}=4.15$) กิจกรรมฝึกปฏิบัติที่น่าสนใจ ($\bar{X}=3.95$) แบบทดสอบทำให้เกิดความเข้าใจในการอบรมมากขึ้น ($\bar{X}=3.95$) และระยะเวลาในการอบรมเหมาะสม ($\bar{X}=3.55$)

5.2 วิทยากรประเมินผลหลักสูตรอบรมและเอกสารประกอบการอบรม ใช้แบบประเมินผล โครงร่าง หลักสูตรและเอกสารประกอบการอบรม โดยนำผลจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 คน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาโครงร่างหลักสูตรอบรมให้เป็นหลักสูตรฉบับที่สมบูรณ์ ผลการวิเคราะห์มี 2 ส่วน ดังนี้

5.2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 6 คน (ร้อยละ 60) และเป็นเพศหญิงจำนวน 4 คน (ร้อยละ 40) วุฒิการศึกษาส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาเอกจำนวน 6 คน (ร้อยละ 60) และปริญญาโทจำนวน 4

คน (ร้อยละ 40) และส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงาน 31 ปีขึ้นไป จำนวน 3 คน และ 21-30 ปี จำนวน 3 คน โดยทั้งสองส่วนรวมกัน คิดเป็นร้อยละ 60

5.2.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของรายละเอียดหลักสูตรอบรม พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของรายละเอียดหลักสูตรมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.41$) อยู่ในระดับเหมาะสมมาก โดยกลุ่มอาจารย์มีคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของรายละเอียดหลักสูตรสูงกว่ากลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว โดยกลุ่มอาจารย์มีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.53$) อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.28$) อยู่ในระดับเหมาะสมมาก และเมื่อพิจารณาในเนื้อหาหลักสูตร พบว่า การประเมินผลมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด รองลงมาคือ วิทยากร ($\bar{X} = 4.47$) และ โครงสร้างของหลักสูตร ($\bar{X} = 4.47$) ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากัน อยู่ในระดับเหมาะสมมาก ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรอบรมการวางแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับผู้นำชุมชนในภูมิภาคของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ผู้วิจัยพบว่า มีประเด็นที่ควรนำมาเสนอเป็นประเด็นการอภิปรายผลเป็น 3 ประเด็น คือ

1. นโยบายของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ด้านการจัดการท่องเที่ยว และการสนองความต้องการของผู้นำท้องถิ่นในการอบรมและการพัฒนาหลักสูตรอบรมการวางแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
  2. บทบาทขององค์กรปกครองท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
  3. ข้อค้นพบที่ได้จากการจัดอบรมการวางแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับผู้นำท้องถิ่นในภูมิภาคการศึกษา
- ประเด็นของการอภิปรายผล มีดังนี้

1. นโยบายของมหาวิทยาลัยราชภัฏด้านการจัดการท่องเที่ยว และการสนองความต้องการของผู้นำท้องถิ่นในการอบรมและการพัฒนาหลักสูตรอบรมการวางแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีประเด็นดังนี้

1.1 มหาวิทยาลัยราชภัฏมีนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสนองยุทธศาสตร์ชาติ และสนองความต้องการของท้องถิ่น ทั้งนี้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายของมหาวิทยาลัยราชภัฏมีการกำหนดตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 คือ เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิ

ปัญญาของท้องถิ่น สร้างสรรค์ศิลปวิทยา เพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนของปวงชน มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2547) โดยมีการปฏิบัติภารกิจที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์โดยส่วนมากมีความคล้ายคลึงกัน คือ ส่งเสริมการให้บริการทางวิชาการและการวิจัยแก่ท้องถิ่น ถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี ทุนบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม เสริมสร้าง ความเข้มแข็งของผู้นำชุมชนให้มีความสามารถในการบริหารงานพัฒนาชุมชนและท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ ของส่วนรวม ส่งเสริมให้เกิดการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน มหาวิทยาลัยราชภัฏแต่ละแห่งจะมีการดำเนินงานเพื่อสนองนโยบายที่แตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น นโยบายของมหาวิทยาลัยราชภัฏมีลักษณะใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัยของรัฐ และเอกชนที่อยู่ในท้องถิ่น เช่น การให้บริการทางวิชาการ การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม การจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ท้องถิ่น (อังศิ นันท์ อินทรกำแหง, 2549) ฉะนั้นจะพบว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏทุกแห่งมีนโยบายในการส่งเสริม การท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่เป็นเขตความรับผิดชอบ มีวิธีการในการส่งเสริมหลายลักษณะ คือ

1.1.1 ด้านการจัดการศึกษา มีการสร้างหลักสูตรปริญญาบัณฑิตเฉพาะสาขาการท่องเที่ยว ในทุกมหาวิทยาลัยซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์เพื่อการบริหารราชการแผ่นดินที่มีการกำหนดพื้นที่ ทุกจังหวัดของประเทศให้เป็นเขตการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังมีการสร้างหน่วยงาน ภายในที่ส่งเสริมเฉพาะด้านการท่องเที่ยวเช่น วิทยาลัยนานาชาติการท่องเที่ยวมหาวิทยาลัยราชภัฏ สุราษฎร์ธานี ศูนย์ศึกษาปฏิบัติวิชาชีพการท่องเที่ยวกรมมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จากการศึกษา นโยบายและพันธกิจ จะพบว่าเน้นในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนการมุ่งมั่นผลิต บัณฑิตที่มีความรู้ที่ทันสมัยสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม

1.1.2 ด้านการพัฒนาศักยภาพของอาจารย์ในมหาวิทยาลัย จะพบว่าการส่งเสริมให้อาจารย์ในมหาวิทยาลัยทำวิจัยเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ดังในปีพ.ศ. 2547 – 2550 มีการวิจัยและ พัฒนาเครือข่ายและส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศโดยได้รับการ สนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา นอกจากนี้อาจารย์ใน มหาวิทยาลัยราชภัฏแต่ละแห่งยังได้ดำเนินการวิจัยที่ส่งเสริมศักยภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่ ผลการ ดำเนินการในช่วงที่ผ่านมา ทำให้คณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ และชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยว ต่าง ๆ ได้ให้ความสนใจต่องานวิจัยอย่างยิ่ง และเสนอให้ขยายงานวิจัยไปในหลายพื้นที่ก่อให้เกิด ประโยชน์ต่อชุมชนเจ้าของพื้นที่ และต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นการการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและ อย่างยั่งยืนอีกด้วย

1.1.3 ด้านการทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏได้ผูกโยงเข้ากับการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยจัดมหกรรมทางวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่เพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น และยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการส่งเสริมการขายในพื้นที่อีกด้วย เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายของชุมชนในการจัดจำหน่ายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ฉะนั้นมหาวิทยาลัยราชภัฏจึงนับเป็นองค์กรสำคัญที่มีบทบาทต่อการเชื่อมโยงเครือข่ายของชุมชนในท้องถิ่นด้วย

1.1.4 บทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏต่อการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน ให้ความสามารถในการบริหารงานพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น โดยการรับนักศึกษาที่เป็นโควตาผู้นำท้องถิ่นให้เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏมีการจัดหลักสูตรอบรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวให้แก่ท้องถิ่น เช่น หลักสูตรอบรมกลยุทธ์การเขียนแผนธุรกิจการท่องเที่ยวของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี หลักสูตรอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น นับเป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถเชิงการแข่งขันในระดับท้องถิ่น และในระดับประเทศอีกด้วย

1.2 การสนองความต้องการของผู้นำท้องถิ่นในการอบรมและการพัฒนาหลักสูตร อบรม การวางแผนกลยุทธ์เพื่อจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า ผู้นำท้องถิ่นเป็นส่วนมากไม่มีความรู้ด้านการวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและไม่เคยเข้ารับการอบรมมาก่อน ทั้งผู้นำท้องถิ่นเป็นส่วนมากยังมีความต้องการเข้ารับการอบรมและต้องการให้มีการติดตามผลและให้วิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญให้คำปรึกษาหลังการอบรมแล้ว เนื่องจากผู้นำท้องถิ่นส่วนมากให้ความสนใจต่อนโยบายระดับประเทศและระดับจังหวัด เป็นที่น่าสังเกตว่าในขณะที่รัฐบาลเร่งส่งเสริมศักยภาพท้องถิ่นโดยให้มีการบริหารโดยองค์การปกครองท้องถิ่น แต่การพัฒนาศักยภาพของผู้นำในท้องถิ่นยังดำเนินการไม่ทั่วถึง นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการบริหารราชการแผ่นดิน ท้องถิ่นจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในการวางแผนกลยุทธ์ เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของพื้นที่ หากผู้นำขาดความรู้ความเข้าใจในการวางแผนกลยุทธ์ย่อมเป็นปัญหาสำคัญต่อการจัดสรรงบประมาณและการกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น อาจส่งผลให้ท้องถิ่นเกิดความเสื่อมถอยได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนับเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดการสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่อย่างสมบูรณ์ เมื่อผู้นำชุมชนเข้าใจการวางแผนกลยุทธ์ย่อมถือเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันการเพิ่มความเข้มแข็งให้แก่ท้องถิ่นได้ ฉะนั้นหลักสูตรอบรม การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงนับว่าเป็นการส่งเสริมให้ผู้นำท้องถิ่นได้มีเครื่องมือในการบริหารองค์กรและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพทางหนึ่งด้วย

2. บทบาทขององค์กรปกครองท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลจากการศึกษา ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบในด้านบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการบริการจัดการท้องถิ่นอย่าง

รูปธรรม สอดคล้องกับ พรเพ็ญ จรสนมกุล ได้อธิบายถึง บทบาทผู้นำท้องถิ่นที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (2542) กล่าวคือ การแสดงบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีลักษณะสำคัญ คือ การสร้างบทบาทความเป็นผู้บริหารท้องถิ่น บทบาทในการเป็นผู้ประสานความร่วมมือ บทบาทการพัฒนาความรู้และทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการท่องเที่ยว และบทบาทต่อการติดตามประเมินผลงานของท้องถิ่น บทบาทดังกล่าว ได้แก่

2.1. การสร้างบทบาทความเป็นผู้บริหารท้องถิ่น ผู้เข้ารับการอบรมมีลักษณะเป็นผู้นำแบบทางการที่มีตำแหน่งบริหารงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เป็น นายกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็น ประธานสภาวัฒนธรรม จึงเป็นผู้มีบทบาทในการวางแผนและตัดสินใจในการพัฒนาท่องเที่ยวในท้องถิ่นตนเอง ผู้นำส่วนหนึ่งเมื่อได้ปฏิบัติการภาคสนามจะพบว่า สามารถกำหนดทิศทางในการวางแผนท้องถิ่นของตนเองได้ ปัญหาที่พบคือ ผู้นำขาดความรู้ความเข้าใจในการวางแผนและการจัดการท่องเที่ยว และพื้นที่ไม่เหมาะสมต่อการจัดการท่องเที่ยว หลังจากได้มีการปฏิบัติการภาคสนามจะพบว่าผู้นำมีความมั่นใจในการกำหนดทิศทางในการวางแผนการจัดการท่องเที่ยวได้ สามารถให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อที่ประชุมได้ ตัวอย่างเช่น ตำบลพีชอุดมที่มีข้อเสนอแนะให้ตำบลพีชอุดมเป็นเขตท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบส่งเสริมจริยธรรม โดยมีวัดพีชอุดมเป็นศูนย์กลางของชุมชน

2.2 บทบาทในการเป็นผู้ประสานความร่วมมือ พบว่า ผู้นำมีความสามารถในการกระตุ้นและชักจูงชุมชนเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือได้อย่างรวดเร็ว การปฏิบัติการภาคสนามของกลุ่มปทุมธานีตะวันออก หลังจากสิ้นสุดการอบรมผู้นำท้องถิ่นได้สานความรู้ความเข้าใจโดยสามารถเชิญกรรมการท้องถิ่น และผู้อาวุโสที่อุทิศตนเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นมาร่วมวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่นได้ ถึงจำนวน 50 คน นับเป็นจุดเริ่มต้นของการเริ่มวางแผน ในส่วนของกลุ่มปทุมธานีตะวันตกสามารถรวมกลุ่มชุมชนที่สนใจเข้ารับฟังการวางแผนของกลุ่ม ปัญหาที่พบ คือ ในบางครั้งมีความคิดขัดแย้งกันของผู้เข้าร่วมการประชุมซึ่งผู้นำยังไม่สามารถให้ความกระจ่างได้ โดยเฉพาะด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม

2.3 บทบาทการพัฒนาความรู้และทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการท่องเที่ยว ผู้นำท้องถิ่นสามารถให้ความรู้ความเข้าใจในการวิเคราะห์สถานการณ์ภายในและภายนอกชุมชนที่ส่งผลต่อการวางแผนกลยุทธ์ ทั้งเป็นหัวหน้ากลุ่มที่สามารถอธิบายภาพรวมของการจัดทำแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับท้องถิ่นได้ เช่น ประธานสภาวัฒนธรรมตำบลพีชอุดม ทั้งสามารถโน้มน้าวให้สมาชิกของกลุ่มยอมรับฟังความคิดเห็นได้ โยอาศัยประสบการณ์และความเป็นผู้มีอาวุโสที่เข้าใจสภาพท้องถิ่นอย่างถ่องแท้ เมื่อได้เข้ารับการอบรมจึงสามารถนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการพัฒนาพื้นที่ได้อย่างเต็มศักยภาพ ปัญหา คือ ขั้นตอนการสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนที่อยู่ท่ามกลางสังคมเมืองในชนบทที่ขาดการตื่นรู้ในการพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรใน

ท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดในเรื่องการขอความร่วมมือจากหน่วยราชการ และกลุ่มผู้ประกอบการ

2.4 บทบาทต่อการติดตามประเมินผลงานของท้องถิ่น จะพบว่าผู้นำให้ความสำคัญต่อการติดตามผลงาน และติดตามแก้ปัญหาของสมาชิกในด้านความไม่เข้าใจ โดยการสานงานการวางแผนกลยุทธ์ต่ออย่างเป็นรูปธรรม เช่น ตำบล ลำไทร ที่แม้พื้นที่จะขาดปัจจัยสำคัญด้านทรัพยากรท้องถิ่นที่มีผลต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่ผู้นำสามารถแก้ปัญหาได้โดยการสร้างความร่วมมือในท้องถิ่นที่มีกลุ่มผู้นับถือศาสนาหลากหลายโดยเฉพาะกลุ่มศาสนาคริสต์ที่เข้ามาจัดตั้งองค์กรการกุศลเช่น สถานพักฟื้นคนชรา หลังจากรอบรมสิ้นสุด ผู้นำได้สานความร่วมมือและผลักดันให้เกิดโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการของชุมชนจำนวนผู้เข้าประชุม 90 คน ซึ่งกำลังอยู่ในขั้นตอนการเตรียมการต่อไป

3. การจัดอบรมการวางแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับผู้นำท้องถิ่นในภูมิภาคการศึกษา มีสาระดังนี้

3.1 ปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของการจัดทำหลักสูตรอบรม การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จากการศึกษาพบว่า ผู้นำท้องถิ่นมีความต้องการเข้ารับการอบรมโดยเฉพาะเนื้อหา ด้านการวางแผนกลยุทธ์ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ได้กับการพัฒนาท้องถิ่นในด้านอื่น ๆ ได้อีกด้วย นอกจากนี้ในด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ถือได้ว่าเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ต้องให้ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนา จนเกิดเป็นกระแสที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และยังมีส่วนในการช่วยเสริมสร้างระบบเศรษฐกิจของประเทศ จนนำรายได้มาสู่ประเทศชาติ รัฐบาลจึงกำหนดให้การท่องเที่ยวเป็นยุทธวิธีสำคัญในการพัฒนาประเทศมีกำหนดในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและกำหนดให้ทุก ๆ จังหวัดมีรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวประจำจังหวัดโดยคำนึงถึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่นเป็นสำคัญ (สมาคมนักวิชาชีพไทยในญี่ปุ่น, 2539) ด้วยเนื้อหาที่กำลังเป็นที่สนใจในปัจจุบันส่งผลให้มีผู้นำหลายคนให้ความสนใจต้องการเข้ารับการอบรม อาจกล่าวได้ว่า หลักสูตรดังกล่าวสนองความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง ทั้งยังสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ผลักดันให้ไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเอเชีย (Tourism HUB of Asia) ด้วยการชูภาพลักษณ์ประเทศไทยเป็นดินแดนแห่งความรื่นรมย์โดยตั้งเป้าไว้ให้มีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจนสามารถทำรายได้ถึง 7 แสนล้านบาท (เบญจวรรณ วงศ์คำ, 2548: 10) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับกระแสโลกที่ต้องการให้การท่องเที่ยวมีส่วนทำให้เกิดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามข้อประชุมสุดยอด สิ่งแวดล้อมโลกหรือ “Earth Summit” (สินธุ์ สโรบล, 2546)

3.2 การพัฒนาหลักสูตรอบรม การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีข้อที่นำสังเกตซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำมากำหนดเป็น

ขั้นตอนการสร้างหลักสูตรอบรมและองค์ประกอบต่าง ๆ ในรายละเอียดหลักสูตรอบรม

ขั้นตอนการสร้างหลักสูตรอบรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีลำดับ ดังนี้ 1) การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การหาความจำเป็นในการพัฒนาโดยการศึกษาความต้องการของ ท้องถิ่นและการศึกษาความพร้อมในการจัดการอบรมของมหาวิทยาลัยราชภัฏ 3) กำหนดโครงสร้าง ของโครงสร้างหลักสูตร 4) จัดทำรายละเอียดของโครงสร้างหลักสูตร 5) การตรวจสอบโครงสร้าง หลักสูตร 6) การทดลองใช้หลักสูตร 7) การแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้เป็นหลักสูตรอบรมที่สมบูรณ์ ขั้นตอนต่าง ๆ เหล่านี้ผู้วิจัยที่ไม่สามารถนำหลักสูตรดังกล่าวไปใช้ปฏิบัติได้จริง แต่ได้ใช้วิธีการให้ ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ ชี้แนะให้ปรับปรุง ดังนั้นจึงอาจนำหลักสูตรอบรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไป ทดลองปฏิบัติจริงอีกครั้งแล้วนำมาปรับปรุง หลักสูตรก็จะมีคุณสมบัติมากยิ่งขึ้น ประเด็นที่น่า สังเกตจากข้อค้นพบในการพัฒนาหลักสูตรอบรม คือ

3.2.1 รูปแบบของหลักสูตรเป็นการบูรณาการองค์ความรู้ ได้แก่ เนื้อหาสาระด้านการ วางแผนกลยุทธ์ การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การสร้างประสิทธิภาพให้องค์กรท้องถิ่น เนื่องจาก หลักสูตรอบรมดังกล่าวนี้เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีลักษณะการ จัดการแต่ละพื้นที่ต่างกัน หากนำจะต้องนำมาใช้เฉพาะในแต่ละพื้นที่ รายละเอียดของเนื้อหาจึงต้อง มีประเด็นเฉพาะเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพที่เป็นจริงของท้องถิ่น โดยยึดประเด็นยุทธศาสตร์ชาติมา เป็นข้อกำหนดลักษณะเฉพาะของพื้นที่ ดังนั้นเมื่อผู้วิจัยนำมาทดลองอบรมที่จังหวัดปทุมธานีชื่อ ของหลักสูตรจึงเพิ่มเฉพาะรูปแบบการท่องเที่ยว คือ การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิง นิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ หากมีการจัดอบรมในจังหวัดอื่นก็ปรับชื่อให้สอดคล้อง กับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว เช่น จังหวัดลพบุรี คือ การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิง นิเวศประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม จังหวัดสิงห์บุรี คือ การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิง นิเวศเชื่อมโยงอุทยานประวัติศาสตร์ (วิชิต หล่อจิระชุนห์กุล และคณะ, 2548)

3.2.2 กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้วยวิธีการเรียนแบบร่วมมือ ซึ่งเป็นการ เรียนรู้ที่ต้องคำนึงถึงศักยภาพของผู้อบรมด้วย จะเห็นว่ามีผลสอดคล้องกับแนวคิดของโรเจอร์ (Rogers, 1969) คือ แนวคิดการพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่น ถือเป็นการพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถ ของผู้นำท้องถิ่นให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน โดยมีผู้นำท้องถิ่นเป็นแกนหลัก กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participation Learning) จึงเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ของชุมชน และเป็นการสร้างพลัง (Empowerment) ให้กับคน กลุ่มคนและชุมชน ด้วยแนวคิดที่ สอดคล้องดังกล่าวนี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญให้ผู้วิจัยใช้เป็นกิจกรรมหลักในขณะที่มีการแลกเปลี่ยน การทดลองอบรมจะพบว่า วิทยากรทุกท่านใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นหลัก ทำให้ผู้เรียนมีความคิด ริเริ่มสร้างสรรค์สามารถ แก้ปัญหาในการพัฒนาท้องถิ่นได้ โดยที่ผู้เรียนจะมีตำแหน่งเป็นผู้นำ ท้องถิ่นต่างตำบลกัน จึงเกิดเครือข่ายความร่วมมือกันแบ่งปันความรู้กันและกัน จนเป็นส่วนให้

ผู้เรียนออกแบบการเสนอผลงานด้วยกลุ่มและแบ่งพื้นที่ศึกษาตามลักษณะภูมิศาสตร์ซึ่งจะอำนวยความสะดวกต่อการทำงานของกลุ่มได้ ผลงานของผู้อบรมจึงเป็นกลุ่มปทุมธานีฝั่งตะวันออก และฝั่งตะวันตก นอกจากนี้ผู้อบรมยังร่วมกันกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวให้จังหวัดปทุมธานี 3 เส้นทางคือ เส้นทางตามภูมิศาสตร์ เส้นทางตามภูมิทัศน์ และเส้นทางตามภูมิปัญญา ดังนั้นการร่วมมือจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของการทำงาน และเมื่อนำมาเป็นส่วนกิจกรรมการแลกเปลี่ยนของการอบรมผู้ใหญ่ จะพบศักยภาพของผู้อบรมมากขึ้น

3.2.3 ด้านเทคนิคกระบวนการชุมชน ได้กำหนดขึ้นตามแนวการจัดการศึกษาให้ผู้ใหญ่ และจากแบบสำรวจกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งส่วนใหญ่เห็นพ้องให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ภาคทฤษฎีควบคู่กับภาคปฏิบัติ และตรงกับแนวคิดการฝึกอบรมให้ผู้ใหญ่ของ จินตนา พงศ์ถิ่นทองงาม (นักบรรณารักษ์ อ่างอิง จินตนา พงศ์ถิ่นทองงาม, 2543) ที่เสนอแนวคิดว่า ในการสอนหลักสูตรฝึกอบรมประชากรเป้าหมายโดยทั่วไป มักเป็นผู้ใหญ่ ต้องเข้าใจถึงลักษณะการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ คือ การเรียนในลักษณะลงมือปฏิบัติมากกว่าบรรยาย ดังนั้นในภาคปฏิบัติผู้วิจัยจึงเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับเทคนิคกระบวนการชุมชนแบบมีส่วนร่วม (สิวะภัทร วิทยารังสีพงษ์, 2549) ได้แก่ กิจกรรมแผนที่ความคิด กิจกรรมปลูกพลังจิตสำนึกให้ชุมชนตระหนักในคุณค่าของการร่วมประชุม กิจกรรมการฝึกปฏิบัติการภาคสนามแบบชุมชนมีส่วนร่วม กิจกรรมการศึกษาดูงาน ผลจากการจัดกิจกรรมดังกล่าวทำให้ผู้เข้ารับการอบรม เกิดแรงเสริมในการพัฒนา เกิดปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่มจนมีผลงานการวางแผนกลยุทธ์เชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนแต่ละตำบลกันขึ้น นอกจากนี้ยังมีส่วนที่เกิดการขยายความรู้ในวงกว้างมากขึ้น เมื่อผู้เข้าอบรมได้จัดให้มีการประชุมชุมชนมาร่วมกันวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ในตำบลพิชอุดมมีการประชุมสภาตำบลในวันที่ 27 สิงหาคม 2551 จำนวน 50 คน เพื่อมาร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ภายใน ภายนอก และในตำบลลำไทร มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการชุมชนจำนวน 90 คน โดยนำวิธีการวิเคราะห์สถานการณ์และการกำหนดกลยุทธ์ไปวางแผนพัฒนาท้องถิ่น โครงการกำลังอยู่ในระหว่างดำเนินการดำเนินงาน นับว่ากิจกรรมดังกล่าวมีส่วนทำให้ผู้อบรม เกิดความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาท้องถิ่น เทคนิคกระบวนการชุมชนจึงมีส่วนในการสร้างพลังชุมชนเพื่อแสดงพลังปัญญาร่วมกัน

3.2.4 เวลาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการอบรมผู้ใหญ่ โดยเฉพาะการอบรมที่มีเนื้อหาการสร้างร่วมมือกันในชุมชน และกับกลุ่มผู้นำที่มีพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างกัน ดังนั้นการกำหนดเวลาจึงต้องคำนึงถึงบทบาทหน้าที่ของกลุ่มเป้าหมายตามแนวคิดของ พรเพ็ญ จรรย์นฤมล (2542) บทบาทผู้นำต้องมีการสร้างร่วมมือกับท้องถิ่นเป็นปัจจัยในการพัฒนา การกำหนดเวลาจึงต้องมีความยืดหยุ่นเน้นการปฏิบัติการภาคสนามและการให้เวลากับการสร้างร่วมมือในชุมชน ผลการทดลองอบรม พบว่าเวลาในการอบรมมีเวลาน้อยเกินไป ผู้เรียนต้องการความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติมากกว่านี้ เพราะผู้อบรมต้องการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์จริงในท้องถิ่น การที่

ผู้เรียนต้องการให้เพิ่มเวลา ย่อมบ่งชี้ถึงการให้ความสนใจต่อความรู้และการมีจิตสำนึกที่จะนำพาท้องถิ่นไปสู่แนวทางการพัฒนาที่มีคุณภาพ ดังนั้นการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงควรกำหนด 1 ต่อ 4 คือ ภาคทฤษฎี 1 ส่วน ภาคปฏิบัติ 4 ส่วนการมุ่งเน้นในภาคปฏิบัติเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ฝึกปฏิบัติการอย่างมีทักษะมากขึ้น

3.3 ผลลัพธ์การเรียนรู้ผู้รับการอบรม มี 3 ลักษณะ คือ 1) ประเมินการประเมินผลการเรียนรู้ (Learning) ด้าน ความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ 2) การประเมินผลการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมในการทำงาน ด้วยแบบประเมินสมรรถนะ 3) ประเมินผลงาน ด้วยแบบประเมินการเขียนแผนกลยุทธ์ สอดคล้องกับการประเมินผลการเรียนรู้ของ คริกแพทริก (บุญเลิศ ไพรินทร์. 2538 : 85-86 ; ชูชัย สมितिไกร. 2540 : 207-208 ; อ้างอิงจาก Kirkpatrick. 1987. A Guide to Human Resource Development.) ได้เสนอเกณฑ์ที่ควรประเมิน คือ 1) การประเมินปฏิกิริยาของผู้รับการอบรมที่มีต่อโครงการฝึกอบรม เช่น ในด้านเนื้อหา วิทยากร วิธีหรือเทคนิคการฝึกอบรม 2) การประเมินผลการเรียนรู้ด้าน ความรู้ ทักษะ ทักษะ 3) การประเมินผลการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม ผู้วิจัยสร้างข้อสอบ โดยการวิเคราะห์หลักสูตรและสร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อการระบุจำนวนข้อสอบและพฤติกรรมที่ต้องการจะวัดมีการกำหนดชนิดข้อสอบและจำนวนข้อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการอบรม ตรงกับแนวคิดการสร้างแบบทดสอบวัดความรู้ของพิชิต ฤทธิ์จรูญ (2544 : 99-101) และ พร้อมพรรณ อุดมสิน (2545 : 29-33) ข้อสังเกตที่ต่างออกไป คือ ผู้วิจัยมีการสร้างและการประเมินประสิทธิภาพในการเขียนแผนกลยุทธ์เพื่อวิเคราะห์ความรู้ และทักษะความเข้าใจในเนื้อหาที่ได้รับการอบรมไป และแบบประเมินขีดความสามารถของผู้เข้ารับการอบรมด้วย คือ แบบประเมินสมรรถนะ โดยมีการแจ้งให้ผู้เข้ารับการอบรมทราบล่วงหน้า ส่งผลให้ผู้เข้ารับการอบรมตื่นตัวที่จะพัฒนาตนเองเพื่อให้วิทยากรประเมินหาจุดอ่อนน้อย ผู้อบรมจึงมีความตั้งใจในการรับความรู้และปฏิบัติกิจกรรมอย่างเต็มใจแสดงออกถึงศักยภาพของผู้เข้าแต่ละคน ในข้อสังเกตดังกล่าวทำให้พิจารณาเห็นว่า ผู้อบรมคนใดที่มีตำแหน่งเป็นผู้นำมักจะแสดงบทบาทความเป็นผู้นำและกล้าตัดสินใจและมีอำนาจที่จะรับความรู้ไปพัฒนาท้องถิ่นได้ทันที เช่น นายกองค้การบริหารส่วนตำบลลำไทร ได้มาเข้ารับการอบรมด้วยตนเองพร้อมทั้งให้นักวิเคราะห์แผนและนโยบายมาร่วมอบรมด้วย เมื่ออบรมเสร็จได้มีการขยายความรู้โดยจัดทำโครงการเพื่อให้ชุมชนได้ร่วมกันวางแผนพัฒนาตำบลโดยการวิเคราะห์ SWOT โดยชุมชนได้ร้องขอให้วิทยากรไปเป็นพี่เลี้ยงในการดำเนินการดังกล่าว ตำบลพีชอุดม มีประธานสภาตำบลเป็นผู้นำที่เข้าร่วมรับการอบรมและเมื่ออบรมเสร็จได้มีการเรียกคณะกรรมการชุมชนประชุม 50 คน ร่วมกันวางแผนพัฒนาท้องถิ่นและเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวแบบ Temple Stay (การท่องเที่ยวแบบพักที่วัด) คือการท่องเที่ยวทางธรรมที่ต้องการให้ผู้มาวัดได้ท่องเที่ยวเส้นทางธรรม และนอนพักผ่อนในวัด ขณะนี้คณะกรรมการตำบลกำลังวางแผนร่วมกับพระอธิการสมบุญ สิริบุญโญ เจ้าอาวาส ผล

การประเมินดังกล่าวพบว่าผู้นำทั้งสองมีคะแนนเฉลี่ยในระดับที่สูงมาก นับว่าการออกแบบประเมินผลย่อมส่งผลต่อการอบรมได้อีกทางหนึ่ง

3.4 ประสิทธิภาพของหลักสูตร โดยการประเมินเป็นสิ่งสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรอบรมที่มีคุณภาพ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง ความเหมาะสม เพื่อให้ครบคลุมองค์ประกอบของหลักสูตร ผู้วิจัยจึงเลือกการประเมิน 2 ทาง คือ ประเมิน โครงร่างหลักสูตรและประเมินผลลัพธ์จากการใช้หลักสูตร ในการประเมินโครงร่างของหลักสูตรได้ใช้วิธีการประเมิน 2 ลักษณะ คือ การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่ไม่ได้เป็นวิทยากรให้การอบรม กับประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นวิทยากรให้การอบรม ผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นวิทยากรมีคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของรายละเอียดหลักสูตรสูงกว่ากลุ่มที่ไม่เป็นวิทยากรและผู้ทรงคุณวุฒิให้คะแนนเฉลี่ยสูงเหมือนกัน ย่อมทำให้เข้าใจได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรอบรมฉบับนี้มีความสมบูรณ์เหมาะสม ดังนั้นสามารถนำหลักสูตรดังกล่าวเป็นต้นแบบในการไปใช้อบรมแก่ผู้นำในท้องถิ่นอื่น ๆ ได้ และใช้อบรมการวางแผนกลยุทธ์ ในทุกภาคส่วนและในทุกเนื้อหาได้อีกด้วย ข้อที่น่าสังเกต คือ หลักสูตรนี้มุ่งเป้าหมายคือ ผู้นำท้องถิ่นซึ่งส่งผลให้ผู้นำสามารถแสดงศักยภาพพัฒนาท้องถิ่นอย่างเต็มความสามารถ

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรอบรมกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับผู้นำท้องถิ่นในภูมิภาคการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ” มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ข้อเสนอแนะต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏ จาก ผลการวิเคราะห์นโยบายของมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า

1.1.1 มหาวิทยาลัยราชภัฏส่วนมากมีนโยบายสนองรัฐบาลและความต้องการของท้องถิ่น แต่ผลจากการสำรวจความต้องการเข้ารับการอบรมการวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยว พบว่า ผู้นำส่วนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศด้านเศรษฐกิจและวิถีชีวิตชุมชน ดังนั้นมหาวิทยาลัยราชภัฏจึงควรมีการศึกษาความต้องการของท้องถิ่นในภูมิภาคของมหาวิทยาลัยราชภัฏ และควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

1.1.2 มหาวิทยาลัยควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพผู้นำในท้องถิ่นซึ่งถือว่าเป็นผู้นำสำคัญในการขับเคลื่อนพลังชุมชน การเสริมสร้างองค์ความรู้ให้ทันเหตุการณ์และสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลก จึงควรมีการพัฒนาหลักสูตรทั้งหลักสูตรระยะสั้นและหลักสูตรระยะยาว ทั้งยังเป็นการกระตุ้นการเสริมสร้างศักยภาพของคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยให้รู้จักบูรณาการความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น การสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาให้ทันสมัยมากขึ้น

นอกจากนี้ควรมีการวางแผนพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่น โดยจัดฝึกอบรมให้ทุนฝึกอบรม ให้ทุนศึกษาต่อ

1.1.3 มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมให้อาจารย์ทำวิจัยการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน เพื่อสร้างความร่วมมือในท้องถิ่น ทั้งยังสามารถแก้ปัญหาด้านงบประมาณไม่เพียงพอ ด้วยการขอการสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน และยังเป็นการสร้างองค์ความรู้ให้แก่ท้องถิ่นอีกทางหนึ่ง

1.2 ข้อเสนอแนะต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีดังนี้

1.2.1 ผลจากการสำรวจความต้องการทำให้ทราบว่า ผู้นำส่วนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจด้านยุทธศาสตร์การพัฒนา ซึ่งรัฐบาลใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารประเทศ และมอบอำนาจให้ท้องถิ่นบริหารตามศักยภาพที่ต้องการ หากแต่ผู้นำยังไม่เข้าใจการวางแผนกลยุทธ์ ซึ่งถือเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการที่สำคัญ เป็นการนำนโยบายของประเทศจากส่วนบนลงสู่การปฏิบัติได้ ดังนั้น ผู้นำท้องถิ่นจึงควรเสริมสร้างสมรรถนะของตนเองโดยการแสวงหาความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและท้องถิ่น

1.2.2 การท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบสำคัญ ในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรท้องถิ่น ทั้งยังเป็นการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจที่มีการกระจายรายได้ไปในหลายส่วนของชุมชน ดังนั้นผู้นำท้องถิ่นจึงควรหามาตรการเชิงรุกเพื่อส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม และผู้นำท้องถิ่นควรพัฒนาตนเองและท้องถิ่นโดยทำความเข้าใจสภาพพื้นที่อย่างแท้จริง มีการวางแผนกลยุทธ์ร่วมกันกับชุมชน พร้อมทั้งหาวิธีการผลักดันแผนกลยุทธ์อย่างเป็นรูปธรรม และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนใกล้เคียง

1.2.3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้มหาวิทยาลัยราชภัฏในพื้นที่ เป็นฐานสนับสนุนความรู้ที่เป็นประโยชน์ โดยการขอความร่วมมือกับครูอาจารย์ในมหาวิทยาลัยในการให้ความรู้ความเข้าใจและให้เป็นที่ปรึกษาด้านองค์ความรู้ต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาที่เป็นประโยชน์

2. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

2.1 เนื่องจากหลักสูตรดังกล่าวได้พัฒนาขึ้นเพื่อให้สามารถนำไปใช้ในทุกพื้นที่ได้ หากแต่ต้องมีการปรับปรุงในข้อจำกัดเพราะเนื้อหาของพื้นที่ ที่มีความแตกต่างกัน การปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับพื้นที่แต่ละจังหวัดสามารถทราบได้จาก แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของประเทศ หรือการศึกษาศักยภาพพื้นฐานของท้องถิ่นเพื่อนำมาเป็นบริบทของการจัดอบรมก่อน และเพื่อให้สอดคล้องเนื้อหาได้อย่างเหมาะสม

2.2 เนื่องจากหลักสูตรเน้นกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ใหญ่ที่เป็นผู้นำ จึงต้องเข้าใจลักษณะความต้องการของผู้ใหญ่ ที่ไม่ชอบการถ่ายทอดความรู้ด้วยการสั่ง ดังนั้นการอบรมจึงควรใช้วิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กิจกรรมการฝึกอบรม ควรมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ กำหนดภาคปฏิบัติให้มีจำนวนชั่วโมงมากกว่าภาคทฤษฎี และเลือกกิจกรรมที่หลากหลายให้ผู้อบรมมีโอกาสได้แสดงศักยภาพในการพัฒนา และควรยืดหยุ่นเวลาให้เหมาะสมกับกิจกรรมของชุมชน

2.3 การอบรมควรดำเนินการแบบปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ฝึกปฏิบัติจริงภาคสนามในท้องถิ่นที่ตนเองรับผิดชอบ ทั้งนี้ควรใช้เทคนิคกระบวนการในการอบรมเพื่อสร้างจิตสำนึกกระตุ้น และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เทคนิคที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้แบบร่วมมือได้ เช่น เทคนิคแผนที่ชุมชน (Village Map) เส้นแบ่งช่วงเวลา (Time Line) การระดมสมองโดยใช้บัตรคำ (Mattapan) เทคนิคการค้นหาคำตอบ AIC (Appreciation –Influence -control)

2.4 การอบรมควรมีการฝึกปฏิบัติการจริงร่วมกับชุมชน โดยมีวิทยากรเป็นพี่เลี้ยงให้คำปรึกษาแก่ชุมชน เพื่อมุ่งนำผลที่เกิดจากการอบรมนำไปใช้ประโยชน์กับท้องถิ่นได้จริง

2.5 การอบรมโดยให้ผู้อบรมได้ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ควรให้มีการฝึกปฏิบัติอย่างหลากหลายในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้อบรมเกิดความชำนาญหากผู้อบรมมีความชำนาญจะก่อให้เกิดศักยภาพในการพัฒนา นำไปสู่การแก้ปัญหาชุมชนร่วมกันได้

2.6 การจัดหาแหล่งศึกษาดูงาน ควรเป็นแหล่งศึกษาดูงานที่เป็นท้องถิ่นที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการ โดยชุมชนมีส่วนร่วม แต่ควรให้ผู้เข้ารับการอบรมได้มีส่วนในการเสนอความคิดเห็น พร้อมทั้งเมื่อได้ไปศึกษาดูงานควรมาอภิปรายแหล่งเรียนรู้เพื่อศึกษาปัจจัยของท้องถิ่นที่จะช่วยทำให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนา

2.7 การติดตามการคงอยู่ของความรู้และทักษะของผู้เข้ารับการอบรม ควรให้เวลาในการติดตามและเป็นระยะเพื่อให้ทราบถึงความเป็นไปได้ของการนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติการจริงโดยวิทยากรควรเป็นผู้นิเทศหรือพี่เลี้ยงตลอดการติดตามผล

3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

3.1 ควรพัฒนาหลักสูตรอบรม เพื่ออบรมในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายกันนี้ เช่น การวางแผนกลยุทธ์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ นำผลมาพัฒนาเพื่อใช้เป็นหลักสูตรต้นแบบต่อไป

3.2 ควรมีติดตามผลการประเมินสมรรถนะของผู้เข้ารับการอบรมแล้ว เพื่อนำมาพัฒนาสมรรถนะที่ยังขาดในด้านต่าง ๆ โดยจัดทำหลักสูตรเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำ เช่น หลักสูตรการบริหารการเปลี่ยนแปลงท้องถิ่นตามการเปลี่ยนแปลงของโลก หลักสูตรการเสริมสร้างสมรรถนะความเป็นผู้นำท้องถิ่น หลักสูตรการสร้างความร่วมมือของชุมชนแบบบูรณาการ

3.3 การพัฒนาหลักสูตรอบรมควรให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่ายมาร่วมดำเนินการพัฒนา เพื่อให้เป็นหลักสูตรที่สนองความต้องการได้อย่างแท้จริง และเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงประสานแหล่งเรียนรู้และวิทยาการต่าง ๆ

3.4 ควรมีการวิจัยแบบปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับชุมชน โดยการนำองค์ความรู้มาเป็นข้อมูลในการพัฒนา ดำเนินการวิจัยร่วมกันกับผู้ทรงภูมิปัญญาในท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่นเพื่อกระบวนกรมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กชกร ชินวงศ์. 2547. .งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น สื่อความหมายผ่านฐานคิดและประสบการณ์. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- กานดา จรดล. 2542. ผลของการใช้กระบวนการฝึกอบรมตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาเชิงสังคมของเบนดูราที่มีต่อการเสริมสร้างสมรรถภาพการสอนสำหรับครูประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, สำนักงาน. 2538. “นโยบายและแนวทางการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ปี 2538- 2539 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ททท. **จตุรัสการท่องเที่ยว. 14 (ตุลาคม – ธันวาคม 2538) .**
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, สำนักงาน. 2538. **จตุรัสการท่องเที่ยว. 22, 1 (มกราคม – มีนาคม 2546)**
- การท่องเที่ยวและกีฬา, กระทรวง. 2548. **แผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2548 - 2551 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3. กลุ่มแผนงานและสารสนเทศ. กรุงเทพฯ : สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, กำไลทอง ปันนา. 2543. ผลกระทบจากการจัดการสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมที่มีต่อชุมชนในกำแพงเมืองเก่าเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.**
- โกวิท กังสนันท์. 2534. การประเมินความจำเป็นของการฝึกอบรมสำหรับองค์กรพัฒนาบริหารศาสตร์. 31,4 (ตุลาคม – ธันวาคม 2534): 32-64.
- กรมการปกครอง. 2542. **พระราชบัญญัติ สถาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อสาการศึกษาดินแดน.**
- กองทุนสนับสนุนการวิจัย, สำนักงาน. 2547. **สถานการณ์การท่องเที่ยวปี 47. ประชาคมวิจัย. 56. (กรกฎาคม - สิงหาคม 2547).**
- คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, สำนักงาน. 2549. **คู่มือการจัดทำแผนกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรบุคคล. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัยและพัฒนาระบบงานบุคคล สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.**
- คณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ,สำนักงาน.. 2549. **โครงการวิจัยและถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนกลุ่มที่ 3 : สิ่งแวดล้อมสุขภาพและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จังหวัดปทุมธานี. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ .**

คณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติ,สำนักงาน. 2544. **แผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 9 พ.ศ.2545 - 2549.** กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

คณะกรรมการกฤษฎีกา,สำนักงาน. 2547. **พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547.** ศูนย์ข้อมูลกฎหมายกลาง.. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2548. **รายงานการติดตามประเมินผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ : 3 ปีของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

จีระพรรณ กาญจนจิตร. 2528. **คู่มือการพัฒนาชุมชน.** กรุงเทพฯ : บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์.

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. 2527. **อภิปรายทัศนะบางประการในเรื่องสภาพตำบลกับการมีส่วนร่วมของชุมชน. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา.** กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสการพิมพ์.

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539. **การพัฒนาหลักสูตร หลักการและแนวปฏิบัติ.** กรุงเทพฯ : อลิ้นเพชร.

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2540. **ทฤษฎีและการวิจัยทางการนิเทศการศึกษาและพัฒนาหลักสูตร.** กรุงเทพฯ : ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โหมยง ไต้ทอง. 2548. **รายงานการประมวลภาพรวมและวิเคราะห์สถานการณ์การวิจัยเพื่อพัฒนาการการท่องเที่ยว.** เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี (อัครา)

ชาญชัย อาจินสมจาร. 2533. **การเรียนรู้แบบร่วมมือ. ประชาศึกษา 40 (มีนาคม 2533).**

ชาญวิทย์ ทรัพย์และคณะ. 2547. **การพัฒนาการจัดการกลยุทธ์ของสถานบริการสุขภาพ กรณีศึกษา:การจัดการเชิงกลยุทธ์ของรพ.หนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี. นนทบุรี : สำนักพัฒนาระบบบริการสุขภาพ. กระทรวงสาธารณสุข**

จิตติมา อุ่นใจ. 2538. **การเปรียบเทียบการคิดแบบอเนกนัยของเด็กปฐมวัยที่ได้รับประสบการณ์การเรียนรู้แบบร่วมมือกับประสบการณ์ตามแผนปกติ”** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.(อัครา)

คาราพร เปี่ยมงาม. 2544. **การพัฒนาชุดฝึกอบรมเรื่องการจัดกิจกรรมศิลปะแบบร่วมมือสำหรับครูปฐมวัยในโรงเรียนเทศบาลจังหวัดพิจิตร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (อัครา)**

เดชา ไต้สูงเนิน. 2543. **การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเกษตร : กรณีศึกษาบ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยงอำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (อัครา)

เดโช สวานนท์. 2518. **จิตวิทยาสังคม.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.

ดร.รชนี เอมพันธ์ และคณะ. 2547. **คู่มือการจำแนกเขตการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทเท็กซ์ แอนด์เจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด.

- ทวี ทิมจำ. 2520. การพัฒนาชุมชน.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. 2543. การบริหารผลการดำเนินงาน (Performance Management). **รวมบทความวิชาการ 100 ปี รัฐประศาสนศาสตร์ไทย**. ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.(อัครา)
- ทีศนา เขมมณี. 2522. ทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ในการสอน **กลุ่มสัมพันธ์: ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ เล่ม 1** กรุงเทพมหานคร: บุรพาณิชการพิมพ์.
- ธีระพงษ์ แก้วหาญ. 2543. **ทศวรรษใหม่การสาธารณสุขมูลฐาน: การพัฒนาศักยภาพเพื่อมวลชน**.
ขอนแก่น : โรงพิมพ์คลังนา.
- ธฤตวรรณ นนทพุท. (2545) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิง
นิเวศ : กรณีศึกษาป่าชุมชนเขาหัวช้าง ตำบลตะโหมด อำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุง
สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (อัครา)
- นักรบ ระวีการณ. อ้างถึงใน จินตนา พงศ์ถิ่นทองงาม. 2543.การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่อง
จัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคลองมหาสวัสดิ์และคลองโยงสำหรับสมาชิก องค์การบริหารส่วน
ตำบลอำเภอพุทธมณฑลจังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขา
สิ่งแวดล้อมศึกษา. มหาวิทยาลัยมหิดล.(อัครา)
- นักวิชาชีพไทยในญี่ปุ่น,สมาคม. 2539. นักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นกับโอกาสในการยกระดับคุณภาพของ
การท่องเที่ยวไทย **แมคกาซีน 3, 3 ธันวาคม 2536**. กรุงเทพฯ: กลุ่มวิจัยท่องเที่ยว. สมาคมนัก
วิชาชีพไทยในญี่ปุ่น.
- นาถพิมล วาดสันทัด. (2546) **กลยุทธ์ทางการตลาดแหล่งท่องเที่ยวเมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่**
จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม
การท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.(อัครา)
- นิฐริน ไล้พันธ์. 2544. **ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติภูจอง**
นายอย จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาการจัดการมนุษย์กับ
สิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.(อัครา)
- นิตยา บุญคง. 2545. **บทบาทผู้นำท้องถิ่นในงานพัฒนาชุมชน กรณีศึกษา : ตำบลหนองปรือ อำเภอ**
พนสนิม จังหวัดชลบุรี หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต วิชาการพัฒนาชุมชน มีนาคม 2525.
ชลบุรี: มหาลัยบูรพา. (อัครา)
- นิรมล ศตวุฒิ. 2543. การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development). กรุงเทพมหานคร: ภาควิชา
หลักและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.(อัครา)
- เนตรชน นันท์. 2544 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม : **กรณีศึกษาชุมชนวัดพระบาทห้วยต้ม**
อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาการจัดการ อุตสาหกรรม
การท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.(อัครา)

- นโยบายและแผนพลังงาน, สำนัก 2549. งานกรอบแนวคิดและการวิเคราะห์ขีดสมรรถนะหลักและ
ขีดสมรรถนะในการปฏิบัติงาน. กรุงเทพฯ: กระทรวงพลังงาน.
- นนทวัฒน์ สุขผล. 2547. เทคนิคการฝึกอบรมอย่างมีประสิทธิภาพ. ม.ป.ท. ม.ม.ม.
- นพเก้า ห่อนบุญเหิม แปลและเรียบเรียง. 2548. โลกไร้คุณภาพ. โดย สำนักงานคณะกรรมการ
ข้าราชการพลเรือน. <http://suthep.ricr.ac.th/mgnt49.pdf>
- นลินี กังศิริกุล. 2547. ข้อเสนอต่อยุทธศาสตร์การวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏ. ศูนย์ข้อมูลท้องถิ่น
เพื่อการพัฒนา. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยนครราชสีมา.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2540. ข้อควรพิจารณาในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, ใน
จตุสารการท่องเที่ยว. 16, 3 (กรกฎาคม - กันยายน): 9 – 11.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2542 ก. การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Planning For
Sustainable Tourism Development). เชียงใหม่: โรงพิมพ์คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2542 ข. มาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกันเกิด จตุสารการท่องเที่ยว 18, 1
(มกราคม- มีนาคม): 11 – 14.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2542. การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เอกสารประกอบการเรียน
หลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. ความหลากหลายทางชีวภาพของภูเขากับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. **จดหมาย
ข่าวการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, สำนักงาน 19 (พฤษภาคม 2546) 7**
- เบญจวรรณ วงศ์คำ. 2547. สถานการณ์การท่องเที่ยวปี 47 57, 2 (กันยายน – ตุลาคม) 2547.
ประชาคมวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- บุญยสฤษฎ์ อเนกสุข, 2546. กระบวนทัศน์การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในประเทศไทย สาธารณรัฐ
**ประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม. คุชฎีปรัชญาบัณฑิต. สาขา
โทศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (อัคราณา)**
- ประไพพร อักษรศรี. 2548. รูปแบบการเรียนรู้การวางแผนการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน.
ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ (อัคราณา).
- ประภาพรรณ เอี่ยมสุภามิต. 2536. หน่วยที่ 14 ผู้นำในสถานศึกษาปฐมวัย. **ประมวลสาระ
ชุดวิชาการบริหารสถานศึกษาปฐมวัย. นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช.**
- ประภาเพ็ญ. สุวรรณและสวิง. 2531. การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประยูรช สุวรรณโกคา. 2522. บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชน. **วารสารการพัฒนาชุมชน
18(พฤษภาคม) 2522.**

- ปิยาณี สมคิด.2544. **อุตสาหกรรมเบียร์ไทยและทางเลือกทางกลยุทธ์การศึกษา : กลยุทธ์การโฆษณา.**
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ปิยาภรณ์ รัตนากรกุล. 2535. **ผลงานของการเรียนแบบร่วมมือโดยใช้กลุ่มแบบกลุ่มสัมฤทธิ์ที่มีผลต่อการเรียนคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัครสำเนา)
- พรพิมล วิกรัยพัฒน์, 2542. **การประเมินความต้องการในการพัฒนาความรู้ เรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาผู้เข้ารับการศึกษาฝึกอบรมมัคคุเทศก์เดินป่าจังหวัดเชียงใหม่.** เชียงใหม่ วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.(อัครสำเนา)
- พรเพ็ญ จรรย์อุมล. 2542. **บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: ศึกษาเฉพาะกรณีอุทยานแห่งชาติศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขา รัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.(อัครสำเนา)
- พัฒน์ บุญรัตนพันธ์. 2517. **แนวทางการดำเนินงานพัฒนาชุมชน.** กรุงเทพฯ : กองฝึกอบรมการพัฒนาชุมชน.
- พัทธิดา หมั่นสาย. ม.ป.ป. **การสร้างความสัมพันธ์ การท่องเที่ยวที่แท้จริง.** ม.ป.ท.
- พิศิษฐ์ ใจท้อยกั้งและคณะ. 2544 . **รูปแบบ เป้าหมาย ผลลัพธ์และสภาพปัญหาของมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐในประเทศไทย.** กรุงเทพฯ: รายงานการวิจัย ที่ประชุมประธานสภาอาจารย์มหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทย.
- พิชิต ฤทธิ์จรูญ.2545. **หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา พิมพ์ครั้งที่ 2.** กรุงเทพฯ :คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนคร
- พิชิต ฤทธิ์จรูญ.2545. **หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา พิมพ์ครั้งที่ 2.** กรุงเทพฯ :คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏพระนคร
- พสุ เดชะรินทร์, รศ. ดร. 2549. **รายงานผลการศึกษา การพัฒนาองค์การให้มีขีดสมรรถนะสูง**
 กรุงเทพฯ : คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพพรรณ แก้วสุริยะ. 2548. **“หน่วยที่ 14 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ใน เอกสารการสอนชุดวิชา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว หน่วยที่ 8 – 15.** นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัย
 ธรรมมาธิราช.
- พรรณรัตน์ เเงาธรรมสาร. 2533. **การเรียนแบบทำงานรับผิดชอบร่วมกัน. สารพัฒนาหลักสูตร. 95,**
 (กุมภาพันธ์) 2533.
- ภราเดช พัทฒวิเชียร. 2539. **พัฒนาท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน. จุลสารการท่องเที่ยว 15,2**
 (เมษายน – มิถุนายน) : 4-7
- มหาดไทย,กระทรวง. กรมการพัฒนาชุมชน. 2542. **การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญ**

ปัญหาวิกฤต. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์.

รวีกานต์ แสนไชย. 2544. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแบบยั่งยืน : กรณีศึกษานาการขยะชุมชนวัดกลาง เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. สาขา รัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.(อัคราณา)

วิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย,สถาบัน. 2540. การท่องเที่ยวไทยวิสัยทัศน์ 2555. โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทของการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท

วิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย,สถาบัน. 2540. แผนแม่บทการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย.

วิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย,สถาบัน. 2539. เอกสารประกอบการพิจารณาร่างนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ. โครงการการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศเสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ : กองบริการที่ปรึกษา ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.

วิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, สถาบัน. 2540. รายงานขั้นสุดท้ายการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ เพื่อเสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ : ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.

วิจัย วงษ์ใหญ่. 2537. การพัฒนาหลักสูตรและการพัฒนาการเรียนการสอน ภาคปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

วิจิต หล่อจิระชุนท์กุลและคณะ. 2548. โครงการศึกษาระบบงานบริหารและประสานงานราชการในประเทศการพัฒนากระบวนการราชการเพื่อกำกับติดตามการปฏิบัติราชการในส่วนภูมิภาค. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

วิโรจน์ ภูจินดา. 2527. นโยบายและโครงการพัฒนาชนบทของรัฐบาล. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท

วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์. 2542. การบริหารแผนงานเชิงกลยุทธ์ในหน่วยงานภาครัฐบาล. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร: ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. 2548. การวางแผนกลยุทธ์ศิลปะการกำหนดแผนองค์กรสู่ความเป็นเลิศ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอินโนกราฟฟิกส์ จำกัด.

_____. 2549. เทคนิคการจัดทำแผนเชิงกลยุทธ์ในภาครัฐบาล. ชุดโครงการจัดทำแผนพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพอนามัยสิ่งแวดล้อมและอาชีวอนามัยในแผนพัฒนา. ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549). (อัคราณา)

วัฒนาพร สุลาษา.2545. แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวดอยตุงจังหวัดเชียงราย. เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. สาขา

- วิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.(อัครสำเนา)
 วราภรณ์ เจริญประเสริฐ. 2542. การศึกษาการทำงานของผู้นำท้องถิ่น กรณีศึกษา กำนันสมร สุขศรี
 ตำบลขามเปี้ยะ อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (อัครสำเนา)
- ศุภวงค์ โหมวานิช. 2543. กลยุทธ์และประสิทธิภาพการสื่อสารการตลาดขององค์การส่งเสริมการ
 ท่องเที่ยวออสเตรเลียในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต .สาขาวารสารศาสตร์
 และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.(อัครสำเนา)
- สถาบันดำรงราชานุภาพ, สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยและคณะ. 2541. รายงานผลการศึกษาวิจัย
 เรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.
 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ แอล-พี เพลส จำกัด.
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. 2546. เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ เพื่อองค์กรที่เป็นเลิศ 2546. พิมพ์
 ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: อินโนกราฟฟิกส์.
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. 2546. **Management Guidebook**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร:
 ธันวาคมการพิมพ์.
- สินธุ์ สโรบลและคณะ. 2546. การท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ.
 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) สำนักงานภาค. กรกฎาคม ; 2546
- สินธุ์ สโรบล 2547. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน, **ประชาคมวิจัย**. 57 (กันยายน - ตุลาคม 2547)
 กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สิริ เทศประสิทธิ์. 2529. **บทบาทของนักบริหารการศึกษา**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สามพร นณิไมตรีจิต. 2532 แผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ. **จุลสารการท่องเที่ยว**. 8,4:21
- สุจินต์ วิสุทธิรานนท์. 2537. หน่วยที่ 11 การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความร่วมมือ. **ประมวล
 สารชุดวิชาสารัตถะและวิทยวิธีทางวิทยาศาสตร์**. นนทบุรีสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
 สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุชาติพิศ น่วมสกุล. 2541. การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง
 จังหวัดภูเก็ต วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุดารัตน์ ชาญเลขา. 2545. รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันราชการกับชุมชนเพื่อพัฒนาด้าน
 วัฒนธรรม. วิทยานิพนธ์ดุฎิบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย.(อัครสำเนา)
- สุพิศ กิตติรัชดา. 2550 . **คู่มือการประเมินสมรรถนะและการปฏิบัติงาน**. คณะกรรมการบริหารและ
 พัฒนาทรัพยากรบุคคล คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- สุพรรณิ ไชยอำพร. 2534. ภูมิปัญญาท้องถิ่น. วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์ 10 (กรกฎาคม – กันยายน 2534) กรุงเทพมหานคร
- สุนันทา พูนน้อย. 2543. บทบาทของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุเมธ เดียวอิสระ. 2525. เอกสารประกอบการสอนพฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุวิทย์ สุทธิจิระพันธ์. 2547. สนธยากลั่นยุทธศาสตร์ 4 ปี ชุมชนแซร์ รายได้-ทรัพย์สิน. ประชาชาติธุรกิจ. 1 กรกฎาคม 2547 .แหล่งที่มา: <http://www.mfa.go.th/> [9 มกราคม 2549]
- สุรเชษฐ์ เชษฐมาศ. 2547. ทำไมคอสตาริกา จึงเป็นเบอร์หนึ่งของโลกเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. แหล่งที่มา: <http://www.ffforscc@ku.ac.th>. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุรศักดิ์ ชุณณรงค์, พันตำรวจโท. 2539. ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: ศึกษากรณีแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำจังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต (สิ่งแวดล้อม), มหาวิทยาลัยมหิดล.(อัคราเนนา)
- เสาวนีย์ ทวีกิจเกษม. 2546. การจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อความสำเร็จขององค์กร กรณีศึกษา : บริษัทไทยประกันชีวิต จำกัด. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.(อัคราเนนา)
- สมชาย เลียงพรพรรณ. 2547. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในท้องถิ่น. ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สงขลา : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สมคิด จาตุศรีพิทักษ์. 2537. ลิด...เชิงกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร: เอ็ม.เอ็น.กรุ๊ป. .
- สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. 2544. กลยุทธ์การแข่งขันของธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- . 2550. วิชาการจัดการเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
- สมยศ นาวิการ. 2533. การบริหารเพื่อความเป็นเลิศ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรุงธน.
- . 2543. การบริหารเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ.
- อังศินันท์ อินทรกำแหง และ ทศนา ทองภักดี. 2549. การพัฒนารูปแบบสมรรถนะด้านผู้นำทางวิชาการของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยของรัฐ เอกชน และในกำกับของรัฐ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อังฉรา จันทร์ฉาย. 2540. การวางแผนกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทิศ ขาวเขียว. 2543. การวางแผนยุทธศาสตร์ กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน..

- อุไรวรรณ ล้อมวงส์พานิช. 2546. การศึกษากลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาของด่าน
 เกวียนจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แขนงวิชาบริหารธุรกิจ.
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (อัคราณา)
- อนุสรณ์ สุชาติานนท์. 2536. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและบุคลิกภาพ
 ประชาธิปไตย ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่สอนโดยการเรียนรู้แบบร่วมมือ. วิทยานิพนธ์
 ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสานมิตร.

ภาษาอังกฤษ

- Certo, Samuel C., Peter, J. Paul. **Strategic Management : Concepts and Applications.**
 Singapore, McGraw Hill Inc., 1991
- Chettamart, Surachet. 2003. **Concepts and Model fr Ecotoueism Development in Thailand.**
Powerpoints Presented at Malaysia – Thailand Technology and Business Partnership
 Dialogue} 27-28 July 2003, Langkawi, Malaysia.
- Coliin, J.D. “Self-efficacy and ability in achievement behavior” **Dissertation Abstracts**
International 461 (July 1985) : 103A.
- Dowling, R..1993. “An Environment-Based Planning Mode for Regional Tourism Development.”
Journal of Sustainable Tourism 1(1): 17-37
- IUCN.1980. **World Conservation Strategy.** Gland, Switzerland, IUCN.
- Johnson.DW. and Johnson.R.T. 1987. “Research Show the Benefits of Adult Cooperation.”
Educational Leadership. 45, (November 1987)
- Kaplan,Robert S. and Norton, David P. 1996. **The Balanced Scorecard :Translating Strategy**
Into Acton. Boston, Mass: Havard Business School Press.
- Knowles, Macoln, S. **Modern Practice of Adult Education.** New York: Cambridge, The
 Adult Education Company, 1980
- Lieberman, A and Millier, L.Teachers thesis world and their work: **Implication for school**
Improvement Alexandria,VA: Association for supervision and Curriculum Development,
1984 Lovel, R.B. Adult Learning. New York: John Wiley & Sons Inc, 1980.
- [ariama Williams. 2002. **Occasional Paper Series on Gender, Trade and Development The**
Political Economy of Tourism Liberalization, Gender and GATS. USA. Newyork.

- Paul A. Laudicina, **World Out of Balance: Navigating Global Risks to Seize Competitive Advantage** New York: McGraw-Hill, c 2005. .—Xvii.
- Porter, Michael E. 1985. **Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance.** New York : Free Press.
- Rogers, E.M.1969. **Modernization Among Peasants.** New York : Holt Rinehart and Winson, Inc.
- Smith, Valene L.1989. **Hosts and Guests: The anthropology of tourism. 2nd edition.** Philadelphia. University of Pennsylvania Press.
- Ralph Tyler W. 1949. **Basic Principia of Curriculum and Instruction.** Chicago : the University of Chicago press.
- Taba Hilda. 1962. **Curriculum Development : theory and Practice.** New York :Harcourt, Brace & World, Inc.
- University of Missouri, 1986. **Plan of Action for Sustainable Tourism Development in the Asian and Pacific Region (1999-2005).** Bangkok, United Nations.
- University of Aarhus. **Project Ecotourism Theory and Applying in Vietnam. What is Ecotourism?** January 25 ,2005 <http://www.sommetstourisme.org/f/prix/2001/20.pdf>.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รายนามผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับ หลักการและกลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำนวน 7 ท่าน ได้แก่

1. ดร.สินธุ์ สโรบล	ผู้อำนวยการ โครงการจัดตั้ง "วิทยาลัยวิจัยเพื่อท้องถิ่น"
2. ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง	- ผู้จัดการการวิจัยการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยว เชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน - ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
3. ผศ. พัชริน คำรงกิตติกุล	ผู้ประสานงาน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ด้านการพัฒนามาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวร่วมกับ พัฒนาพื้นที่แบบบูรณาการ
4. นางสาวสายพะโยม สมสุข	หัวหน้างานแผนการตลาดในประเทศ กองวางแผน การ ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
5. นางเพ็ญณี ฤทธิกาญจน์	ประธานสมาพันธ์ธุรกิจการท่องเที่ยวภาคใต้
6. นายสิทธิโชค วิบูลย์	รองประธานอบต. สำนักงานเทศบาลตำบลราชคราม อ.บาง ไทร จ.พระนครศรีอยุธยา
7. นายมานิช บุญคุ้ม	ประธานสภาตำบลบางพูน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

2. รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือวิจัย

1. รศ.ดร.อาชัญญา รัตนอุบล	ประธานสาขาวิชาการศึกษานอกระบบ โรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. นายขจร วีระใจ	หัวหน้าสำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงการท่องเที่ยวและ กีฬา
3. ดร.กุลวรา สุวรรณพิมล	ประธานโปรแกรมวิชาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
4. นายพิสิทธิ์ ชูวงศ์	ศูนย์วิจัยและพัฒนาอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม
5. ผศ.ดร.อภิภา ปรัชญาพฤทธิ	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

.3. อาจารย์และผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 18 คน ดังนี้

ที่	ชื่อ สกุล	มหาวิทยาลัย
1	ผศ.ตำราญ ไชยสร	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
2	อ.เทอดศักดิ์ ขอแสงรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
3	ผศ.ดร.กตุวรา สุวรรณวิมล	มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
4	ผศ.กฤษฎา ณ หนองคาย	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
5	ดร.ชาติ นาคะกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
6	นายเอกราช ดิงาน	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
7	ผศ.สง่า สืบเพ็ง	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
8	อ.เทียมจันทร์ ศรีถาน	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
9	ผศ.อัญชลี อุทัยใจฟ้า	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
10	อ.ปิ่นธนา สงวนบุญญพงษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
11	ดร.ชลัยรัตน์ ศรีเอม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
12	อ.ปรีชา ศรีเรืองฤทธิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
13	ผศ.ดร.สุธาสนี ศิริโกคาภิรมย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
14	ผศ.สัญญาลักษณ์ สุภนาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
15	ผศ.รัชชนก สนวนสีดา	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
16	ผศ.ดร.สมบัติ คชสิทธิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
17	ผศ.ทิพามันทน	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
18	ดร.เปรมจิตร บุญสาย	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิเป็นวิทยากร

ที่	ชื่อ สกุล	ที่ทำงาน
1.	ผศ.ดร.สุชาติ ตันชนะเดชา	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2.	ดร.ธเนศ จิตสุทธิภากร	มหาวิทยาลัยภาคกลาง
3.	ดร.คำเพชร ภูริปริญญา	วิทยาลัยจัดการเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ
4.	ดร.เวสาลี ชาติสุทพันธ์	มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
5.	ดร.รัชชัย จิตรนันท์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
5.	ผศ. พัชริน คำรงกิตติกุล	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
6.	ผศ.จารึก สวงนพงษ์	ประธานสภาคณาจารย์และข้าราชการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
7.	ผศ.สิทธา มณีแสง	คณบดี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
8.	อ.ปัทมาพร ชเลิศเพชร	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

รายนามกลุ่มตัวอย่าง

ผู้เข้ารับการทดลองอบรม จำนวน 20 คน ดังนี้

ที่	ชื่อ	สกุล	ตำแหน่ง/ที่ทำงาน
1	นายเกื้อกูล	นุดาลัย	นายกอบต.ลำไทร อ.ลำลูกกา
2	น.ส.วิไล	ทรัพย์ใหญ่	รองนายกอบต.บางกระบือ อ.สามโคก
3	นายรันทม	แหสมุทร	ประธานสภาวัฒนธรรม.พีชอุดม อ.ลำลูกกา
4	นายสุรินทร์	วิเชียรสมุทร	กรรมการสภาวัฒนธรรม.พีชอุดม อ.ลำลูกกา
5	ร.ต.ท.อำพล	จิวราย	กรรมการสภาวัฒนธรรม.พีชอุดม อ.ลำลูกกา
6	นายสมชาย	วงศ์จำปา	หัวหน้าส่วนการศึกษา ต.พีชอุดม อ.ลำลูกกา
7	น.ส.งามฉวี	เกตุคำ	นักพัฒนาชุมชน อบต.นพรัตน์ อ.หนองเสือ
8	นายสุนัน	บำรุง	นักพัฒนาชุมชน อบต.บ่อเงิน อ.ลาดหลุมแก้ว
9	น.ส.นิรวรรณ	อิมกะดี	นักพัฒนาการท่องเที่ยวเทศบาลเมืองรังสิต
10	นายกำจัด	พานดอกไม้	สันทนการ จว. เทศบาลเมืองปทุมธานี
11	จอ.นพดล	พฤษมาตย์	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนอบต.บางโพธิ์เหนือ
12	น.ส.ศิริจรรยา	พึงยนต์	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนอบต.ลำไทร อ.ลำลูกกา
13	น.ส.ชาลินี	อู่ผลเจริญ	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนอบต.ลำไทร อ.ลำลูกกา
14	น.ส.กรองจินดา	นาคกรุท	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนเทศบาลเมืองสนั่นรักษ์
15	นายสอง	ศรีประเสริฐ	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนเทศบาลเมืองสนั่นรักษ์
16	นางไพรวลัย	ศรีเทพ	สำนักท่องเที่ยวจ.ปทุมธานี
17	นายโกวิท	กงแก้ว	สำนักท่องเที่ยวจ.ปทุมธานี
18	นางสมหมาย	เกสทอง	เทศบาลเมืองรังสิต
19	นายวรพจน์	สำราญ	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนอบต.ท้ายเกาะ.
20	น.ส.ปทุมมา	หจิมเสงี่ยม	ผู้ช่วยนักพัฒนาการท่องเที่ยวเทศบาลเมืองรังสิต

ชุดประเมินโครงร่างหลักสูตร แบบประเมินผล ของผู้เข้ารับการอบรม

หลักสูตรการวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชิงนิเวศเชื่อมโยง
การเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับผู้นำท้องถิ่น

คำชี้แจง

1. แบบประเมินผลของผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ ทักษะ ทัศนคติ
2. ข้อสอบเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ
3. ให้ผู้อบรมเลือกคำตอบข้อที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียวแล้วทำเครื่องหมาย X ในช่อง ของ กระดาษคำตอบ

1. SWOT คืออะไร

- ก. จุดอ่อนจุดแข็ง
- ข. โอกาส และภัยอันตราย
- ค. ก และ ข
- ง. การวางแผนเชิงกลยุทธ์

2. การบริหารเชิงกลยุทธ์ คือ

- ก. การวางแผนเชิงกลยุทธ์
- ข. การวางแผนอย่างมีกลยุทธ์
- ค. กลยุทธ์ในการวางแผน
- ง. การวางแผนเชิงกลยุทธ์ และการดำเนินมาตรการเพื่อบรรลุแผน

3. การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ คือ

- ก. การตัดสินใจทางเทคนิค
- ข. การตัดสินใจที่สำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับทิศทางในอนาคต
- ค. การตัดสินใจในทางการบริหาร
- ง. ถูกทุกข้อ

4. องค์ประกอบของการวางแผนเชิงกลยุทธ์ คือ

- ก. SWOT
- ข. มีการกำหนดแผนระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว

- ค. การวางแผนอย่างเป็นระบบ
- ง. ถูกทุกข้อ
5. วิสัยทัศน์ คือ
- ก. นโยบายธุรกิจ
- ข. กลยุทธ์ธุรกิจ
- ค. การมองไปข้างหน้าของผู้บริหารในองค์กร
- ง. ถูกทุกข้อ
6. ภารกิจ คือ
- ก. ทิศทางระยะยาวของธุรกิจ
- ข. นโยบายของธุรกิจ
- ค. โลกทัศน์ของผู้บริหาร
- ง. ความรับผิดชอบของผู้บริหาร
7. ข้อใดไม่ใช่เหตุผลที่ดีในการวางแผนกลยุทธ์
- ก. ใช้เป็นเครื่องมือทางการบริหาร
- ข. ใช้ในการของบประมาณ
- ค. ใช้ปรับแก้สถานการณ์ขององค์กร
- ง. ใช้ชี้นำการปฏิบัติงาน
8. องค์ประกอบของประสิทธิภาพ คือ
- ก. ต้นทุนต่อหน่วยต่ำ
- ข. คุณภาพเยี่ยม
- ค. ก. และ ข.
- ง. ความพอใจของลูกค้า
9. องค์ประกอบของประสิทธิผล คือ
- ก. การบริการที่ยืดหยุ่น
- ข. การบริการที่ยืดหยุ่น และ ด้วยเงินเวลาที่สั้น
- ค. ต้นทุนต่อหน่วยต่ำ คุณภาพเยี่ยม และบริการที่ดี
- ง. ถูกทุกข้อ
10. การวางตำแหน่งเชิงกลยุทธ์ (Strategic Positioning) คืออะไร
- ก. ภารกิจ (Mission)
- ข. SWOT
- ค. วิสัยทัศน์ (Vision)
- ง. ถูกทุกข้อ

11. แผนกลยุทธ์ที่ดีควรมีลักษณะใดต่อไปนี้
- ก. ทำท่าย
  - ข. ทำท่าย และเป็นไปได้
  - ค. เป็นไปได้
  - ง. เป็นไปได้ และประหยัด
12. วิสัยทัศน์แสดงให้เห็นถึง
- ก. ความรู้ ปรัชญา และการกระทำทั้งหมดขององค์กร
  - ข. บทบาทและภารกิจของแต่ละคนในองค์กร
  - ค. การวิเคราะห์สถานการณ์
  - ง. การประเมินสถานะ
13. วัตถุประสงค์ (Objective) หมายถึง
- ก. กลยุทธ์ในการบรรลุภารกิจ (Mission)
  - ข. เป้าหมายของภารกิจ
  - ค. เป้าหมายขององค์กร
  - ง. แผนระยะสั้นขององค์กร
14. ข้อใดไม่ใช่ระดับกลยุทธ์ในการกำหนดการวางแผนกลยุทธ์
- ก. กลยุทธ์ระดับชาติ
  - ข. กลยุทธ์ระดับองค์กร
  - ค. กลยุทธ์ระดับธุรกิจ
  - ง. กลยุทธ์ระดับหน้าที่
15. ข้อใด มิใช่กลยุทธ์การอยู่คงที่ (Stability strategies)
- ก. กลยุทธ์การไม่เปลี่ยนแปลง
  - ข. กลยุทธ์การทำกำไรอัตราคงที่
  - ค. กลยุทธ์การเจริญเติบโตอย่างรอบคอบ
  - ง. กลยุทธ์การไม่ลงทุน
16. ข้อใดกลยุทธ์ที่สนองปัจจัยภายนอก
- ก. นโยบายองค์กร
  - ข. นโยบายรัฐบาล
  - ค. การบริหารองค์กรให้ก้าวหน้า
  - ง. การพัฒนาสมรรถนะบุคคล

17. การประเมินผลควรทำเมื่อ
- ก. ก่อนการปฏิบัติงาน ระหว่างการปฏิบัติงาน หลังการปฏิบัติงาน
  - ข. ก่อนการปฏิบัติงาน
  - ค. ระหว่างการปฏิบัติงาน
  - ง. หลังการปฏิบัติงาน
18. การติดตามประเมินผลมีการกำหนดเงื่อนไขเวลาและสถานที่เพื่อ
- ก. คาดการณ์ความสำเร็จที่จะเกิดขึ้น
  - ข. ควบคุมปัจจัยภายนอก
  - ค. ประเมินความก้าวหน้าขององค์กร
  - ง. เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์
19. การประเมินผลโครงการไม่ควรประเมินเพื่อ
- ก. การติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าของการดำเนินงาน
  - ข. ตรวจสอบความสำเร็จเป็นรูปธรรมตามแผน
  - ค. ตรวจสอบการกระทำที่อาจเป็นความผิดของบุคลากร
  - ง. ชี้วัดการพัฒนาผลงานเปรียบเทียบกับย้อนหลัง
20. การวางแผนเชิงกลยุทธ์และการดำเนินการมาตรการเพื่อบรรลุแผนที่ตั้งไว้ คือ
- ก. การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ (Strategic Decision)
  - ข. การบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management)
  - ค. การคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking)
  - ง. ถูกทั้งข้อ ก. และข.

กระดาษคำตอบ

ชื่อ-สกุล _____	คะแนน
ตำแหน่ง _____	
สถานที่ทำงาน _____	

กรุณาเลือกคำตอบข้อที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียวแล้วทำเครื่องหมาย X ในช่อง ของกระดาษคำตอบ

1.	ก	ข	ค	ง
2.	ก	ข	ค	ง
3.	ก	ข	ค	ง
4.	ก	ข	ค	ง
5.	ก	ข	ค	ง
6.	ก	ข	ค	ง
7.	ก	ข	ค	ง
8.	ก	ข	ค	ง
9.	ก	ข	ค	ง
10.	ก	ข	ค	ง
11.	ก	ข	ค	ง
12.	ก	ข	ค	ง
13.	ก	ข	ค	ง
14.	ก	ข	ค	ง
15.	ก	ข	ค	ง
16.	ก	ข	ค	ง
17.	ก	ข	ค	ง
18.	ก	ข	ค	ง
19.	ก	ข	ค	ง
20.	ก	ข	ค	ง

แบบประเมินผลการเขียนแผนกลยุทธ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. กลุ่มผู้ถูกประเมิน กลุ่มปทุมธานีฝั่งตะวันตก กลุ่มปทุมธานีฝั่งตะวันออก
2. พื้นที่ฝึกปฏิบัติงาน .....พีชอุดม.....

ตอนที่ 2 ประเมินประสิทธิภาพการวางแผนกลยุทธ์

คำชี้แจง โปรดประเมินประสิทธิภาพของการวางแผนกลยุทธ์ของผู้เข้ารับการอบรมอยู่ในระดับใด

เกณฑ์การประเมิน

5 = ดีมาก   4 = ดี   3 = ปานกลาง   2 = น้อย   1 = น้อยมาก

สมรรถนะ	ระดับเกณฑ์การประเมิน				
	1	2	3	4	5
1. ความถูกต้องในการเขียนแผนกลยุทธ์					
2. การวางแผนกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ					
3. การมีส่วนร่วมในการวางแผนกลยุทธ์ของท้องถิ่น					
4. การกำหนดระยะเวลาการวางแผนกลยุทธ์					
5. วิธีการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติเหมาะสม					
6. มีการควบคุมติดตามการวางแผนกลยุทธ์					
7. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการปฏิบัติ					
8. การมีทักษะในการจัดการวางแผนกลยุทธ์					
9. ตระหนักในคุณค่าของการวางแผนกลยุทธ์					
10. แผนกลยุทธ์สามารถแก้ปัญหาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้					

สมรรถนะอื่น ๆ .อธิบายข้อมูลและยุทธวิธีชัดเจนดี เห็นเป้าหมาย

.....

.....

.....

ผู้ประเมิน.....

แบบประเมินขีดสมรรถนะ (Competency Profile) ของผู้เข้ารับการอบรม
หลักสูตรการวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ
การสำหรับผู้นำท้องถิ่น

- คำชี้แจง**
1. แบบประเมินขีดสมรรถนะ (Competency Profile) คือ แบบการประเมินพฤติกรรมในการทำงานของผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่ผู้เข้ารับการอบรมมี ความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ และความสามารถที่เป็นคุณลักษณะอื่น ๆ ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาท้องถิ่นให้ประสบความสำเร็จด้านการวางแผนกลยุทธ์เพื่อจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการของผู้นำท้องถิ่น
  2. แบบประเมินขีดสมรรถนะใช้สำหรับประเมินผลระหว่างการเข้ารับการอบรมและการติดตามประเมินผล (Follow Up) เพื่อดูการคงอยู่ของผู้เข้ารับการอบรม ในการนำความรู้ที่ได้รับ การอบรมแล้ว ไปใช้ประโยชน์ ดำเนินการเป็น 3 ระยะ คือ ติดตามประเมินระหว่างการอบรม หลังอบรมแล้ว 2 สัปดาห์ และ 1 เดือน
  3. แบบประเมินขีดสมรรถนะประกอบด้วยข้อคำถามที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า และข้อคำถามปลายเปิด ครอบคลุม สิ่งที่ต้องประเมินด้านการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่
    - ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้เข้ารับการอบรม
    - ตอนที่ 2 แบบประเมินการปฏิบัติงานเพื่อประเมินผลสมรรถนะของผู้เข้ารับการอบรม
    - ตอนที่ 3 แบบประเมินปลายเปิด ความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ประเมิน
  4. การติดตามแบบประเมินกำหนดเป็นสมรรถนะ หลัก 3 ด้าน คือ
    - 4.1 สมรรถนะด้านการใช้ความคิดและการเห็นคุณค่า
    - 4.2 สมรรถนะด้านการปฏิบัติงาน
    - 4.3 สมรรถนะด้านการสร้างสัมพันธภาพ
  5. ในการประมาณค่า 5 ระดับตามเกณฑ์พิจารณา ดังนี้

5	หมายถึง เกินกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมาก	คือ ดีมาก
4	หมายถึง เกินกว่าเกณฑ์ที่กำหนด	คือ ดี
3	หมายถึง ตามเกณฑ์ที่กำหนด	คือ พอใช้
2	หมายถึง ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด	คือ ควรปรับปรุง
1	หมายถึง ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมาก	คือ ไม่ผ่านการอบรม

 ดัชนีวัดเกณฑ์ มีคุณลักษณะของสมรรถนะ ดังนี้

สมรรถนะ ระดับ	การใช้ความคิด และการเห็นคุณค่า	ด้านการปฏิบัติงาน	การสร้างสัมพันธภาพ
1. ไม่ผ่านการ อบรม	- ไม่สามารถรายงานความก้าวหน้า ของงานที่มอบหมาย - ไม่มีผลงานให้เห็น ซึ่งต้องให้ สอบถามก่อนเสมอ	- ไม่ปรากฏคุณลักษณะของงาน - ไม่ปรากฏความสำเร็จ ของงาน	- ไม่สามารถปฏิบัติงานร่วมกับ ผู้อื่นได้ - ไม่สามารถทำให้ชุมชนมีส่วน ร่วมในการพัฒนาได้
2. ควรปรับปรุง	- ติดตามความก้าวหน้าของ งานได้ตามระยะเวลาที่กำหนด - ให้ข้อมูลจากการติดตามงาน ไม่ครบถ้วน	- ไม่ปรากฏความสมบูรณ์ของ งานครบถ้วน - งานมีข้อผิดพลาด ก่อนข้างมาก	- ไม่มีการประสานงานความ ร่วมมือกับชุมชน - ให้ข้อมูลจากการติดตามงานไม่ ครบถ้วน
3. พอใช้	- มีลักษณะความคิดหลากหลาย - ตอบข้อซักถามจากการติดตาม งานได้อย่างครบถ้วนถูกต้อง	- งานเป็นที่ยอมรับทั่วไปมีข้อ ผิดพลาดเล็กน้อย - งานมีความต่อเนื่องปรากฏ ร่องรอยให้เห็น	- จัดทำตารางและกำหนดการใน การติดตามงาน - บันทึกและสรุปผลงานทุกครั้ง - ให้ข้อมูลจากการติดตามงานได้ อย่างครบถ้วนถูกต้อง
4. ดี	- เสนอแนวทางในการแก้ไข ปัญหาจากการติดตามงาน - มุ่งมั่น กระตือรือร้นในการ พัฒนาผลงานทุกรายการ	- งานสำเร็จเป็นที่ยอมรับ เป็นส่วนใหญ่ - งานมีความต่อเนื่องปรากฏ ร่องรอยอย่างชัดเจน	- กระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงาน เคร่งครัดต่อแผนงานที่กำหนด - มีการวางแผนการติดตามงาน ให้กับสมาชิกในชุมชน
5. ดีมาก	- เสนอแนวทางในการแก้ไข ปัญหาจากการติดตามงาน - มุ่งมั่น กระตือรือร้นในการ พัฒนาผลงานทุกรายการจน ผลงาน เป็นที่ยอมรับ	- ผลงานมีความถูกต้อง ครบ สมบูรณ์เกือบทุกรายการ และ เป็นแบบอย่างได้ - งานมีความต่อเนื่องของงาน เป็นแบบอย่างได้ โดยปรากฏ ร่องรอยคุณภาพ	- สามารถโน้มน้าวชักจูงให้ผู้อื่น ทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมายที่ กำหนด - สามารถระดมพลังชุมชนใน การพัฒนาท้องถิ่น - จัดทำแผนการติดตามงานจาก บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไว้ ล่วงหน้า - ร่วมกับชุมชนในการสร้างสรรค์ ท้องถิ่นให้ก้าวหน้า

แบบประเมินผลการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้เข้ารับการอบรม

ทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าคำตอบหรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. ชื่อ - สกุล .....
2. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
3. วุฒิการศึกษา ☐ ปริญญาตรี ☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก ☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....
4. สถานที่.....
5. ตำแหน่ง.....
6. ประสบการณ์การทำงาน.....ปี
7. ลักษณะผลงาน .....
8. การติดตามและประเมิน ☐ ครั้งที่ 1 วันที่.....เดือน.....พ.ศ..... ☐ ครั้งที่ 2 วันที่.....เดือน.....พ.ศ..... ☐ ครั้งที่ 3 วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ตอนที่ 2 แบบประเมินผลสมรรถนะของผู้เข้ารับการอบรม

ในการประเมินแบบสอบถามนี้ใช้ถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามเกณฑ์พิจารณา ดังนี้

5 หมายถึง เกินกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมาก คือ ดีมาก

4 หมายถึง เกินกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ ดี

3 หมายถึง ตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ พอใช้

2 หมายถึง ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด คือ ควรปรับปรุง

1 หมายถึง ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมาก คือ ไม่ผ่านการอบรม

ทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าคำตอบหรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

การประเมินติดตามผล	ระดับเกณฑ์ที่กำหนด
--------------------	--------------------

	ครั้งที่ 1					ครั้งที่ 2					ครั้งที่ 3				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
ขีดสมรรถนะด้านการใช้ความคิดและการเห็นคุณค่า															
1. มีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการจัดทำแผนงาน															
2. มีทักษะการแก้ไขปัญหาและการตัดสินใจ															
3. มีความคิดเชิงระบบที่สามารถมองเห็นภาพรวมและกำหนดกลยุทธ์ของหน่วยงานได้															
4. มีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมปฏิบัติการ															
5. มีความชื่นชมยินดีให้การสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่น															
ขีดสมรรถนะด้านการปฏิบัติงาน															
6. ความรอบรู้ในงานสามารถประยุกต์ได้อย่างเหมาะสม															
7. สามารถนำความรู้ด้านการวางแผนกลยุทธ์มาใช้เพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ															
8. สามารถแสดงความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนเอง															
9. สามารถเขียนแผนกลยุทธ์เพื่อจัดการท่องเที่ยวได้															
10. สามารถร่วมปฏิบัติการตั้งแต่ต้นจนติดตามผล															
ขีดสมรรถนะด้านการสร้างสัมพันธภาพ															
11. ดำเนินการประสานงานด้วยความเต็มใจและเข้าใจความต้องการ รวมถึงติดตามให้บริการเสมือนเป็นธุระของตัวเอง															
12. ความสามารถสื่อสารเรื่องงานในหน้าที่ หรือภารกิจของหน่วยงาน การชี้แจงชักจูง โน้มน้าวให้ผู้อื่นเข้าใจและเห็นคล้อยตามได้โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของหน่วยงาน															
13. ความสามารถในการทำงานเป็นทีมและประสานงานสร้างสัมพันธภาพอันดีให้เป็น อันหนึ่งอันเดียวกันในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย															
14. การปฏิบัติตนด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใส เป็นธรรม มีจิตสำนึกและจริยธรรมที่เที่ยงตรง															
15. ความมุ่งมั่นทำงานให้เกิดผลสำเร็จ บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพของงาน															

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ประเมิน

ปัญหาในการปฏิบัติงาน.....

.....

แนวทางการแก้ปัญหา.....

.....

แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้รับการอบรม
หลักสูตร การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชิงนิเวศ
เชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับผู้นำท้องถิ่น

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามความคิดเห็นต่อการอบรมนี้มีทั้งสิ้น 3 ตอน
 ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบ
 ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ตอบที่มีต่อหลักสูตรอบรม
 ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
2. ผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นได้แก่ ผู้เข้ารับการอบรมตลอดหลักสูตร
3. ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามความคิดเห็นให้ครบทุกข้อ ข้อมูลต่าง ๆ ที่ท่านตอบในครั้งนี้จะ
 เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาหลักสูตรอบรม และความคิดเห็นของท่านจะไม่มีผลกระทบต่อ
 ตัวท่านแต่ประการใด

ขอบคุณในความร่วมมือมา ณ โอกาสนี้

ตอนที่ 1

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หน้าคำตอบที่เป็นจริงหรือเติมข้อความลงใน
 ช่องว่างตามความคิดเห็นต่อการจัดการอบรม

ส่วนที่ 1 ด้านสถานภาพของผู้ตอบ

1. ที่ทำงาน.....อำเภอ.....ตำบล..... จังหวัดปทุมธานี
2. ตำแหน่ง หน้าที่.....
3. เพศ ชาย หญิง
4. อายุ 35 – 44 ปี 45 – 54ปี 55 ปีขึ้นไป
5. วุฒิการศึกษา
ปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก
 อื่นๆ (โปรดระบุ).....
6. ประสบการณ์การทำงาน.
 1 -4 ปี 5 – 8 ปี 9 - 12 ปี
 13 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ตอบที่มีต่อหลักสูตรอบรม

ในการประเมินแบบสอบถามนี้ใช้ถ้ามাত্রาส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามเกณฑ์พิจารณาดัง นี้

- 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด
 4 หมายถึง เห็นด้วยมาก
 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง
 2 หมายถึง เห็นด้วยน้อย
 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ประเมินค่าที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

รายการ	ระดับความคิดเห็น				
	1	2	3	4	5
1. หลักสูตรอบรมมีประโยชน์ต่อผู้นำท้องถิ่น					
2. วิธีการจัดการอบรมมีความเหมาะสม					
3. เนื้อหาสาระการอบรมมีความเหมาะสม					
4. เอกสารประกอบการอบรมมีประโยชน์					
5. วิทยากรมีความเหมาะสม					
6. กิจกรรมฝึกปฏิบัติน่าสนใจเหมาะสม					
7. สื่อและอุปกรณ์ในการอบรมมีความเหมาะสม					
8. ระยะเวลาในการอบรมเหมาะสม					
9. แบบทดสอบทำให้เกิดความเข้าใจในการอบรมมากขึ้น					
10. รูปแบบวิธีการประเมินผลการอบรมมีความเหมาะสม					

ตอนที่ 3

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....
 .....
 .....
 .....
 .....
 .....

แบบการประเมินโครงสร้างหลักสูตร เรื่อง

การพัฒนาหลักสูตรอบรมการวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับผู้นำท้องถิ่น

คำชี้แจง

1. แบบประเมินนี้ใช้สำหรับประเมินคุณภาพของหลักสูตรอบรม การวางแผนกลยุทธ์ การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับผู้นำท้องถิ่น
2. แบบประเมินนี้สำหรับผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นตามความเหมาะสม
3. แบบประเมินนี้ใช้เป็นข้อมูลการวิจัยประกอบการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตร์ศึกษบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาและวิเคราะห์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม
2. สำรวจและวิเคราะห์ความต้องการของผู้นำท้องถิ่นในวางแผนกลยุทธ์ เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. พัฒนารูปแบบหลักสูตรอบรม “กลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” สำหรับผู้นำท้องถิ่นในภูมิภาคการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

รายการที่ประเมิน

แบบประเมิน ประกอบด้วยรายการที่ประเมินดังนี้

- ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของรายละเอียดหลักสูตร
- ตอนที่ 3 คิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของเอกสารประกอบการอบรม
- ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะด้านอื่น ๆ

กรุณาพิจารณาความเหมาะสมของรายละเอียดหลักสูตรอบรม และแสดงความคิดเห็นของท่านในแต่ละด้าน เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยในการปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพสูงขึ้นต่อไป

ขอขอบพระคุณในความอนุเคราะห์ของท่าน

ปีทมาพร ชเลิศเพ็ชร

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าคำตอบหรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. เพศ

ชาย หญิง

2. วุฒิการศึกษา

ปริญญาตรี ปริญญาโท

ปริญญาเอก อื่น ๆ.....

3. ประสบการณ์ด้านการทำงาน.....ปี

4. ปัจจุบันตำแหน่ง.

อาจารย์ 1 อาจารย์ 2

อาจารย์ 3 อื่น ๆ....โปรแกรมการท่องเที่ยว/ หัวหน้าโปรแกรม

5. สอนวิชาเอก / ตำแหน่งหน้าที่.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของรายละเอียดหลักสูตร

กรุณาพิจารณาความเหมาะสมของรายละเอียดหลักสูตรอบรม แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องอันดับความเหมาะสมที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านในแต่ละข้อ และ โปรดให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้วิจัย โดยเขียนลงในช่องว่างที่เว้นไว้ในแบบประเมิน

การประเมินแบบสอบถามนี้ ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามเกณฑ์พิจารณาดังนี้

5 หมายถึง ความเหมาะสมมากที่สุด 4 หมายถึง ความเหมาะสมมาก

3 หมายถึง ความเหมาะสมปานกลาง 2 หมายถึง ความเหมาะสมน้อย

1 หมายถึง ความเหมาะสมน้อยที่สุด

เนื้อหาของหลักสูตร	มากที่สุด น้อยที่สุด				
	5	4	3	2	1
1. หลักการและความสำคัญ					
1.1 กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรอย่างสมเหตุสมผล.....	..	..	..	..	..
1.2 นำสภาพการณ์ที่เป็นจริงของสังคมประกอบหลักการและความสำคัญ	..	..	..	..	..
1.3 ภาษาเข้าใจง่ายและมีเหตุผลความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรอบรม	..	..	..	..	..
ข้อเสนอแนะ	.....				
	.....				
	.....				

เนื้อหาของหลักสูตร	มากที่สุด		น้อยที่สุด		
	5	4	3	2	1
2. วัตถุประสงค์ของหลักสูตร					
2.1 สอดคล้องกับหลักการและเหตุผลของหลักสูตร.....	...	...	...	....	.
2.2 มีความสอดคล้องกับหลักสูตรอบรม.....	...	...	...	..	.
2.3 นำไปสู่การปฏิบัติได้.....	...	...	...	...	.
					.
					.
					.

ข้อเสนอแนะ.....

...

.....

...

.....

...

เนื้อหาของหลักสูตร	มากที่สุด		น้อยที่สุด		
	5	4	3	2	1
3. ระยะเวลาอบรมของหลักสูตร					
3.1 สัดส่วนของเวลาในการอบรมเหมาะสมกับกิจกรรม.....	..	..	..	..	.
3.2 สัดส่วนของเวลาในการอบรมเหมาะสมกับเนื้อหา.....	..	..	..	..	.
3.3 การแบ่งสัดส่วนของภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติโดยรวม.....	..	..	..	..	.
					.
					.
					.

ข้อเสนอแนะ.....

...

.....

...

เนื้อหาของหลักสูตร	มากที่สุด		น้อยที่สุด		
	5	4	3	2	1

<p>4. โครงสร้างของหลักสูตร</p> <p>4.1 การแสดงแนวคิดของหลักการจัดการอบรมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์</p> <p>4.2 การเสนอแนวคิดทฤษฎีเป็นฐานความรู้ในภาคทฤษฎี.....</p> <p>4.3 การเสนอแนวคิดภาคปฏิบัติเป็นการฝึกทักษะพื้นฐานในการร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่น.....</p>	.	.	.	.	...
<p>ข้อเสนอแนะ.....</p> <p>...</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>					
<p>เนื้อหาของหลักสูตร</p>	มากที่สุด		น้อยที่สุด		
	5	4	3	2	1
<p>5. วิธีการอบรม</p> <p>5.1 ลำดับขั้นตอนการอบรมเหมาะสมกับเนื้อหา.....</p> <p>5.2 ขั้นตอนการอบรมเข้าใจง่ายจะนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง.....</p> <p>5.3 วิธีการอบรมจะนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร</p>	...	...	.	.	.
<p>ข้อเสนอแนะ.....</p> <p>...</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>					

<p>เนื้อหาของหลักสูตร</p>	มากที่สุด		น้อยที่สุด		
	5	4	3	2	1

6. กำหนดการอบรม	...				
6.1 กำหนดการอบรมเหมาะสมกับเวลา.....	...	...	...	...	....
6.2 กำหนดการอบรมสอดคล้องกับการกำหนดเนื้อหา.....	..	.	.	.	..
6.3 กำหนดการอบรมมีวิทยากรสนับสนุนการอบรมพอเพียง...	..	..	..	..	
ข้อเสนอแนะ.....					
.....					
.....					
เนื้อหาของหลักสูตร	มากที่สุด	น้อยที่สุด			
	← 5	4	3	2	→ 1
7. วิทยากร					
7.1 การกำหนดคุณสมบัติวิทยากรสอดคล้องกับเนื้อหา.....	...	...	...	...	....
7.2 การกำหนดขั้นตอนดำเนินการอบรมของวิทยากรเข้าใจง่าย.....	.	.	.	.	..
7.3 การกำหนดสื่อการอบรมสามารถช่วยให้วิทยากรดำเนินการอบรมได้	..	..	..	..	
ข้อเสนอแนะ.....					
.....					
.....					
เนื้อหาของหลักสูตร	มากที่สุด	น้อยที่สุด			
	← 5	4	3	2	→ 1
8. การประเมินผล					
8.1 มีการประเมินผลภาคทฤษฎีมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์...	....	....	....	....	....
8.2 มีการประเมินผลภาคปฏิบัติมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์....	..	..	..	..	..
8.3 มีการประเมินส่งเสริมความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาท้องถิ่นได้.....	..	..	..	..	..
8.4 มีระบบเกณฑ์การวัดและประเมินผลการอบรมที่ชัดเจน.....	..	..	..	..	..
8.5 มีการประเมินผลงานของผู้เข้ารับการอบรมอย่างชัดเจน.....	..	..	..	..	..
8.6 มีการประเมินผลก่อนและหลังการอบรมที่ชัดเจน.....	..	..	..	..	..
8.7 มีการติดตามผลงานหลังการอบรมของผู้เข้ารับการอบรมอย่างต่อเนื่อง	..	..	..	..	..
8.8 มีการนำเสนอผลงานของผู้เข้ารับการอบรมเพื่อให้สมาชิกร่วมวิพากษ์....	..	..	..	..	..
8.9 มีการนำผลการประเมินมาพัฒนาหลักสูตรอบรม.....					

8.10 การจัดการถ่ายทอดความรู้ที่กำหนดไว้ในแผนการอบรม.....					
ข้อเสนอแนะ.....					
.....					
.....					
.....					
ตอนที่ 3 เอกสารประกอบหลักสูตร					
เนื้อหาของหลักสูตร	มากที่สุด ← → น้อยที่สุด				
	5	4	3	2	1
1. ส่วนเนื้อหาเอกสารประกอบการอบรม					
1.1 แสดงคำชี้แจงความเป็นมาของหลักสูตรอบรมอย่างเหมาะสม.....	..	..	..	..	..
1.2 แสดงภาพรวมการพัฒนาหลักสูตรอบรม โดยให้รายละเอียดของหลักสูตร อบรมครบองค์ประกอบ.....	..	..	..	..	..
1.3 มีการจัดหน่วยการเรียนรู้เหมาะสมกับเวลาอบรม.....	..	..	..	..	..
1.4 มีเนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์.....	..	..	..	..	..
1.5 มีแสดงรายละเอียดเนื้อหาที่สอดคล้องตรงกับหน่วยการเรียนรู้.....	..	..	..	..	..
1.6 เอกสารประกอบการอบรมมีเนื้อหาที่ทันสมัย.....	..	..	..	..	..
1.7 มีการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และสามารถนำไปปฏิบัติได้.....	..	..	..	..	..
1.8 มีประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	..	..	..	..	..
1.9 เครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องวัตถุประสงค์.	..	..	..	..	..
1.10 ส่งเสริมให้ผู้นำท้องถิ่นสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการ ปฏิบัติงานได้	..	..	..	..	..
ข้อเสนอแนะ.....					
.....					
.....					
.....					

เนื้อหาของหลักสูตร	มากที่สุด น้อยที่สุด				
	5	4	3	2	1
2. ด้านรูปแบบเอกสารประกอบการอบรม	..	..	..	..	..
2.1 เอกสารประกอบการอบรมมีรูปแบบกะทัดรัด	..	..	..	..	..

2.2 เอกสารประกอบการอบรมมีจำนวนเหมาะสมแก่การอ่าน	.	.	.	.	.
2.3 เอกสารประกอบการอบรมมีการจัดวางรูปแบบน่าสนใจ	..	..	..	..	.
2.4.เอกสารประกอบการอบรมมีกิจกรรมให้ฝึกปฏิบัติที่น่าสนใจ	..	..	..	..	.
2.5 เอกสารประกอบการอบรมขนาดเหมาะสมต่อการประกอบการอบรม	.	.	.	.	.
ข้อเสนอแนะ					
.....					
.....					
.....					
.....					

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะด้านอื่นๆ

ท่านมีข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรอบรมเพิ่มเติม อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ

ผลงานของกลุ่มตัวอย่าง

1. ผลงานฝึกปฏิบัติร่วมกันในห้องเรียน

SWOT จังหวัดปทุมธานี

โอกาส Opportunities

1. รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว
2. สถานที่ตั้งของจังหวัดปทุมธานีอยู่ใกล้กรุงเทพฯ ทำให้เชื่อมโยงการท่องเที่ยวได้ง่าย
3. มีเส้นการคมนาคมเชื่อมโยงระหว่างจังหวัดสะดวก รวดเร็ว
4. ค่านิยมการท่องเที่ยวมีรูปแบบหลากหลายมากขึ้น
5. ปริมาณนักท่องเที่ยวมีเพิ่มจำนวนมากขึ้นในทุก ๆ ปี
6. มีกฎหมายคุ้มครอง และให้บริการนักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ
7. ความเจริญด้านเทคโนโลยีทางการสื่อสารมีมากขึ้น
8. การพัฒนาด้านการจัดการศึกษาจากสถาบันการศึกษาต่างๆมากขึ้น
9. อยู่ใกล้กรุงเทพฯและจังหวัดที่มีชื่อเสียงทางการท่องเที่ยว

อุปสรรค Threats

1. ค่านิยมการท่องเที่ยวในทัศนคติของนักท่องเที่ยวประเมินจังหวัดปทุมธานีต่ำ
2. การเมืองขาดเสถียรภาพ
3. เกิดภาวะเงินเฟ้อ ค่าครองชีพสูง
4. มีแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเขตติดต่อดัง ๆ มาก
5. นักท่องเที่ยวไม่ทราบกฎหมายคุ้มครองทำให้นักท่องเที่ยวไม่ได้รับความสะดวก

จุดแข็ง Strengths

1. สถานที่ตั้งของจังหวัดปทุมธานีอยู่ใกล้กรุงเทพฯ ทำให้เชื่อมโยงการท่องเที่ยวได้ง่าย
2. มีประวัติศาสตร์ โบราณสถานที่มีความเป็นมาอันยาวนาน
3. มีต้นทุนทางวัฒนธรรมสูง
4. มีความปลอดภัย สงบน่าอยู่
5. มีความสมบูรณ์ทางธรรมชาติ
6. มีวัฒนธรรม ประเพณี เฉพาะกลุ่ม
7. มีแม่น้ำ คูคลองที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว
8. มีแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้
9. มีประชากรมีรายได้ทางสภาพเศรษฐกิจที่ดี
10. มีสถานศึกษาและองค์ความรู้ในท้องถิ่น
11. มีสถานที่ปฏิบัติธรรมที่มีชื่อเสียงหลายแห่ง
12. เป็นแหล่งเรียนรู้และวิจัยทางเกษตรกรรม
13. เส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกันโดยการมีส่วนร่วมชุมชนกับหน่วยราชการและองค์กรเอกชน
14. สถานที่ท่องเที่ยวมีความหลากหลายมากขึ้นไป

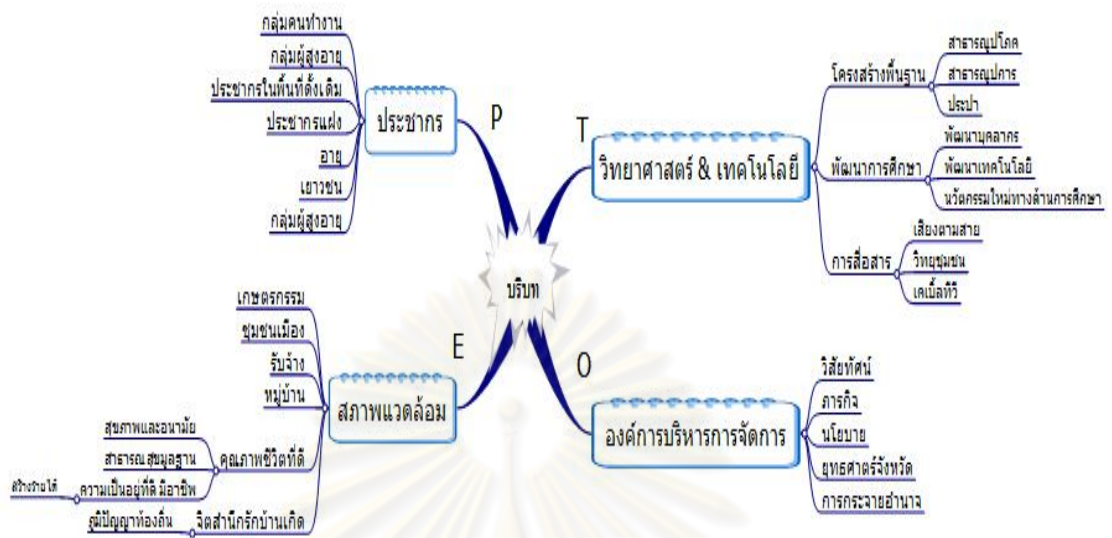
15. มีศูนย์จำหน่ายสินค้า OTOP
16. มีร้านอาหารที่มีชื่อเสียงจำนวนมาก
17. มีต้นทุนทางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตสูง
18. มีแหล่งเรียนรู้ระดับชาติจำนวนมาก
19. มีสวนสนุกที่มีชื่อเสียงระดับชาติ
20. มีสนามกีฬา (กอล์ฟ) สถานที่ออกกำลังกายที่มีมาตรฐาน
21. มีศูนย์การค้าชั้นนำ
22. มีศูนย์รวมสินค้าทางการเกษตรระดับอาเซียน คือ ตลาดไท ตลาดสี่มุมเมือง
23. มีขนบธรรมเนียมประเพณีเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลายโดยเฉพาะของชาวมอญ
24. มีนิคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ คือ นวนคร บางกะดี

จุดอ่อน Weakness

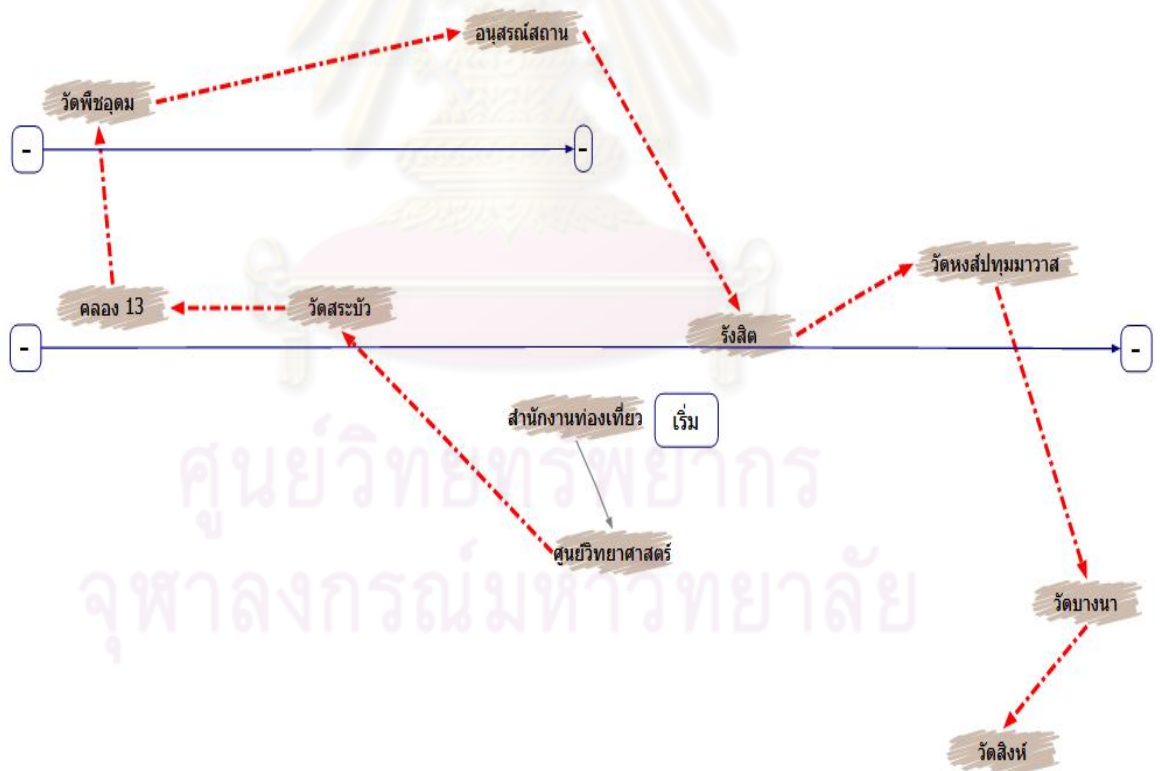
1. แหล่งท่องเที่ยวยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม
2. การจัดสรรงบประมาณทั้งระดับท้องถิ่นและจังหวัดยังไม่ต่อเนื่องและชัดเจน
3. การจัดสรรงบประมาณระดับประเทศยังไม่ต่อเนื่องและชัดเจน
4. ประชาชนในจังหวัดปทุมธานียังไม่มีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยว
5. นโยบายการท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับผู้บริหารระดับสูงของจังหวัด
6. สภาพเศรษฐกิจในแต่ละท้องถิ่นมีการกระจายรายได้ไม่เท่าเทียมกัน
7. เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงกันแต่ขาดผู้รับผิดชอบ
8. ปัญหาด้านแรงงานต่างด้าวและประชากรแฝงในจังหวัดมีผลกระทบต่อการท่องเที่ยว
9. ความร่วมมือของภาครัฐและเอกชนมีน้อย
10. มีแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดแต่ขาดการนำไปสู่การปฏิบัติ
11. ขาดศูนย์บริการการท่องเที่ยว
12. มีการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับจังหวัดน้อย
13. ขาดการบริหารจัดการท่องเที่ยว
14. ขาดการสนับสนุนและส่งเสริมจากผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว
15. ขาดบุคลากรด้านการท่องเที่ยว
16. ขาดความต่อเนื่องในการบริหารจัดการ
17. วิทยาลัยผู้นำท้องถิ่นบางส่วนยังไม่เห็นความสำคัญของการท่องเที่ยว
18. แหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ส่วนใหญ่เป็นของราชการจึงไม่สะดวกในการเข้าเยี่ยมชม

2. เส้นทางท่องเที่ยว

งานกลุ่มที่ 1 บริบทปทุมธานี

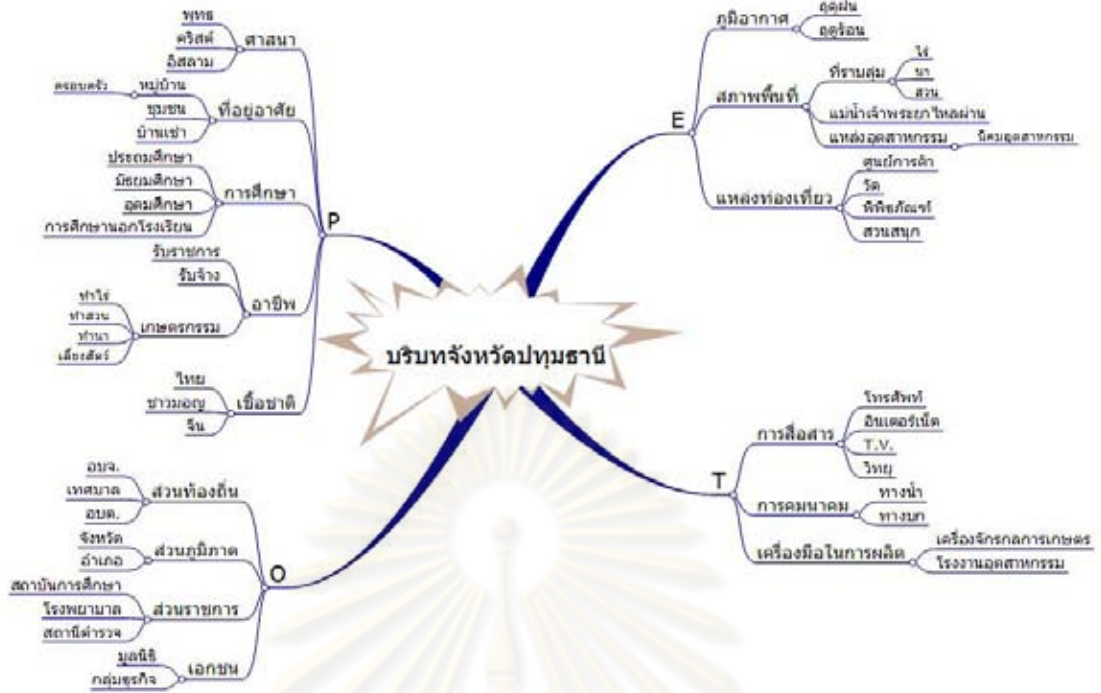

เส้นทางท่องเที่ยวแบบภูมิทัศน์

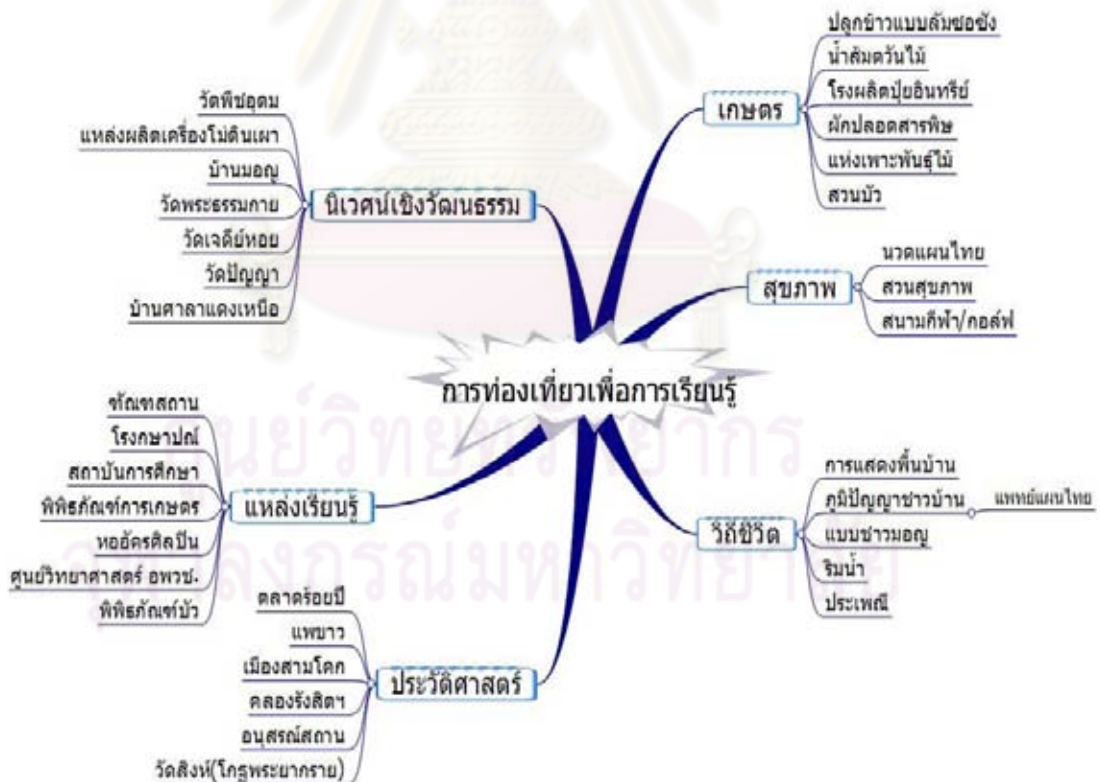

งานกลุ่มที่ 2 บริบทปทุมธานี

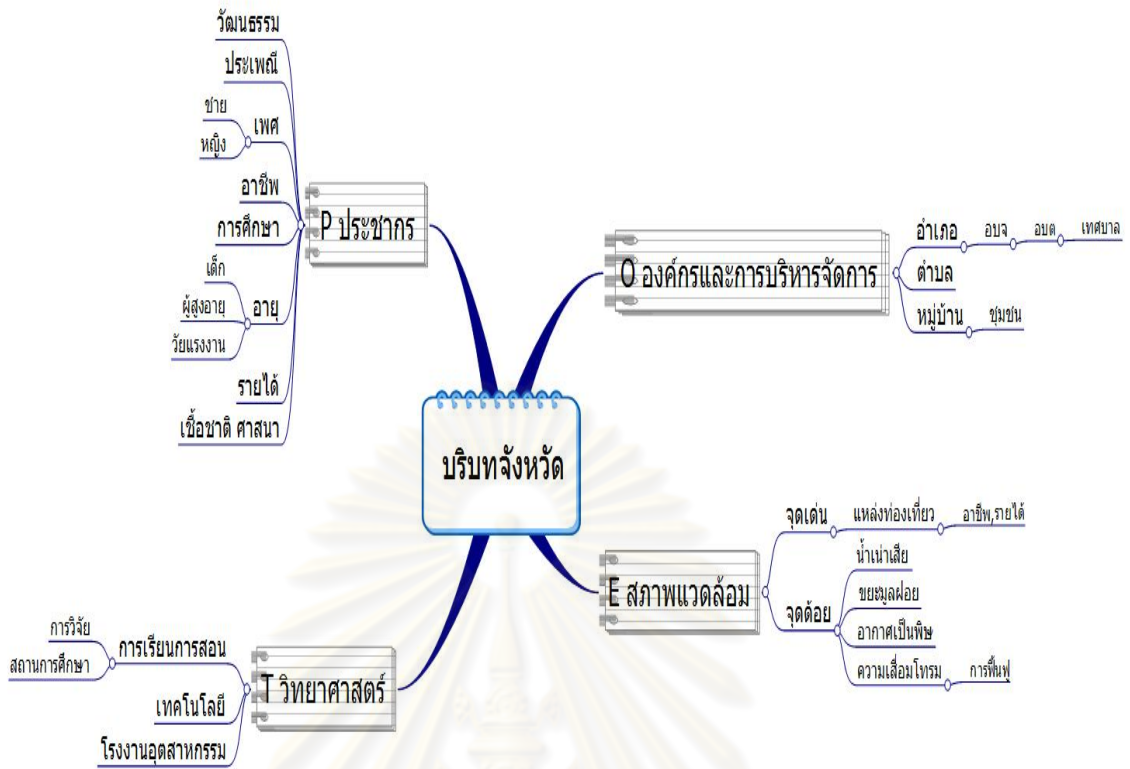

เส้นทางท่องเที่ยวแบบภูมิปัญญา

งานกลุ่มที่ 3
บรืหรับปทุมธานี

เส้นทางท่องเที่ยวแบบภูมิประเทศ

ผลงานปฐบทภาคสนามในชุมชน

กลุ่มปทุมธานีฝั่งตะวันตก แผนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

เทศบาลตำบลคลองพระอุดม อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี

การจัดการท่องเที่ยวชุมชนสามารถเข้าถึงทรัพยากรจัดการจึงจำเป็นต้องมีการดำเนินกิจกรรมในการปรับโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ ด้วยการจัดระเบียบความสัมพันธ์ของบุคคลในกลุ่มสังคมไม่ว่าจะเป็นตระกูล หรือเผ่าพันธุ์ ซึ่งถึงแม้บุคคลที่ประกอบเป็นกลุ่มสังคมดังกล่าวสิ้นชีวิตไป แต่แบบแผนการจัดระเบียบก็ยังคงอยู่ต่อมาได้ เพียงแต่บุคคลที่ดำรงตำแหน่งจะมีการเปลี่ยนแปลงจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่งเท่านั้น ข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดำรงอยู่เป็นโครงสร้างทางสังคมนั้นเป็นไปด้วยสถาบันหรือบรรทัดฐาน พฤติกรรมซึ่งจะช่วยให้บุคคลรู้ว่าสังคมจะมีพฤติกรรมต่อกันอย่างไร ทั้งนี้โครงสร้างทางสังคมมีความสัมพันธ์กับบุคคลทั้งหมดโดยมีความแตกต่างระหว่างบุคคล เพศ สถานภาพเป็นตัวกำหนดเพื่อประโยชน์ในการศึกษาคุณค่า ในฐานะที่เป็นตัวกำหนดโครงสร้างสังคม เพราะความสัมพันธ์ทางสังคมไม่ได้เป็นผลมาจากความคล้ายกันในผลประโยชน์ แต่ต้องเป็นผลประโยชน์ร่วมกัน ดังนั้นหากบุคคลมีผลประโยชน์ร่วมกันกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดถือว่าเป็นคุณค่าทางสังคม ส่วนหน้าที่นั้นในสถาบันสังคมต่างมีหน้าที่ ไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการเมือง สถาบันศิลปะ เพื่อตอบสนองความต้องการบางอย่างของสังคม ทุกสถาบันประสานกันอย่างเป็นระบบ ถ้าสถาบันใดไม่ทำหน้าที่จะทำให้ระบบเสียเหมือนระบบอวัยวะในร่างกายของคนมีหน้าที่ ถ้าอวัยวะใดไม่แข็งแรงจะทำให้เกิดภาวะไม่ปกติ ทำให้ระบบเสีย และทำให้คนไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ แนวคิดระบบนิเวศน์ เป็นแนวคิดที่ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ โดยเน้นให้เห็นว่า วัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นการจัดระเบียบสังคม ความเชื่อ พิธีกรรมและประเพณี มีหน้าที่ในการรักษาขนาดประชากรที่สมดุลกัน

ดังนั้นจะได้นำเสนอแนวทางของปัจจัยที่เกี่ยวข้องของการท่องเที่ยวเพื่อการบริหารจัดการโดยชุมชน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อมูลพื้นที่ ตำบลคลองพระอุดม

ประวัติและความเป็นมาของตำบล

ตำบลคลองพระอุดม เริ่มตั้งเป็นหมู่บ้านมากกว่า 200 ปี คลองพระอุดม เดิมเป็นลำรางสาธารณะ ตามธรรมชาติ ในฤดูน้ำมาก จะใช้เป็น เส้นทางสัญจร และใช้ลำน้ำในการทำการเกษตร ในฤดูแล้ง น้ำจะแห้ง และมีวัชพืชขึ้น ใช้สัญจรไม่ได้ ต่อมาได้มีพลตรี พระอุดมโยธาธิยุทธ (สครัตนาวัต) ได้นำเรือขุดแบบหัวส่ว่นมาขุดคลอง ให้มีความกว้าง และลึก เพื่อให้ใช้สัญจรไปมาได้ ในหน้าแล้งจะทำคันกั้นน้ำ เพื่อไม่ให้ดินไหลกลับ ลงคลองซึ่งจะทำให้คลองตื้นเขิน โดยเป็นการขุดเชื่อมแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณเขตบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไปถึงแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณเขตตำบลคลองพระอุดม อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ตรงข้ามเกาะเกร็ด ชาวบ้านโดยทั่วไปจึงพากันเรียกว่า “คลองพระอุดม”

ตำบลคลองพระอุดม เดิมมีชื่อเรียกว่า ตำบลบ้านแหลม ขึ้นกับอำเภอบางกระดี่ ของจังหวัดปทุมธานี มีพื้นที่ประมาณ 1,000 กว่าไร่ คือพื้นที่ ฝั่งตะวันออก ของคลองพระอุดม ต่อมาได้มีการโอนย้ายมาขึ้นกับอำเภอเชิงราก หรืออำเภอลาดหลุมแก้ว ในปัจจุบัน ในสมัยหนึ่งมีการแบ่งพื้นที่การปกครองใหม่ ได้มีการแบ่งพื้นที่บางส่วนของ หมู่ 2 ตำบลลาดหลุมแก้ว มาขึ้นกับ หมู่ 2 ตำบลคลองพระอุดม (พื้นที่ หมู่ 2 ฝั่งตะวันตก ของคลองพระอุดมทั้งหมด)

มีคลองธรรมชาติ ไหลผ่าน ชื่อคลองราชโศ ในปี พ.ศ.2483-2485 กรมชลประทาน โดยคุณพระอุดม โยธาธิยุทธ อธิบดีกรมชลประทาน ได้ทำการขุดลอกคลองราชโศ ประชาชน และทางราชการจึงได้พร้อมใจกันตั้งชื่อคลองและตำบลใหม่ ตามชื่อของท่านอธิบดีกรมชลประทานว่า “ตำบลคลองพระอุดม” ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ลักษณะภูมิประเทศ / ภูมิอากาศ

สภาพทางกายภาพเป็นพื้นที่ทำการเกษตรล้อมรอบด้วยคลองส่งน้ำสาธารณะ สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบลุ่มต่ำ น้ำท่วมถึง ด้านฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นพื้นที่ที่มีคลองไหลผ่านจำนวน 12 คลอง คือ

1. คลองพระอุดม
2. คลองจำเมือง
3. คลองปลาทราย
4. คลองตาทรัพย์
5. คลองนวลนิศย์
6. คลองกำนันเขื่อน

7. คลองผู้ใหญ่อู่
8. คลองเกาะเกียง
9. คลองตรง
10. คลองสายใหม่
11. คลองขาห้อย
12. คลองตาชา

ในตำบลจึงมีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ทั้งปี เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการเกษตร การเพาะปลูก ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตร การทำนา มีถนนวงแหวนฝั่งตะวันตก สายบางบัวทอง-บางปะอินผ่าน มีการคมนาคมสะดวกเหมาะที่จะเป็นแหล่งอุตสาหกรรม มีองค์กรประชาชนที่เข้มแข็ง มีระบบสาธารณสุขปกศะดวกสภาพดินฟ้าอากาศ เป็นแบบมรสุม มี 3 ฤดู และอยู่ในเกณฑ์ปกติทั้งไปเศรษฐกิจโดยรวมของหมู่บ้านเป็นลักษณะเศรษฐกิจพอเพียง

สภาพทางเศรษฐกิจ

อาชีพ มีการทำการเกษตรผสมผสาน ระหว่างการทำนา การทำสวนผลไม้ การทำสวนผัก การเลี้ยงเป็ด การเลี้ยงไก่ การเลี้ยงปลาในบ่อ ในร่องสวน การรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม

ประชาชน ปัจจุบันมีครัวเรือนประชากรจำนวนทั้งสิ้น 5,381 คน แยกเป็นชาย 2,639 คนหญิง 2,742คน

หน่วยธุรกิจในเขตตำบลคลองพระอุดม

โรงงานอุตสาหกรรม	จำนวน	5	แห่ง
หมู่บ้านจัดสรร	จำนวน	2	แห่ง
เคหะชุมชน	จำนวน	1	แห่ง
ตลาด	จำนวน	1	แห่ง

จำนวนหมู่บ้าน 7 หมู่บ้าน

จำนวนหมู่บ้านในเขตพื้นที่ตำบลคลองพระอุดม มีจำนวน 7 หมู่ ได้แก่

หมู่ 1	บ้านคลองพระอุดม	หมู่ 5	บ้านคลองเจ้าเมือง
หมู่ 2	บ้านคลองพระอุดม	หมู่ 6	บ้านคลองเจ้าเมือง
หมู่ 3	บ้านคลองพระอุดม	หมู่ 7	บ้านคลองเจ้าเมือง
หมู่ 4	บ้านคลองพระอุดม		

ลักษณะที่ตั้ง

ตำบลคลองพระอุดม ตั้งอยู่ในเขต อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี อยู่ห่างจากอำเภอลาดหลุมแก้วไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ประมาณ 10 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 22.5 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 14,000 ไร่ มีเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลคูบางหลวง	อำเภอลาดหลุมแก้ว	จังหวัดปทุมธานี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลคลองข่อย	อำเภอปากเกร็ด	จังหวัดนนทบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลบางเดื่อ	อำเภอเมือง	จังหวัดปทุมธานี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลลาดหลุมแก้ว	อำเภอลาดหลุมแก้ว	จังหวัดปทุมธานี

ด้านคุณภาพชีวิตและสังคม

มีการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีไทยในท้องถิ่นตลอดจนวันสำคัญทางราชการ

ประชาชนมีแหล่งศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในชุมชน จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพได้มาตรฐานตามที่รัฐกำหนดและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นจัดสวัสดิการสังคมให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ตลอดจนช่วยเหลือด้านสังคมสงเคราะห์ เด็ก เยาวชน และประชาชนในเขตตำบลได้รับการส่งเสริมการกีฬา นันทนาการและกิจกรรมเด็กประชาชนมีความรู้ในการดูแลสุขภาพของตนเอง ตลอดจนมีสุขภาพแข็งแรง

การศึกษา

โรงเรียนประถมศึกษา 3 แห่ง

1. โรงเรียนนรราชทินนัคคามาศูวิทยา
2. โรงเรียนคลองระอูม
3. โรงเรียนบ้านคลองเจ้าเมือง

โรงเรียนมัธยมศึกษา 2 แห่ง

1. โรงเรียนนรราชทินนัคคามาศูวิทยา
2. โรงเรียนบ้านคลองเจ้าเมือง

สถาบันและองค์กรศาสนา

วัดจำนวน 1 แห่ง คือ วัดทองสะอาด

สาธารณสุข

สถานีอนามัยตำบลจำนวน 1 แห่ง

ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ป้อมตำรวจหรือจุดตรวจจำนวน 1 แห่ง

ความโดดเด่นของตำบลคือศิลปะ วัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์และประชากรรักษาไว้ได้มาช้านานเก่าแก่เทียบพร้อมต่อการศึกษาค้นคว้าความรู้โดยเฉพาะความงดงามตามธรรมชาติ ไร่สวนผลไม้เกษตรชีวภาพ นอกจากนี้ยังมีโบราณเป็นวัดเก่าแก่ แหล่งสินค้าOTOP กลุ่มอาชีพเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยศักยภาพเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ทั้งยังมีตลาดสินค้าชุมชนซึ่งเป็นแหล่งจับจ่ายสินค้าอุปโภคบริโภคทั้งยังเป็นเส้นทางเชื่อมต่อ ระหว่าง ปทุมธานี – บางบัวทอง คลองพระอุดม จังหวัดนนทบุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพการการท่องเที่ยวในตำบลเป็นลักษณะการจัดการที่ขึ้นอยู่กับภายใต้การบริหารงานโดยเทศบาลตำบลคลองพระอุดม มีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรประกอบด้วย สวนลำไย สวนผัก การเลี้ยงปลาในกระชัง การเลี้ยงกบ การเพาะพันธุ์กบ การสัตว์ปีกไก่ การเลี้ยงเป็ดพันธุ์บาบารี พันธุ์เป็ดพระราชทาน

ในปัจจุบันจะพบว่าจะมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชม กลุ่มOTOP และขยายผลมาถึงกลุ่มอาชีพ เป็นแหล่งเรียนรู้ ได้มี นักศึกษา เดินทางเข้ามาศึกษาหาข้อมูลเป็นจำนวนเพิ่มขึ้น จึงมีส่วน ผลักดันให้การท่องเที่ยวในเทศบาลได้รับการสนับสนุน จากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน ดำเนินการจัดการท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงการเรียนรู้ร่วมของชุมชนกับนักท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการเรียนรู้แบบ บูรณาการ โดยชุมชนมีส่วนร่วม

จุดแข็ง Strength. จากข้อมูลพื้นฐานเทศบาลตำบลคลองพระอุดมสามารถวิเคราะห์จุดแข็งได้ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะทางกายภาพ เป็นที่ตั้งเส้นทางเชื่อมต่อระหว่างจังหวัดปทุมธานี จังหวัดนนทบุรี เป็นแหล่งที่มีจุดขายคือมีตลาดสินค้าชุมชนเป็นศูนย์กลางน่าสนใจจับจ่ายสินค้าของนักท่องเที่ยวเดินทางทำให้เหมาะสำหรับการพัฒนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว
2. สภาพกายภาพระบบนิเวศเป็นพื้นที่ทำการเกษตร
3. สภาพพื้นที่อุดมสมบูรณ์มีอาชีพหลากหลาย ทำนา ทำสวน ค้าขาย ประมงพื้นบ้าน เลี้ยงปลากระชัง จึงเหมาะสมที่จะได้เรียนรู้วิถีชีวิตแบบพื้นบ้าน
4. มีศิลปวัฒนธรรมประเพณี
5. มีการใช้ระบบคอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ตของเทศบาลเองได้เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ในท้องถิ่น
6. ประชาชนยังคงดำเนินวิถีชีวิตตามแบบพื้นบ้านอย่างปกติ มีการอนุรักษ์ทางด้านภูมิปัญญาทางการทำอาหารพื้นบ้าน
7. มีนักท่องเที่ยวเข้ามาศึกษาค้นคว้าเรียนรู้เยี่ยมชมเป็นประจำ
8. มีหน่วยงานจากภาครัฐ ให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง
9. มีรูปแบบที่จัดการท่องเที่ยว เชิงเกษตร โดยการสนับสนุนจากภาครัฐ

จุดอ่อน Weakness จากข้อมูลทางคำบลคลองพระอุดม สามารถวิเคราะห์จุดอ่อนได้ดังต่อไปนี้

- 1 การขาดการนำข้อมูลทางประวัติศาสตร์มาเผยแพร่แก่นักท่องเที่ยว
- 2 ขาดการบริหารจัดการเพิ่มสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา
- 3 ขาดการเสริมภูมิปัญญาพื้นบ้านและการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมโดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ
- 4 ขาดแหล่งการทำจัดขยะ
- 5 ขาดผู้นำท้องถิ่นที่มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการท่องเที่ยวในชุมชนมีส่วนร่วมชุมชนมีการศึกษา
- 6 ยังไม่มีลักษณะเด่น เป็นจุดขาย ขาดการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบโบราณ ผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน
- 7 การค้าขายอาหารบางร้านยังไม่รักษาความสะอาดของสิ่งแวดล้อม
- 8 สินค้าขาดมาตรฐาน ขาดความสวยงามในด้านบรรจุหีบห่อ ขาดมาตรฐาน ราคาสินค้าราคาจะต่างกัน มีการ ตัดราคาสินค้า
- 9 ขาดที่จอดรถ ในตลาดชุมชน
- 10 ขาดการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จัก อย่างกว้างขวาง

โอกาส Oppor tunity จากข้อมูลพื้นฐานของคำบลคลองพระอุดมสามารถวิเคราะห์โอกาส ได้ดังต่อไปนี้

- 1 รัฐบาลกระจายอำนาจการปกครองลงสู่ส่วนท้องถิ่น
- 2 รัฐบาลนโยบายด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวมุ่งรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
- 4 ยุทธศาสตร์จังหวัดจัดให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการขยายตัวทางเศรษฐกิจ
- 5 กระแสความต้องการของการตลาดการท่องเที่ยวในด้านเรียนรู้และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีมากขึ้น
- 6 มีสถาบันการศึกษาภายนอกท้องถิ่นสนใจกระบวนการวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วม จึงเริ่มเห็นความสำคัญของท้องถิ่นมากขึ้น
- 7 ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเรียนรู้จากหญ้าในท้องถิ่น โดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

ข้อจำกัด Threat จากข้อมูลพื้นฐานของคำบลสามารถวิเคราะห์อุปสรรคได้ดังต่อไปนี้

- 1 การแข่งขันในตลาดท่องเที่ยวมีกำลังสูง แต่ละท้องถิ่นกลยุทธ์ในการเร่งการตลาดเพื่อสร้างลูกค้าสนอง กระแสโลก
- 2 การเปลี่ยนแปลงของโลกเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและไม่หยุด นิ่งทำให้เกิดการปรับตัวเพื่อเตรียมรับสถานการณ์ที่แปลกใหม่ตลอดเวลา
- 3 อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ความรุนแรง
- 4 การส่งเสริมอย่างจริงจังของนโยบายการท่องเที่ยว

วิสัยทัศน์ Vision

คลองพระอุดมเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้วิถีชีวิต เชื่อมโยงเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ภารกิจ Mission

- 1 ด้านการการบริหารจัดการ
- 2 ด้านบูรณาการการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาวิถีชีวิตชุมชน และ ทรัพยากรทางธรรมชาติ เชื่อมโยงให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 3 ด้านการบริการองค์ความรู้ท้องถิ่นด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ Goals

- 1 เพื่อให้เป็นผู้นำด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ
- 2 เพิ่มให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความเป็นเจ้าของท้องถิ่นในการพัฒนามาตรฐานการท่องเที่ยวท้องถิ่น ร่วมกับทุกภาคส่วน

การยกร่างทางเลือกดำเนินการ (พิจารณา SWOT และเป้าประสงค์ข้างต้น)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบบริหารจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วมอย่างโปร่งใสและชอบธรรม

แผนงาน/โครงการ

แผนงาน - การจัดตั้งศูนย์กลางการท่องเที่ยวท้องถิ่น

1. โครงการวิจัย และพัฒนากระบวนการชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดตั้งศูนย์การการท่องเที่ยวท้องถิ่น
2. โครงการจัดทำระบบสารสนเทศข้อมูลท้องถิ่นเพื่อการบริหาร
3. โครงการพัฒนาบุคลากรท้องถิ่นเพื่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวและการ

ประชาสัมพันธ์

แผนงาน/โครงการ

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วนเพื่อกระจายข้อมูลเพื่อการท่องเที่ยว

1. โครงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารจัดการอย่างมีเอกภาพและเป็นธรรม
2. โครงการจัดประชุมผู้ประกอบการท่องเที่ยวในประเทศ
3. โครงการศึกษาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มศักยภาพของบุคลากร

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

แผนงาน : การเพิ่มศักยภาพและมูลค่าแหล่งท่องเที่ยวและสินค้าตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

1. โครงการฟื้นฟูปรับปรุงระบบนิเวศชุมชนและโบราณสถานโบราณวัตถุ
2. โครงการการอบรมการบรรจุหีบห่อ และ มัคคุเทศก์ท้องถิ่น
3. โครงการพัฒนาตลาดผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น OTOP ประจำตำบล

แผนงาน : อนุรักษ์ส่งเสริมและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมอันดีงานและภูมิปัญญาของแต่ละหมู่บ้าน

โครงการ

1. โครงการประกวดภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. โครงการจัดงานเทศกาลของดีประจำหมู่บ้าน
3. โครงการศิลปวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน

เป้าประสงค์

1. ปรับปรุงโครงสร้างของแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสม
ตัวชี้วัด ร้อยละ 50 ของแหล่งการท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาที่ดีขึ้น

เป้าหมาย 2553

2. สร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว
ตัวชี้วัด ร้อยละ 50 ของนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน
ร้อยละ 60 ของนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน
ร้อยละ 80 ของนักท่องเที่ยวได้รับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
3. ความสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาและวัฒนธรรม
ร้อยละ 70 ของในชุมชนสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้พื้นบ้าน ทางด้านการเกษตร และระบบนิเวศ
ในท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยว
ร้อยละ 60 ของนักท่องเที่ยวได้รับการถ่ายทอดความรู้ในด้านเทคโนโลยีพื้นบ้านจากชุมชน
ร้อยละ 70 ประชาชนในท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ของรัฐสนใจและมีส่วนร่วมในกิจกรรม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลงานปฏิบัติภาคสนามในชุมชน กลุ่มปทุมธานีฝั่งตะวันออก

พื้นที่วางแผนกลยุทธ์   ตำบลลำไทร – ตำบลพีชอุดม
 สถานที่ประชุม   วัดพีชอุดม
 จำนวนสมาชิก   11 ท่าน
 ประธานชื่อ   นายรันทม

ด้านสภาพแวดล้อมทั่วไป

สภาพภูมิทัศน์ของสถานที่ท่องเที่ยวเริ่มรื้น แต่ยังคงขาดการจัดการให้ดูสะอาด และงามตา มีสถานที่จอดรถที่รองรับนักท่องเที่ยวได้จำนวนมาก

การคมนาคม

ระยะทางจากตัวเมืองปทุมธานี ไปยังอำเภอลำลูกกา 32 กิโลเมตร การเดินทางมีรถประจำทางวิ่งผ่านจากแยกลำลูกกา รถสองแถววิ่งจากเขตหนองจอกผ่านวัดพีชอุดม มีถนนเข้าแหล่งท่องเที่ยวสภาพดี และมีเส้นทางสัญจรทางน้ำเหมาะสมแก่การท่องเที่ยวทางเรือ
สิ่งอำนวยความสะดวก

สถานที่ภายในวัดได้มีการจัดเตรียมสถานที่ต่าง ๆ ไว้รองรับนักท่องเที่ยวและมีสถานที่ในการจำหน่ายสินค้าทางเกษตร และผลิตภัณฑ์ OTOP

การบริการข้อมูล

มีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว และแนะนำแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆที่สำคัญในพื้นที่ โดยการจัดทำป้ายนิเทศ

ตำบลพีชอุดม

ที่อยู่ : 48 หมู่ 9 ตำบลพีชอุดม อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี 12150 โทร.0-2563-1496

ประวัติความเป็นมา :

ตำบลพีชอุดม เป็นตำบลในเขตการปกครองของอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ ติดกับ ต.บึงคอไห อ.ลำลูกกา จ.ปทุมธานี

ทิศใต้ ติดกับ เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

ทิศตะวันออก ติดกับ อ.บางน้ำเปรี้ยว จ.ฉะเชิงเทรา และ ต.ชุมพล อ.องครักษ์ จ.นครนายก

ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลลำไทร อ.ลำลูกกา จ.ปทุมธานี

จำนวนประชากรของตำบล :

จำนวนประชากรในเขต อบต. 3,733 คน และจำนวนหลังคาเรือน 591 หลังคาเรือน

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

เกษตรกรรม และรับจ้างทั่วไป

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

1. วัดนิเทศราษฎร์ประดิษฐ์ ม. 6

2. บริษัท ไทยน้ำทิพย์ จำกัด 9 หมู่ 7 ถ.เลียบคลอง 13 ต.พีชอุดม อ.ลำลูกกา จ.ปทุมธานี

ข้อมูลชุมชนและกลุ่มประชาชนของตำบล

กลุ่มอาชีพสหกรณ์สตรีพีชอุดม

สถานที่ตั้ง : 1/15 หมู่ 7 บ้านคลองสิบสาม ต.พีชอุดม
อ.ลำลูกกา จ. ปทุมธานี 12150

ผู้นำชุมชนและกลุ่ม : นางอาภา เกษสุวรรณ

โทร : 02 5978302, 09 896 6982

รายการผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจ ก๊วยฮอบแผ่น กระจยา
สารท ทองม้วน ถั่วทอด

	<p>อาหารแปรรูปจากผลไม้ กล้วยอบแผ่น กระยาสารท ทองม้วน ถั่วทอด กล้วยอบแผ่น กระยาสารท ทองม้วน ถั่วทอด ผลผลิต ของกลุ่มแม่บ้าน ซึ่งวัตถุประสงค์หาได้ในพื้นที่เกือบ ทั้งหมด มีรสชาติหอม หวาน มัน ตามแต่ละชนิดของ ขนม</p>
---	---

ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว

วัดพิชอุทุม ตั้งอยู่ที่ตำบลลำไทร ในบริเวณวัดมีศาลารูปปั้นต่างๆ แสดงถึงนรกภูมิและสวรรค์ภูมิชั้นต่างๆ มีหลวงพ่อโสธรจำลองประดิษฐานอยู่ภายในพระอุโบสถ นอกจากนี้ยังมีพิพิธภัณฑ์โบราณวัตถุ การเดินทางสะดวกทั้งทางรถยนต์และทางเรือ ทางรถยนต์มีรถสองแถวรับจ้างวิ่งเข้าออกทุกวัน โดยใช้เส้นทางสายกรุงเทพฯ-มินบุรี-หนองจอก-วัดพิชอุทุมและทางเรือโดยลงเรือที่สะพานใหม่คอนเมือง ใช้เวลาประมาณ 45 นาที

ตำบลลำไทร

“ลำไทรเป็นเมืองน่าอยู่ การคมนาคมสะดวก เศรษฐกิจดี สาธารณูปโภคครบครัน สิ่งแวดล้อมไม่เป็นพิษ ชุมชนเข้มแข็ง”

ประวัติความเป็นมา :

ตำบลลำไทร ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอลำลูกกา ประกอบด้วย 14 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านคลองหกวา , หมู่ 2 บ้านตลาดคลองสิบสอง , หมู่ 3 บ้านคลองสิบสองล่าง , หมู่ 4 บ้านคลองหกวา , หมู่ 5 บ้านคลองสิบเอ็ดหกวา , หมู่ 6 บ้านคลองสิบเอ็ดสายกลาง , หมู่ 7 บ้านคลองสิบเอ็ดสายกลาง , หมู่ 8 บ้านคลองกลาง , หมู่ 9 บ้านลำไทร , หมู่ 10 บ้านคลองหกวา , หมู่ 11 บ้านคลองสิบสองสายกลาง , หมู่ 12 บ้านคลองสิบสองสายกลาง , หมู่ 13 บ้านคลองสิบสองสายกลาง , หมู่ 14 บ้านคลองสิบสองสายกลาง นอกจากนี้ ตำบลลำไทร มีที่มาจากบริเวณคลองสิบสอง มีบึงอยู่หนึ่งแห่ง มีธารน้ำไหลผ่าน และบริเวณรอบๆ มีต้นไม้ขึ้นอยู่รอบ เมื่อมีคนมาตั้งถิ่นฐาน จึงเรียกว่า "บึงลำไทร" และต่อมาเรียกชื่อเหลือเพียง "ลำไทร"

สภาพทั่วไปของตำบล :

ตำบลลำไทร ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอลำลูกกา ห่างจากที่ว่าการอำเภอลำลูกกา ประมาณ 13 กิโลเมตร ห่างจากศาลากลางจังหวัดปทุมธานี ประมาณ 55 กิโลเมตร

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ ติดกับ ต.บึงคอไห อ.ลำลูกกา จ.ปทุมธานี
 ทิศใต้ ติดกับ เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
 ทิศตะวันออก ติดกับ ต.พีชอุดม อ.ลำลูกกา จ.ปทุมธานี
 ทิศตะวันตก ติดกับ ต.บึงทองหลาง อ.ลำลูกกา จ.ปทุมธานี

จำนวนประชากรของตำบล :

จำนวนประชากรในเขต อบต. 4,942 คน และจำนวนหลังคาเรือน 1,245 หลังคาเรือน

ข้อมูลอาชีพของตำบล :

อาชีพหลัก ทำนา
 อาชีพเสริม รับจ้างทำงาน โรงงานอุตสาหกรรม

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

1. วัดชัยมังคลาราม ม. 14
2. วัดพีชอุดม ม.9
3. วัดมงคลรัตน์ ม. 11
4. โรงเรียนวัดมงคลรัตน์
5. โรงเรียนวัดชัยมังคลาราม
6. องค์การบริหารส่วนตำบลลำไทร
7. สถานีตำรวจนครบาลคลองสิบสอง
8. โรงพยาบาลของรัฐขนาด 30 เตียง 1 แห่ง

ข้อมูลชุมชนและกลุ่มประชาชนของตำบล

1. กลุ่มเลี้ยงปลาตากอย 29 หมู่ที่ 14 ต.ลำไทร อ.ลำลูกกา จ.ปทุมธานี

ผู้นำชุมชนและกลุ่ม : นายเกื้อกูล นุตาลัย โทร :02-9050357,01-8545150

ปลาตากอย ปลาตากเป็น และปลาตากแปรรูป เช่น ปลาตากแดดเดียว เตรียมบ่อว่านปูนขาวให้ทั่วแล้วสูบน้ำใส่เอาซีไก่อใส่เพื่อปรับสภาพน้ำ พักไว้ 1 คืน แล้วจึงนำปลาปล่อย

2. กลุ่มอาชีพแปรรูปอาหารจากเนื้อสัตว์ 30 หมู่ 10 ถนนลำลูกกา คลอง 12 ตำบลลำไทร

อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี 12150

ผู้นำชุมชนและกลุ่ม : คุณเกษร โหราศาสตร์ โทร :089-6828859 , 086-0558387

ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว

1. วัดพระวิสุทธีวงส์ (ลำไทร) ตั้งอยู่เลขที่ 3 หมู่ 21 คลอง 12 ต.ลำไทร อ.ลำลูกกา ปทุมธานี
2. ตลาด 100 ปี เป็นตลาดไม้เก่าแก่ประมาณ 100 กว่าปีมาแล้ว บริเวณตลาดคลองสิบสองลำลูกกา ส่วนใหญ่จะนิยมถ่ายทำภาพยนตร์ และละครโทรทัศน์ย้อนยุค
3. การปลูสัตว์ คือ ลักษณะการประกอบกิจการปลูสัตว์ในท้องถิ่นจะเลี้ยงปลา และเลี้ยงไก่ สำหรับ

การเลี้ยงปลาจะเป็นผลผลิตทางการปศุสัตว์ที่สำคัญ มูลค่าผลผลิตทางการปศุสัตว์ เฉลี่ยประมาณ 3,418,000 ตัว/ปี

2. การวิเคราะห์สถานะแวดล้อม (SWOT Analysis)

<p>จุดแข็ง (S:Strength)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีต้นทุนทางวัฒนธรรมสูง 2. มีความสมบูรณ์ทางธรรมชาติ 3. มีแม่น้ำคลองที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว 4. มีแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ 5. มีสถานศึกษาและองค์ความรู้ในท้องถิ่น 6. เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงกัน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนกับหน่วยราชการและองค์กรเอกชน 7. มีศูนย์จำหน่ายสินค้า OTOP
<p>จุดอ่อน (W:Weakness)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. แหล่งท่องเที่ยวยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม 2. การจัดสรรงบประมาณทั้งระดับท้องถิ่นและจังหวัดยังไม่ต่อเนื่องและชัดเจน 3. สภาพเศรษฐกิจในแต่ละท้องถิ่นมีการกระจายรายได้ไม่เท่าเทียมกัน 4. เส้นทางแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงกันแต่ขาดผู้รับผิดชอบ 5. ความร่วมมือของภาครัฐและเอกชนมีน้อย 6. ขาดการบริหารจัดการท่องเที่ยว 7. มีการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับจังหวัดน้อย 8. ขาดการบริหารจัดการท่องเที่ยว 9. ขาดการสนับสนุนและส่งเสริมจากผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว 10. ขาดบุคลากรด้านการท่องเที่ยว 11. ขาดความต่อเนื่องในการบริหารจัดการ
<p>โอกาส (O: Opportunity)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีเส้นการคมนาคมเชื่อมโยงระหว่างจังหวัดสะดวก รวดเร็ว 2. ค่านิยมการท่องเที่ยวมีรูปแบบหลากหลายมากขึ้น 3. ปริมาณนักท่องเที่ยวมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในทุกปี 4. มีกฎหมายคุ้มครอง และให้บริการนักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ 5. ความเจริญด้านเทคโนโลยีทางการสื่อสารมีมากขึ้น 6. อยู่ใกล้กรุงเทพฯและจังหวัดที่มีชื่อเสียงทางการท่องเที่ยว

ข้อกีด (T:Threat)	<ol style="list-style-type: none"> ค่านิยมการท่องเที่ยวในทัศนคติของนักท่องเที่ยวประเมินจังหวัดปทุมธานีต่ำ มีแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเขตติดต่อกันต่าง ๆ มาก นักท่องเที่ยวไม่ทราบกฎหมายคุ้มครองนักท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวไม่ได้รับความสะดวกและเกิดความสับสน
-----------------------------	---

3 การยกร่างเป้าประสงค์ (Objectives)

วิสัยทัศน์ (Vision)	เป็นท้องถิ่นชั้นนำในด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่หลากหลาย
ภารกิจ	<ol style="list-style-type: none"> ด้านการประสานความร่วมมือพหุภาคี เพื่อจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้แบบบูรณาการ ด้านการพัฒนาศูนย์กลางการศึกษาเพื่อการท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้ ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน ด้านการฟื้นฟู ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ประเพณีวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นที่รู้จักแพร่หลายและคงอยู่ต่อไป
วัตถุประสงค์	<ol style="list-style-type: none"> เพื่อให้เกิดการร่วมระหว่างองค์กรและประชาชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อใช้เป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาเชิงนิเวศ เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่รู้จักแพร่หลาย เพื่ออนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป

4. การยกร่างทางเลือกดำเนินการ (พิจารณา SWOT และเป้าประสงค์ข้างต้น)

ยุทธศาสตร์ที่ 1	การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อการเรียนรู้แบบบูรณาการ	
เป้าประสงค์	ตัวชี้วัด	เป้าหมาย
1. ปรับปรุงโครงสร้างของแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสม	ร้อยละ 70 ของแหล่งการท่องเที่ยวได้รับการพัฒนาที่ดีขึ้น	2554
2. สร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว	ร้อยละ 50 ของนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน	2554
	ร้อยละ 60 ของนักท่องเที่ยวพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน	2552
	ร้อยละ 80 ของนักท่องเที่ยวได้รับความปลอดภัยและสะดวกสบายในการบริการ	2552

<p>3. ความสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้แก่นักท่องเที่ยว</p>	<p>จำนวนร้อยละ 70 ของชุมชนรายใหม่เกิดการถ่ายทอดเทคโนโลยี พื้นบ้านด้านการเกษตร และนิเวศท้องถิ่นให้แก่นักท่องเที่ยว</p> <p>จำนวนร้อยละ 60 ของนักท่องเที่ยวได้รับการถ่ายทอดและได้รับความรู้เทคโนโลยี พื้นบ้านร้อยละ 20 ของประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่สนใจและมีส่วนร่วมในกิจกรรม</p>	<p>2553</p> <p>2554</p> <p>2552</p>
<p>กลยุทธ์</p>	<p>แผนงานโครงการ</p>	
<p>1. ส่งเสริมการประสานความร่วมมือ พหุภาคีด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้ระหว่างชุมชนผู้ประกอบการ ในธุรกิจการท่องเที่ยว ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และสถาบันการศึกษา</p> <p>2. สนับสนุนการจัดตั้ง “ศูนย์กลางการศึกษาเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้” ในจังหวัดปทุมธานี</p> <p>3. ยกระดับคุณภาพการบริการ และมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว</p> <p>4. พัฒนาและฟื้นฟู ประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น</p>	<p>1. โครงการประสานความร่วมมือของพหุภาคี ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว</p> <p>2. โครงการจัดทำแผนชุมชนเปิดเส้นทางท่องเที่ยว</p> <p>3. โครงการล่องเรือริมคลอง</p> <p>4. โครงการชมวัดพุทธ โบสถ์คริสต์ และมัสยิดมุสลิม</p> <p>5. โครงการส่งเสริมอาชีพให้ประชาชนในพื้นที่</p> <p>6. โครงการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์แหล่งน้ำให้กับประชาชนในพื้นที่</p> <p>1. โครงการจัดตั้งศูนย์ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว</p> <p>2. โครงการจัดทำเว็บไซต์ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว</p> <p>3. โครงการอบรมเพื่อสร้างมัคคุเทศก์ท้องถิ่น</p> <p>4. โครงการจัดทำแผ่นพับและคู่มือนำเที่ยว</p> <p>5. โครงการจัดทำป้ายนิเทศแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>1. โครงการขุดลอกคูคลองเส้นทางท่องเที่ยว</p> <p>2. โครงการปรับปรุงท่าเทียบเรือ</p> <p>3. โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์เส้นทางท่องเที่ยวสองฝั่งคลอง</p> <p>4. โครงการพัฒนาขีดความสามารถบุคลากรของศูนย์การท่องเที่ยว</p> <p>5. โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>1. โครงการไหว้พระ 9 วัด อำเภอลำลูกกา</p> <p>2. โครงการการศึกษาสัจธรรมของชีวิต</p> <p>3. โครงการแข่งเรือพายพื้นบ้าน</p>	

ภาคผนวก จ

เอกสารประกอบการอบรม

เอกสารประกอบการอบรม

เรื่อง

การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยง
การเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับผู้นำท้องถิ่นจังหวัดปทุมธานี

วันที่ 6 – 8 สิงหาคม พ.ศ. 2551

ณ ห้องประชุมสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปทุมธานี

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสารนี้เพื่อประกอบการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา

สาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำนำ

เอกสารประกอบการอบรมฉบับนี้ เรื่อง การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับผู้นำท้องถิ่น มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้นำท้องถิ่นที่เข้ารับการอบรมได้มีความรู้และแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่น ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับการวางแผนกลยุทธ์ การจัดการท่องเที่ยว การนำองค์กรไปสู่การเป็นผู้นำ สำหรับองค์ประกอบของเอกสารอบรมประกอบด้วย คำแนะนำการอบรม วัตถุประสงค์เนื้อหา กิจกรรมท้ายบท แบบทดสอบก่อนและหลังการอบรม เอกสารอ้างอิง

การจัดทำเอกสารประกอบการอบรมได้พัฒนาขึ้นจากการเก็บข้อมูลในท้องถิ่น นำมาวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ในการพัฒนาหลักสูตร วิธีการการจัดอบรม เนื้อหา กิจกรรมการอบรมและการประเมินผลการอบรม ทั้งนี้โดยได้รับการให้คำแนะนำอย่างดียิ่งจากผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่าน อาทิ ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ปทีป เมฆาคณาวุฒิ รองศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ รองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา รัตนอุบล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ ตันธนะเดชา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิภา ปรัชญาพฤทธิ ดร.สินธุ์ สโรบล ดร.เทิดชาย ช่วยบำรุง ดร.กุลวรา สุวรรณพิมล ดร.ชเนศ จิตสุทธิภากร ดร.คำเพชร ภูริปริญา ผู้ช่วยศาสตราจารย์พัชริน คำรงกิตติกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิทธิมา มณีแสง ผู้ช่วยศาสตราจารย์จารึก สงวนพงษ์ นายชาญณรงค์ สุหงสา นางไพรวลัย ศรีเทพ และพระเชื่อนศรีนัย จันทโชโต ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

อนึ่งผู้เข้าอบรมจะต้องศึกษาเอกสารประกอบการอบรมพร้อมกับการเข้ารับฟังคำบรรยายและฝึกปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ซึ่งผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารประกอบ การอบรมนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านการวางแผนกลยุทธ์และการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ปีทมาพร ชเลิศเพชร

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ข
สารบัญ	ค
คำชี้แจง	จ
รายละเอียดหลักสูตร	ช
หน่วยที่ 1	
1. แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	1
1.1 ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	1
1.2 หลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	3
1.3 รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	5
2. ระบบนิเวศ	8
2.1 ความสัมพันธ์ของคนกับระบบนิเวศท้องถิ่น	8
2.2 โครงสร้างทางทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	10
3. นโยบายหลักและแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ	10
3.1 บทบาทของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการจัดการท่องเที่ยว	15
3.2 การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม	16
4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ	20
หน่วยที่ 2	
การนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จมุมมองรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TQA)	24
ความหมายและความเป็นมา	25
บทบาทสำคัญของรางวัลคุณภาพแห่งชาติ	26
ค่านิยมหลักและแนวคิด(Core Values)	27
ระบบการบริหารจัดการที่เป็นเลิศ (Management Categories)	27
วงจรการเรียนรู้ (Radar Steps)	30
ระดับความแข็งแกร่งขององค์กร (Strength Levels)	30
หน่วยที่ 3	
แนวคิดพื้นฐานของการวางแผนกลยุทธ์	31
ความจำเป็นของการวางแผนกลยุทธ์	32
ระดับของกลยุทธ์	33
กระบวนการจัดการกลยุทธ์	38
การวิเคราะห์สถานการณ์ภาพหน่วยงาน (จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค)	39

	หน้า
หน่วยที่ 4	
การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ	43
การกำหนดเป้าประสงค์ร่วม	44
1. การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision)	45
2. การกำหนดภารกิจ (Mission)	46
3. การกำหนดวัตถุประสงค์หลัก (Goals)	47
การกำหนดกลยุทธ์	47
1. การวิเคราะห์ และเลือกกลยุทธ์	47
2. การกำหนดแผนงาน / โครงการ	50
3. การวางผังความสัมพันธ์ของแผนงาน / โครงการ	50
หน่วยที่ 5	
การติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน	52
ประเภทของการติดตามประเมินผล	53
1. การจัดประเภทตามลำดับขั้นตอนการปฏิบัติตามโครงการ	53
2. การจัดประเภทตามลักษณะข้อมูล	53
เครื่องมือ และเทคนิคในการติดตามประเมินผล	54
การประเมินผลลัพธ์การดำเนินงาน	54
ขั้นตอนการติดตามประเมินผล	54
หน่วยที่ 6	
การฝึกปฏิบัติการวางแผนกลยุทธ์	57
การฝึกปฏิบัติการวางแผนกลยุทธ์ระดับตำบล อำเภอหรือจังหวัด	58
การศึกษาคูหุมนตัวอย่าง	60
แบบทดสอบ	63
แนวตอบแบบฝึกปฏิบัติ	66
เอกสารอ้างอิง	72

คำชี้แจง

หลักสูตรอบรมเรื่อง การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นหลักสูตรที่จัดขึ้นสำหรับนำไปใช้ในการอบรมเพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและเพิ่มขีดสมรรถนะ (Competency) ให้แก่ผู้นำท้องถิ่นในภูมิภาคการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ การพัฒนาหลักสูตรอบรมดังกล่าวนี้ ได้ศึกษาถึงบริบทเบื้องต้นที่เป็นประโยชน์ต่อการนำมาร่างหลักสูตร อันได้แก่

1. การศึกษาดำรง ความต้องการเข้ารับการอบรมกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และความต้องการลักษณะของหลักสูตร จากนายกองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 130 คน ในพื้นที่ ภูมิภาคการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ 6 จังหวัด คือ
2. การศึกษาความพร้อมในการจัดการอบรมกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏใน 6 จังหวัด คือ จังหวัดอุดรธานี เพชรบูรณ์ จันทบุรี ลพบุรี ปทุมธานี ภูเก็ต
3. การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการวางแผนกลยุทธ์ของผู้เชี่ยวชาญ ด้านการวางแผนกลยุทธ์และการจัดการท่องเที่ยว

โดยเหตุที่ปัจจุบัน สังคมเกิดพลวัตตามการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาเพื่อให้ก้าวทันสถานการณ์กลยุทธ์จึงเป็นส่วนสำคัญของการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาตามวัตถุประสงค์ของแต่ละท้องถิ่นให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำท้องถิ่นจึงมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการวางแผนและปฏิบัติตามแผน อีกทั้งในแต่ละท้องถิ่นย่อมมีความแตกต่างกันและมีความเปลี่ยนแปลงตามภาวะการณ์ของโลก การวางแผนกลยุทธ์จึงเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ผู้นำสามารถพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดระบบการทำงานที่มีความสามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น มีระบบการทำงานที่คล่องตัว สามารถนำชุมชนให้เข้าสู่เป้าหมายในอนาคต สามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตเพื่อความอยู่รอด (Survive) และความก้าวหน้า (Growth) จึงจำเป็นอย่างยิ่งยวดที่ผู้นำต้องสร้างความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ฉะนั้นการวางแผนกลยุทธ์จึงเป็นกลไกหนึ่งในการสร้างภาพลักษณ์ (Image) ที่แสดงถึงจุดเด่นของท้องถิ่นได้อีกด้วย

จากการศึกษาดังกล่าวนำมาซึ่งการพัฒนาหลักสูตรอบรมที่สามารถตอบสนองความต้องการทั้งของผู้นำชุมชนที่มีความประสงค์จะขอเข้ารับการอบรมและความพร้อมในการเป็นสถาบันการศึกษาที่จะตอบสนองนโยบายของรัฐบาลและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งนี้ผู้เข้ารับการอบรมตามหลักสูตรนี้ จะได้รับความรู้ ความเข้าใจ และสามารถนำไปปฏิบัติงานในด้านการวางแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องถิ่น

เนื้อหาที่บรรจุในหลักสูตรอบรมนี้ เน้นการวางแผนที่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ มีการกำหนด เป้าหมายระยะยาวที่แน่ชัด มีการวิเคราะห์อนาคตและคิดเชิงการแข่งขันสำหรับการทำงานใน สิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และการกำหนดเป้าหมายรวมของท้องถิ่นสำหรับการ ดำเนินในอนาคตโดยเฉพาะการอบรมเชิงปฏิบัติการที่ต้องฝึกเขียนกลยุทธ์เพื่อจัดการท่องเที่ยวเชิง นิเวศเป็นประเด็นสำคัญของการอบรมในหลักสูตรฉบับนี้ ทั้งนี้เป็นไปเพื่อมุ่งแสวงหาแนวทางการ จัดตั้งศูนย์กลางการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งผู้เข้าอบรมจะมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ต่อกันเพื่อนำแผนกลยุทธ์ไปใช้ปฏิบัติการได้อย่างเป็นจริง โดยมีคณะวิทยากร คอยให้คำแนะนำหลักการ ที่ถูกวิธีให้แก่ผู้เข้ารับการอบรม

หลักสูตรฉบับนี้ มีวิธีการอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยมีวิทยากรผู้ให้ความรู้เป็นผู้ดำเนินการตาม ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อให้ผู้นำท้องถิ่นได้นำความรู้ไปใช้กับท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งวิทยากรอาจมี กิจกรรมอื่นเพิ่มเติมนอกเหนือจากแผนการสอนที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรนี้ ทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับเนื้อหา และจุดมุ่งหมายของแต่ละหน่วยการเรียนรู้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายละเอียดหลักสูตร

การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยง การเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับผู้นำท้องถิ่น

1. หลักการและความสำคัญ

การท่องเที่ยวของประเทศไทยได้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง จนกลายเป็นอุตสาหกรรม ที่ทำรายได้เป็นอันดับต้นๆ ของประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา และยังคงต่อเนื่องมาโดยตลอด อีกทั้งยังเป็นอุตสาหกรรมที่มีการกระจายรายได้สูง พร้อมทั้งสร้างโอกาสการจ้างงาน สร้างอาชีพแก่คนในวงกว้าง และช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม

ด้วยเหตุนี้ ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2546 มีนโยบายต้องการจะเร่งพัฒนาบุคลากร ระดับบริหารจัดการในอุตสาหกรรมบริการ ซึ่งรวมถึงธุรกิจการโรงแรมและการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพในระดับสากลและมีความเพียงพอ ดังนั้นรัฐบาลจึงได้ส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและตั้งเป้าหมายไว้ว่า ในปีพ.ศ. 2548 – 2550 จะสามารถผลักดันให้ไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเอเชีย (Tour HUB of Asia) ด้วยการชูภาพลักษณ์ประเทศไทยเป็นดินแดนแห่งความรื่นรมย์ หรือ Happiness on Earth โดยตั้งเป้าไว้ว่า จะให้มีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเพิ่มขึ้นเป็น 20 ล้านคนต่อปี ทำรายได้ 7 แสนล้านบาท และเป็นนักท่องเที่ยวในประเทศจำนวน 81 ล้านคนสร้างรายได้ 5.5 แสนล้านบาท รวมรายได้มากกว่า 1 ล้านล้านบาท และจะเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดนักท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียให้ได้ 10 เปอร์เซ็นต์ในสิ้นปี 2551 วางกลยุทธ์ไว้ 8 กลยุทธ์ เน้นเจาะกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพที่มีการใช้จ่ายสูง (เบญจวรรณ วงศ์คำ, 2548: 10) ความสำเร็จในการใช้การท่องเที่ยวผลักดันการพัฒนาเศรษฐกิจของไทยได้มีส่วนทำให้รัฐบาลบรรจุเรื่องการท่องเที่ยวไว้ใน ยุทธศาสตร์เพื่อการบริหารราชการแผ่นดิน มี 3 ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์การพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวและยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบบริหารจัดการแบบบูรณาการ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2548)

ดังนั้นเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลดังกล่าว จึงควรดำเนินการจัดหลักสูตรอบรมการวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้นำท้องถิ่นในภูมิภาคมหาวิทยาลัยราชภัฏมีความสามารถจัดการวางแผนกลยุทธ์เพื่อให้เกิดการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์

ผู้นำท้องถิ่นที่ผ่านการอบรมตามหลักสูตร จะมีสมรรถนะต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ด้านความรู้

2.1.1 มีสามารถในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กรได้

2.1.2 มีความรู้ความเข้าใจในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์หลักของท้องถิ่นได้

2.1.3 มีความคิดเชิงประยุกต์เกี่ยวกับการใช้กลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลและความต้องการของท้องถิ่น

2.2 ด้านทักษะ

2.2.1 มีความสามารถในการเขียนแผนกลยุทธ์เพื่อจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาท้องถิ่น

2.2.2 มีความสามารถในการกำหนดบทบาทของตนเองให้เหมาะสมกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลก

2.2.3 มีความสามารถในการสร้างทีมงานที่มีศักยภาพในการแข่งขันอันเป็นจุดแข็งของการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยชุมชนมีส่วนร่วม

2.2.4 มีความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานและบูรณาการงานเพื่อการจัดตั้งศูนย์กลางการท่องเที่ยวของชุมชน

2.3 ด้านทัศนคติ

2.3.1 เกิดความรักและตระหนักในคุณค่าของการพัฒนาท้องถิ่น โดยชุมชนมีส่วนร่วม

2.3.2 เห็นคุณค่าในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น

2.3.3 แนวทางการจัดตั้งศูนย์กลางการท่องเที่ยวของชุมชน

3. โครงสร้างหลักสูตร

โครงสร้างของหลักสูตรอบรมประกอบด้วย

3.1 หลักการอบรม มีหลักการอบรม 3 ประการ ดังนี้

3.1.1 รูปแบบการอบรมเชิงปฏิบัติการ ที่ผู้เข้ารับการอบรมต้องเข้ารับฟังการบรรยายจากวิทยากร

3.1.2 ผู้เข้ารับการอบรมปฏิบัติงานด้วยตนเอง

3.1.3 การเรียนรู้เกิดได้จากผู้เข้ารับการอบรมลงมือศึกษาและปฏิบัติการแบบร่วมมือ

3.2 ลักษณะของหลักสูตรอบรม

ลักษณะของหลักสูตรอบรมประกอบด้วย ภาคทฤษฎีซึ่งเป็นพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจในการวางแผนกลยุทธ์บูรณาการกับสาระด้านแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และแนวคิดการนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ตามแนวทางของ Malcolm Baldrige National Quality Award คือ รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award / TQA) ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขัน โดยมีภาคปฏิบัติที่เป็นการฝึกทักษะ

พื้นฐานในการร่วมมือกันพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในท้องถิ่น
ที่ผู้เข้ารับการอบรมดำรงอยู่

- 3.3 เนื้อหาของหลักสูตร ประกอบด้วย 4 ประเด็นหลักที่สำคัญ คือ
  - ประเด็นที่ 1 แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม
  - ประเด็นที่ 2 การนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จมุมมองรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TQA)
  - ประเด็นที่ 3 การวางแผนกลยุทธ์
  - ประเด็นที่ 4 การติดตามประเมินผล

4. วิธีการอบรม

วิธีการอบรม เป็นการอบรมเชิงวิชาการและปฏิบัติการติดต่อกันจนจบหลักสูตรซึ่งผู้เข้ารับการ
จะต้องเข้ารับฟังการบรรยายจากวิทยากรและลงมือปฏิบัติตามเนื้อหาวิชาและระยะเวลาทั้งภาคทฤษฎี
และปฏิบัติ ภายในช่วงเวลาที่กำหนด

เทคนิคการอบรมเพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีพื้นฐานในการนำความรู้ไปเป็นแนวทางใน
การศึกษาด้านวางแผนกลยุทธ์โดยนำมาเชื่อมโยงบูรณาการกับองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นของผู้เข้ารับ
การศึกษา ประกอบด้วยวิธีการ ดังนี้

1. แบบทดสอบก่อน - หลังอบรม
2. บรรยาย ประกอบการอภิปรายและวิเคราะห์
3. กิจกรรมกลุ่ม
4. การฝึกปฏิบัติตามแบบฝึกหัด
5. การศึกษานอกชั้นเรียน
6. การประเมินผล

5. ขั้นตอนในการอบรม

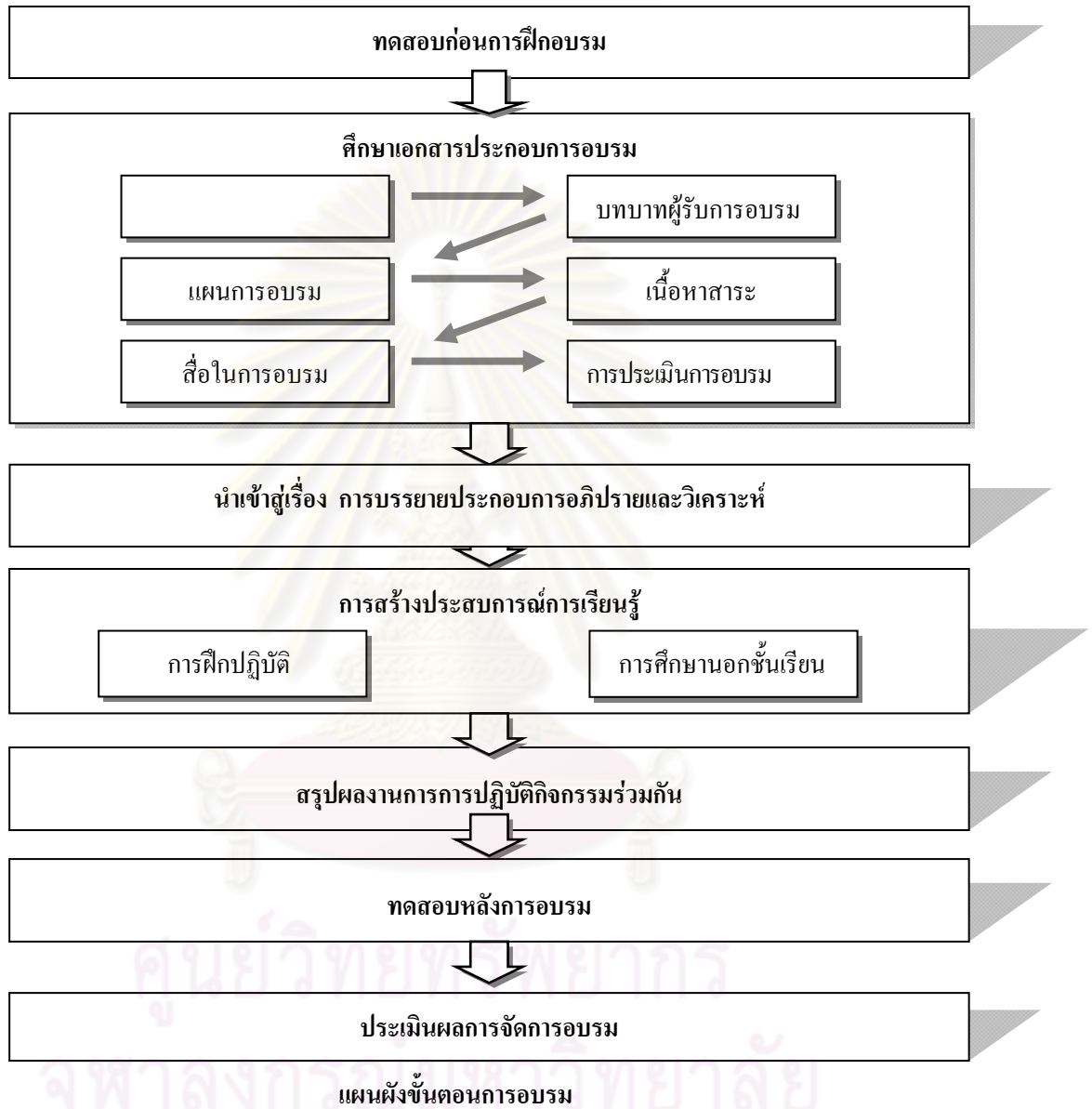
การอบรมหลักสูตร การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีขั้นตอนดังนี้

- 5.1 ผู้เข้ารับการอบรมทำแบบทดสอบก่อนอบรม (Pretest) เพื่อวัดความรู้พื้นฐาน
- 5.2 ผู้เข้ารับการอบรมศึกษาเอกสารประกอบการอบรมด้วยตนเองเพื่อทราบถึงขั้นตอนการ
อบรม บทบาทของผู้รับการอบรม แผนการอบรม เนื้อหาสาระ สื่อในการอบรมและการประเมินการ
อบรมจะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม ได้มีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินการอบรมดียิ่งขึ้น
- 5.3 ผู้เข้ารับการอบรมเข้ารับการอบรมโดยการบรรยายของวิทยากร เพื่อให้เข้าใจสาระสำคัญของ
ของการวางแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 5.4 ผู้เข้ารับการอบรมร่วมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้นอกสถานที่ พร้อมทั้งฝึกปฏิบัติ
กิจกรรมร่วมกันตามกลุ่มที่กำหนด
- 5.5 ผู้เข้ารับการอบรมร่วมกันสรุปผลงานที่เกิดจากการอบรมและการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน

5.6 ผู้เข้ารับการอบรมทำแบบทดสอบหลังการอบรม (Post test) เพื่อวัดความรู้ความเข้าใจและทักษะพื้นฐานเป็นการประเมินผลหลังการอบรม

5.7 ผู้เข้ารับการอบรมตอบแบบวัดเจตคติที่มีต่อการจัดการอบรม เรื่องการวางแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อวัดเจตคติของผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อหลักสูตรอบรม

7. ระยะเวลาการอบรม แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ

หลักสูตรอบรม เรื่อง การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สำหรับผู้นำชุมชน กำหนดเวลาอบรมประมาณ 35 คาบ คาบละ 50 นาที สัดส่วนของเวลาสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ มีดังนี้

1. ภาคทฤษฎี 11 ชั่วโมง
2. ภาคปฏิบัติ 24 ชั่วโมง แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ
ภาคปฏิบัติในชั้นเรียน เวลา 10 ชั่วโมง
ภาคปฏิบัตินอกชั้นเรียน เวลา 14 ชั่วโมง

เนื้อหาวิชา	ทฤษฎี: ชั่วโมง	ปฏิบัติ: ชั่วโมง	
		ในชั้น	นอกชั้น
หน่วยที่ 1 แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ	3	3	-
หน่วยที่ 2 การนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จมุมมองรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TQA)	3	2	-
หน่วยที่ 3 แนวคิดพื้นฐานของการวางแผนกลยุทธ์	2	-	-
หน่วยที่ 4 การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ	1	1	-
หน่วยที่ 5 การติดตามประเมินผล	1	1	-
หน่วยที่ 6 การฝึกปฏิบัติการวางแผนกลยุทธ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม สู่รางวัลแห่งคุณภาพ	1	3	14
	รวม 35 ชั่วโมง	11	10 14

8. สถานที่อบรม

- 8.1 ห้องประชุมสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปทุมธานี
- 8.2 กลุ่ม

9. วิทยากร

วิทยากรผู้ใช้หลักสูตรนี้ควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. เป็นผู้มีความรู้และมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว
2. มีความรู้ความสามารถในการวางแผนกลยุทธ์
3. มีความรู้ตามเนื้อหาวิชาและมีความเข้าใจในเรื่องของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
4. มีความสามารถถ่ายทอดความรู้
5. มีความรู้ด้านการประเมินผล เพื่อวัดความรู้ความเข้าใจของผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งอาจ

ประเมินได้โดยการสังเกตพฤติกรรม การมีส่วนร่วมอภิปราย ผลการปฏิบัติกิจกรรม

10. การประเมินผล

การประเมินผลในการอบรม ได้แก่

1. แบบทดสอบก่อน – หลังอบรม
2. แบบฝึกปฏิบัติการวางแผนกลยุทธ์
3. แบบประเมินผล Competency Profile ติดตามผลหลังการอบรม

11. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้เข้ารับการอบรมมีความสามารถในการใช้กลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสมกับท้องถิ่นได้อย่างเข้าใจ
2. เกิดแนวทางการจัดตั้งศูนย์กลางการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม

12. กำหนดการอบรมหลักสูตร

การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการสำหรับผู้นำท้องถิ่น
ณ ห้องประชุม สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดปทุมธานี วันที่ 6 – 8 สิงหาคม 2551

วัน/เวลา	วัน/เวลา	เนื้อหา	ในชั้น	นอกชั้น
วันที่ 6 08.30 - 09.00 น.	ปฐมนิเทศ		✓	ประธาน ท่องเที่ยวจังหวัดปทุมธานี
09.00 - 10.30 น.	หน่วยที่ 1 แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิง นิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ		✓	ผศ. สิทธิ มณีแสง มรภ. วไลยอลงกรณ์ฯ
10.30 - 10.45 น.	พักร่าง			
10.45 - 12.00 น.	การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม			คุณพัชรินทร์ ดำรงกิตติกุล
12.00 - 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน			สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
13.00 - 14.30 น.	แผนที่ความคิดของท้องถิ่น		✓	- ดร.คำเพชร ภูริปริญญา มรภ.จันทเกษม - ดร.เวสาลี ชาติสุขทพันธุ์ ม.อัสสัมชัญ - ผศ.จารึก สงวนพงษ์ มรภ.วไลยอลงกรณ์ - อ. ปัทมาพร ชลิตพีเชษฐ์ มรภ.สงขลา
14.30 - 14.45 น.	พักร่าง			
14.45 - 16.30 น.	หน่วยที่ 2 การนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ มุมมองรางวัลคุณภาพแห่งชาติ		✓	- ปัทมาพร ชลิตพีเชษฐ์ มรภ.สงขลา
วันที่ 7 08.30 - 10.30 น.	หน่วยที่ 3 แนวคิดพื้นฐานของการวางแผน กลยุทธ์		✓	
10.30 - 10.45 น.	พักร่าง			
10.45 - 12.00 น.	การวิเคราะห์สถานการณ์หน่วยงาน		✓	ดร.ชนศ จิตสุทธิภากร มหาวิทยาลัยภาคกลาง
12.00 - 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน			
13.00 - 14.30 น.	ร่วมพลังร่วมคิด SWOT		✓	
14.30 - 14.45 น.	พักร่าง			
14.45 - 16.30 น.	หน่วยที่ 3 การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ		✓	
วันที่ 8 08.30 - 10.30 น.	หน่วยที่ 4 การติดตามประเมินผล		✓	- ผศ.ดร.สุชาติ ดันธนะเดชา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
10.30 - 10.45 น.	พักร่าง			
10.45 - 12.00 น.	หน่วยที่ 6 การฝึกปฏิบัติการวางแผนกล ยุทธ์		✓	- ปัทมาพร ชลิตพีเชษฐ์ ม.ราชภัฏสงขลา
12.00 - 13.00 น.	ทัศนศึกษา		✓	
วันที่ - 08.30 - 11.30 น.	รายงานผลการฝึกปฏิบัติ		✓	คณะวิทยากร
11.30 - 12.00 น.	ปิดการอบรม		✓	

การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ

หน่วยที่ 1

แนวคิดด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จุดประสงค์

1. บอกหลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้
2. อธิบายความสัมพันธ์ของระบบนิเวศท้องถิ่นกับการจัดการท่องเที่ยวได้
3. บอกลักษณะการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม
4. เข้าใจบทบาทของท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว
5. ตระหนักในคุณค่าของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม
6. สร้างสรรค์ริเริ่มการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม
7. มีความสามารถในการกำหนดบทบาทของตนเองให้เหมาะสมกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลก

เนื้อหา

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม ประกอบด้วย เนื้อหา ดังนี้

1. แนวคิดด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
  - 1.1 ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
  - 1.2 หลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
    - 1.2.1 รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
2. ระบบนิเวศ
  - 2.1 ความสัมพันธ์ของคนกับระบบนิเวศท้องถิ่น
  - 2.2 โครงสร้างทางทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. นโยบายหลักและแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ
  - 3.1 บทบาทของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการจัดการท่องเที่ยว
  - 3.2 การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม
4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ

1. แนวคิดด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม

ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือ Ecotourism เป็นคำผสมระหว่างคำว่า Ecology แปลว่า นิเวศวิทยา กับคำว่า Tourism แปลว่า การท่องเที่ยว

ในภาษาไทยมีผู้เสนอคำอยู่หลายคำ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ การท่องเที่ยวเพื่อรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมนิเวศสัญจร การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงชุมชน เป็นต้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้เลือกใช้คำว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” โดยได้นำเสนอราชบัณฑิตยสถานพิจารณาประกาศใช้อย่างเป็นทางการแล้ว (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542: ข.11)

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีผู้ให้ความหมายไว้มากพอจะยกตัวอย่างได้ดังต่อไปนี้ องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) เสนอแนวคิดในเอกสารเผยแพร่ในปี 2549 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2546: 7) ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง

1. การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงธรรมชาติ
2. มีการให้ความรู้และการสื่อความหมาย
3. เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มเล็ก
4. ลดผลกระทบที่เกิดขึ้นกับธรรมชาติ
5. ก่อประโยชน์แก่ท้องถิ่น
6. กระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(2538: 7) อธิบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา ชื่นชมและเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพทางธรรมชาติ วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนไทยในท้องถิ่นบนพื้นฐานของความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ นักท่องเที่ยวจะเป็นกลุ่มเดินทางที่แสวงหาสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมต่างๆ ที่ให้ประสบการณ์ที่หลากหลายให้มากขึ้น
  2. ประสบการณ์จากการได้ไปเที่ยวแหล่งธรรมชาติและประสบการณ์ที่ได้สัมผัสกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของสังคมที่แตกต่างจากที่ตนอยู่
  3. โอกาสที่เรียนรู้เกี่ยวกับลักษณะทางธรรมชาติ วัฒนธรรมที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่
  4. ให้มีการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมธรรมชาติและสมบัติทางวัฒนธรรมในพื้นที่ที่ไปท่องเที่ยว
- จากความหมายดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้สามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น มีการให้ความรู้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง และให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการและการอนุรักษ์ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นโดยให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

หลักการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นมี องค์ประกอบสำคัญที่ควรพิจารณา คือ การสร้างจิตใต้สำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น รวมถึงการกระจายรายได้

ดาววิ่ง (Dowling,1995 อ้างถึงใน วัฒนพร สุญา,2545.15) ได้อธิบายถึงระบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีหลัก 5 ประการ คือ

1. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติและวัฒนธรรม
2. รูปแบบการท่องเที่ยวจะเอื้อให้เกิดความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม คือ ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด
3. ลักษณะสำคัญ คือ การให้ความรู้ทางธรรมชาติในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้การท่องเที่ยวเกิดความสนุก ก่อให้เกิดความตระหนักและสำนึกในคุณค่า
4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรก่อให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่นมากที่สุด ทำให้เกิดการจ้างงาน การบริการจากกิจกรรมที่คนในท้องถิ่นเป็นเจ้าของรายได้เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น
5. ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่ได้รับประสบการณ์ในการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดความร่วมมือตระหนักในคุณค่าและเกิดเสถียรภาพทางการเมืองที่เกิดจากความปลอดภัย ของนักท่องเที่ยว

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

โดยทั่วไปแล้วการวางแผนการท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วยนั้นจะเกี่ยวข้องกับ องค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Natural Resource Tourism)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่เอกลักษณ์เฉพาะถิ่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนใหญ่จึงมักปรากฏอยู่ในพื้นที่อนุรักษ์ เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และอุทยานประวัติศาสตร์ เป็นต้น

ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดหมาย (Destination) ของการท่องเที่ยว ซึ่งหมายถึงพื้นที่ที่รองรับนักท่องเที่ยว พื้นที่แหล่งท่องเที่ยว จะมีทรัพยากรและ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว สภาพทรัพยากร มีความสัมพันธ์โดยตรงกับตลาดการท่องเที่ยว แบ่งแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Destination) และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Destination) ซึ่งรวมเอาแหล่งท่องเที่ยวศาสนา ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี (Historical, Archaeological and Regions Destinations) และแหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรมและประเพณีเข้าไว้ด้วยกัน ดังนั้น หากมองการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นอุตสาหกรรมบริการอย่างหนึ่ง แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวข้างต้นจัดได้ว่าเป็น

วัตถุประสงค์เพื่อรองรับการท่องเที่ยว และเป็นวัตถุประสงค์ประเภทใช้แล้ว ไม่หมดไปหรือสูญหายหากมีการควบคุมป้องกันด้วยการวางแผนอย่างเป็นระบบ และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสนับสนุนให้แหล่งท่องเที่ยวยังประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน โดยไม่เสื่อมโทรมลงไป ทั้งยังไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศจนเกินขีดความสามารถของระบบนิเวศจนเกินขีดความสามารถของระบบที่จะรองรับได้ (Carrying Capacity)

2. นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย ระบุการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถจำแนกนักท่องเที่ยวได้เป็น 4 ประเภทด้วยกัน คือ

ประเภทที่ 1 นักท่องเที่ยวแบบห้าวกะทิ (Hard Core Nature Tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่เน้นความสำคัญในการศึกษาค้นคว้าขณะเที่ยวชมธรรมชาติ

ประเภทที่ 2 นักท่องเที่ยวธรรมชาติแบบอุทิศตน(Dedicated Nature Tourists) คือ นักท่องเที่ยวที่เน้นเจาะจงไปที่สถานที่เที่ยวชมธรรมชาติ เพื่อจะได้รู้และเข้าใจในธรรมชาติหรือประเพณีท้องถิ่น

ประเภทที่ 3 นักท่องเที่ยวธรรมชาติเป็นหลัก (Mainstream Nature Tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่ชอบไปสถานที่แปลก ๆ ที่ไม่เคยไปมาก่อน เช่น ไปเยือนคุ่มน้ำอเมซอน (Amazon) อุทยานกอริลลาในรวันดา (Rawanda Gorilla Park) หรือจุดหมายปลายทางอื่น ๆ ที่เป็นการริเริ่ม

ประเภทที่ 4 นักท่องเที่ยวธรรมชาติตามโอกาส (Casual Nature Tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่บังเอิญต้องไปชมธรรมชาติเพราะเป็นส่วนหนึ่งของโปรแกรมท่องเที่ยวที่ตนได้เลือกไป

3. การตลาด

การตลาดนับว่าเป็นส่วนสำคัญในการชักจูงนักท่องเที่ยวให้ไปท่องเที่ยว โดยเป็นสื่อกลางระหว่างนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ และแหล่งท่องเที่ยว โดยต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีลักษณะอย่างไรด้วยการให้ข้อมูลและสิ่งที่คาดหวังจากการท่องเที่ยว (Expectation) อย่างถูกต้องแก่นักท่องเที่ยวช่วยให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจ รูปแบบของการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับความสนใจ และตรงตามความต้องการของตนเอง และสามารถยอมรับกฎหรือกติกาของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้หรือไม่ การตลาดจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเลือกสรรประเภทและคุณภาพของนักท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในเชิงคุณภาพ (Qualitative Tourism) มากกว่าการท่องเที่ยวในเชิงปริมาณ (Quantitative Tourism) อันจะเป็นหนทางนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งส่วนใหญ่งานด้านการส่งเสริมการตลาดเป็นหน้าที่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

4. การบริการ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศบริการที่เน้นการให้ข้อมูลข่าวสาร และการบริการ เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการบริการ ได้แก่ การจัดที่พักที่สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น (Ecolodge) เป็นมัคคุเทศก์นำทางในการเดินป่า เป็นต้น

รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ควินสแลนค์ อีโคทัวร์ริซึม โพลิตี Queensland Ecotourism Polity (ERM Mitchell Mc. Cotter. 1995 : 91) ได้กล่าวถึงรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ 3 รูปแบบ คือ

1) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบผจญภัยส่วนตัว หรือ Frontier Ecotourism

การท่องเที่ยวลักษณะนี้เป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศส่วนตัว หรือกลุ่มเล็ก ๆ คือ ไม่เกิน 10 คน และใช้ยานพาหนะแบบไม่มีเครื่องยนต์ (เช่น การเดิน หรือการล่องเรือ) ในการท่องเที่ยวไปในพื้นที่ธรรมชาติห่างไกลและมีคนไปน้อย นักท่องเที่ยวพวกนี้จะพึ่งพาตนเองสูง มีการพึ่งบริการ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกน้อย ชอบสิ่งท้าทาย และอาศัยความรู้ ความชำนาญในการเอาตัวรอด ตัวอย่าง เช่น การเดินป่า การล่องแพ และการล่องเรือ เป็นต้น

2) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เป็นกลุ่มเล็ก หรือ Small Group Ecotourism

รูปแบบที่เป็นส่วนตัวหรือกลุ่มเล็ก(ประมาณ 15 คนหรือน้อยกว่า)มักจะใช้ยานพาหนะที่มีเครื่องยนต์ (เช่น รถขับเคลื่อน 4 ล้อ หรือเรือยนต์ขนาดเล็ก) นักท่องเที่ยวชอบการทำนาย และการพึ่งพาตัวเองสูง แต่มีนักท่องเที่ยวบางกลุ่มไม่ต้องการความรู้ ความสามารถพิเศษ นักท่องเที่ยวแบบกลุ่มนี้ เช่น การขี่จักรยาน การทัวร์ป่า และทัวร์ขับเคลื่อน 4 ล้อ เป็นต้น

3) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบกลุ่มใหญ่หรือ Popular Ecotourism

รูปแบบนี้ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับยานพาหนะ เช่น รถบัส เรือขนาดใหญ่ ว่าจะถูกผู้โดยสารได้มากขนาดไหน มีความต้องการในการพึ่งพาตนเองน้อย และไม่ค่อยชอบการทำนาย แต่ต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการมาก เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว อาหาร เครื่องดื่ม ห้องน้ำ รูปแบบนี้รวมความหลากหลายของนักท่องเที่ยวทั้งอายุและสมรรถภาพทางร่างกายด้วย

วรรณพร วนิชชานุกร. (2540 : 13) ได้สรุปรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ ดังนี้

1. การท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมทางสภาพแวดล้อม ไม่ว่าจะป็นน้ำเสีย ขยะ ตลอดจนการคมนาคม
2. ก่อให้เกิดประโยชน์ในระยะยาวแก่ทรัพยากรชุมชนในท้องถิ่น และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ส่วนหนึ่งของรายได้ควรย้อนไปสู่การอนุรักษ์
3. การเสริมสร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยว ด้านวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม สภาพสังคม และวัฒนธรรมท้องถิ่น ควรสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวมีความรับผิดชอบทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม และพฤติกรรมของตนเองที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมในชุมชน
4. การจัดการใด ๆ ควรยอมรับในข้อจำกัดของสภาพแหล่งท่องเที่ยวตามลักษณะที่เป็นอยู่ หากมีการพัฒนาควรเป็นไปเพื่อให้ทัศนียภาพของท้องถิ่นดีขึ้น การลงทุนทางด้านการท่องเที่ยวก็

เป็นไปเพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจและกิจกรรมต่าง ๆ ในท้องถิ่น ไม่พึ่งพาการลงทุนของต่างชาติ ซึ่งเป็นการลดการไหลออกของรายได้ไปยังต่างประเทศ

5. ในการวางแผน ตัดสินใจ และดำเนินงาน ตลอดจนการควบคุม ควรให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมมากที่สุด มิใช่ให้บุคคลภายนอกมาคิดและตัดสินใจเพียงฝ่ายเดียว เพราะจะไม่เป็นไปตามความต้องการของคนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

6. ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์การท่องเที่ยวให้มีคุณภาพยั่งยืน บริษัทนำเที่ยวก็สามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวได้ยาวนานเท่านั้น ถ้ามีการจัดทำธุรกิจที่ถูกต้องเหมาะสม นับตั้งแต่การใช้จ่ายที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมและสามารถนำมาใช้ใหม่ได้ การมีมัคคุเทศก์ที่มีความรู้ในระบบนิเวศและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างแท้จริง

7. มีการจัดการและควบคุมจำนวนของนักท่องเที่ยวให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม และไม่เกินความสามารถของชุมชนในท้องถิ่น และระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวจะรองรับได้ อีกทั้งมีนักท่องเที่ยวมาสม่ำเสมอตลอดทั้งปี ไม่ใช่มีเฉพาะฤดูกาล เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับผู้ที่ทำงานในอุตสาหกรรมนี้

หลักเกณฑ์การกำหนดแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ராஹ்ரண க்வுசூரிக். 2544 : 16-17)

1. เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีระบบนิเวศสมบูรณ์
2. มีความพร้อมในการบริหารจัดการ มีศูนย์ศึกษาธรรมชาติ ภายในศูนย์มีบริการอำนวยความสะดวกเบื้องต้น มีเคาน์เตอร์บริการข่าวสาร มุมนิทรรศการ ห้องสุขา มุมจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม การบริหารจัดการในลักษณะการเป็นเจ้าของบ้านที่ดี มีความปลอดภัยต่อการเดินทาง
3. มีการจัดการทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ทั้งเส้นทางไปและกลับทางเดิม เส้นทางเป็นแบบวงรอบหรือวงกลม ระยะทางตั้งแต่ 1 กิโลเมตรเป็นต้นไป
4. มีป้ายสื่อความหมายบนเส้นทางศึกษาธรรมชาติเป็นระยะ ๆ เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว
5. มีแผนที่และคู่มือแนะนำเที่ยวประกอบป้ายสื่อความหมาย เพื่อให้ความรู้ต่อนักท่องเที่ยว
6. มีการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ จำนวนนักท่องเที่ยวต่อครั้งต่อวัน
7. มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่น
8. มีการบริหารจัดการพื้นที่ และมีบริการร่วมกับประชาชนในท้องถิ่น องค์กรภาครัฐบาล องค์กรภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) องค์กรบริหารท้องถิ่น (เทศบาล และ อบต.)
9. มีนโยบายต่อการรักษาสภาพแวดล้อม และภูมิปัญญาท้องถิ่นชัดเจน
10. มีแผนพัฒนาบุคลากรและบริการสู่ระดับมาตรฐานสากล
11. หากแหล่งท่องเที่ยวมีที่พักแรมจะต้องเป็นที่พักแรมระดับการรักษาสิ่งแวดล้อม (Ecolodge)

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้กำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ ดังนี้ (2544)

กิจกรรมหลัก ได้แก่

1. กิจกรรมเดินป่า (Hiking/Trekking)
2. กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ (Nature Education)
3. กิจกรรมถ่ายภาพธรรมชาติ บันทึกเทปวีดิโอ เทปเสียงธรรมชาติ (Nature Photography, Video)
4. กิจกรรมส่องหรือดูนก (Bird Watching)
5. กิจกรรมศึกษาที่ขั้วถ้ำ (Cave Exploring/ Visiting)
6. กิจกรรมศึกษาท้องฟ้าและดาราศาสตร์ (Sky Interpretation)
7. กิจกรรมล่องเรือศึกษาธรรมชาติ (Boat Sightseeing)
8. กิจกรรมพายเรือแคนู เรือคายัค เรือใบ เรือใบ (Canoeing / Kayak / Rowing/ Sailing)
9. กิจกรรมดำน้ำชมปะการังน้ำตื้น (Snorkel Skin Diving)
10. กิจกรรมดำน้ำลึก (Scuba Diving)

กิจกรรมเสริม ได้แก่

1. กิจกรรมชมทิวทัศน์ธรรมชาติในบรรยากาศที่สงบ
2. กิจกรรมขี่จักรยานตามเส้นทางธรรมชาติ (Terrian/Mountain Biking)
3. กิจกรรมปีนเขา ไต่เขา (Rock/Mountain Climbing)
4. กิจกรรมพักแรมด้วยเต็นท์ (Tent Camping)
5. กิจกรรมเครื่องร่อนขนาดเล็ก (Hang Glider)
6. กิจกรรมล่องแพยาง แพไม้ไผ่ (White Water Rafting)
7. กิจกรรมพักผ่อนรับประทานอาหาร (Picnicking)
8. กิจกรรมเที่ยวน้ำตก (Waterfall Visits/Exploring)
9. กิจกรรมวินด์เซิร์ฟ (Windsurfing)

ประเภทของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ดร.สิริกุล บรรพพงษ์ ได้แบ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวแนวอนุรักษ์ไว้ 4 กลุ่ม ตามระดับความสนใจในธรรมชาติ (ศรีพร สมบุญธรรม, 2536 : 30; อ้างอิงจาก สิริกุล บรรพพงษ์, ม.ป.ป.) ดังนี้

1. กลุ่มนักธรรมชาติวิทยา (Naturalists) มีความสนใจศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพืช สัตว์ สิ่งแวดล้อม
2. กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้รักธรรมชาติ (Nature Tourism) หรือนักนิคมไพร มีความสนใจในความงามของธรรมชาติและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของคนท้องถิ่น
3. กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชอบแสวงหาความตื่นเต้นและแปลกใหม่ (Mainstream Nature Tourism) มีความสนใจในสภาพธรรมชาติที่ห่างไกลความเจริญและเข้าถึงลำบาก
4. กลุ่มนักท่องเที่ยวไปที่ต้องการชื่นชมธรรมชาติ (Casual Tourism) มีความต้องการเพิ่มพูนประสบการณ์การท่องเที่ยวของตนเองให้หลากหลายยิ่งขึ้น

2. ระบบนิเวศ

ความสัมพันธ์ของคนกับระบบนิเวศท้องถิ่น

ความสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวกับระบบนิเวศวิทยาท้องถิ่น ไพพรรณ แก้วสุริยะ(2548) ได้อธิบาย คำว่า ระบบนิเวศ หมายถึง โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่มีชีวิตกับสิ่งไม่มีชีวิตที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้ มีการอาศัยพึ่งพาซึ่งกันละกันอย่างสมดุลประดุจเป็นโซ่ห่วงแห่งชีวิตเดียวกันหากวงชีพหรือโซ่ห่วงแห่งชีวิตใดเกิดความเสียหายระบบนิเวศย่อมเสียหายตามไปด้วย

1. โครงสร้างระบบนิเวศ แบ่งเป็น 2 ระบบ คือ

1.1 ส่วนประกอบที่ไม่มีชีวิต ได้แก่สารต่าง ๆ เช่น แก๊ส คาร์บอนไดออกไซด์ ออกซิเจน น้ำ คาร์โบไฮเดรต และสภาพแวดล้อมทางกายภาพเช่น แสงอาทิตย์ ความชื้น อุณหภูมิ ความเค็ม กรด ด่าง

1.2 ส่วนประกอบที่มีชีวิต ประกอบด้วย พืช สัตว์ มนุษย์

2. การจำแนกระบบนิเวศของไทยซึ่งอยู่ในเขตมฤตภาคเขตร้อน ระบบนิเวศมีทั้งบนบกและในน้ำมีความสัมพันธ์กับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ นิเวศป่าดงดิบชื้น ป่าดงดิบเขา ป่าดงดิบแล้ง ป่าสนเขา ป่าพรุน้ำจืด ป่าเต็งรัง ป่าทุ่งหญ้า หาดทราย ชายเลน ป่าเขาหินปูน เขาบนเกาะ ชายฝั่งทะเล

3. ความสัมพันธ์ของคนกับระบบนิเวศ ยศ สันตสมบัติ(2544) อธิบายถึง ศักยภาพของชุมชนในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นโดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการจัดการระบบนิเวศ ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ ดิน น้ำ ป่า กับคน โดยชาวบ้านมีความเข้าใจดีว่า ป่ากับน้ำมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับดิน

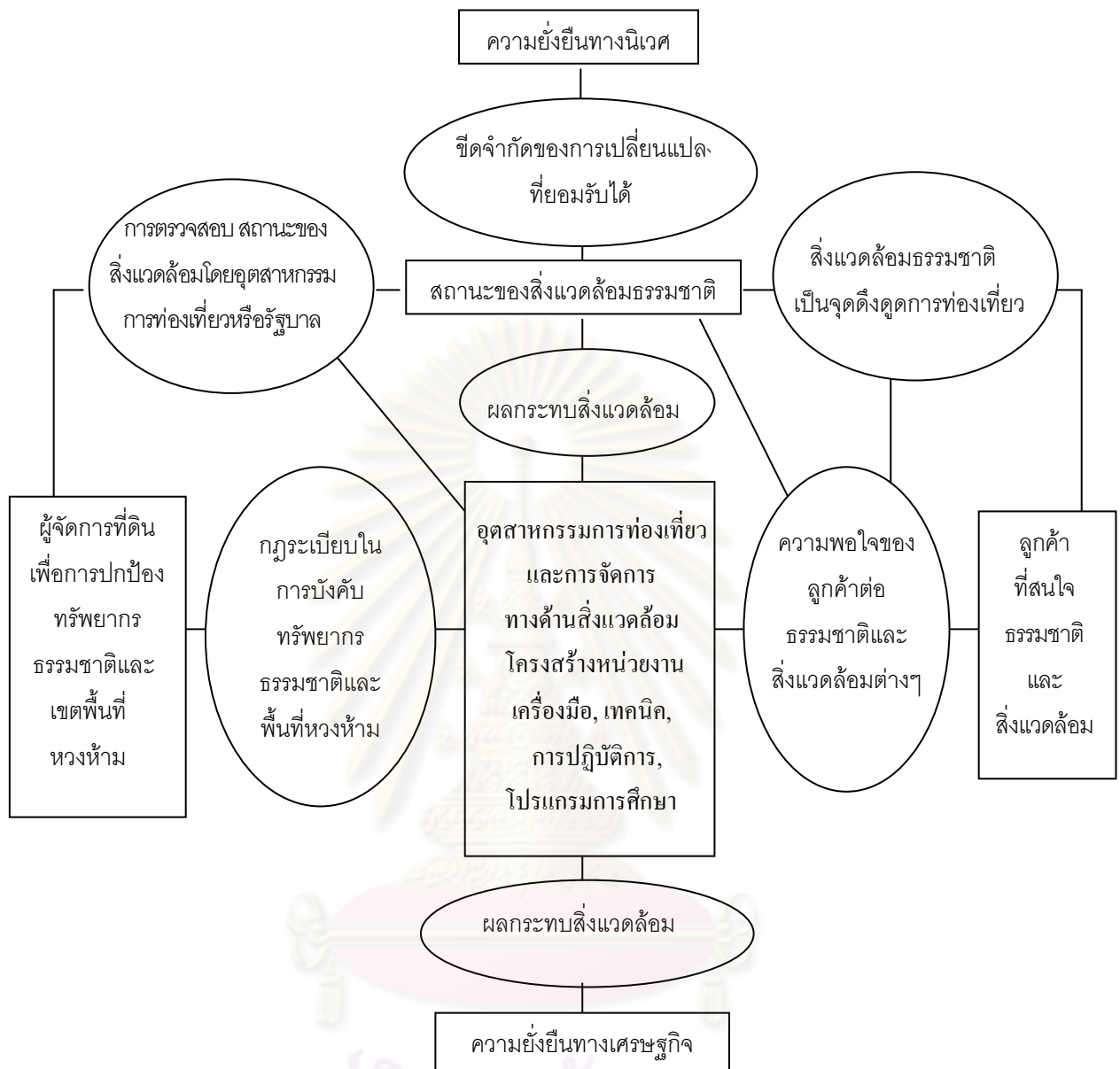
2. ความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างและลักษณะของป่า ชาวบ้านมีความสามารถในการจำแนกประเภทของป่าตามการใช้สอยในชีวิตประจำวันและเพื่อการอนุรักษ์

3. ความรู้เกี่ยวกับการหมุนเวียนของธาตุอาหารในดินและเชื่อมโยงมวลชีวภาพ พบได้จากปลูกลูกพืชหมุนเวียน การเผาต้นไม้เพื่อเพิ่มธาตุอาหารในดิน และการรักษาความสมดุลของธรรมชาติ

4. ความรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงทดแทนความเสื่อมโทรมของทรัพยากร มีการปลูกลูกพืชสำคัญการรักษาระบบนิเวศจากประเพณีท้องถิ่น เช่น ประเพณีไหว้ต้นไม้ใหญ่

5. ความรู้เกี่ยวกับการรักษาหนอง น้ำ ลำคลอง เพราะได้มีการพึ่งพาระบบนิเวศในน้ำเพื่อการดำรงชีวิต การรู้จักสงวนไว้ให้เป็นทรัพยากรร่วมของชุมชน

ราล์ฟ บัคเคย์ (Ralf Buckley:1995. อ้างถึงใน พรพิมล วิกฤษพัฒน์, 2542: 14) ได้แสดงให้เห็นถึง ความสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวกับระบบ ดังแผนภูมิดังนี้

แผนภูมิที่ 1 ความสัมพันธ์ของความยั่งยืนทางนิเวศและความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ

ที่มา Ralf Buckley: 1995

แผนภูมิแสดงให้เห็นว่า ความยั่งยืนทางนิเวศ (Ecological Sustainability) และความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ (Economic Sustainability) จะมีสิ่งแวดล้อมเป็นตัวเชื่อม เนื่องจากการท่องเที่ยวจำเป็นต้องใช้สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นจุดขาย เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว หมายถึง ด้านการตลาด อีกทั้งต้องพยายามทำให้นักท่องเที่ยวมีความพอใจเพื่อให้ธุรกิจการท่องเที่ยวอยู่ได้ ซึ่งหมายถึงมีผลกำไรเพียงพอในระดับหนึ่ง ท้ายสุดจะส่งผลให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ในขณะที่เดียวกันความยั่งยืนทางนิเวศก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน เพราะถ้าระบบนิเวศเสื่อมโทรมลงการท่องเที่ยวก็จะอยู่ไม่ได้ด้วยเช่นกัน ดังนั้นจึงต้องมีการตรวจสอบสถานะของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติอยู่ตลอดเวลา โดยการจัดการและออกกฎระเบียบในการป้องกันเขตหวงห้ามและแหล่งทรัพยากร

โครงสร้างทางทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ใน University of Aarhus (2000) ได้อธิบายถึง โครงสร้างทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการประยุกต์ใช้ โดยหลักการสำคัญจะต้องประกอบด้วย

1. ระบบนิเวศวิทยา คือ การรักษาระบบนิเวศธรรมชาติโดยคนในชุมชนควรมีส่วนร่วม
2. ปัจจัยทางมนุษย์ ทั้งระดับผู้มาเยือนและผู้ให้บริการที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีปัจจัยสำคัญได้แก่รัฐ องค์กรเอกชน และประชาสังคม
3. สิ่งอำนวยความสะดวกในการบริการ โดยจะต้องสอดคล้องไปกับระบบนิเวศวิทยา

3. นโยบายหลักและแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(2546) ได้กำหนดนโยบายหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังนี้

1. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จะต้องมีการควบคุมดูแลรักษา และจัดการทรัพยากรให้คงสภาพเดิมไว้ให้มากที่สุด
2. การจัดการการท่องเที่ยว ต้องคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ มีกิจกรรมที่เหมาะสมและปรับให้เกิดความสมดุลกับรูปแบบและกิจกรรมเดิมที่มีอยู่
3. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องคำนึงถึงการพัฒนาด้านการให้การศึกษา สร้างจิตสำนึกที่ดีในการ รักษาธรรมชาติร่วมกัน มากกว่าการมุ่งเน้นความเจริญทางเศรษฐกิจ
4. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องให้ความสำคัญการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากร การบริการ การแลกเปลี่ยนความรู้รักษาวัฒนธรรมชุมชน
5. ให้ความสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยองค์กรต่างๆ กำหนดบทบาท ที่ชัดเจนในการส่งเสริม โดยมีการจัดสรรงบประมาณ บุคลากรและกำหนดวิธีการที่เหมาะสม
6. นำแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เข้าสู่แผนพัฒนาระดับต่างๆ อย่างมีความสำคัญ พร้อมทั้งให้มีการจัดสรรและกระจายงบประมาณอย่างทั่วถึงและเพียงพอ
7. สนับสนุนการศึกษา วิจัย และประเมินผลการพัฒนาอย่างรอบด้าน เพื่อกำหนดแนวทางการจัดการ การแก้ไขปัญหาและการปรับปรุงแผนอย่างเป็นขั้นตอน
8. มีการใช้กฎหมายในการควบคุม ดูแล รักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัดโดยเน้น การแนะนำตักเตือน และสร้างวินัยการท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วย
9. จัดทำแนวปฏิบัติหรือคู่มือการจัดการ(Code of Conduct) แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างถูกต้อง

10. จัดให้มีเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งในแนวตั้งและแนวนอน โดยให้มีการประสานงานด้านข้อมูล ข่าวสารและการจัดการร่วมกันในทุกระดับ

แผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ คือ แผนงานประกอบด้วยรายละเอียดของโครงการที่เป็นไปตามนโยบายและกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ซึ่งคณะกรรมการการท่องเที่ยวแห่งชาติมีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2544 ให้ประกาศเป็นแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ ให้นำหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติให้สอดคล้องภายใต้ นโยบายหลัก

วิจิต หล่อจิระชุนท์กุล และคณะ (2548) อธิบายถึง กระทรวงมหาดไทย ได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์เพื่อให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ที่รองรับยุทธศาสตร์ชาติ คือ ยุทธศาสตร์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ 7.1 ส่งเสริม สนับสนุนการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดให้แต่ละจังหวัดให้เป็นเขตท่องเที่ยวประเภทต่างๆ ได้แก่

ตาราง แสดงเขตท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ตามยุทธศาสตร์ที่ 7.1

ที่	ชนิดการท่องเที่ยว	ยุทธศาสตร์จังหวัด
1	ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและประวัติศาสตร์ร่วมยุค	- ส่งเสริมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย (เพชรบูรณ์) - การส่งเสริมการท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ร่วมยุค (สุโขทัย) - ส่งเสริมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ (สระบุรี) - แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (ลพบุรี) - เชื่อมโยงการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์ (สิงห์บุรี)
2	พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและสุขภาพ	- พัฒนาให้เป็นศูนย์ประชุมสัมมนา-นันทนาการหลากหลายรูปแบบ (เพชรบุรี) - เป็นเมืองท่องเที่ยวสำหรับครอบครัวและสุขภาพ(ประจวบคีรีขันธ์) - พัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการพักผ่อนและท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทางลำคลอง (สมุทรสงคราม) - พัฒนาให้เป็นเมืองน้ำเที่ยว (สมุทรสาคร)
3	ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการเรียนรู้แบบบูรณาการ	- เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ (ปทุมธานี)
4	ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	- ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (อุทัยธานี) - เมืองท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผจญภัย (นครนายก) - ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ปราจีนบุรี) - การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (สระแก้ว) - ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวิถีชุมชน (ราชบุรี)

การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ

5	การผสมผสานทักษะกับความรู้ในการพัฒนาสินค้าเชิงวัฒนธรรมและส่งเสริมการท่องเที่ยวระดับโลก	- รักษาและใช้ประโยชน์จากมรดกทางวัฒนธรรมในการเพิ่มมูลค่า ทางด้านการท่องเที่ยว (อยุธยา) - การท่องเที่ยวผสมผสานองค์ความรู้ในการพัฒนาสินค้า (อ่างทอง)
6	เพิ่มมูลค่าการค้าชายแดนด้านตะวันตก และนานาชาติ	- ส่งเสริมการค้าชายแดนและเปิดประตูการค้าสู่นานาชาติด้านตะวันตก (กาญจนบุรี) - พัฒนาเศรษฐกิจชายแดนตะวันตก (ราชบุรี)
7	การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การบริการและความปลอดภัย	- ส่งเสริมให้ท้องถิ่นพัฒนาการท่องเที่ยว (กาญจนบุรี) - แหล่งท่องเที่ยวการบริการและการรักษาความปลอดภัย (นครปฐม) - สร้างและพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวสู่ระบบการท่องเที่ยว(สุพรรณบุรี)
7	การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การบริการและความปลอดภัย	- ส่งเสริมให้ท้องถิ่นพัฒนาการท่องเที่ยว (กาญจนบุรี) - แหล่งท่องเที่ยวการบริการและการรักษาความปลอดภัย(นครปฐม) - สร้างและพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวสู่ระบบการท่องเที่ยว(สุพรรณบุรี)
8	การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวหลักกับแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเชิงพาณิชย์	- พัฒนาเชื่อมโยงการท่องเที่ยวที่หลากหลายรูปแบบ (ระยอง) - พัฒนาการท่องเที่ยว (จันทบุรี)
9	การเป็นพันธมิตรทางธุรกิจกับกัมพูชา	- ขยายการค้าและท่องเที่ยวสู่ภูมิภาคอินโดจีน (จันทบุรี)
10	ท่องเที่ยวการค้า การลงทุน	- การค้า การลงทุน (หนองคาย) - การค้าชายแดน (เลย)
11	การท่องเที่ยวทั่วไป	- การท่องเที่ยว (อุดรธานี) - การท่องเที่ยว (หนองคาย) - ตลาดท่ากิน (หนองบัวลำภู) - การท่องเที่ยว (เลย)
12	การท่องเที่ยว OTOP	- OTOP (อุดรธานี) - OTOP (หนองคาย) - ตลาดท่ากิน (หนองบัวลำภู)
13	การพัฒนาท่องเที่ยว	- การพัฒนาท่องเที่ยว (สกลนคร) - การพัฒนาท่องเที่ยว (นครพนม) - การพัฒนาท่องเที่ยว (มุกดาหาร) - การพัฒนาท่องเที่ยว (กาฬสินธุ์) - การพัฒนาการท่องเที่ยว (นครราชสีมา) - การท่องเที่ยว (บุรีรัมย์) - การท่องเที่ยว (สุรินทร์)

14	การพัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรม	<ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรม (สกลนคร) - การพัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรม (มุกดาหาร) - การพัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรม (กาฬสินธุ์)
15	การพัฒนาการค้าชายแดน	<ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาการค้าอินโดจีน (นครพนม) - การพัฒนาการค้าชายแดน (มุกดาหาร)
16	การเพิ่มขีดความสามารถการค้าการลงทุน และการบริการ	<ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาศักยภาพและมูลค่าการท่องเที่ยว (ร้อยเอ็ด)
17	การพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการผลิตศูนย์กลางการเกษตร	<ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืนและ OTOP (ตรัง) - ผลิตภัณฑ์ OTOP การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรม (นครศรีธรรมราช) - พัฒนาขีดความสามารถภาคการเกษตร (พัทลุง)
18.	พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และ วัฒนธรรมควบคู่ไปกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน	<ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน (ตรัง) - การเสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น (พัทลุง)
19	ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล	<ul style="list-style-type: none"> - ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และประวัติศาสตร์ (กระบี่) - ส่งเสริมการท่องเที่ยว (พังงา) - การกำหนดตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของจังหวัด (ภูเก็ต)
20	การค้าชายแดนและการท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> - การพัฒนาเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวมุ่งสู่เมืองศูนย์กลางชายแดน (นราธิวาส) - ส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ยะลา) - การพัฒนาเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนเมืองศูนย์กลางค้าแดนใต้ (สงขลา)

มาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวชุมชน

การจัดการท่องเที่ยวชุมชนให้ได้มาตรฐานต้องมีการประเมินสถานภาพติดต่อกัน (Colhen Erik1995 อ้างถึงในประไพร์พร อักษรศรี, 2548) ปัจจัยที่ใช้ในการประเมิน มีประเด็น ดังนี้

1. ปัจจัยด้านแหล่งท่องเที่ยว (Attractions) ด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณ วัตถุ

ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อวิถีชีวิต โดยพิจารณาถึง ลักษณะเด่น สวयงามน่าประทับใจ มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

2. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวก (Ammoniates) ทั้งระบบ โครงสร้างพื้นฐาน ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา ความปลอดภัย การจัดการสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์ ความสะอาด สุขอนามัย สิ่งบันเทิง ที่พัก
3. ปัจจัยด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ระบบการขนส่ง ลักษณะที่ตั้งที่คุ้มค่าต่อการลงทุนและประหยัดค่าใช้จ่าย เวลาแก่นักท่องเที่ยว
4. ปัจจัยด้านความหลากหลายของกิจกรรมที่จัดขึ้นสำหรับนักท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ประเพณีของชุมชน เช่น สถาปัตยกรรมในชนบท ตลาดน้ำ งานเทศกาลประเพณี
5. ปัจจัยด้านความมีไมตรีจิตด้วยสำนึกความเป็นเจ้าของบ้านที่ดีตามประเพณีการต้อนรับของแต่ละท้องถิ่นหรือแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์

เครื่องบ่งชี้หรือดัชนี (Indicator) หมายถึง ดรรชนีเป็นเครื่องมือวัดปัจจัยต่างๆ ที่มีความสำคัญต่อ การดำเนินการและผู้ลงทุนในปัจจุบัน และเป็นการลงทุนในอนาคต จะช่วยลดความเสี่ยงของมูลเหตุที่ไม่คาดคิดที่อาจเกิดขึ้นกับการท่องเที่ยวท้องถิ่น ดังตัวอย่างธนาคารโลกได้กำหนดตัวชี้วัดและมาตรการการท่องเที่ยว (WTO, 1996) ดังนี้

ตาราง แสดงการกำหนดตัวชี้วัดมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยว

ดรรชนี	มาตรวัด
1. สิ่งกระตุ้น	จำนวนของนักท่องเที่ยว (ต่อปี / ต่อฤดู)
2. สิ่งกระตุ้นเชิงสังคม	อัตราส่วนจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีต่อจำนวนประชาชนในท้องถิ่น(ต่อปี/ต่อฤดู)
3. สิ่งดึงดูดใจ	แหล่งและอัตราส่วนระหว่างแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรม
4. กระบวนการในการวางแผน	แผนงานในการพัฒนาและปรับปรุงสภาพท้องถิ่นตามพื้นที่
5. กระบวนการวางแผน	แผนงานในการพัฒนาและปรับปรุงการท่องเที่ยว
6. เขตสงวน	ลำดับขั้นของการป้องกัน เปรี่เช่นดัของแผนพื้นที่เขตสงวนเทียบกับพื้นที่ทั้งหมด
7. ธุรกิจการท่องเที่ยว เขตท้องถิ่น	อัตราส่วนจำนวนเจ้าของธุรกิจการท่องเที่ยวในท้องถิ่นกับจำนวนทั้งหมด
8. การควบคุมท้องถิ่น	เครื่องมือวัดที่มีประสิทธิภาพ (สื่อมวลชน, การพบปะชุมชน, ที่สามารถ รับประกันการควบคุมท้องถิ่นตลอดแผนการพัฒนา
9. การจ้างงาน	จำนวนงานในการท่องเที่ยวและอัตราส่วนจำนวนแรงงานในท้องถิ่นกับท้องถิ่น
10. ผลต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น	อัตราส่วนของเงินภาษีอากรที่ได้รับจากการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว
11. ความหลากหลายของ ธุรกิจ	แบ่งปีนกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ในจำนวนเงินรายได้ทั้งหมด ที่มาจากภาษี

การวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ดรชนี	มาตรวัด
12. กำล้งการบริ โภคสินค้ำ	อัตราส่วนของแหล่งทรัพยากรสั้เปล็องต่อทรัพยากรที่นำมาใช้ใหม่
13. การสูญเปล้าของการจัดการ	จำนวนเปอร์เซ็นต์ของการสูญเปล้าจากการจัดการ
14. การศึกษาและการฝึกอบรม	จำนวนเปอร์เซ็นต์คนท้องถิ่นที่ได้รับการศึกษาและการอบรมการท่งเกี่ยวข้อง การจ้างงานท้องถิ่น การจัดสรรบุคลากรที่มีส่วนในการอบรมเวลาที่กำหนด
15. ความพึงพอใจของท้องถิ่น	การยอมรับนักท่งเกี่ยวข้องที่เข้ามาเกี่ยวข้องในชุมชนของตน

ที่มา : WTO, 1996

3.1 บทบาทของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการจัดการท่งเกี่ยวข้อง

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทตามกฎหมายการปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดการท่งเกี่ยวข้องในเขตท้องถิ่นของตนเอง การจัดการส่งเสริมการท่งเกี่ยวข้องให้ขยายตัวและเกิดผลดีจำเป็น ต้องมีการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่งเกี่ยวข้องเชิงนิเวศในด้านต่างๆ (สมชาย เล็ียงพรพรรณ, 2547) ดังนี้

1. ด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่ง เช่น ถนนที่เข้าสู่แหล่งอยู่ในสภาพดี พาหนะมี หลากหลายประเภทเข้าถึงแหล่งได้ เช่น รถบัส เรือ รถสามล้อเครื่อง เป็นต้น มีป้ายชี้ทางเข้าสู่แหล่ง ทรัพยากรการท่งเกี่ยวข้องและมีข้อมูลอธิบายแหล่งท่งเกี่ยวข้องชัดเจน

2. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อนักท่งเกี่ยวข้อง เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ สาธารณะ ภาชนะรองรับขยะ สถานที่จอดรถ และ ท่าเทียบเรือ ที่พักแรม(บ้านพัก เต็นท์) ที่พักผ่อน (ศาลาและที่นั่ง) ร้านอาหารและเครื่องดื่ม ควรมีระเบียบ มีการควบคุมราคาและคุณภาพ ร้านของที่ระลึก ห้องน้ำห้องสุขา การดูแลรักษาความปลอดภัยควรมีมาตรการรักษาความปลอดภัยให้ทั่วถึงและเพียงพอ

3. ด้านสภาพแวดล้อมของแหล่ง ควรดำเนินการป้องกัน และดูแลรักษาสภาพธรรมชาติระบบ นิเวศ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปกรรมของท้องถิ่นให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ และการควบคุม ป้องกัน และกำจัดมลภาวะที่มี

4. ด้านคุณค่าและความสำคัญ ควรมีมาตรการดูแลรักษาคุณค่าทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปกรรม และเพิ่มการจัดกิจกรรมเสริมคุณค่าดังกล่าว

5. ด้านการตอบรับของคนในท้องถิ่น ควรดำเนินการให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมใน กิจกรรมของแหล่งฯ การร่วมมือในการรักษาและนำเสนอเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

6. ด้านการจัดการ ควรดำเนินการให้มี ศูนย์บริการนักท่งเกี่ยวข้อง วิทยากร ห้องสมุด ป้ายความรู้ ฐานความรู้ นิทรรศการ พิพิธภัณฑ์ สื่อสิ่งพิมพ์ จุดชมวิว เส้นทางศึกษา การคุ้มครอง บำรุง รักษา

พื้นที่สิ่งแวดล้อม และควบคุมจำนวนให้เหมาะสม จัดให้มีองค์กรที่เกิดจากความร่วมมือของคนในท้องถิ่นมีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

3.2 การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม

บทบาทของชุมชนในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวชุมชน มีคุณสมบัติที่สำคัญของการท่องเที่ยวชุมชน เดวิด เอ เฟนเนล (David A. Fennell ,1999 อ้างถึงในประไพร์พร อักษรศรี, 2548) ได้เสนอคุณสมบัติไว้ 5 ประการ ได้แก่

1. ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่มีผลกำไรตอบแทนมายังครอบครัวของสมาชิกในชุมชน โดยไม่ต้องผ่านนายหน้าใดๆ เป็นการสร้างรายได้ทางตรงแก่คนในชุมชน แต่ละครอบครัวเจ้าของที่พักเองก็ควรได้รับกาอบรม และเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวเข้ามาพักอาศัยกับครอบครัวของตนเอง
2. ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ชุมชนได้รับประโยชน์โดยรวมอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างสาธารณูปโภค และการยกระดับความเป็นอยู่ "เพื่อสมาชิกในชุมชน" แต่ไม่ใช่ "เพื่อนักท่องเที่ยว"
3. ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดความตึงเครียดด้านสังคมและวัฒนธรรมในชุมชน เนื่องจากความพยายามนำความทันสมัยแบบตะวันตก เข้ามาสู่ชุมชนเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว พร้อมกับสร้างสำนึกร่วมกับชุมชนในความรักผูกพันกับชุมชนตนเอง
4. ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่สร้างจิตสำนึกในการเคารพและรักษาสิ่งแวดล้อม สังคม ตลอดจนวัฒนธรรมในชุมชนให้เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยว ดังนั้นแม้ว่าการท่องเที่ยวบางประเภทที่พยายามคิดฉลาดกว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหากแต่ไม่มีกิจกรรมในลักษณะของการสร้างจิตสำนึกดังกล่าว อาจไม่ใช่การท่องเที่ยวชุมชนโดยแท้
5. ต้องเป็นการท่องเที่ยวที่สอนให้นักท่องเที่ยวเคารพในความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม และไม่มองว่าใคร "เจริญกว่า" และใคร "ด้อยกว่า"

นอกจากนี้ชุมชนและสมาชิกของชุมชนควรมีบทบาทเกี่ยวข้องกับทรัพยากรการท่องเที่ยวได้หลายรูปแบบ (Mariama Williams ;2002) ดังนี้

1. สมาชิกของชุมชนหรือองค์กรชุมชนเองเป็นเจ้าของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว หรืออาศัยอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนจึงมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน หรือมีการพึ่งพิงทรัพยากรธรรมชาติกิจกรรมอื่น ๆ จึงควรมีการจัดการอย่างเหมาะสม
2. สมาชิกของชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้จำหน่ายสินค้าในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน หรือแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง นักท่องเที่ยวมักสนใจมาดูกิจกรรมในชุมชนและจับจ่ายซื้อสินค้าหัตถกรรมหรือผลิตภัณฑ์เกษตรจากชุมชน ทำให้ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว

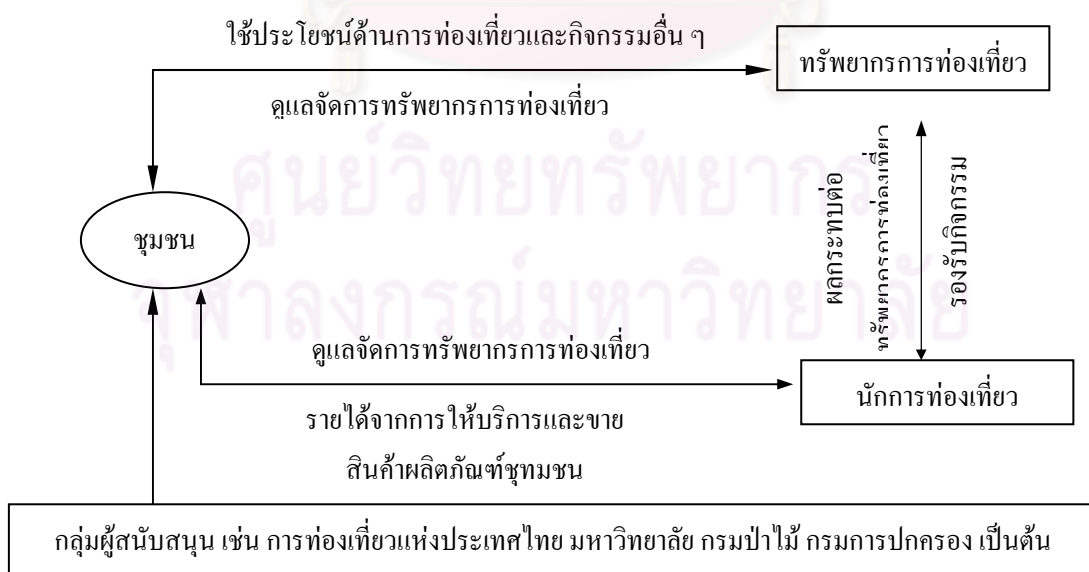

3. สมาชิกในชุมชนเป็นผู้นำชุมชนเป็นผู้ให้บริการเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก อาหาร เครื่องดื่ม มัคคุเทศก์หรือผู้นำเที่ยวท้องถิ่น ล่องแพ หรือเดินป่า เป็นต้น

4. องค์กรท้องถิ่นเป็นผู้จัดการการท่องเที่ยว เช่น รายได้จากการท่องเที่ยว การฟื้นฟูวิถีชีวิต และวัฒนธรรมท้องถิ่น การสร้างเสริมความผูกพันในชุมชน การต่อสู้ทางสังคม หรือการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ องค์กรชุมชนนั้น ๆ ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจกับบุคคลภายนอก และนำไปสู่เป้าหมายที่ชุมชนต้องการ เช่น บ้านทุ่งลุง จังหวัดกระบี่ บ้านคอนมูล จังหวัดน่าน เป็นต้น

5. ชุมชนในฐานะองค์กรปกครองท้องถิ่นมีความรับผิดชอบในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนตามกฎหมาย เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล สภาตำบล องค์กรบริหารส่วนจังหวัด เป็นต้น หรือประชาคมในท้องถิ่นซึ่งรวมถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวตามเงื่อนไขรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน มาตรา 46, 56, 59, 60, 290 และ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ฉบับที่ 8 (2540 – 44) ทั้งในฐานะผู้วางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว จัดทำโครงการและจัดสรรงบประมาณในการดูแลบำรุงรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว ป้องกัน และแก้ไขผลกระทบจากการท่องเที่ยว และคุ้มครองดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

6. สมาชิกของชุมชนในฐานะนักท่องเที่ยวท้องถิ่นที่เข้าไปใช้แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเอง หรือแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ด้านนันทนาการ ได้รับความเพลิดเพลิน สนุกสนาน และผ่อนคลายทั้งร่างกายและจิตใจ

แผนภูมิ แสดงความสัมพันธ์ของชุมชนท้องถิ่นต่อการจัดการท่องเที่ยวชุมชน

ที่มา: Mariama Williams ;2002

แผนภูมิแสดงถึง ความสัมพันธ์ของชุมชนท้องถิ่น ทรัพยากรการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว และหน่วยงานสนับสนุนในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน กล่าวคือ ชุมชนสัมพันธ์กับทรัพยากรการท่องเที่ยวในฐานะบริการนักท่องเที่ยวและได้รับประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวผ่านทาง การให้บริการต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยวที่มาใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวของท้องถิ่น เช่น เดินป่า เล่นน้ำตก เป็นต้น โดยการจัดให้มีการบริการและจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ชุมชนท้องถิ่นยังมีความสัมพันธ์กับทรัพยากรการท่องเที่ยวในฐานะผู้ดูแลจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดกิจกรรมท่องเที่ยวที่ให้ประสบการณ์มีคุณค่าแก่นักท่องเที่ยวไปพร้อมกับการรักษาแหล่งท่องเที่ยวไม่ให้เสื่อมโทรม และก่อให้เกิดรายได้แก่สมาชิก

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527) ได้แบ่งขั้นตอนที่ประชาชนควรมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาและสาเหตุของปัญหาของชาวชนบท
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

สินธุ์ สโรบล (2547) ได้สรุปประโยชน์จากกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมี ส่วนร่วม จากงานวิจัย สามารถสรุปประสบการณ์การจัดการงานวิจัย ได้ดังนี้

1. การท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทของพื้นที่
  - 1.1 แหล่งทรัพยากรเน้นการท่องเที่ยวในแหล่งที่เกี่ยวกับธรรมชาติ แหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่
  - 1.2 การท่องเที่ยวโดยชุมชนเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการผสาน จุดมุ่งหมายการฟื้นฟู และอนุรักษ์ สภาพแวดล้อม อัตลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ
  - 1.3 คนในพื้นที่รู้จักการสร้างสำนึกท้องถิ่น เร่งเร้าความภาคภูมิใจในความเป็นอัตลักษณ์ สามารถอธิบายนักท่องเที่ยวได้รับรู้ และเข้าใจในความสวยงามและมีคุณค่า
  - 1.4 การสื่อให้เห็นพัฒนาการของวัฒนธรรม จารีตประเพณี เพื่อให้คนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การเคารพต่อความเชื่อศักดิ์ศรีและสิทธิ ในการเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ วัฒนธรรมประเพณี และพิธีกรรมของชุมชน
2. การท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทของการบริหารจัดการ
  - 2.1 มีความรับผิดชอบจะช่วยเหลือกันลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มุ่งให้มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ การจัดการ ระบบนิเวศ รวมทั้งการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต
  - 2.2 เน้นเงื่อนไขของความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับธรรมชาติในฐานะเป็นวิถีชีวิตที่เกื้อกูลในระบบนิเวศเดียวกัน

2.3 การช่วยกันประชาสัมพันธ์และเสนอแนวคิดในการเคลื่อนไหวนักท่องเที่ยวได้ เป็นผู้เข้าร่วมขบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติและกระจายผลประโยชน์ที่เกื้อหนุนกันระหว่างการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวกับความต้องการพัฒนาของชุมชนท้องถิ่น

3. การท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทของกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมการท่องเที่ยว

3.1 เน้นให้มีการสร้างระบบการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ โดยมีกิจกรรม การให้การศึกษาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

3.2 การนำไปสู่การสร้างกระบวนการทางสังคมที่ชุมชนท้องถิ่นมีความพยายามในการปรับตัว ภายใต้บริบทของสภาวการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างต่อเนื่อง

3.3 การสร้างดุลยภาพระหว่างการผลิตในภาคเกษตรกรรมกับการประกอบอาชีพของชาวบ้าน เชื่อมโยงกับฐานทรัพยากรของชุมชน ตลอดจนการรวมตัวกันเพื่อต่อสู้การเอารัดเอาเปรียบของบริษัทนำเที่ยวจากภายนอก

4. การท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการจัดการตัวเอง

4.1 การมีส่วนร่วมของชุมชน ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นและหมายความรวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนโดยมีจุดหมายปลายทางในการกลับมาบำรุงดูแลรักษา และจัดการแหล่งท่องเที่ยว

4.2 ในทางปฏิบัติชุมชนท้องถิ่น สามารถที่จะมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนา มาตรฐานและคุณภาพของการท่องเที่ยวของตนเองได้ โดยเริ่มต้นจากชุมชนระดับรากหญ้า จนถึงองค์กรการปกครองท้องถิ่น และอาจรวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียอีกด้วย

5. การท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทของกลไกการพัฒนาชุมชน ชีให้เห็นถึง

5.1 ชุมชนถือเป็น “เครื่องมือและกลไกของชุมชนท้องถิ่น” ในฐานะที่เป็นกระบวนการแสวงหาทางเลือกเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมจารีตประเพณีอันหลากหลายของชุมชนและกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ

5.2 การให้ความสำคัญต่อความพยายามในการอนุรักษ์ฟื้นฟูธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น โดยชุมชนต้องมองเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมืองและสภาพแวดล้อมธรรมชาติซึ่งสัมพันธ์เชื่อมโยงภายนอกในระดับภาคและระดับมหภาค และยังช่วยชี้ให้เห็นทิศทางของการพัฒนาประเทศที่มีผลต่อวิถีชีวิตของชุมชน

6. การท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทของการสร้างมูลค่าเพิ่มของชุมชน

6.1 ชุมชนท้องถิ่นหลายแห่งกำลังเผชิญหน้ากับปัญหาวิกฤติความเสื่อมโทรมของธรรมชาติและ ความยากจน การท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ โดยพิจารณาการจัดการท่องเที่ยวในฐานะของการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ เช่น หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ กองทุนชุมชน การพัฒนาอาชีพและฝีมือแรงงาน เกษตรปลอดภัยจากสารพิษ

6.2 การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นทางเลือกใหม่ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนท้องถิ่นอย่างหลากหลาย โดยการพลิกฟื้นกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในด้านการเชื่อมต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นและการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

7. การท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริบทของการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

7.1 การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเข้ามากำหนดบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ให้เข้ามามีส่วนสำคัญร่วมกับภาคประชาชนในการจัดการและหารูปแบบของการท่องเที่ยวในบริบทของชุมชนท้องถิ่น

7.2 การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางชุมชนท้องถิ่น โครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ในระดับล่างรวมทั้งระบบการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมธรรมชาติให้กับชุมชนท้องถิ่นอย่างมากขึ้น

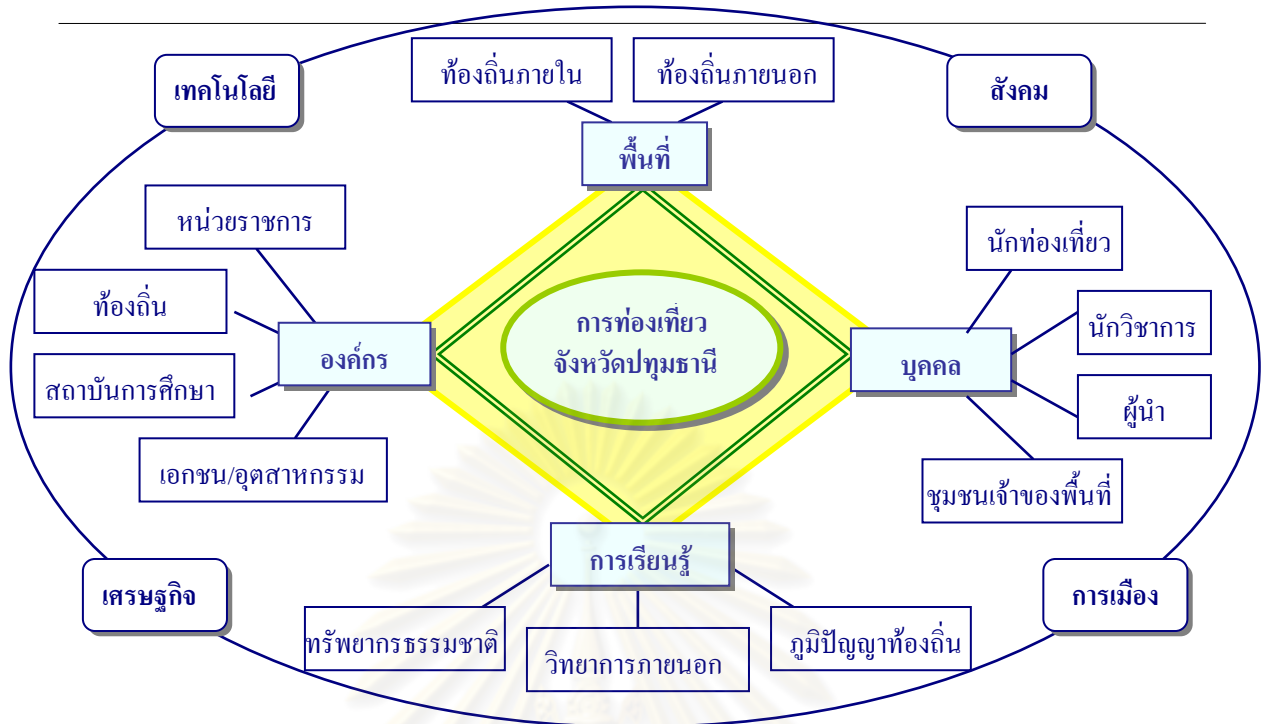
ดังกล่าวมาข้างต้นอาจสรุปได้ว่า ลักษณะการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วมนั้นควรดำเนินการจากในท้องถิ่น โดยองค์กรส่วนท้องถิ่นต้องเป็นหลักในการจัดการโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในด้านการศึกษาปัญหา การวางแผนดำเนินกิจกรรม การทุนและปฏิบัติงานและการติดตามและประเมินผลงานเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันโดยรู้จักเลือกใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์ และการนำมาซึ่งรายได้อันจะก่อให้เกิดการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและความยั่งยืนของชุมชนต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นอย่างเข้าใจ

4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ

4.1 ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated and Network Learning Ecotourism) หมายถึง การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มุ่งให้ความรู้ที่หลากหลายในทรัพยากรที่มีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว โดยการจัดการของชุมชนอย่างเป็นระบบมีการเชื่อมโยงอย่างผสมผสานและมีเกื้อหนุนสัมพันธ์ด้วยองค์ประกอบ 4 ส่วน ได้แก่

แผนภูมิ การท่องเที่ยวเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีองค์ประกอบ 4 ด้านได้แก่

1. ด้านพื้นที่ ประกอบด้วย การเชื่อมโยงชุมชนในท้องถิ่นกับชุมชนภายนอกทั้ง ระดับภาค และระดับมหภาค ตลอดจนเป็นการเชื่อมโยงแหล่งความรู้ทั้งแหล่งท่องเที่ยวภายในท้องถิ่น และภายนอก ภายนอกท้องถิ่น

2. ด้านบุคคล ประกอบด้วย การเชื่อมโยงประสานสัมพันธ์ระหว่างชุมชนในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยวด้วยการให้นักท่องเที่ยว รวมทั้ง ผู้นำและนักวิชาการได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเข้าใจ การขับเคลื่อนพลังชุมชนเพื่อการฟื้นฟู อนุรักษ์และส่งเสริมท้องถิ่น

3. ด้านการเรียนรู้ประกอบด้วย การเชื่อมโยงการถ่ายทอดความรู้ระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับทรัพยากรธรรมชาติในฐานะเป็นวิถีชีวิตที่เกื้อกูลในระบบนิเวศเดียวกันและต้องสอดคล้องกับ วิทยาการจากภายนอกโดยยังคงความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนไว้

4. ด้านองค์กร การเชื่อมโยงภาคีความร่วมมือจากองค์กรทุกภาคส่วนให้เข้ามากำหนด บทบาท ในการจัดการและหารูปแบบของการท่องเที่ยวในบริบทของชุมชนท้องถิ่น เช่น องค์กร บริหารส่วนตำบล (อบต.) โรงเรียน มหาวิทยาลัย โรงงานอุตสาหกรรม ตลอดจนการได้รับ สนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานราชการด้วย

กลไกในการเชื่อมโยง คือ ศักยภาพอย่างหลากหลายของท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง กันมาผสมผสานเข้าด้วยกันเพื่อประโยชน์ให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นองค์รวมของท้องถิ่น ทั้งนี้โดย ความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาที่จะช่วยเพิ่มพูนทักษะและความรู้ที่

เหมาะสมให้แก่ชุมชน ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน ได้แก่ สังคม การเมือง เศรษฐกิจและเทคโนโลยี

ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ เนื่องจาก

1. การขยายตัวของความรู้เป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจในทุกท้องถิ่น ที่ต้องอาศัยภาพเพื่อการพัฒนา สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาควรมีส่วนในการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างยิ่ง ดังนั้นการศึกษาจึงควรมีส่วนในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนด้วย
2. ปัจจุบันการส่งเสริมด้านอุตสาหกรรมได้ขยายตัวมากขึ้นอาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว ดังนั้นเพื่อให้เกิดประโยชน์จึงควรบูรณาการ 3 ภาคส่วน คือ สถาบันการศึกษา การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมให้มีส่วนเสริมสร้างซึ่งกันและกัน
3. ชุมชนจำเป็นต้องเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม และต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมยุคใหม่ จึงต้องบูรณาการการดำรงชีวิตให้เข้ากับชีวิตในโลกกว้างได้อย่างสมดุลกันดังนั้นจึงให้การท่องเที่ยวซึ่งเป็นเรื่องที่มีแหล่งความรู้ ได้เป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของท้องถิ่นกับความรู้

ลักษณะท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ลักษณะโดยรวมของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการสามารถดำเนินได้อย่างสมบูรณ์ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. เป็นการบูรณาการระหว่างความรู้กับธรรมชาติ อัตลักษณ์ของท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เพราะในปัจจุบันนี้ปริมาณของความรู้มีมากขึ้นเป็นทวีคูณ รวมทั้งมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นเป็นลำดับ การให้ชุมชนดำเนินชีวิตโดยขาดการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตามสภาพที่เป็นจริง อาจจะไม่เพียงพอที่จะก่อให้เกิดความเป็นอยู่ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ จึงควรให้ชุมชนได้สนใจในองค์ความรู้หลากหลายที่มีอยู่ในท้องถิ่นและเชื่อมโยงองค์ความรู้เหล่านั้น
2. เป็นการบูรณาการระหว่างความรู้ในท้องถิ่นกับการจัดการท่องเที่ยว คือการให้ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญแห่งคุณค่าของคุณภาพชีวิต โดยการสร้างวิถีการดำรงชีวิตประจำวันให้เป็นความรู้ที่สามารถนำมาเชื่อมโยงเข้ากับการจัดการท่องเที่ยว นับเป็นการเสริมสร้างทักษะในการกระทำที่เหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของชุมชนอย่างแท้จริง ทั้งยังสร้างความรู้ให้นักท่องเที่ยวร่วมไปกับการดำเนินวิถีชีวิตของชุมชนด้วย
3. เป็นการบูรณาการระหว่างพัฒนาการความรู้และพัฒนาการทางจิตใจ คือ ให้ความสำคัญแก่จิตพิสัย คือ เจตคติ ค่านิยม ความสนใจ สุนทรียภาพของชุมชนในการแสวงหาความรู้และพัฒนาความรู้ในท้องถิ่นให้มีคุณค่า และจิตสำนึกรักท้องถิ่น ไม่นับแต่เพียงสร้างองค์ความรู้ในท้องถิ่นหรือ

พุทธิพิสัยแต่เพียงอย่างเดียว จะทำให้ชุมชนเกิดความซาบซึ้ง นับเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญยิ่งสำหรับ
จูงใจให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นทั้งแก่ชุมชนและนักท่องเที่ยว

องค์ประกอบในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการเป็นการจัดการที่เกิดจากการ
เชื่อมโยงความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เข้ากับลักษณะการท่องเที่ยวโดยมุ่งเน้นรูปแบบการเชื่อมโยง
แหล่งท่องเที่ยวภายในกับภายนอกและเชื่อมโยงความรู้ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน มีองค์ประกอบ
ในการจัดการเพื่อส่งเสริมให้สำเร็จดังนี้

1. การถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชุมชน
2. การสร้างความร่วมมือในการจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วม
3. การสร้างภาคีส่งเสริมและสนับสนุนจากองค์กรในท้องถิ่นและเชื่อมโยงกับภายนอก
4. การกำหนดแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดเป็นสถานที่ทัศนศึกษาของสถานศึกษาต่าง ๆ
โดยกำหนดเส้นทางท่องเที่ยว (Route) ที่เชื่อมโยงแหล่งการเรียนรู้
5. การสร้างความตระหนักในคุณค่าให้แก่ท้องถิ่น

การกำหนดพื้นที่เขตการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ

การกำหนดในพื้นที่เป็นเขตการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ คือ
จังหวัดปทุมธานี เนื่องจากศักยภาพของจังหวัดปทุมธานีที่มีหน่วยงานที่มีศักยภาพทางด้านIT มี
สถานับการศึกษาในระดับสูงจำนวนมาก มีอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรโดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ทรัพยากรบุคคลที่มีพลังความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและทางสังคมได้เป็นอย่างดี
ดังนั้น จังหวัดปทุมธานีมุ่งที่จะพัฒนา โดยใช้จุดได้เปรียบของการที่มีสถานับการศึกษาและวิจัย
รวมทั้งภาคอุตสาหกรรมด้านเทคโนโลยี อยู่ในตัวจังหวัดและพื้นที่ใกล้เคียงเป็นจำนวนมาก

ด้วยเหตุที่จังหวัดปทุมธานีต้องใช้องค์ความรู้หลากหลายด้านในการพัฒนาจังหวัด ในขณะที่
ที่จังหวัดปทุมธานียังมีข้อดีในด้านแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้นจึงควรสร้างวิกฤตให้เป็นโอกาสโดย
การเชื่อมโยงให้เกิดการบูรณาการองค์ความรู้ที่เป็นศักยภาพในท้องถิ่นให้เข้ากับการท่องเที่ยว เพื่อ
นำมาเป็นจุดแข็งของปทุมธานีให้เป็นเมืองศูนย์กลางการศึกษา วิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีของ
ภูมิภาค(Education and Technology Hub)

หน่วยที่ 2

การนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จมุมมองรางวัลคุณภาพ

จุดประสงค์

1. บอกความหมาย ความสำคัญ และที่มาของการนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จมุมมองรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TQA)
2. อธิบายองค์ประกอบของรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TQA)
3. ตระหนักคุณค่าของการสร้างความสำเร็จให้แก่ท้องถิ่น
4. ประยุกต์ใช้กลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลและความต้องการของท้องถิ่น

เนื้อหา

การนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จมุมมองรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TQA) ประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้

- หัวข้อที่ 1 : ความหมายและความเป็นมา
- หัวข้อที่ 2 : บทบาทสำคัญของรางวัลคุณภาพแห่งชาติ
- หัวข้อที่ 3 : ค่านิยมหลักและแนวคิด(Core Values) 11 ประการ
- หัวข้อที่ 4 : ระบบการบริหารจัดการที่เป็นเลิศ (Management Categories) 7 หมวด
- หัวข้อที่ 5 : วงจรการเรียนรู้ (Radar Steps)
- หัวข้อที่ 6 : ระดับความแข็งแกร่งขององค์กร (Strength Levels) 6 ระดับ

1. ความหมายและความเป็นมา

ความหมายการรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TQA)

รางวัลคุณภาพแห่งชาติ หรือ TQA ภาษาอังกฤษว่า Thailand Quality Award มาจากแนวคิดในการบริหารการจัดการเชิงกลยุทธ์ตามแนวทางของ Malcolm Baldrige National Quality Award (MBNQA) หมายถึง รางวัลที่เป็นเครื่องหมายแห่งความเป็นเลิศในการบริหารจัดการทุกด้าน ตลอดจนผลประกอบการที่ดีได้รับการยอมรับในระดับชาติเทียบเท่าองค์กรที่ได้รับการยอมรับว่ามีคุณภาพสูงในระดับโลก

ความเป็นมารางวัลคุณภาพแห่งชาติ (TQA)

ในช่วงทศวรรษ 1980 ประเทศสหรัฐอเมริกาสูญเสียความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจ เนื่องจากคู่แข่งจากประเทศอื่น ๆ มีการพัฒนามาตรฐานและคุณภาพของการบริหารจัดการผ่านกระบวนการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะบริษัทคู่แข่งจากประเทศญี่ปุ่นซึ่งส่งสินค้าเข้าไปตลาดประเทศสหรัฐอเมริกา ไม่ว่าจะเป็นรถยนต์ สินค้าอุปโภคบริโภค เครื่องใช้ไฟฟ้า ตลอดจนผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์

ในปี ค.ศ. 1987 ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงได้ริเริ่มสร้างเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติขึ้นเพื่อส่งเสริมให้เกิดการบริหารจัดการที่ดี และเป็นแนวทางในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กรอเมริกัน โดยให้ชื่อว่า Malcolm Baldrige National Quality Award (MBNQA) กรอบแนวคิดของเกณฑ์ดังกล่าวเกิดจากการระดมสมองจากผู้บริหารและนักวิชาการระดับแนวหน้าของประเทศว่าเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติควรประกอบด้วยองค์ประกอบที่บูรณาการกันอย่างไรบ้าง MBNQA ก่อให้เกิดการปรับปรุงและมุ่งเน้นคุณภาพของผลิตภัณฑ์และบริการของประเทศสหรัฐอเมริกาอย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน คุณประโยชน์อย่างใหญ่หลวงของการมี MBNQA คือ การที่มีกรอบการบริหารจัดการที่เป็นกรอบเดียวกัน มีภาษาในการบริหารจัดการที่สื่อสารกันได้

นอกจากนี้ยังเป็นการกระตุ้นให้องค์กรต่าง ๆ มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ และทักษะเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันให้มีแนวทางการบริหารจัดการที่ดีขึ้น ปัจจุบัน MBNQA ได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทางในการบริหารองค์กรที่มีประสิทธิภาพที่สุด ความยอดเยี่ยมของเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติอยู่ตรงที่สามารถประยุกต์ใช้ได้กับองค์กรทุกขนาดทุกประเภท ทั้งองค์กรภาคธุรกิจและภาครัฐ ทั้งองค์กรที่แสวงหาผลกำไรและองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรและสามารถประยุกต์ใช้ได้กับองค์กรทุกภาคส่วน ทั้งองค์กรธุรกิจ องค์กรการศึกษา และองค์กรด้านสาธารณสุข รวมถึง

หน่วยงานราชการ และหน่วยงานด้านทหารผลของการส่งเสริมให้องค์กรต่าง ๆ มีการประเมินตนเองและปรับปรุงตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติส่งผลให้ประเทศสหรัฐอเมริกา มีเศรษฐกิจที่มั่นคง กลายเป็นผู้นำที่ยิ่งใหญ่ในตลาดโลก

ในเวลาต่อมา และเป็นแนวทางให้ประเทศต่าง ๆ ประยุกต์ไปพัฒนาเป็นเกณฑ์รางวัลคุณภาพของชาติตนมากกว่า 70 ประเทศ โดยอาจกล่าวได้ว่า MBNQA ได้กลายเป็นกรอบการบริหารจัดการองค์กรในระดับโลก

2. บทบาทสำคัญของรางวัลคุณภาพแห่งชาติ

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่เล็งเห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับในการนำแนวทางเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ(Thailand Quality Award - TQA) ซึ่งมีพื้นฐานทางด้านเทคนิคและกระบวนการ เช่นเดียวกับรางวัลคุณภาพแห่งชาติของประเทศสหรัฐอเมริกา มากระตุ้นให้องค์กรทุกระดับหันมาใส่ใจในการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์หรือบริการของตนเอง ตลอดจนมุ่งพัฒนาสู่ความเป็นเลิศในทุก ๆ ด้าน

แนวคิดของ Malcolm Baldrige Criteria เป็นบรรทัดฐานสำคัญของการประเมินตนเองขององค์กร และมีบทบาทสำคัญ 3 ประการในการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขัน ดังต่อไปนี้

1. ช่วยในการปรับปรุงวิธีการดำเนินการ ความสามารถ และผลการดำเนินการขององค์กร
2. กระตุ้นให้มีการสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศระหว่างองค์กรต่าง ๆ
3. เป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการจัดการการดำเนินการขององค์กร รวมทั้งใช้

เป็นแนวทางในการวางแผนและเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้

3. ค่านิยมหลักและแนวคิด(Core Values)

ค่านิยมหลักและแนวคิด (Core Values) หมายถึงหลักการและพฤติกรรมชั้นนำที่คาดหวังให้องค์กรและพนักงานปฏิบัติ ค่านิยมจะสะท้อนและสร้างเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของหน่วยงานและองค์กร ทั้งยังช่วยชี้นำและสนับสนุนการตัดสินใจให้แก่การทำงานของบุคลากร ทำให้องค์กรบรรลุพันธกิจและวิสัยทัศน์ด้วยวิธีการที่เหมาะสม มีค่านิยมหลัก 11 ประการ ดังนี้

1. การนำองค์กรอย่างมีวิสัยทัศน์
2. ความเป็นเลิศที่มุ่งเน้นลูกค้า
3. การเรียนรู้ขององค์กรและของแต่ละบุคคล
4. การให้ความสำคัญกับพนักงานและคู่ค้า
5. ความคล่องตัว

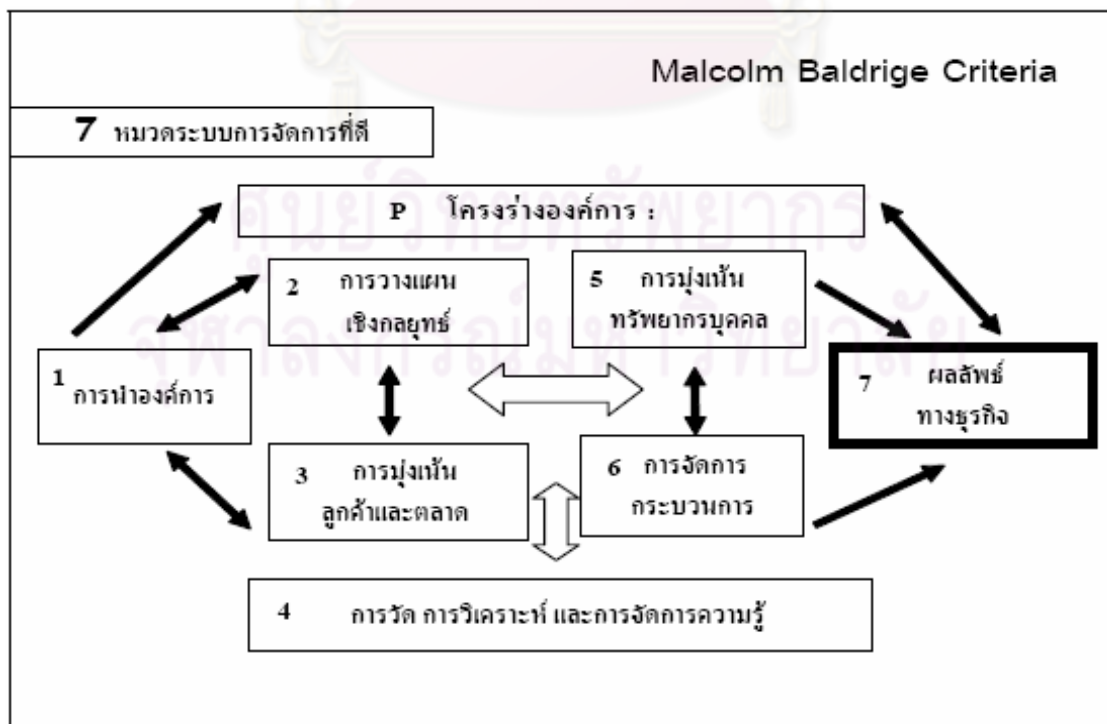
6. การมุ่งเน้นอนาคต
7. การจัดการเพื่อนวัตกรรม
8. การจัดการโดยใช้ข้อมูลจริง
9. ความรับผิดชอบต่อสังคม
10. การมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์และการสร้างคุณค่า
11. มุมมองในเชิงระบบ

4. ระบบการบริหารจัดการที่เป็นเลิศ (Management Categories)

คำนิยามหลักและแนวคิดที่ได้กล่าวไป สามารถจัดเป็นระบบการบริหารจัดการได้ 7 ระบบ คือ

1. ระบบการนำองค์กร
2. ระบบการวางแผนกลยุทธ์
3. ระบบการมุ่งเน้นลูกค้าและการตลาด
4. ระบบการวัด วิเคราะห์ และจัดการความรู้
5. ระบบการมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล
6. ระบบการจัดการกระบวนการ
7. ระบบผลลัพธ์ทางธุรกิจ

ระบบทั้ง 7 มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน โดยสามารถมองเห็นความเชื่อมโยงได้ดังแผนภูมิ

เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งมีพื้นฐานทางเทคนิคและกระบวนการเทียบเท่ากับเกณฑ์รางวัลของนานาชาติ เป็นกรอบแนวคิดในการบริหารจัดการที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาการบริหารราชการ เพื่อให้องค์กรมีกระบวนการทำงานและผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลดียิ่งขึ้น โดยมีเป้าหมายคือประโยชน์สุขของประชาชนและประโยชน์สูงสุดของประเทศชาติ เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ จึงประกอบด้วยเกณฑ์ 7 หมวด ดังนี้

หมวด 1 การนำองค์กร

หมวด 2 การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์และกลยุทธ์

หมวด 3 การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

หมวด 4 การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้

หมวด 5 การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล

หมวด 6 การจัดการกระบวนการ

หมวด 7 ผลลัพธ์การดำเนินการ

เกณฑ์ทั้ง 7 หมวด มีความเชื่อมโยงในเชิงระบบ โดยสามารถอธิบายเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. ส่วนที่เป็นกระบวนการ สามารถแบ่งตามลักษณะการปฏิบัติการได้ 3 กลุ่มย่อย ดังนี้

1.1 กลุ่มการนำองค์กร ได้แก่ หมวด 1 การนำองค์กร หมวด 2 การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ และหมวด 3 การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เกณฑ์เหล่านี้ถูกจัดเข้าไว้ด้วยกันเพื่อเน้นให้เห็นความสำคัญว่า ในการนำองค์กร ผู้บริหารของส่วนราชการต้องกำหนดทิศทางของส่วนราชการ โดยต้องมีการมุ่งที่ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ และการให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จากรูปที่ 1 จะเห็นว่าทั้ง 3 หมวดนี้ มีลูกศร 2 ข้างซึ่งแสดงว่า ทั้ง 3 หมวดนี้ ต้องมีการปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอยู่ตลอดเวลา

1.2 กลุ่มปฏิบัติการ ได้แก่ หมวด 5 การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล และหมวด 6 การจัดการกระบวนการ กลุ่มนี้แสดงให้เห็นว่า ทั้งบุคลากรและกระบวนการมีบทบาทในการทำให้การดำเนินงานสำเร็จ และนำไปสู่ผลลัพธ์การดำเนินการของส่วนราชการ ดังจะเห็นได้จากรูปที่ 1 ว่า มีลูกศร 2 ข้างเชื่อมโยงกันอยู่

1.3 กลุ่มพื้นฐานของระบบ ได้แก่ หมวด 4 การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้กลุ่มนี้ส่งผลให้ส่วนราชการมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิผล และมีการปรับปรุงผลการดำเนินการ โดยใช้ข้อมูลจริงและองค์ความรู้เป็นแรงผลักดัน จากรูปที่ 1 จะเห็นว่า มีลูกศร 2 ข้างเชื่อมโยงกับหมวด 1 การนำองค์กร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารของส่วนราชการจำเป็นต้องมีข้อมูลจริงเพื่อใช้ในการตัดสินใจ ส่วนลูกศร 2 ข้างที่เชื่อมโยงกับหมวด 7 ผลลัพธ์การดำเนินการ แสดงให้เห็นว่าต้องมีการวัด การวิเคราะห์ เพื่อให้สามารถรายงานผลลัพธ์การดำเนินการของส่วนราชการ

นอกจากนี้ ยังมีลูกศรใหญ่ที่เชื่อมโยงระหว่างหมวด 4 กับหมวดอื่น ๆ ทุกหมวด แสดงให้เห็นว่าในการบริหารจัดการนั้นต้องมีการใช้ข้อมูลและสารสนเทศอยู่ตลอดเวลา

2. ส่วนที่เป็นผลลัพธ์ ได้แก่ หมวด 7 ผลลัพธ์การดำเนินการส่วนนี้เป็นการตรวจประเมินใน 4 มิติ ที่สอดคล้องกับคำรับรองการปฏิบัติราชการ ได้แก่มิติด้านประสิทธิผลตามพันธกิจ มิติด้านคุณภาพการให้บริการ มิติด้านประสิทธิภาพของการปฏิบัติราชการ และมิติด้านการพัฒนาองค์กร โดยลูกศรแนวนอนที่ตรงกลางของภาพแสดงการเชื่อมโยงของกลุ่ม

เกณฑ์ที่ใช้ประเมินมี 7 หมวด คะแนนเต็ม 1,000 คะแนน คือ

1. ภาวะผู้นำ (Leadership) 120 คะแนน : ตรวจสอบผู้นำระดับสูงสุดขององค์การว่ามีการกำหนดทิศทางและความคาดหวังในผลการดำเนินงานอย่างไร การมุ่งเน้นไปที่ลูกค้าและผู้ร่วมทุน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กับความรับผิดชอบต่อสังคมและชุมชนเป็นอย่างไร ตระหนักดีพอแค่ไหน

2. การวางแผนเชิงกลยุทธ์ (Strategic Planning) 80 คะแนน : ตรวจสอบการจัดทำแผนกลยุทธ์ วัตถุประสงค์การนำไปปฏิบัติจริงว่าได้ผลเพียงใด และคู่มือการวัดผลความสำเร็จว่าเป็นรูปธรรม ชัดเจน สอดคล้องไหม

3. การมุ่งลูกค้าและตลาด (Customer and Market Focus) 110 คะแนน : ตรวจสอบว่าองค์การประเมินความต้องการ ความคาดหวังและความนิยมของลูกค้าและตลาดอย่างไรกันแน่ มีการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าอย่างไร รักษาฐานลูกค้าและขยายฐานลูกค้าและตลาดขนาดไหน

4. สารสนเทศและการวิเคราะห์ (Information and Analysis) 80 คะแนน : ตรวจสอบประสิทธิภาพของระบบการจัดการด้านสารสนเทศและข้อมูลองค์การ

5. การเน้นทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Focus) 100 คะแนน : การบริหาร จะได้รับการเน้นย้ำว่าองค์การมีการสร้างแรงจูงใจและพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างไร มีทิศทางชัดเจนเพียงพอและเหมาะสมไหม มีการประเมิน การสร้างบรรยากาศการทำงานให้เกิดการมีส่วนร่วมเพื่อก้าวไปสู่ความเป็นเลิศอย่างไร

6. การบริหารกระบวนการ(Process Management) 110 คะแนน เป็นการประเมินกระบวนการบริหารจัดการทั้งระบบ ในรูปกระบวนการธุรกิจ (Business Process) เริ่มจากการออกแบบการผลิต โดยคำนึงถึงลูกค้าเป็นหลัก การผลิต การส่งมอบ การบริการ รวมถึงกระบวนการย่อยๆ ที่คอยสนับสนุนกระบวนการหลักขององค์การด้วย

7. ผลลัพธ์ทางธุรกิจ (Business Results) 400 คะแนน : เป็นการตรวจสอบผลลัพธ์สุดท้ายที่ได้จากการปฏิบัติการเพื่อปรับปรุงองค์การในส่วนสำคัญ ทั้งเรื่องความพึงพอใจของลูกค้า คุณภาพสินค้าและบริการ ผลประกอบการ ด้านการเงิน การตลาด การวัดผล ด้านทรัพยากร และผลประกอบการโดยรวม

5. วงจรการเรียนรู้ (Radar Steps)

การเรียนรู้ หมายถึง ความรู้หรือทักษะใหม่ที่ได้รับจากการประเมิน การศึกษา ประสบการณ์ การเรียนรู้ตามเกณฑ์รางวัลแห่งคุณภาพ คือ การเรียนรู้ขององค์กร และการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

การเรียนรู้ขององค์กรเกิดจากการพัฒนาตามวงจรประเมินและการปรับปรุงความคิด และปัจจัยที่รับรู้มาจากบุคลากรและลูกค้า ส่วนการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลมาจากการศึกษาพัฒนาตนเองตามโอกาสที่ได้รับเพื่อความเจริญก้าวหน้าของแต่ละบุคคล เพื่อความมีประสิทธิภาพขององค์กรจึงควรปลูกฝังให้เป็นวิถีปฏิบัติขององค์กรด้วย

วงจรการเรียนรู้ (Radar Steps) แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. Approach คือ การวางแผน รวมถึงการออกแบบกระบวนการ การเลือกตัววัด การนำข้อกำหนดไปปฏิบัติ
2. Deployment คือ การดำเนินการตามแผน
3. Result คือ การประเมินความคืบหน้าและการได้มาซึ่งความรู้ใหม่โดยพิจารณาผลลัพธ์ที่ได้จากภายในและภายนอกองค์กร
4. Assessment and Review คือ การทบทวนแผน โดยอาศัยผลของการประเมิน การเรียนรู้ ปัจจัยนำเข้าใหม่ ๆ และข้อกำหนดใหม่ ๆ

6. ระดับความแข็งแกร่งขององค์กร (Strength Levels)

ระดับความแข็งแกร่งขององค์กร (Strength Levels) หมายถึงสารสนเทศที่เป็นตัวเลขที่ทำให้ทราบว่าผลลัพธ์และผลการดำเนินการขององค์กรอยู่ในตำแหน่ง หรืออันดับใดในมาตราวัดที่ชัดเจน ระดับผลการดำเนินการทำให้สามารถทราบผลเปรียบเทียบกับผลการดำเนินการที่ผ่านมา การคาดการณ์ เป้าประสงค์ และตัวเปรียบเทียบอื่น ๆ ที่เหมาะสม ระดับความแข็งแกร่งขององค์กร มี 6 ระดับ คือ

- ระดับที่ 1 คือ ไม่มีระบบใดเลย No system
- ระดับที่ 2 คือ ระบบแก้ปัญหาเฉพาะหน้า Reacting to Problems
- ระดับที่ 3 คือ แนวทางเริ่มเป็นระบบ มีการวางแผน Systematic Approach
- ระดับที่ 4 คือ ระบบมีความสอดคล้องกันมุ่งเป็นทิศทางเดียวกัน Alignment
- ระดับที่ 5 คือ แนวทางบูรณาการระหว่างหน่วยงาน Integration
- ระดับที่ 6 คือ บูรณาการเป็นหนึ่ง ระบบส่งผลเป็นเลิศเป็นองค์กรต้นแบบ Role Model

หน่วยที่ 3

แนวคิดพื้นฐานของการวางแผนกลยุทธ์

จุดประสงค์

1. บอกความหมาย ความสำคัญและที่มาของการวางแผนกลยุทธ์ได้
2. สามารถอธิบายถึงความจำเป็นในการวางแผนกลยุทธ์
3. สามารถอธิบายระดับของการวางแผนกลยุทธ์ได้
4. สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ภายในและภายนอกองค์กรได้
5. สามารถวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของชุมชนได้
6. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น
7. วิเคราะห์กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ในชุมชนเพื่อการวางแผนการจัดการท่องเที่ยว

เนื้อหา

แนวคิดพื้นฐานของการวางแผนกลยุทธ์ ประกอบด้วย เนื้อหา ดังนี้

หัวข้อที่ 1 : ความจำเป็นของการวางแผนกลยุทธ์

หัวข้อที่ 2 : ระดับของกลยุทธ์

หัวข้อที่ 3 : กระบวนการจัดการกลยุทธ์

หัวข้อที่ 4 : การวิเคราะห์สถานการณ์ภาพหน่วยงาน (จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค)

1. ความจำเป็นของการวางแผนกลยุทธ์

ความหมายการวางแผนกลยุทธ์

การวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning) หมายถึง วิธีการหรือดำเนินการหรือเทคนิค การปฏิบัติซึ่งเป็นวิธีการอันแยกขาด ในการดำเนินงานไปสู่จุดหมายหรือเป้าหมายที่ต้องการเป็นกลวิธี ซึ่งได้ผ่านการ คัดเลือกที่ได้ผ่านการคิด การไตร่ตรองอย่างรอบคอบ และได้พิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นวิธีที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพสูง (อุทัย บุญประเสริฐ, 2735 : 5)

การวางแผนกลยุทธ์เป็นกระบวนการตัดสินใจในปัจจุบัน อย่างมีระบบที่จะมีผลกระทบต่อ องค์การในอนาคต ดังนั้นแผนกลยุทธ์จึงไม่ใช่เรื่องของการตัดสินใจที่จะทำในอนาคตแต่เป็นการตัดสินใจในปัจจุบันที่ส่งผลถึงอนาคต (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2544: 10)

การวางแผนกลยุทธ์เป็นการวางแผนที่ต้องอาศัยวิสัยทัศน์ของผู้นำในการที่จะเข้าถึงการเปลี่ยนแปลง ของสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในที่จะกระทบกับธุรกิจเป็นการวางแผนใน ลักษณะที่เป็นทั้งการแก้ไขและต้องป้องกันปัญหาและรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งระยะสั้น ระยะกลางและระยะยาว (สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์, 2544 : 5)

สรุปได้ว่า การวางแผนกลยุทธ์ คือ การตัดสินใจดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีทิศทาง มี กระบวนการดำเนินการ ที่ได้จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในเป็นฐานสำคัญและมี การทำงานที่ชัดเจน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ความจำเป็นของการวางแผนกลยุทธ์

เนื่องจากสภาวะการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่ได้เกิดขึ้น รวมทั้งลักษณะขององค์กรที่จะต้อง เปลี่ยนแปลงไปในอนาคต และเงื่อนไขการแข่งขันใหม่ๆที่เกิดขึ้น ทำให้ปัจจัยหรือสาเหตุของความ สำเร็จขององค์กรธุรกิจที่เคยมีมาในอดีตจะเริ่มเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นผู้บริหารขององค์กรธุรกิจเองก็ จำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา จากสาเหตุดังกล่าวทำให้การศึกษาใน ด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้บริหารยุคใหม่ ซึ่งการจัดการเชิงกลยุทธ์มี ลักษณะที่สำคัญดังนี้

1. การจัดการเชิงกลยุทธ์ เป็นการกำหนดวิสัยทัศน์ ทิศทาง ภารกิจ และวัตถุประสงค์ของ องค์กรธุรกิจอย่างเป็นระบบ เพื่อให้องค์กรมีทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจนสอดคล้องกับสภาวะ แวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

2. การจัดการเชิงกลยุทธ์ เป็นการกำหนดวิธีการ หรือแนวทางในการดำเนินงานและกิจกรรม ต่าง ๆ ขององค์กรเพื่อให้บรรลุถึงทิศทางและวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้น โดยในการกำหนดแนวทางในการ

ดำเนินงานนี้ องค์กรธุรกิจจะต้องทำการวิเคราะห์และประเมินปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อค้นหาแนวทางในการดำเนินงานที่เหมาะสมที่สุดท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่าง ๆ

3. การจัดการเชิงกลยุทธ์สำหรับธุรกิจเป็นหน้าที่หลักของผู้บริหารองค์กร ดังนั้นสามารถกล่าวได้ว่ากลยุทธ์และการปฏิบัติตามกลยุทธ์ที่ดีนั้นสามารถใช้เป็นเครื่องวัดถึงความสามารถในการบริหารของผู้บริหาร

4. การจัดการเชิงกลยุทธ์และการตัดสินใจทางด้านกลยุทธ์มักจะมีเกี่ยวข้องกับ/ หรือ มีผลต่อทิศทางในการดำเนินงานในระยะยาวขององค์กร

5. การจัดการและการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์มักจะเป็นความพยายามในการได้มาซึ่งความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Competitive Advantage) ขององค์กร โดยการนำเสนอสินค้าและบริการที่มีคุณภาพหรือการนำเสนอสินค้าและบริการที่มีคุณค่าเหมาะสมกับราคาที่สุด

6. การตัดสินใจทางกลยุทธ์อาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ขององค์กร ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การแสวงหาทรัพยากร(Resources)หรือความสามารถหลัก(Core Competencies) ที่จำเป็นต้องใช้สำหรับการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Competitive Advantage)

7. การตัดสินใจทางกลยุทธ์ยังเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในระดับต่าง ๆ โดยการดำเนินงานในระดับต่าง ๆ ขององค์กรจะต้องสอดคล้องและเกื้อหนุนต่อกลยุทธ์ขององค์กรและความสามารถในการดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานจะเป็นสาเหตุสำคัญสำหรับความสำเร็จหรือล้มเหลวขององค์กร

8. กลยุทธ์ขององค์กรไม่เพียงจะเกี่ยวข้องกับสถานะแวดล้อมภายนอกและปัจจัยภายในขององค์กรเท่านั้น แต่ค่านิยม ทักษะ ความคาดหวัง ของบุคคลฝ่ายต่างๆที่เกี่ยวข้องกับองค์กรมีผลต่อกลยุทธ์ด้วยกันทั้งสิ้น

2. ระดับของการวางแผนกลยุทธ์

การกำหนดการวางแผนกลยุทธ์ มี 3 ระดับ ประกอบด้วย

1. กลยุทธ์ระดับองค์กร (Corporate Strategy) หมายถึง กลยุทธ์ที่ตอบสนองวัตถุประสงค์หลักในภาพรวมขององค์กร หรือเป็นกลยุทธ์ระดับนโยบาย (Policy Level Strategy)

2. กลยุทธ์ระดับธุรกิจ (Business Strategy) หมายถึง กลยุทธ์ที่ตอบสนองวัตถุประสงค์หลักของกิจการในแต่ละประเภทของผลิตภัณฑ์หรือบริการ หรือเป็นกลยุทธ์ระดับโครงการ (Project-Level Strategy) ที่ตอบสนองวัตถุประสงค์หลักของโครงการ

3. กลยุทธ์ระดับหน้าที่ (Functional Strategy) หมายถึง กลยุทธ์ที่ตอบสนองวัตถุประสงค์หลักของหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในกระบวนการทำงานในแต่ละกิจการหรือเป็นกลยุทธ์ระดับกิจกรรม (Activity) ที่ตอบสนองผลผลิตหลักซึ่งเกิดจากกระบวนการทำงาน

ในการกำหนดกลยุทธ์จะต้องพิจารณาปัจจัยในการกำหนดเพื่อวางระดับกลยุทธ์ให้มุ่งไปในทางใด กลยุทธ์แต่ละระดับ มีดังนี้

1. กลยุทธ์ระดับองค์กร (Corporate Strategy)

กลยุทธ์ระดับองค์กร หมายถึง กลยุทธ์ที่ระบุว่าธุรกิจอะไรที่องค์กรดำเนินอยู่ใช้กลยุทธ์อย่างไรที่สร้างความแข็งแกร่งทางด้านตำแหน่งการแข่งขันขององค์กร และจะมีการจัดสรรทรัพยากรอย่างไรระหว่างแต่ละธุรกิจขององค์กรนั้นๆ

กลยุทธ์ระดับองค์กรแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1.1 กลยุทธ์การอยู่คงที่ (Stability strategies) บริษัทที่เน้นการดำเนินธุรกิจที่ก้าวไปอย่างมั่นคงจะมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อการแข่งขันน้อยมากหรือแทบจะไม่มีเปลี่ยนแปลง กลยุทธ์ของบริษัทประเภทนี้จึงมุ่งที่การใช้ทรัพยากรเพื่อรักษาภารกิจหลักและเป้าหมายเดิมเอาไว้ กลยุทธ์ของบริษัทประเภทนี้จึงมุ่งที่การใช้ทรัพยากรเพื่อรักษาภารกิจหลักและเป้าหมายเดิมเอาไว้ หรือการเพิ่มความสำเร็จของบริษัทด้วยอัตราคงที่เท่ากันทุกปี กลยุทธ์การอยู่คงที่จะประกอบด้วย

1) กลยุทธ์การไม่เปลี่ยนแปลง (Maintenance of status quo) หมายถึง การที่ธุรกิจรักษาส่วนแบ่งตลาดไว้อย่างคงที่ไม่เปลี่ยนแปลง

2) กลยุทธ์การทำได้กำไรอัตราคงที่ (Fixed rate of return strategy) หมายถึง การดำเนินธุรกิจโดยกำหนดให้มีกำไรจากการขายในอัตราคงที่

3) กลยุทธ์การเจริญเติบโตอย่างรอบคอบ (Sustainable growth) หมายถึง การกำหนดให้ธุรกิจมีการเจริญเติบโตอย่างมั่นคง โดยพิจารณาความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กรอย่างรอบคอบเพียงพอ

1.2 กลยุทธ์การเจริญเติบโต (Growth strategies) หมายถึง การเพิ่มยอดขาย การลดต้นทุน และการเพิ่มกำไรให้สูงขึ้น โดยการลดต้นทุนจะมีความสำคัญมากที่สุดยอด กลยุทธ์การเจริญเติบโตมี 2 ชนิด คือ

1) การมุ่งความเชี่ยวชาญ (Concentration) หมายถึง การเจริญเติบโต โดยการใช้ทรัพยากรมุ่งอุตสาหกรรมเดิม สายผลิตภัณฑ์เดียว ตลาดและเทคโนโลยีเดียว การมุ่งความเชี่ยวชาญมี 2 แบบ คือ การมุ่งความเชี่ยวชาญตามแนวนอน (Horizontal concentration) หมายถึง การเจริญเติบโตโดยการขยายตัวเข้าสู่ตลาดส่วนอื่น เพื่อเพิ่มยอดขายและกำไร และมุ่งความเชี่ยวชาญตามแนวตั้ง (Vertical concentration) หมายถึง การเจริญเติบโตโดยการเข้าไปดำเนินการจัดหาวัตถุดิบ หรือจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของบริษัท

2) การกระจายธุรกิจ (Diversification) หมายถึง การเจริญเติบโต โดยการเพิ่มสายผลิตภัณฑ์หรือก้าวสู่ตลาดอุตสาหกรรมอื่น การกระจายธุรกิจมี 2 แบบ คือ การกระจายธุรกิจแบบเกาะกลุ่ม (Concentric diversification) เป็นการเพิ่มผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับบริษัทและการกระจายธุรกิจแบบไม่เกาะกลุ่ม (Conglomerate diversification) เป็นการเพิ่มผลิตภัณฑ์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ที่บริษัทมีอยู่เดิม

กลยุทธ์การเจริญเติบโต ไม่ว่าจะเป็นกลยุทธ์การมุ่งความเชี่ยวชาญหรือกลยุทธ์การกระจายธุรกิจสามารถพัฒนาได้ทั้งภายใน (Internal diversification) ซึ่งเป็นการเจริญเติบโตที่มุ่งการขายผลิตภัณฑ์และใหม่และตลาดใหม่ของบริษัทเองและการเจริญเติบโตภายนอกบริษัท (External diversification) หมายถึง การเจริญเติบโตด้วยการซื้อบริษัท (Acquisitions) การรวมบริษัท (Mergers) หรือการร่วมลง (Joint venture)

1.3 กลยุทธ์การตัดทอน (Retrenchment strategies) หมายถึง กลยุทธ์ที่พยายามจะแก้ไขปัญหาการดำเนินงานของบริษัทด้วยการมุ่งลดต้นทุนให้เกิดประสิทธิภาพสูงขึ้น กลยุทธ์นี้ประกอบด้วย

1) กลยุทธ์การปรับเปลี่ยน (Turnaround strategies) หมายถึง กลยุทธ์ที่พยายามรักษารูปแบบให้อยู่รอดด้วยการลดขนาดและต้นทุนที่ไม่สำคัญลงแล้ว พัฒนาโครงการเพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่บริษัทที่ลดขนาดลงแล้ว

2) กลยุทธ์การไม่ลงทุน (Divestment strategies) หมายถึง การตัดสินใจระงับการลงทุนเมื่อเกิดสถานการณ์วิกฤต

3) กลยุทธ์บริษัทขลิบ (Captive company strategy) หมายถึง การเลือกพึ่งพาบริษัทที่จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์รายใหญ่รายใดรายหนึ่ง

4) กลยุทธ์การเลิกดำเนินงาน (Liquidation) หมายถึง การตัดสินใจเลิกกิจการเมื่อพิจารณาว่าไม่สามารถอยู่รอด

2. กลยุทธ์ระดับธุรกิจ (Business unit strategy)

หน่วยกลยุทธ์ระดับธุรกิจ (Strategic Business Unit, SBU) หมายถึง หน่วยปฏิบัติงานที่รับผิดชอบในการวางแผนผลิตภัณฑ์หรือบริการแต่ละชนิด เพื่อดำเนินงานให้เข้าถึงลูกค้าเป้าหมายโดยมีการแข่งขัน กับคู่แข่งในงานวิจัยฉบับนี้กำหนดให้บริษัทเบียร์แต่ละบริษัทเปรียบเสมือนหน่วยธุรกิจแต่ละหน่วยใน อุตสาหกรรมเบียร์

จุดเน้นของการวางแผนกลยุทธ์ระดับธุรกิจ คือ การวิเคราะห์การดำเนินงานของธุรกิจ ภายใต้สถานะแวดล้อมทางการแข่งขัน ดังนั้นข้อได้เปรียบทางการแข่งขันจึงสำคัญต่อการบริหารเชิงกลยุทธ์

Michael E Porter ได้เสนอรูปแบบในการวิเคราะห์กลยุทธ์ที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1) ความได้เปรียบทางการแข่งขัน ซึ่งเลือกได้ 2 ทาง ได้แก่

(1) ความได้เปรียบด้านต้นทุน (Low Cost Strategy) หมายถึง ความสามารถในการดำเนินธุรกิจด้วยการออกแบบ การผลิตและการตลาดซึ่งเมื่อเทียบกับคู่แข่งแล้วมีประสิทธิภาพ หรือประหยัดกว่า

(2) การสร้างความแตกต่าง (Differentiations Strategy) หมายถึง ความสามารถในการสร้างลักษณะเฉพาะหรือคุณค่าในสายลูกค้าในแง่ของคุณภาพ หรือผลิตภัณฑ์สัญลักษณ์พิเศษ หรือการบริการหลังการขาย เป็นต้น

2) ของเขตของการแข่งขัน ซึ่งแบ่งได้ 2 ประเภท คือ

- (1) เป้าหมายกว้าง (Broad target) หมายถึง กำหนดตลาดเป้าหมายในระดับมหภาค
- (2) เป้าหมายแคบ (Narrow target) หมายถึง การกำหนดเป้าหมายที่มีขนาดเล็กเฉพาะเจาะจง

การเลือกใช้กลยุทธ์ของธุรกิจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. **ธุรกิจขนาดเล็ก** มีทางเลือกในการแข่งขันแบบเป้าหมายแคบ จึงมีลักษณะการใช้กลยุทธ์แบบมุ่งต้นทุน (Cost focus) และกลยุทธ์การมุ่งความแตกต่าง (Focused differentiation) โดยเน้นกลุ่มลูกค้าเฉพาะ หรือตลาดที่มีเป้าหมายเฉพาะเจาะจง (Niche market) กลยุทธ์ที่ใช้ในการแข่งขันได้แก่ การใช้ต้นทุนต่ำที่เน้นกลุ่มลูกค้าเฉพาะ (Niche-low-cost) หรือการสร้างความแตกต่างเพื่อกลุ่มลูกค้าที่เป็นเป้าหมาย โดยเฉพาะ (Niche differentiation) หรือใช้การสร้างความแตกต่างด้วยต้นทุนที่ต่ำเพื่อกลุ่มลูกค้าเฉพาะ (Niche-low-cost/differentiation) ในการใช้กลยุทธ์นี้ธุรกิจจึงต้องประเมินหาความได้เปรียบทางด้านต้นทุนและการสร้างความแตกต่าง จากส่วนแบ่งตลาดที่เป็นเป้าหมายแล้วดำเนินกลยุทธ์ ทุ่มความพยายามจะเข้าถึงเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

2. **ธุรกิจขนาดใหญ่** มีการใช้ต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพจากการประหยัดต่อขนาด (Economies of scale) เนื่องจากส่วนแบ่งตลาดสูง ทำให้ต้นทุนต่ำ (low-cost) และใช้การสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ (differentiation) ให้เหนือกว่าคู่แข่งและในบางธุรกิจยังสามารถใช้ต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพในการสร้างความแตกต่างของสินค้า (low-cost-differentiation) นอกจากนี้ในกรณีที่บริษัทมีหลายหน่วยธุรกิจอาจมีการใช้กลยุทธ์หลายกลยุทธ์ (Multiple) ประกอบกันเพื่อให้สามารถดำเนินธุรกิจไปสู่เป้าหมายตามที่บริษัทกำหนดไว้ ซึ่งในแต่ละขั้นของวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์นั้น หน่วยธุรกิจสามารถเลือกใช้กลยุทธ์ต่างๆ ได้ตามความเหมาะสม ได้แก่

1. **ระยะแนะนำ (Embryonic stage)** ธุรกิจจะมีลักษณะเป็นธุรกิจขนาดเล็ก พร้อมทั้งจะเจริญเติบโต ธุรกิจจะต้องทำให้ผู้บริหารโศกสนใจสินค้าของตนจึงต้องมีการสร้างสินค้าใหม่ ๆ เพื่อดึงดูดผู้บริหาร จึงมีแนวโน้มที่จะใช้ต้นทุนสูงเพื่อสร้างความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ (Niche differentiation)

2. **ระยะเจริญเติบโต (Growth stage)** ธุรกิจมีแนวโน้มขยายเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ แต่บางธุรกิจก็ยังคงเป็นขนาดเล็ก อย่างไรก็ตามกลยุทธ์ที่ใช้ก็จะมีลักษณะคล้ายกัน โดยใช้กลยุทธ์ทั้งด้านราคาและด้านความแตกต่างของผลิตภัณฑ์แตกต่างที่ธุรกิจขนาดเล็กจะเน้นตลาดในส่วนเล็กที่เฉพาะเจาะจง (Niche market)

3. **ระยะชลอกการเจริญเติบโต (shakeout stage)** หน่วยธุรกิจจะยังคงใช้กลยุทธ์เดิมเหมือนในระยะเจริญเติบโต แต่ในระยะนี้ความต้องการของ ผู้บริโภคเริ่มลดลงในขณะที่การผลิตยังคงเท่าเดิม ทำให้ธุรกิจต้องมีการปรับตัวในการระบายสินค้าที่ผลิตจำนวนมาก บางธุรกิจอาจต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์เช่น ใช้การลดราคา เป็นต้น

4. ระยะเจริญเติบโตเต็มที่ (Maturity stage) หน่วยธุรกิจจะเลือกกลยุทธ์เพื่อรักษายอดขายหรือกลุ่มลูกค้าไว้ แม้ว่าจะไม่มีการขยายตลาด ซึ่งหน่วยธุรกิจอาจใช้กลยุทธ์เดียวกันกับช่วงเจริญเติบโต แต่จะลดงบประมาณลง

5. ระยะถดถอย (Decline stage) หน่วยธุรกิจจะพยายามรักษาส่วนแบ่งการตลาดของตนเองไว้ โดยทั้งหน่วยผลิตขนาดเล็กและขนาดใหญ่จะเน้นเรื่องการลดต้นทุน และการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ โดยใช้ต้นทุนต่ำ

3. กลยุทธ์ระดับหน้าที่ (Functional Strategy)

วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ (2548, 104) ได้อธิบายกลยุทธ์ระดับหน้าที่ว่า เป็นกลยุทธ์ที่ฝ่ายงานต้องปฏิบัติเพื่อให้บรรลุกลยุทธ์และวัตถุประสงค์ในระดับองค์กรและระดับธุรกิจ ซึ่งกลยุทธ์ในระดับหน้าที่ต้องมีความสอดคล้องกับกลยุทธ์ระดับองค์กรและกลยุทธ์ระดับธุรกิจ เช่น หากกลยุทธ์ระดับธุรกิจเป็นการสร้างความแตกต่างในคุณภาพสินค้า ฝ่ายผลิตจำเป็นต้องมีกระบวนการบริหารคุณภาพเป็นอย่างดี ฝ่ายบุคคลต้องสรรหาบุคลากรที่มีทักษะการทำงาน ฝ่ายการตลาดจะต้องเน้นช่องทางจําหน่ายที่มีประสิทธิภาพและการใช้การโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้ลูกค้ารับรู้ถึงคุณภาพที่เหนือกว่าคู่แข่ง กลยุทธ์ระดับหน้าที่ประกอบไปด้วย 5 ด้านที่สำคัญ ได้แก่

3.1 กลยุทธ์ด้านวิจัยและพัฒนา (Research and Development Strategy) เป็นหน้าที่ของฝ่ายวิชาการที่จะต้องดำเนินกิจกรรมค้นคว้าหาวิธีผลิตสินค้าใหม่หรือรูปแบบการบริการใหม่ที่มีคุณภาพดีกว่าทดแทน หรือดำเนินกิจกรรมปรับปรุงสินค้าเดิมหรือปรับปรุงรูปแบบการบริการซึ่งมีทั้งการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ๆ ขึ้นมาเอง (Innovation Strategy) และการลอกเลียนแบบจากองค์กรอื่น (Imitation Strategy)

3.2 กลยุทธ์ด้านปฏิบัติการ (Operations Strategy) เป็นหน้าที่ของฝ่ายผลิตโดยดำเนินกิจกรรมควบคุมกระบวนการผลิต โดยพิจารณาในด้านการควบคุมค่าใช้จ่าย (Controlling Costs) และด้านการจัดกระบวนการผลิต (Efficient Plant Operations)

3.3 กลยุทธ์ด้านการเงิน (Financial Strategy) เป็นหน้าที่ของฝ่ายการเงินโดยดำเนินกิจกรรมด้านการประเมินผลกระทบทที่เน้นความคุ้มค่าในการลงทุนก่อนที่จะตัดสินใจให้ดำเนินงานและดำเนินกิจกรรมด้านการประเมินผลสถานะทางการเงินเพื่อการปรับแผน

3.4 กลยุทธ์ด้านการตลาด (Marketing Strategy) เป็นหน้าที่ของฝ่ายการตลาดโดยดำเนินกิจกรรมด้านการกำหนดแผนการตลาดที่นำเรื่องราคา ผลิตภัณฑ์ การส่งเสริม และช่องทางการกระจายตลาดมาพิจารณาประกอบกัน

3.5 กลยุทธ์ด้านทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Strategy) เป็นหน้าที่ของฝ่ายบุคคลโดยดำเนินกิจกรรมศึกษาปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้อง โดยที่ปัจจัยภายนอกเน้นเรื่องการ

เปลี่ยนแปลงของกฎหมายและระเบียบต่างๆ ของรัฐในด้านแรงงาน และภาวะตลาดแรงงาน และปัจจัยภายในเน้นในเรื่องประสิทธิภาพของบุคลากร การเข้าออกพนักงาน และความปลอดภัยในการทำงาน

3. กระบวนการวางแผนกลยุทธ์

การกำหนดแนวทางและวิธีการวางแผนกลยุทธ์ เน้นการประสานงานกับองค์กร หน่วยงาน และผู้เชี่ยวชาญ จากทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อสร้างความร่วมมือในการดำเนินการให้ องค์กรบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ที่ตั้งไว้

กระบวนการวางแผนกลยุทธ์ มีขั้นตอนการดำเนินการวางแผนกลยุทธ์ ดังนี้

แผนภูมิ กระบวนการจัดการกลยุทธ์

ชเนศ จิตสุทธิภากร (อ้างถึง Certo and Peter, 1991; 2547) ได้เสนอ กระบวนการจัดการ กลยุทธ์ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (Environment Analysis)

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม พิจารณาจุดแข็ง จุดอ่อน ภายในองค์กร และโอกาส อุปสรรค จากภายนอกองค์กร ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร

ขั้นที่ 2 การจัดวางทิศทางขององค์กร (Establishing Organization Direction)

ตัวชี้วัดทิศทางขององค์กรมี 2 ตัว คือ ภารกิจ (Mission) ขององค์กร ซึ่งเน้นเหตุผลในการมีองค์กรและวัตถุประสงค์ (Objective) ขององค์กร ซึ่งเน้นประโยชน์ที่ได้รับจากองค์กร

ขั้นที่ 3 การกำหนดกลยุทธ์ (Strategic Formulation)

ในกำหนดกลยุทธ์ เป็นกระบวนการออกแบบและเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสมนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ จากการวิเคราะห์ทางเลือกด้วยเทคนิคต่าง ๆ เช่น การวิเคราะห์คำถามวิกฤต (Critical Question Analysis) การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค (SWOT Analysis) วิธีเมตริกซ์ของกลุ่ม (Boston Consulting Group Growth-Share Matrix) และวิธีเมตริกซ์ภาพฉาย หลายองค์ประกอบของ GE (General Electric's Multifactor Portfolio Matrix)

ขั้นที่ 4 การปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ (Strategic Implementation)

เป็นการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ โดยคำนึงถึงโครงสร้างขององค์กรและวัฒนธรรมขององค์กรเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามที่พึงประสงค์

ขั้นที่ 5 การควบคุมเชิงกลยุทธ์ (Strategic Control)

เป็นการติดตามผลการปฏิบัติงาน ประเมินผลกระบวนการประเมินผลสำเร็จขององค์กร โดยแสดงดังแผนภูมิกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ในหน้าถัดไป

4. การวิเคราะห์สถานภาพหน่วยงาน

การวิเคราะห์ SWOT เป็นการประเมินวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร ใช้เป็นรากฐานของการกำหนดกลยุทธ์ เพื่อบรรลุภารกิจและวัตถุประสงค์ขององค์กร ข้อมูลที่รวบรวมได้จากการวิเคราะห์ SWOT อาจเสนอแนะว่า องค์กรควรเปลี่ยนแปลงภารกิจวัตถุประสงค์ นโยบาย หรือกลยุทธ์ขององค์กร (สมยศ นาวิการ, 2539)

การวิเคราะห์ SWOT จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนกลยุทธ์ 3 ประการ (สมยศ นาวิการ, 2539) คือ

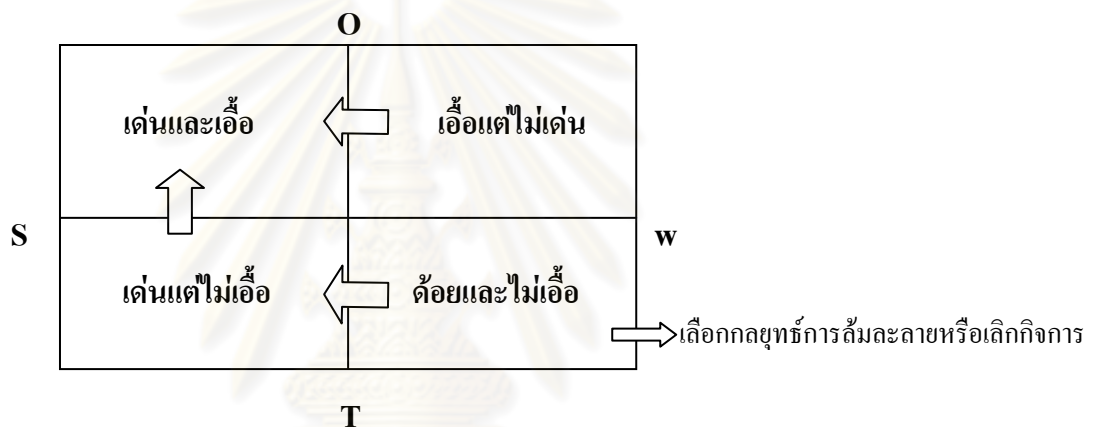
1. วิเคราะห์ SWOT จะให้ขอบเขตที่มีเหตุผลเพื่อการประเมินฐานะปัจจุบันและอนาคตขององค์กรแก่ผู้บริหาร

2. ผู้บริหารสามารถกำหนดกลยุทธ์ทางเลือกขององค์กรที่เหมาะสมกับสถานการณ์บนรากฐานของการวิเคราะห์ SWOT ได้เป็นอย่างดี

3. การวิเคราะห์ SWOT เป็นระยะจะช่วยให้ผู้บริหารรู้การเปลี่ยนแปลง สภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในองค์กรอยู่ตลอดเวลา

การวิเคราะห์ SWOT หมายถึง การวิเคราะห์ Strengths-Weaknesses-Opportunities-Threats วัฒนา วงศ์เกียรติรัชต์ (2548, 90) อธิบายการวิเคราะห์สถานภาพหน่วยงาน โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผลการประเมินสถานภาพของสภาพแวดล้อมภายในระหว่าง จุดแข็งและจุดอ่อน และผลการประเมินสถานภาพของสภาพแวดล้อมภายนอกระหว่างโอกาสและภัยอุปสรรค โดยกำหนดสถานภาพของสภาพแวดล้อมภายในระหว่างจุดแข็งและจุดอ่อนว่า มีสถานภาพโน้มเอียงไปในทางเด่นหรือด้อย และกำหนดสถานภาพของสภาพแวดล้อมภายนอกระหว่างโอกาสและภัยอุปสรรคว่า มีสถานภาพโน้มเอียงไปในทางเอื้อหรือไม่เอื้อ ซึ่งทำให้เกิดกรณีโน้มเอียง 4 กรณี (Wright et. Al, 1992: 69-79) ได้แก่

- กรณี “เด่นและเอื้อ” ควรจะเลือกกลยุทธ์การสร้างเติบโต (Growth Strategy) โดยการขยายกิจการด้วยตนเอง หรือการขยายกิจการด้วยการร่วมทุนกับองค์กรอื่น

- กรณี “ด้อยและไม่เอื้อ” ควรจะเลือกกลยุทธ์การตัดทอน (Retrenchment Strategy) โดยการตัดบางกิจกรรมออกไป หรือตัดบางส่วนขององค์กรออกไป หรือเลิกกิจการ

- กรณี “เด่นแต่ไม่เอื้อ” และ “เอื้อแต่ไม่เด่น” ควรจะเลือกกลยุทธ์การรักษาเสถียรภาพ (Stability Strategy) โดยเลือกดำเนินงานชนิดของกิจการหรือประเภทของกิจการที่กำลังดำเนินการอยู่และจะไม่ขยายไปดำเนินการประเภทอื่น

สภาพแวดล้อมภายนอก

Miller and Dess (อ้างในไพโรจน์ ปิยะวงศ์วัฒนา, 2545: 64) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลกระทบต่อองค์กรประกอบด้วย

1. สภาพแวดล้อมด้านประชากรศาสตร์ ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น

- อายุประชากร
- ชนชาติกลุ่มน้อย
- ขนาดของครอบครัว

2. สภาพแวดล้อมด้านการเมืองและกฎหมาย ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น

- กฎเกณฑ์และข้อบังคับ
- การผ่อนปรนการบังคับ
- กฎหมายคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

3. สภาพแวดล้อมด้านเทคโนโลยี ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น

- เทคโนโลยีชีวภาพ
- การบริโภครายทางอิเล็กทรอนิกส์
- กระบวนการสร้างสรรค์สิ่งใหม่
- ความเสียหายต่ออุตสาหกรรม

4. สภาพแวดล้อมด้านทางเศรษฐกิจโดยรวม ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น

- อัตราดอกเบี้ย
- อัตราแลกเปลี่ยน
- อัตราเงินเฟ้อ
- อัตราการออม
- พฤติกรรมการบริโภค/เกินดุล
- งบประมาณขาดดุล/เกินดุล

5. สภาพแวดล้อมโลกปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น

- รสนิยมและสิทธิพิเศษที่คล้ายคลึงกันของผู้บริโภค
- อำนาจของกลุ่มพันธมิตรทางเศรษฐกิจ
- การเปิดตัวของกลุ่มประเทศตะวันออก

6. สภาพแวดล้อมด้านสังคมวัฒนธรรม ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น

- การทำงานของสตรี
- การรับรู้และการห่วงสุขภาพ

สมยศ นาวิการ (2543: 95) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลกระทบต่อการบริหารงานขององค์กร ได้แก่

1. เศรษฐกิจ ปัจจัยทางเศรษฐกิจจะชี้ให้เห็นว่า ทรัพยากรได้ถูกจัดสรรและถูกใช้ภายในสภาพแวดล้อมอย่างไร ได้แก่ รายได้ประชาชาติ อัตราเงินเฟ้อ อัตราดอกเบี้ย ประสิทธิภาพการผลิต อัตราการจ้างงาน และอัตราภาษี

2. สังคม ปัจจัยทางสังคมจะชี้ให้เห็นถึงคุณลักษณะของสังคมโดยทั่วไป คือ การศึกษา ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม วิถีชีวิต และคุณลักษณะทางประชากร เป็นต้น ซึ่งผู้บริหารจะต้องตระหนักอยู่เสมอว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมจะต้องเกิดขึ้นแน่นอนไม่ช้าหรือเร็ว

3. การเมือง ปัจจัยทางการเมืองจะเกี่ยวพันกับการบริหารงานของรัฐบาล เช่น ทศนคติของรัฐบาลที่มีต่ออุตสาหกรรมต่างๆ เสถียรภาพของรัฐบาลและคุณภาพของพรรคการเมือง เป็นต้น

4. กฎหมายปัจจัยทางกฎหมายจะเกี่ยวพันกับการออกกฎหมายของรัฐบาลกฎหมายที่สมาชิกทุกคนในสังคมจะต้องปฏิบัติตาม ตัวอย่างของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของบริษัท คือ กฎหมายแรงงาน กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค และกฎหมายภาษีอากร เป็นต้น โดยธรรมชาติการออกกฎหมายใหม่ และการยกเลิกกฎหมายเก่าจะเกิดขึ้นตลอดเวลา

5. เทคโนโลยี ปัจจัยทางเทคโนโลยีจะเกี่ยวพันกับการคิดค้นสิ่งใหม่ เช่น กระบวนการผลิตสินค้าใหม่ ระเบียบวิธีปฏิบัติงานใหม่ และอุปกรณ์ใหม่ เป็นต้น แนวโน้มของการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในปัจจุบัน คือ การใช้หุ่นยนต์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้สูงขึ้น การติดตั้งเครื่องจักรที่ควบคุมด้วยคอมพิวเตอร์เหล่านี้ได้ถูกคาดหมายว่าจะเพิ่มสูงขึ้นในอนาคต

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน

สมยศ นาวิการ (2543: 11) กล่าวถึง การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในว่า ผู้บริหารองค์กรควรจะระบุปัจจัยภายในองค์กร ที่อาจจะเป็จุดแข็งและจุดอ่อนที่สำคัญ ปัจจัยเหล่านี้จะเป็นจุดแข็งถ้าสร้างข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน ปัจจัยที่จะเป็นจุดอ่อน ถ้าบางสิ่งบางอย่างองค์กรทำได้ไม่ดี หรือไม่มีความสามารถจะทำที่คู่แข่งมีความสามารถการประเมินความสำคัญของปัจจัยเหล่านี้ ผู้บริหารควรจะมีใจว่า ปัจจัยเชิงกลยุทธ์เป็นจุดแข็งหรือจุดอ่อน ซึ่งปัจจัยดังกล่าวบางอย่างอาจเป็นตัวกำหนดอนาคตขององค์กร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หน่วยที่ 4

การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ

จุดประสงค์

1. สามารถอธิบายหลักการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ
2. สามารถออกแบบกำหนดเป้าประสงค์ร่วม
3. สามารถเขียนแผนกลยุทธ์เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาท้องถิ่น
4. ตระหนักความสำคัญของการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ

เนื้อหา

หัวข้อที่ 1 : การกำหนดเป้าประสงค์ร่วม

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision)
2. การกำหนดภารกิจ (Mission)
3. การกำหนดวัตถุประสงค์หลัก (Goals)

หัวข้อที่ 2 : การกำหนดกลยุทธ์

1. การวิเคราะห์ และเลือกกลยุทธ์
2. การกำหนดแผนงาน / โครงการ
3. การวางผังความสัมพันธ์ของแผนงาน / โครงการ

1. การกำหนดเป้าประสงค์ร่วม

การกำหนดเป้าประสงค์ร่วมเป็นการกำหนดทิศทางขององค์กร (Direction Setting) ได้แก่ การกำหนดทิศทาง วิสัยทัศน์ ภารกิจ ปรัชญาและ วัตถุประสงค์ขององค์กร การกำหนดทิศทางขององค์กร จะเป็นการบ่งชี้ว่าองค์กรธุรกิจจะมุ่งไปในทิศทางใด หรือสาเหตุของการดำรงอยู่ขององค์กร หรือ ประเภทของธุรกิจที่องค์กรดำเนินอยู่ นอกจากนี้การกำหนดทิศทางขององค์กรจะยังช่วยในการแปล วิสัยทัศน์ (Vision) หรือภารกิจ (Mission) ขององค์กรให้กลายมาเป็นวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานที่มี ลักษณะที่ชัดเจน

การกำหนดเป้าประสงค์ร่วมจะประกอบไปด้วย :

1. การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) หรือสิ่งที่ผู้บริหารขององค์กรใฝ่ฝันอยากให้องค์กรเป็น
2. กำหนดภารกิจ (Mission) หรือกรอบในการดำเนินงานขององค์กร

นอกจากการกำหนดวิสัยทัศน์และภารกิจแล้วการกำหนดทิศทางขององค์กรยังครอบคลุมถึงการแปลงวิสัยทัศน์และภารกิจที่อาจจะยังคงมีความคลุมเครือไม่ชัดเจน ให้เป็นเป้าหมาย (Goals) หรือ วัตถุประสงค์ (Objectives) ที่ชัดเจนสามารถบรรลุและวัดผลได้

3. การกำหนดวัตถุประสงค์ (Objectives) หรือ เป้าหมาย (Goals) คือการเปลี่ยนแปลงหรือ แปลความหมายของวิสัยทัศน์และภารกิจขององค์กร ให้เป็นเป้าหมายในการดำเนินงานที่มีความเฉพาะเจาะจง สามารถวัดผลได้ชัดเจน นอกจากนี้การตั้งวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กรควรจะมี ระยะเวลากำกับไว้ ทั้งในระยะสั้น (1-2 ปี) และระยะยาว (5 ปีขึ้นไป)

ตัวอย่าง:

วิสัยทัศน์ ของร้านสะดวกซื้อคือ ขายสินค้าแก่ผู้บริโภคตลอด 24 ชั่วโมง

ภารกิจ ของร้านสะดวกซื้อแฟรนไชส์ที่เปิด 24 ชม. คือ เป็นผู้นำและสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตัวในธุรกิจสะดวกซื้อ

วัตถุประสงค์ ของร้านสะดวกซื้อ เช่น ต้องการขยายสาขาให้มากขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ในปี 2532 ต้องการมีสาขา 7 สาขา, ปี 2533 ต้องการมี 27 สาขา และภายใน 5 ปีต้องมีสาขารอบ 500 สาขา

การกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision)

วิสัยทัศน์ คือ ภาพในอนาคตขององค์กรที่ผู้นำและสมาชิกในองค์กรต่างๆร่วมวาดฝันหรือจินตนาการขึ้น โดยมีพื้นฐานอยู่บนความจริงในปัจจุบัน

วิสัยทัศน์ แสดงถึงคุณค่าขององค์กร ผลลัพธ์ที่สามารถคาดหวัง แนวทางการปฏิบัติ ตลอดจนปรัชญา ค่านิยม และความเชื่อขององค์กร

1.1 ขั้นตอนการกำหนดวิสัยทัศน์ มีดังนี้

1. การทบทวนข้อมูล
2. การวิเคราะห์สถานะแวดล้อม
3. การรวบรวมข้อเสนอวิสัยทัศน์กลุ่มย่อย
4. การยกร่างวิสัยทัศน์

1.2 ข้อจำกัดในการกำหนดวิสัยทัศน์ ได้แก่

1. ประเพณีนิยมที่ฝังรากลึกและเปลี่ยนแปลงยาก ทำให้เกิดการไม่ยอมรับแนวคิดที่ทันสมัย การมองว่าการกำหนดวิสัยทัศน์เป็นเรื่องที่น่าขบขัน ไม่มีประโยชน์
2. ทักษะคติทางลบของสมาชิกต่อการกำหนดวิสัยทัศน์
3. รูปแบบการบริหารองค์กรที่อาจไม่เอื้อต่อการระดมสมอง
4. มุมมองและวิธีการคิดระยะสั้นของผู้บริหารองค์กร
5. อคติและการชิงดีชิงเด่นกันของสมาชิกในองค์กร

1.3 ตัวอย่างวิสัยทัศน์

“เป็นผู้นำผลิตภัณฑ์ปูนซีเมนต์ไทยในภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้”

ตัวอย่าง:

วิสัยทัศน์ของกระทรวงพาณิชย์ ปี 2550

1. เป็นองค์กรนำในการผลักดันให้ประเทศไทยเป็น 1 ใน 5 ผู้นำทางการค้าต่างประเทศของเอเชีย
2. ส่งเสริมให้มีการค้าเสรีและเป็นธรรม
3. ให้บริการการพาณิชย์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยร่วมมือกับภาคเอกชนอย่างใกล้ชิด

วิสัยทัศน์ของบริษัทไอบีเอ็ม ประเทศไทย

เป็นบริษัทที่มีคุณภาพระดับมาตรฐานโลก ซึ่งมีความเป็นเลิศในการนำเสนอวิธีการที่ล้ำหน้าในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อทำให้ลูกค้าประสบความสำเร็จ โดยพนักงานที่มีความมุ่งมั่นและมีประสิทธิภาพระดับมืออาชีพ

การกำหนดภารกิจ (Mission)

ภารกิจแบ่งออกได้ 2 ระดับ ได้แก่

1. ภารกิจดั้งเดิม คือ ภารกิจที่ถือเป็นอาณัติ (Mandate) ขององค์กร เป็นบทบาทหน้าที่ที่กำหนดขึ้นตั้งแต่ตอนเริ่มก่อตั้งองค์กร และจะคงอยู่กับองค์กรตลอดไป

2. ภารกิจหลัก คือ ภารกิจที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม

2.1 ขั้นตอนการกำหนดภารกิจขององค์กร มีดังนี้

1. ผู้บริหารองค์กร หัวหน้าหน่วยงาน ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิร่วมกันหารือเพื่อกำหนดภารกิจหลักขององค์กร

2. การพิจารณาตรวจสอบความเป็นไปได้และความสมเหตุสมผลของภารกิจหลักแต่ละข้อ โดยรวมถึงอาณัติตามกฎหมายที่องค์กรต้องยึดถือ

3. การร่างภารกิจขององค์กร โดยระบุถึงเงื่อนไขและค่านิยมหลักที่เป็นแนวทางในการยึดถือปฏิบัติ

2.2 ข้อจำกัดในการกำหนดภารกิจ

1. ภารกิจที่กำหนดขึ้นอาจจะมีปัญหาในทางปฏิบัติ เนื่องจากขาดความร่วมมือร่วมใจของสมาชิก

2. ผู้บริหารองค์กรไม่สามารถผลักดันให้บุคลากรมีจิตสำนึก หรือสร้างค่านิยมร่วมที่จะเป็นพลังผลักดันให้ทุกคนมุ่งสู่นาคตตามที่องค์กรหวังไว้

ตัวอย่าง:

ภารกิจหลัก (การศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี)

1. ด้านบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บุคคลเข้าถึงการศึกษาที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง อย่างต่อเนื่อง

2. ด้านบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้มีเอกภาพตามนโยบายและหลากหลายในการปฏิบัติ

3. ด้านบูรณาการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและวิถีชีวิตความเป็นไทยในกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยระดับการศึกษาและท้องถิ่นของผู้เรียน

การกำหนดวัตถุประสงค์หลัก (Goals)

วัตถุประสงค์หลักที่ร่างขึ้นจำเป็นต้องตอบคำถามว่า องค์กรต้องการจะทำอะไร แก่ใคร เมื่อไร วัตถุประสงค์หลักควรได้รับการตรวจสอบ ชัดเจนและปรับปรุงเพิ่มเติมให้ชัดเจนขึ้น

1. คุณสมบัติของวัตถุประสงค์หลัก

- แปลงจากวิสัยทัศน์ มีความเป็นไปได้
- กำหนดช่วงเวลาชัดเจน
- เป็นข้อความสั้นๆ
- วัดและประเมินผลได้

2. ข้อจำกัดในการกำหนดวัตถุประสงค์หลัก

1. วัตถุประสงค์หลักไม่ได้มาจากการคิดพิจารณาอย่างรอบคอบจากบุคคลหลายๆ ฝ่าย
2. วัตถุประสงค์หลักไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงและยอมรับได้
3. วัตถุประสงค์หลักที่กำหนดขึ้น ไม่ได้มีการพิจารณาถึงองค์ประกอบที่สำคัญ

ต่างๆ เช่น บุคลากร เงินทุน คู่แข่ง

ตัวอย่างวัตถุประสงค์หลักขององค์กร

ต้องการเป็นผู้นำในด้านการผลิตน้ำแร่บรรจุขวดในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลให้ได้ ภายใน 2 ปี การวัดผลลัพธ์ต้องวัดที่ส่วนแบ่งตลาดของตนเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่ง

2. การกำหนดกลยุทธ์

การวิเคราะห์ และเลือกกลยุทธ์

การกำหนดแผนกลยุทธ์และแผนงาน/โครงการจะแบ่งเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

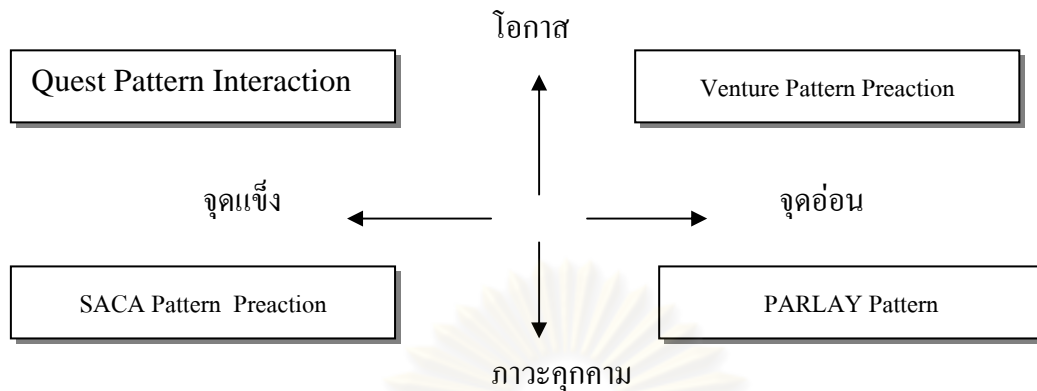
1. การวิเคราะห์และเลือกกลยุทธ์

การกำหนดกลยุทธ์ หมายถึง การกำหนดแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม มีความเป็นไปได้ที่จะทำให้องค์กรไปสู่การบรรลุผลตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้

ในการกำหนดกลยุทธ์นั้น มีทางเลือกอยู่ 2 แนวคิด คือ แนวคิดกลยุทธ์ที่เน้นเพื่อสนองปัจจัยภายนอก และแนวคิดกลยุทธ์ที่เน้นการแข่งขัน

กลยุทธ์ที่เน้นสนองปัจจัยภายนอก

แนวคิดกลยุทธ์ที่เน้นเพื่อสนองปัจจัยภายนอกจะให้ความสำคัญกับตัวแปรภายนอกองค์กร แนวคิดนี้จะนำผลการวิเคราะห์ตัวแปรสถานะแวดล้อมภายนอกต่างๆ ที่ได้มาใช้เป็นเครื่องมือในการปรับโครงสร้างการบริการภายในองค์กร โดยเน้นในประเด็นเรื่องโอกาสในแง่ความต้องการของประชาชนและนโยบายของรัฐเป็นหลัก

สถานการณ์ที่ 1 : จุดแข็ง-โอกาส

Quest Pattern Interaction

↓
กลยุทธ์เชิงรุก
(Aggressive)

สถานการณ์ที่ 2 : จุดอ่อน-โอกาส

Venture Pattern Preaction

↓
กลยุทธ์พลิกฟื้น
(Turnaround)

สถานการณ์ที่ 3 : จุดแข็ง-ภาวะคุกคาม

SAGA Pattern Reaction

↓
กลยุทธ์ป้องกันตัว
(Defensive)

สถานการณ์ที่ 4 : จุดอ่อน-ภาวะคุกคาม

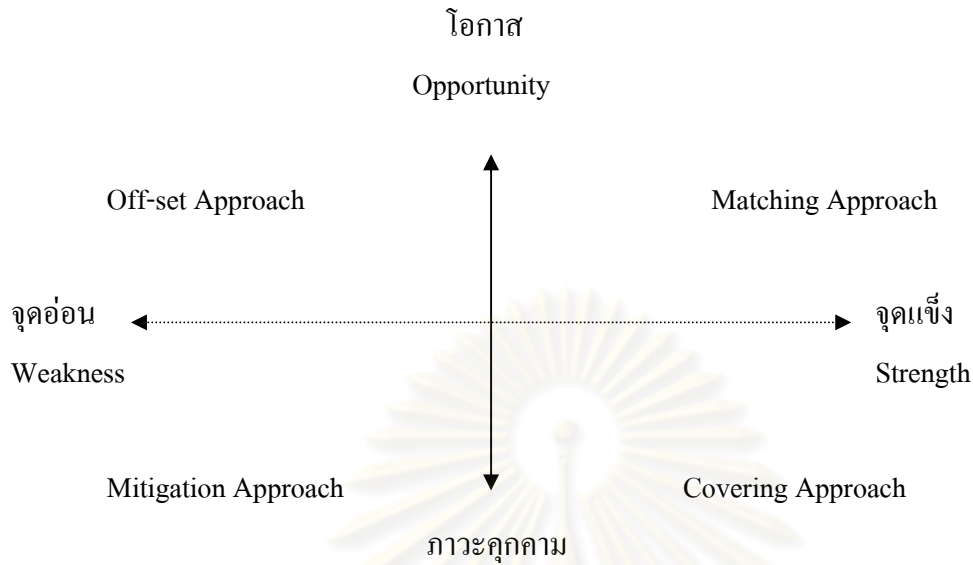
PARLAY Pattern

↓
กลยุทธ์ประคองตัวหรือถอยฉาก
(Retrenchment)
↙ ↘
กลยุทธ์ในการประคองตัว

กลยุทธ์ที่เน้นตอบสนองปัจจัยภายนอก

การพัฒนากลยุทธ์ที่เน้นการแข่งขัน

แนวคิดกลยุทธ์ที่เน้นการแข่งขัน ยังคงอาศัยการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกขององค์กร เพื่อกำหนดทางเลือกกลยุทธ์ โดยเน้นในประเด็นเรื่องโอกาสทางธุรกิจ

สถานการณ์ที่ 1 : จุดแข็ง-โอกาส

Matching Approach

กลยุทธ์ผนึกกำลัง
(Matching Approach)

สถานการณ์ที่ 2 : จุดอ่อน-โอกาส

Off-set Approach

กลยุทธ์ทดแทน
(Off-set Approach)

สถานการณ์ที่ 3 : จุดแข็ง-ภาวะคุกคาม

Covering Approach

กลยุทธ์โอบล้อม
(Covering Approach)

สถานการณ์ที่ 4 : จุดอ่อน-ภาวะคุกคาม

(Mitigation Approach)

กลยุทธ์บรรเทาหรือเลี่ยงภาวะคุกคาม
(Mitigation Approach)

กลยุทธ์ที่เน้นการแข่งขัน

การกำหนดแผนงาน / โครงการ

แผนงาน/โครงการจัดเป็นแผนปฏิบัติการที่จะนำไปใช้ในสมรรถมิของการแข่งขัน ซึ่งอาจเป็นแผนระดับชาติ แผนระดับกระทรวง แผนพัฒนาจังหวัด แผนขององค์กรเอกชน การกำหนดแผนงานต้องให้สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ทั้งในด้านทิศทาง ระยะเวลา และช่วงเวลาการดำเนินการภารกิจองค์ประกอบพื้นฐานในการเขียนแผนงาน/โครงการ ประกอบด้วย

1. หลักการและเหตุผลของแผนงาน/โครงการ คือ การบ่งบอกถึงความสำคัญของแผนงาน ได้แก่ สภาพปัจจุบันและแนวโน้มปัญหาและความรุนแรง หลักการและแนวทางพัฒนา

2. สาระสำคัญโครงการ คือ ระบุให้ทราบว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไร ใช้งบประมาณ เท่าใดประกอบด้วย

- ชื่อแผนงาน/โครงการ
- วัตถุประสงค์ของแผนงาน/โครงการ
- ชื่อโครงการ/กิจกรรมที่อยู่ภายใต้แผนงาน/โครงการ
- ผู้รับผิดชอบโครงการ
- ที่ตั้งโครงการ
- ขอบเขตและวิธีดำเนินโครงการ
- เป้าหมายของโครงการ/กิจกรรม
- ช่วงเวลาของโครงการ/กิจกรรม
- งบประมาณและแหล่งที่มา
- อื่นๆ เช่น วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี
- ผลประโยชน์ที่จะเกิดจากโครงการ
- การเทียบผลลัพธ์และค่าใช้จ่าย
- การเทียบผลลัพธ์และค่าใช้จ่าย
- ฐานะการเงินขององค์กร

การร่างผังความสัมพันธ์ของแผนงาน / โครงการ

ในการจัดกลุ่มแผนงาน/โครงการที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเข้าไว้ด้วยกัน ควรคำนึงถึงความสอดคล้องกับกลยุทธ์ที่ได้กำหนดไว้

อนึ่ง ในบางองค์กรได้ใช้คำว่า “ยุทธศาสตร์” แทนคำว่า “กลยุทธ์” ซึ่งทั้งสองคำนี้มีความหมายเหมือนกัน มาจากรากศัพท์ภาษาอังกฤษคำเดียวกันคือ คำว่า Strategy ซึ่งหมายถึงแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม มีความเป็นไปได้ที่จะทำให้องค์กรไปสู่เป้าประสงค์ที่กำหนดไว้

ตัวอย่างการวางผังความสัมพันธ์ของแผนงาน/โครงการ

ยุทธศาสตร์พัฒนาบริการการศึกษา

1. แผนงานส่งเสริมการบริการทางการศึกษา

- โครงการพัฒนาหลักสูตรที่หลากหลาย
- โครงการพัฒนาเทคโนโลยี สื่อ กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล
- โครงการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้
- โครงการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน
- โครงการส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนให้มีภาวะผู้นำ มีคุณธรรม และมีลักษณะที่พึงประสงค์

สรุป

การกำหนดกลยุทธ์และแผนงาน/โครงการต้องเป็นการกำหนดแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม มีความเป็นไปได้ และที่สำคัญต้องสอดคล้องกับเป้าประสงค์ขององค์กร ซึ่งประกอบด้วยวิสัยทัศน์ ภารกิจ และวัตถุประสงค์หลักของแผนเชิงกลยุทธ์ขององค์กร การกำหนดกลยุทธ์จำเป็นต้องอาศัยการทบทวนข้อมูลและผลการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมขององค์กร รู้จักใช้ทางเลือกกลยุทธ์ที่พัฒนาจากจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคามขององค์กรอย่างแท้จริง ในการกำหนดกลยุทธ์ว่าควรจะเป็นแผนกลยุทธ์อย่างไร กลยุทธ์เชิงรุกหรือเชิงรับจะเหมาะสมกว่ากัน และในท้ายที่สุดเมื่อได้ทางเลือกกลยุทธ์แล้วนำมากำหนดและเขียนเป็นแผนงาน/โครงการ ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติงานภารกิจต่างๆ ขององค์กรต่อไป

หน่วยที่ 5

การติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน

จุดประสงค์

1. บอกการติดตามประเมินผลการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ
2. สามารถออกแบบการติดตามประเมินผล
3. สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในท้องถิ่นได้
4. ความสามารถในการกำหนดบทบาทของตนเองให้เหมาะสมกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลก
5. เกิดความรักและตระหนักในคุณค่าของการพัฒนาท้องถิ่น โดยชุมชนมีส่วนร่วม

เนื้อหา

1. ประเภทของการติดตามประเมินผล
  - 1.1 การจัดประเภทตามลำดับขั้นตอนการปฏิบัติตามโครงการ
  - 1.2 การจัดประเภทตามลักษณะข้อมูล
2. เครื่องมือ และเทคนิคในการติดตามประเมินผล
3. การประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงาน
4. ขั้นตอนการติดตามประเมินผล

1. ประเภทของการติดตามประเมินผล

การจัดประเภทตามลำดับขั้นตอนการปฏิบัติตามโครงการ

ประเมินตามขั้นตอนการปฏิบัติงาน แบ่งการประเมินเป็นระยะ 2 ระยะ คือ

1.1 การประเมินผลก่อนปฏิบัติงาน เป็นการประเมินสถานการณ์และสำรวจข้อเท็จจริงความเป็นไปใน ขั้นตอนการจัดเตรียมแผนงานหรือโครงการ เช่น การประเมินต้นทุน ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ความ ต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจน ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

1.2 การประเมินผลระหว่างปฏิบัติงาน เป็นการติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงานตามแผนงานหรือโครงการ โดยเปรียบเทียบแผนงานและกรอบระยะเวลาเพื่อตรวจสอบความเบี่ยงเบน ตลอดจนวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อหาสาเหตุของปัญหาและหาแนวทางการปรับปรุงแก้ไขการทำงานหากมีความเบี่ยงเบนเกิดขึ้น

1.3 การประเมินผลหลังสิ้นสุดโครงการ เป็นการประเมินผลผลิตหรือผลลัพธ์ รวมทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้น ภายหลังจากโครงการสิ้นสุดลง ประเมินว่า ผลการดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ ตลอดจน การพิจารณาถึงความยั่งยืนของโครงการหรือแนวโน้มของโครงการในอนาคต

การจัดประเภทตามลักษณะข้อมูล

ประเมินตามลักษณะข้อมูล แบ่งการประเมินเป็น 2 ข้อมูล คือ

1. การประเมินผลเชิงปริมาณ เป็นการประเมิน โดยอาศัยข้อมูลและตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรมสามารถเจงนับได้ เช่น อัตราการขยายตัว จำนวนผู้ได้รับประโยชน์จากโครงการ ผลกำไร มูลค่าการส่งออก เป็นต้น

2. การประเมินผลเชิงคุณภาพ เป็นวิธีการประเมินผลที่เน้นการมีส่วนร่วมและการแสดงความคิดเห็นของผู้ได้รับประโยชน์และผลกระทบของโครงการ ข้อมูลที่ใช้ในการประเมินมักเป็นข้อมูลเชิงทัศนคติ ความคิดเห็น เช่น ความพึงพอใจ คุณภาพของบริการ ผลกระทบที่มีต่อทัศนคติและค่านิยม เป็นต้น

2.. เครื่องมือ และเทคนิคในการติดตามประเมินผล

เครื่องมือ และเทคนิคในการติดตามประเมินผล ประกอบด้วย

1. ตัวชี้วัดการประเมินผล ต้องเป็นตัวชี้วัดที่ให้ค่าหรือบ่งบอกคุณลักษณะที่ชัดเจนของสิ่งที่จะวัดว่ามีปริมาณ หรือคุณลักษณะอย่างไร
2. เงื่อนไขด้านเวลาและสถานที่ การประเมินนั้นจะต้องระบุสถานภาพของสิ่งที่จะวัดเฉพาะช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง หรือสถานที่ใดสถานที่หนึ่งเพื่อเป็นประโยชน์ในการเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์

3. การประเมินผลลัพธ์การดำเนินงาน

การประเมินผลการดำเนินงาน (Output) แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ

1. ผลการดำเนินงานแต่ละช่วง เป็นการตรวจสอบความก้าวหน้าการดำเนินงานแต่ละช่วงโดยใช้ค่ามาตรฐานของโครงการที่ประสบผลสำเร็จมาก่อน (Benchmark)
2. . ผลการดำเนินงานเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ เป็นการประเมินผลว่าโครงการได้สำเร็จเป็นรูปธรรมตามแผนหรือไม่

ผลกระทบ (Output) แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ผลกระทบระยะสั้น (Effect) เป็นผลกระทบเบื้องต้นที่เกิดจากแผนงาน โครงการ
2. ผลกระทบระยะยาว (Impact) เป็นผลกระทบที่เป็นวัตถุประสงค์หลักของแผนงาน โครงการ

4. ขั้นตอนการติดตามประเมินผล

ขั้นตอนการติดตามประเมินผล แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. **ขั้นจำแนกองค์ประกอบหลักของแผนงาน / โครงการ** องค์ประกอบหลักที่กล่าวถึงนี้ได้แก่ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินงาน การใช้ทรัพยากรทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ ข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อมูลที่ทำเป็นต่อการสร้างกรอบการติดตามประเมินผลความสำเร็จ ผลกระทบของแผนงาน/โครงการที่ชัดเจน

วัตถุประสงค์ของโครงการ เป็นส่วนที่บอกถึงผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ เมื่อโครงการดำเนินการเสร็จสิ้นตามระยะเวลาที่กำหนด การประเมินว่าโครงการประสบความสำเร็จ สามารถบรรลุผลตามที่กำหนดไว้หรือไม่ จึงเป็นการเปรียบเทียบระหว่างผลที่เกิดขึ้นจริงกับผลที่คาดว่าจะได้รับ ซึ่งโครงการได้ระบุไว้ในส่วนวัตถุประสงค์นั่นเอง โดยวัตถุประสงค์จะต้องถูกแปลงค่าเป็นตัวชี้วัดที่สามารถใช้ชี้วัดได้อย่างชัดเจน เพื่อให้สามารถวัดและเปรียบเทียบได้ อาทิ

ตัวอย่าง :**หน่วยงาน** การพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน**โครงการ** ฝึกอาชีพระยะสั้นให้แก่กลุ่มเยาวชน**วัตถุประสงค์** เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเป้าหมายได้ใช้เวลาว่างเข้ารับการฝึกฝนอาชีพ นำไปสู่การ
สร้างรายได้เสริมให้แก่ครอบครัวและลดปัญหาการมีผู้สูบบุหรี่ของเยาวชน

จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวอาจแบ่งไปสู่ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ อาทิ สัดส่วนของเยาวชนที่สามารถนำความรู้ที่ได้รับการอบรมไปประกอบอาชีพเสริม เปรียบเทียบกับจำนวนเยาวชนที่เข้ารับการอบรมทั้งหมด อัตราการเปลี่ยนแปลงของจำนวนเยาวชนที่มีผู้สูบบุหรี่ตามแหล่งบันเทิง เปรียบเทียบในช่วงก่อนและหลังดำเนินโครงการ เป็นต้น

2. **ขั้นการกำหนดข้อมูลและแหล่งข้อมูล**ที่จำเป็นต่อการพัฒนาดัชนี จากขั้นตอนได้ที่นำองค์ประกอบหลักมากำหนดกรอบการประเมินผลและแปลงเป็นดัชนีชี้วัดผลลัพธ์ของโครงการ รวมทั้งเกณฑ์ติดตามความก้าวหน้าของโครงการ ก็มาถึงขั้นตอนที่ผู้ประเมินผลต้องกำหนดประเภทข้อมูล ตลอดจนแหล่งที่มาของข้อมูลที่เป็นต้องใช้ในการติดตาม ประเมินผล โดยประเภทของข้อมูลอาจแบ่งได้ในหลายลักษณะ อาทิ

ประเภทตามคุณลักษณะของข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น ระดับรายได้ เงินเดือน ประจำ จำนวน นักเรียน และ ข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น ความพึงพอใจในบริการที่ได้รับ คุณภาพของ

ประเภทตามการจัดเก็บ แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ข้อมูลที่ยังไม่มีการจัดเก็บมาก่อน (ข้อมูลระดับปฐมภูมิ) เมื่อต้องการใช้ข้อมูลจึงต้องมีการสำรวจเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล อีกประเภทหนึ่ง คือ ข้อมูลที่มีผู้รับผิดชอบจัดเก็บไว้แล้ว (ข้อมูลระดับทุติยภูมิ)

ตัวอย่างโครงการฝึกอาชีพระยะสั้น ซึ่งใช้สัดส่วนของเยาวชนที่สามารถนำความรู้ที่ได้รับการอบรมไปประกอบอาชีพเสริมเปรียบเทียบกับจำนวนเยาวชนที่เข้ารับการอบรมทั้งหมด เป็นตัวชี้วัดผลการดำเนินงานของโครงการ ข้อมูลที่จำเป็นต่อการจัดทำตัวชี้วัดดังกล่าวประกอบด้วยจำนวนเยาวชนที่เข้ารับการอบรมทั้งหมดและจำนวนเยาวชนที่ภายหลังการฝึกอบรมสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพเสริมได้ จะเห็นได้ว่าลักษณะของข้อมูลเป็นข้อมูลเชิงปริมาณที่หน่วยงานเจ้าของโครงการมีการจัดเก็บไว้แล้ว (ข้อมูลทุติยภูมิ) แหล่งข้อมูลจึงเป็นหน่วยงานที่เป็นผู้จัดเก็บข้อมูล

อย่างไรก็ตาม กรอบการประเมินผลอาจขยายให้ครอบคลุมไปถึงการประเมินเชิงคุณภาพ เช่น คุณภาพของหลักสูตร คุณภาพของผู้ที่ผ่านการฝึกอบรม ความพึงพอใจของผู้รับการฝึกอบรม ซึ่งเป็นข้อมูลที่ยังไม่มีการจัดเก็บมาก่อน (ข้อมูลปฐมภูมิ) ผู้ประเมินอาจเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการ

สัมภาษณ์ผู้รับการฝึกอบรม ผู้จ้างเยาวชนเข้าทำงาน หรือผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ดังนั้น ผู้ที่ถูกสัมภาษณ์จึงเป็นแหล่ง ข้อมูลของการประเมินผลลักษณะนี้

3. **ขั้นการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล** เมื่อทราบถึงประเภทของข้อมูลและแหล่งข้อมูล ผู้ประเมินผลจะต้องเก็บรวบรวมข้อมูล ที่ต้องการใช้ในวิเคราะห์ เพื่อประเมินความก้าวหน้า ผลการดำเนินงาน ทั้งผลกระทบ และผลสำเร็จ ตลอดจนปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น จากนั้น ประมวลผลเป็นข้อเสนอแนะทางการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ อาทิ แนวทางแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคดังกล่าว แนวทางปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต แนวทางที่จะนำประสบการณ์ของโครงการไปประยุกต์ใช้กับโครงการอื่น ๆ เหล่านี้ เป็นต้น

4. **ขั้นการรายงานผลต่อองค์กร / กลไกที่เกี่ยวข้อง** ภายหลังจากจัดทำรายงานติดตามประเมินผล โดยสรุปสถานการณ์ ข้อผิดพลาด ผลสำเร็จของแผนงาน/โครงการ ตลอดจนข้อเสนอแนะในด้านต่าง ๆ ผู้ประเมินผลจะนำเสนอรายงานดังกล่าวต่อองค์กรหรือกลไกที่เกี่ยวข้อง อาทิ ผู้บังคับบัญชาที่ได้ รับมอบหมาย คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการที่รับผิดชอบ เพื่อจะนำไปสู่การปรับปรุงการดำเนินงาน รวมทั้งการบริหารจัดการแผนงาน/โครงการในระยะต่อไป โดยความถี่ในการติดตามประเมินผลและรายงานผลนั้น จะพิจารณาให้สอดคล้องกับลักษณะของแผนงาน/โครงการ อาทิ โครงการฝึกอบรมระยะสั้น จะประเมินและรายงานผลเมื่อสิ้นสุดโครงการ แต่ในกรณีโครงการก่อสร้างที่ใช้ระยะเวลา 2 ปี อาจประเมินและรายงานทุกๆ 6 เดือน เป็นต้น

สำหรับข้อมูลในเรื่องขั้นตอนการดำเนินงานในแต่ละช่วงเวลา เป็นข้อมูลที่ใช้กำหนดกรอบการติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าของการดำเนินงาน และการใช้ทรัพยากรประเภทต่าง ๆ จะเกี่ยวข้องกับการประเมินประสิทธิภาพประสิทธิผลของโครงการ

การวางแผนกลยุทธ์เป็นงานที่ความรู้ความเชี่ยวชาญและความร่วมมือร่วมใจของคนภายในและภายนอกองค์กร ในการทำความเข้าใจขั้นตอนหลัก ๆ ของการวางแผนกลยุทธ์ทั้งส่วนของการเตรียมวางแผน การดำเนินการวางแผน และการติดตามประเมินผลจะก่อให้เกิดการบริหารงานแบบก้าวหน้าเหมาะสมกับยุคสมัย องค์กรได้รับการพัฒนาสู่ องค์กรแห่งการเรียนรู้ ส่งผลให้การปฏิบัติงานของบุคลากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ได้อย่างทันทั่วทั้งที่สมกับการเป็นองค์กรเพื่อชุมชนที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศชาติ

หน่วยที่ 6

การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ

จุดประสงค์

1. เข้าใจหลักการนำการวางแผน กลยุทธ์มาใช้ในการวางแผนเพื่อจัดการท่องเที่ยว
2. สามารถเขียนแผน กลยุทธ์เพื่อจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาท้องถิ่น
3. มีความคิดเชิงประยุกต์ใช้กลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลและความต้องการของท้องถิ่น
4. สามารถสร้างสรรค์ผลงานและบูรณาการงานเพื่อการจัดตั้งศูนย์ กลางการท่องเที่ยวของชุมชน
5. มีความสามารถในการสร้างทีมงานที่มีศักยภาพในการแข่งขัน
6. เกิดความรักและเห็นคุณค่าในการวางแผนเพื่อจัดการท่องเที่ยว
7. เกิดความรักและตระหนักในคุณค่าของการพัฒนาท้องถิ่นโดยชุมชนมีส่วนร่วม

เนื้อหา

หน่วยที่ 6 ฝึกปฏิบัติการวางแผนกลยุทธ์

1. การฝึกปฏิบัติการวางแผนกลยุทธ์ระดับตำบล อำเภอหรือจังหวัด
2. ศึกษาชุมชนตัวอย่าง

การฝึกปฏิบัติการวางแผนกลยุทธ์

ใบงานที่ 1

1. ให้ผู้เข้ารับการอบรม ระดมความคิดเขียนบริบทของจังหวัดปทุมธานีโดยเสนอเป็นแผนที่ความคิด ตามองค์ประกอบหลักการของการเรียนรู้มิติหลักของชุมชน คือ POET Model คือ โครงสร้างพื้นฐานและธรรมชาติ-สิ่งแวดล้อมที่มีลักษณะเด่นเอื้อต่อการท่องเที่ยว ต่อไปนี้
P – ประชากร
O – การบริหารจัดการ
E – สภาพแวดล้อม
T - เทคโนโลยีด้านต่างๆ
. ให้แบ่งสมาชิกเป็น 3 กลุ่ม ให้เวลากลุ่มละ 20 นาที และนำเสนอกลุ่มละ 5 นาที
2. ให้ผู้เข้ารับการอบรมจัดทำผังความคิด (Mindmapping) กำหนดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน
. ให้แบ่งสมาชิกเป็น 3 กลุ่ม ให้เวลากลุ่มละ 20 นาที และนำเสนอกลุ่มละ 5 นาที

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ใบงานที่ 2

1. ให้ผู้เข้ารับการอบรมวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของจังหวัด
ปทุมธานี ที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (SWOT)

จุดแข็ง (S: Strength)	
จุดอ่อน (W: Weakness)	
โอกาส (O: Opportunity)	
ข้อจำกัด (T: Threat)	

2. ให้ผู้เข้ารับการอบรมนำผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของจังหวัด
ปทุมธานี ที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มาจัดทำงาน ดังนี้

- 2.1 TOWS Matrix ของการจัดการท่องเที่ยว จังหวัดปทุมธานี
- 2.2 นำเสนอรูปแบบการจัดวางทิศทางองค์กร
- 2.3 นำเสนอรูปแบบการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ใบงานที่ 3

การฝึกปฏิบัติการวางแผนกลยุทธ์ระดับตำบล อำเภอหรือจังหวัด

ให้ผู้เข้ารับการอบรมแบ่งกลุ่มลงปฏิบัติการภาคสนามร่วมกับชุมชนเพื่อฝึกการเขียนแผนกลยุทธ์เพื่อจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการตามคำสั่งในแบบฝึกปฏิบัติการวางแผนกลยุทธ์

แบบฝึกปฏิบัติการวางแผนกลยุทธ์

ชื่อ - นามสกุล	
ตำแหน่ง	
หน่วยงาน	

ชื่อแผนกลยุทธ์: ..... พ.ศ. ....

1. ข้อมูลพื้นฐาน (ของกรม กอง จังหวัด อำเภอ หรืองานด้านที่จัดทำแผน)

ได้แก่ ข้อมูลสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแสดงให้เห็นภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อนำมาใช้ในการจัดทำแผนกลยุทธ์ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติ ความเป็นมา ขนาด และโครงสร้างของหน่วยงาน สภาพเศรษฐกิจ สังคม ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ขนาดประชากรของจังหวัด หรืออำเภอ การดำเนินงานหรือผลงานที่ผ่านมาของหน่วยงาน หรืองานด้านที่จัดทำแผน เป็นต้น

--

2. การวิเคราะห์สถานะแวดล้อม (SWOT Analysis)

จุดแข็ง (S: Strength)	
จุดอ่อน (W: Weakness)	
โอกาส (O: Opportunity)	
ข้อจำกัด (T: Threat)	

3. การยกร่างเป้าประสงค์ (Objectives)

วิสัยทัศน์ (Vision)	
ภารกิจ (Mission)	
วัตถุประสงค์ (Goals)	

4 การยกร่างทางเลือกดำเนินการ (พิจารณา SWOT และเป้าประสงค์ข้างต้น)

ยุทธศาสตร์ที่ 1	
แผนงาน / โครงการ 1	
แผนงาน / โครงการ 2	

ยุทธศาสตร์ที่ 2	
แผนงาน / โครงการ 1	
แผนงาน / โครงการ 2	

แบบรายงานการศึกษาดูงาน

ชื่อ - นามสกุล	
ตำแหน่ง	
หน่วยงาน	

ให้ผู้เข้ารับการอบรมเขียนสิ่งที่ได้รับการเรียนรู้จากการศึกษาดูงาน ประเด็นดังนี้

1. รูปแบบการจัดการท่องเที่ยว

---

2. กลยุทธ์ในการจัดการที่น่าสนใจด้านใดบ้าง

---

3. ลักษณะการเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการมีหรือไม่ อย่างไร

แบบทดสอบ

แบบประเมินผล ของผู้เข้ารับการอบรม หลักสูตรการวางแผนกลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้ แบบบูรณาการสำหรับผู้นำท้องถิ่น

คำชี้แจง

1. แบบประเมินผลของผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ
2. ข้อสอบเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ
3. ให้ผู้อบรมเลือกคำตอบข้อที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียวแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ของกระดาษคำตอบ

1. SWOT คืออะไร

- ก. จุดอ่อนจุดแข็ง
- ข. โอกาส และภัยอันตราย
- ค. ก และ ข
- ง. การวางแผนเชิงกลยุทธ์

2. การบริหารเชิงกลยุทธ์ คือ

- ก. การวางแผนเชิงกลยุทธ์
- ข. การวางแผนอย่างมีกลยุทธ์
- ค. กลยุทธ์ในการวางแผน
- ง. การวางแผนเชิงกลยุทธ์ และการดำเนินมาตรการเพื่อบรรลุแผน

3. การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ คือ

- ก. การตัดสินใจทางเทคนิค
- ข. การตัดสินใจที่สำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับทิศทางในอนาคต
- ค. การตัดสินใจในทางการบริหาร
- ง. ถูกทุกข้อ

4. องค์ประกอบของการวางแผนเชิงกลยุทธ์ คือ

- ก. SWOT
- ข. มีการกำหนดแผนระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว
- ค. การวางแผนอย่างเป็นระบบ
- ง. ถูกทุกข้อ
5. วิสัยทัศน์ คือ
- ก. นโยบายธุรกิจ
- ข. กลยุทธ์ธุรกิจ
- ค. การมองไปข้างหน้าของผู้บริหารในองค์กร
- ง. ถูกทุกข้อ
6. ภารกิจ คือ
- ก. ทิศทางระยะยาวของธุรกิจ
- ข. นโยบายของธุรกิจ
- ค. โลโก้ของผู้บริหาร
- ง. ความรับผิดชอบของผู้บริหาร
7. ข้อใดไม่ใช่เหตุผลที่ดีในการวางแผนกลยุทธ์
- ก. ใช้เป็นเครื่องมือทางการบริหาร
- ข. ใช้ในการของบประมาณ
- ค. ใช้ปรับแก้สถานการณ์ขององค์กร
- ง. ใช้ชี้้นำการปฏิบัติงาน
8. องค์ประกอบของประสิทธิภาพ คือ
- ก. ต้นทุนต่อหน่วยต่ำ
- ข. คุณภาพเยี่ยม
- ค. ก. และ ข.
- ง. ความพอใจของลูกค้า
9. องค์ประกอบของประสิทธิผล คือ
- ก. การบริการที่รวดเร็ว
- ข. การบริการที่รวดเร็ว และ ด้วยเงินเวลาที่สั้น
- ค. ต้นทุนต่อหน่วยต่ำ คุณภาพเยี่ยม และบริการที่ดี
- ง. ถูกทุกข้อ
10. การวางตำแหน่งเชิงกลยุทธ์ (Strategic Positioning) คืออะไร

- ก. ภารกิจ (Mission)
  - ข. SWOT
  - ค. วิสัยทัศน์ (Vision)
  - ง. ถูกทุกข้อ
11. แผนกลยุทธ์ที่ดีควรมีลักษณะใดต่อไปนี้
- ก. ทำท่าย
  - ข. ทำท่าย และเป็นไปได้
  - ค. เป็นไปได้
  - ง. เป็นไปได้ และประหยัด
12. วิสัยทัศน์แสดงให้เห็นถึง
- ก. ความรู้ ปรัชญา และการกระทำทั้งหมดขององค์กร
  - ข. บทบาทและภารกิจของแต่ละคนในองค์กร
  - ค. การวิเคราะห์สถานการณ์
  - ง. การประเมินสถานะ
13. วัตถุประสงค์ (Objective) หมายถึง
- ก. กลยุทธ์ในการบรรลุภารกิจ (Mission)
  - ข. เป้าหมายของภารกิจ
  - ค. เป้าหมายขององค์กร
  - ง. แผนระยะสั้นขององค์กร
14. ข้อใดไม่ใช่ระดับกลยุทธ์ในการกำหนดการวางแผนกลยุทธ์
- ก. กลยุทธ์ระดับชาติ
  - ข. กลยุทธ์ระดับองค์กร
  - ค. กลยุทธ์ระดับธุรกิจ
  - ง. กลยุทธ์ระดับหน้าที่
15. ข้อใด ไม่ใช่ กลยุทธ์การอยู่คงที่ (Stability strategies)
- ก. กลยุทธ์การไม่เปลี่ยนแปลง
  - ข. กลยุทธ์การทำกำไรอัตราคงที่
  - ค. กลยุทธ์การเจริญเติบโตอย่างรอบคอบ
  - ง. กลยุทธ์การไม่ลงทุน
16. ข้อใดกลยุทธ์ที่สนองปัจจัยภายนอก

- ก. นโยบายองค์กร
ข. นโยบายรัฐบาล
ค. การบริหารองค์กรให้ก้าวหน้า
ง. การพัฒนาสมรรถนะบุคคล
17. การประเมินผลควรทำเมื่อ
ก. ก่อนการปฏิบัติงาน ระหว่างการปฏิบัติงาน หลังการปฏิบัติงาน
ข. ก่อนการปฏิบัติงาน
ค. ระหว่างการปฏิบัติงาน
ง. หลังการปฏิบัติงาน
18. การติดตามประเมินผลมีการกำหนดเงื่อนไขเวลาและสถานที่เพื่อ
ก. คาดการณ์ความสำเร็จที่จะเกิดขึ้น
ข. ควบคุมปัจจัยภายนอก
ค. ประเมินความก้าวหน้าขององค์กร
ง. เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์
19. การประเมินผลโครงการไม่ควรประเมินเพื่อ
ก. การติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าของการดำเนินงาน
ข. ตรวจสอบความสำเร็จเป็นรูปธรรมตามแผน
ค. ตรวจสอบการกระทำที่อาจเป็นความผิดของบุคลากร
ง. ชี้วัดการพัฒนาผลงานเปรียบเทียบกับย้อนหลัง
20. การวางแผนเชิงกลยุทธ์และการดำเนินการมาตรการเพื่อบรรลุแผนที่ตั้งไว้ คือ
ก. การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ (Strategic Decision)
ข. การบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management)
ค. การคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking)
ง. ถูกทั้งข้อ ก. และข.

เฉลย

1. ค   2. ง   3. ง   4. ง   5. ค   6. ง   7. ข   8. ก   9. ค   10. ง
11. ข   12. ก   13. ค   14. ก   15. ง   16. ค   17. ก   18. ข   19. ค   20. ง

แนวตอบแบบฝึกปฏิบัติ

ชื่อ - นามสกุล	นางปัทมาพร ชเลิศเพ็ชร
ตำแหน่ง	อาจารย์
หน่วยงาน	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ชื่อแผนกลยุทธ์ : การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการโดย
ชุมชนมีส่วนร่วม ขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ
ระดับแผน : แผนเฉพาะกิจระดับตำบล

1. ข้อมูลพื้นฐาน

เกาะยอมีสภาพเป็นเกาะอยู่กลางทะเลสาบสงขลาตอนล่าง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลามีเนื้อที่ทั้งหมด 15 ตารางกิโลเมตร หรือ 9,375 ไร่ ระยะห่างจากอำเภอเมืองทางบก 20 กิโลเมตร ทางน้ำ 6 กิโลเมตร สภาพทางกายภาพเป็นเกาะล้อมรอบด้วยทะเลสาบสงขลา พื้นที่บนเกาะมีภูเขาอยู่ตอนกลางและเป็นที่ยี่ราบลาดคู่ชายฝั่งทะเล มีบริเวณที่ยี่ราบบนเกาะมีหมู่บ้านจำนวน 9 หมู่บ้าน ปัจจุบันมี 784 ครัวเรือน ประชากรมีจำนวนทั้งสิ้น 3,351 คน แยกเป็นชาย จำนวน 1,595 คน เป็นหญิง จำนวน 1,756 คน ความหนาแน่นของประชากร 223.4 คน ต่อตารางกิโลเมตร ประชาชนทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ มีวัดบนเกาะ 4 วัด

ประชากรที่ประกอบอาชีพมีประมาณ 1,824 คน หลากหลายอาชีพ ได้แก่ เกษตรกรรม (ทำประมง ทำสวน) รับจ้างทั่วไป อุตสาหกรรมในครัวเรือน รับราชการ ลูกจ้างเอกชน นอกนั้นยังอยู่ในวัยเด็ก และคนชรา ประชาชนในตำบลร่วมกันรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดจึงเป็นพื้นที่ปลอดยาเสพติด 100 %

สถานศึกษาในเกาะยอ คือ โรงเรียนของเทศบาลเมือง ชั้นสูงสุดคือ ระดับมัธยม เมื่อเยาวชนเรียนในระดับอุดมศึกษานิยมไปเรียนในอำเภอเมือง อำเภอหาดใหญ่และต่างจังหวัด ทำให้ในตำบลมักพบเห็นแต่วัยเด็กและวัยผู้สูงอายุ วัยรุ่นในเกาะยอจึงมีน้อย ครั้นเมื่อเรียนจบก็นิยมออกไปทำงานนอกตำบลเป็นส่วนใหญ่ การคมนาคมบนเกาะมีถนนตัดผ่านเข้าถึงทุกหมู่บ้าน มีไฟฟ้าทุกครัวเรือน

ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ที่มีความสมบูรณ์ ได้แก่ สภาพของดินส่วนใหญ่ เหมาะแก่การเพาะปลูก ทำสวนโดยเฉพาะสวนผลไม้ แต่มีข้อจำกัดอยู่ คือ มีพื้นที่ในการเพาะปลูกจำกัด ทรัพยากรน้ำสภาพรอบ ๆ จะล้อมรอบด้วยทะเลสาบสงขลาเป็นที่อาศัยของสัตว์น้ำและรอบ ๆ ทะเลสาบจะเป็นที่

ประกอบอาชีพ ประมง และการเลี้ยงปลากระพงขาวในกระชัง ส่วนทรัพยากรป่าไม้ ประกอบด้วยภูเขาที่สำคัญ คือ ภูเขาภูฏี ภูเขาบ่อ ภูเขาสวนทุเรียน ภูเขาเพหาร มีทรัพยากรป่าไม้สมบูรณ์ ไม่มีพื้นที่ป่าอนุรักษ์ มีเขตป่าชายเลนอยู่บ้าง

ความโดดเด่นของตำบลเกาะยอ คือ ศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์และประชาชนรักษาไว้ได้มาช้านาน เก่าแก่เพียบพร้อมต่อการศึกษาค้นคว้า โดยเฉพาะ การทอผ้าพื้นเมืองเกาะยอที่มีความประณีตของลวดลาย ผสานเข้ากับสภาพความงดงามตามธรรมชาติ นอกจากนี้ยังมีโบราณสถานและโบราณวัตถุเก่าแก่ล้ำค่า และอาหารพื้นบ้านที่มีชื่อ คือ ข้าวย่านเกาะยอ ขนมจีน ทำให้เกาะยอเป็นเกาะที่น่าไปท่องเที่ยว

ด้วยศักยภาพเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ทั้งยังเป็นเส้นทางเชื่อมต่อระหว่างเส้นทางบนคาบสมุทรสทิงพระเชื่อมกับเส้นทางบนสะพานติณสูลานนท์เข้าสู่อำเภอหาดใหญ่ ติดต่อกับอำเภอสะเดาเขตติดต่อกับประเทศมาเลเซีย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สภาพการจัดการท่องเที่ยวบนเกาะยอเป็นลักษณะการจัดการที่ขึ้นอยู่กับอยู่ภายใต้การบริหารงาน โดยองค์การบริหารส่วนตำบล มีรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรประกอบด้วย สวนสมรม สวนผลไม้ชานาพันธ์ เช่น ละคร มุด ลองกอง ทุเรียน เงาะ กระท้อน สมุนไพรในวัดท้ายขอ การเลี้ยงปลากระพงในกระชัง สำหรับผสมนาง การผลิตอาหารพื้นบ้านและอาชีพจากทะเล

ในปัจจุบันจะพบว่า ในแต่ละปีจังหวัดสงขลาจะมีนักท่องเที่ยวจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย และฮ่องกง เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากและเพิ่มมากขึ้นทุกปี จึงมีส่วนผลักดันให้การท่องเที่ยวของตำบลเกาะยอจะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน ต่าง ๆ ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชนดำเนินการจัดการท่องเที่ยว ส่งผลให้ชุมชนเจ้าของพื้นที่ขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และชุมชนเองขาดโอกาสที่จะเรียนรู้ในการพัฒนาภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของตนเอง

ฉะนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาท้องถิ่นสนองตอบนโยบายการท่องเที่ยวของรัฐบาลในการส่งเสริมคุณภาพและมาตรฐานของการบริการ การฝึกฝนและการพัฒนาที่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ขึ้นในชุมชน ตลอดจนเสริมสร้างคุณภาพของชีวิตและสิ่งแวดล้อมภายในท้องถิ่นให้สามารถจัดการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึง การเรียนรู้ร่วมของชุมชนกับนักท่องเที่ยวและการนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นบูรณาการเชื่อมโยงเข้ากับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงควรดำเนินการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยชุมชนมีส่วนร่วม

2. การวิเคราะห์สถานะแวดล้อม (SWOT Analysis)

จุดแข็ง (S: Strength) จากข้อมูลพื้นฐานของตำบลเกาะขอม สามารถวิเคราะห์จุดแข็งได้ดังต่อไปนี้

1. ลักษณะทางกายภาพเป็นที่ตั้งเส้นทางเชื่อมต่อระหว่างอำเภอเมืองสงขลา อำเภอเมืองหาดใหญ่ และจังหวัดนครศรีธรรมราช จึงเป็นจุดแวะพักของนักท่องเที่ยวและผู้เดินทางทำให้เหมาะสำหรับการพัฒนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว
2. สภาพกายภาพระบบนิเวศภายในเกาะเป็นพื้นที่ล้อมรอบไปด้วยน้ำทะเล ทั้งบนเกาะขอมมีภูเขา และมีที่ราบชายฝั่ง เหมาะแก่การไปพักผ่อนชมธรรมชาติและการอนุรักษ์ธรรมชาติ
3. สภาพพื้นดินอุดมสมบูรณ์มีอาชีพพื้นบ้านหลากหลายทั้งสวนสมรมมีผลไม้นานาพันธุ์และสภาพพื้นน้ำเป็นทะเลมีการประมงพื้นบ้านและบ่อเลี้ยงปลากระชัง จึงเหมาะสมที่จะได้เรียนรู้วิถีชีวิตแบบพื้นบ้าน
4. มีโบราณสถานล้ำค่า มีศิลปวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเองและเก่าแก่เหมาะแก่การบูรณาการองค์ความรู้ทำให้มีศักยภาพที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว
5. มีการใช้ระบบคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตของ อบต. เอง โดยได้รับการพัฒนาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา และได้รับรางวัลระดับ World Bank ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ในท้องถิ่น
6. ประชาชนยังคงดำเนินวิถีชีวิตตามแบบพื้นบ้านอย่างเป็นปกติ โดยเฉพาะความมีชื่อเสียงของการทำอาหารพื้นบ้าน การทอดผ้าเกาะขอม สหรัยผมนาง และอาหารทะเลสด
7. มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมทุกวันและมักซื้อสินค้าพื้นบ้านไปด้วย
8. ในตำบลมีโครงการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดเป็นพื้นที่ปลอดยาเสพติด 100 %
9. มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง
10. มีรูปแบบที่จัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยการสนับสนุนจากภาครัฐ คือ กรมส่งเสริมการเกษตร

จุดอ่อน (W: Weakness) จากข้อมูลพื้นฐานของตำบลเกาะขอม สามารถวิเคราะห์จุดอ่อนได้ดังต่อไปนี้

1. การขาดการนำข้อมูลทางประวัติศาสตร์มาเผยแพร่แก่นักท่องเที่ยว
2. ขาดการบริหารจัดการเพื่อสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา
3. ขาดการส่งเสริมภูมิปัญญาพื้นบ้านและการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมโดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ
4. ปัญหาการปล่อยน้ำเสียจากผู้ประกอบการร้านอาหารบ่อเลี้ยงกุ้ง และการกำจัดขยะบนเกาะ
5. ขาดผู้นำท้องถิ่นที่มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม ชุมชนมีการศึกษาน้อย
6. การท่องเที่ยวที่ดำเนินอยู่เป็นการจัดโดยสำนักงานเกษตร ชุมชนมีหน้าที่รับฟังแต่ไม่มีโอกาสเสนอความคิดเห็น รูปแบบที่จัดการท่องเที่ยวมุ่งแต่ด้านเกษตรอย่างเดียว แต่ไม่ได้นำลักษณะเด่นมาเป็นจุดขาย เช่น ศิลปวัฒนธรรม ข้อมูลทางประวัติศาสตร์และโบราณสถาน การส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบโบราณผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน
7. การจำหน่ายอาหารภายในเกาะขาดการเชื่อมโยงเครือข่ายการกับจัดการท่องเที่ยว อาหารบางร้านยังไม่

รักษาความสะอาดของสิ่งแวดล้อม

8. สินค้ามาตรฐาน มาตรฐานความสวยงามในด้านการบรรจุหีบห่อ มาตรฐานราคาสินค้าแต่ละร้านราคาจะต่างกัน มีการตัดราคาสินค้า
9. ขาดที่จอดรถ ที่พักผ่อนชมธรรมชาติและการป้องกันภัยเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
10. ขาดการปรับปรุงและบำรุงรักษาสถานที่ท่องเที่ยวและขาดการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง

โอกาส (O: Opportunity) จากข้อมูลพื้นฐานของตำบลเกาะขอม สามารถวิเคราะห์โอกาสได้ดังต่อไปนี้

1. รัฐบาลกระจายอำนาจการปกครองลงสู่ส่วนท้องถิ่น
2. รัฐบาลมีนโยบายด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวกำหนดให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวแห่งเอเชียภายในปี 2551 โดยการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว
3. กระแสการประชุมสุดยอดขององค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO) ที่เสนอให้การท่องเที่ยวมุ่งรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
4. ยุทธศาสตร์จังหวัดสงขลาจัดให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการขยายตัวทางเศรษฐกิจ
5. กระแสความต้องการของการตลาดการท่องเที่ยวในด้านเรียนรู้และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีมากขึ้น
6. พื้นที่ใกล้เคียงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง และเป็นเส้นทางผ่านไปสู่ประเทศมาเลเซียได้
7. นักท่องเที่ยวส่วนมากเป็นชาวต่างประเทศจึงเป็นการเรียกเงินตราเข้าประเทศและท้องถิ่นก่อให้เกิดรายได้
8. ประชาชนทั่วไปเริ่มหันมาสนใจการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้มากกว่าการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างเดียว
9. มีสถาบันการศึกษาภายนอกท้องถิ่นสนใจกระบวนการวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วม จึงเริ่มเห็นความสำคัญของท้องถิ่นมากขึ้น
10. World Bank ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเรียนรู้รากหญ้าในท้องถิ่นโดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

ข้อจำกัด (T: Threat) จากข้อมูลพื้นฐานของตำบลเกาะขอม สามารถวิเคราะห์อุปสรรคได้ดังต่อไปนี้

1. การแข่งขันในตลาดการท่องเที่ยวมีกำลังสูง แต่ละท้องถิ่นและแต่ละประเทศต่างหากกลยุทธ์ในการเร่งการตลาดเพื่อสร้างลูกค้าสนองกระแสโลก
2. การเปลี่ยนแปลงของโลกเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและไม่หยุดนิ่ง ทำให้เกิดการปรับตัวเพื่อเตรียมรับสถานการณ์ที่แปลกใหม่ตลอดเวลา
3. อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ความรุนแรง อัตราการแลกเปลี่ยนเงินตราขึ้นลง
4. ปัญหาความไม่มั่นคงของชายแดนภาคใต้
5. ปัญหาเสถียรภาพของรัฐบาลขาดความมั่นคง
6. พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ ต้องการพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศ
7. การส่งเสริมอย่างจริงจังของนโยบายการท่องเที่ยวในประเทศมาเลเซีย

3. การขกร่างเป้าประสงค์ (Objectives)

วิสัยทัศน์ (Vision) เกาะขอยเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้วิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมอันล้ำค่า ผสานความงดงามทางธรรมชาติ เชื่อมโยงเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของภาคใต้ตอนล่างและในภูมิภาค
ภารกิจ (Mission) <ol style="list-style-type: none">
ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วม
ด้านบูรณาการการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา วิถีชีวิตชุมชน และทรัพยากรทางธรรมชาติ เชื่อมโยงให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ด้านการบริการองค์ความรู้ท้องถิ่นด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
วัตถุประสงค์ (Goals) <ol style="list-style-type: none">
เพื่อให้เป็นผู้นำด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเชื่อมโยงการเรียนรู้แบบบูรณาการ
เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความเป็นเจ้าของท้องถิ่นในการพัฒนามาตรฐานการท่องเที่ยวท้องถิ่น ร่วมกับทุกภาคส่วน

4. การขกร่างทางเลือกดำเนินการ (พิจารณา SWOT และเป้าประสงค์ข้างต้น)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบบริหารจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วมอย่างโปร่งใสและชอบธรรม
แผนงาน / โครงการ 1 แผนงาน : การจัดตั้งศูนย์กลางการท่องเที่ยวท้องถิ่น โครงการ 1 โครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดตั้งศูนย์กลางการท่องเที่ยวท้องถิ่น โครงการ 2 โครงการจัดทำระบบสารสนเทศข้อมูลท้องถิ่นเพื่อการบริหาร โครงการ 3 โครงการพัฒนาบุคลากรท้องถิ่นเพื่อการบริหารจัดการท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์
แผนงาน / โครงการ 2 แผนงาน : การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วนเพื่อกระจายข้อมูลการท่องเที่ยว โครงการ 1 โครงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารจัดการอย่างมีเอกภาพและเป็นธรรม โครงการ 2 โครงการจัดประชุมผู้ประกอบการท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ โครงการ 3 โครงการศึกษาดูงานแหล่งท่องเที่ยวในประเทศและต่างประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

แผนงาน / โครงการ 1

แผนงาน : การเพิ่มศักยภาพและมูลค่าแหล่งท่องเที่ยวและสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

โครงการ 1 โครงการฟื้นฟู ปรับปรุงระบบนิเวศชุมชน และโบราณสถานโบราณวัตถุ

โครงการ 2 โครงการฝึกอบรมการบรรจุหีบห่อและมัคคุเทศก์ท้องถิ่น

โครงการ 3 โครงการพัฒนาตลาดผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น (OTOP) ประจำตำบล

แผนงาน / โครงการ 2

แผนงาน : อนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่ศิลปะ วัฒนธรรมอันดีงามและภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยมุ่งเน้นศักยภาพแต่ละหมู่บ้าน

โครงการ 1 โครงการประกวดภูมิปัญญาท้องถิ่นเกาะยอ ด้านผ้าทอเกาะยอ ย่าสาหร่ายผมนาง เมนูอาหารทะเลสด ผลไม้จำปาตะ กระจ่าง

โครงการ 2 โครงการจัดงานเทศกาลของดีประจำหมู่บ้านในตำบลเกาะยอ

โครงการ 3 โครงการ Road Show ศิลปวัฒนธรรมและผลิตภัณฑ์ประจำหมู่บ้านในภาคต่าง ๆ และประเทศใกล้เคียง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, สำนักงาน.2538. “นโยบายและแนวทางการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ปี 2538- 2539 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ททท” ใน **จุลสารการท่องเที่ยว 14** (ตุลาคม – ธันวาคม 2538)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, สำนักงาน. 2538 “นโยบายและแนวทางการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ปี 2538- 2539 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ททท.” ใน **จุลสารการท่องเที่ยว 14** (ตุลาคม – ธันวาคม 2538)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, สำนักงาน. 2546. **จุลสารการท่องเที่ยว. ปีที่ 22 ฉบับที่ 1** (มกราคม – มีนาคม 2546)

การท่องเที่ยวและกีฬา, กระทรวง. 2548. **แผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2548 - 2551 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3. กลุ่มแผนงานและสารสนเทศ. กรุงเทพฯ : สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. ชัยสิทธิ์ เกลิมมีประเสริฐ. 2544.มาตรฐานการจัดการทางการเงิน 7 Hurdles กับการจัดทำงบประมาณระบบใหม่. กรุงเทพฯ : ธีระฟิล์มและโซเท็กซ์.**

ดร.ชนิ เอมพันธ์ และคณะ. 2547. **คู่มือการจำแนกเขตการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเท็กซ์ แอนด์เจอร์นัล พับลิเคชัน จำกัด.**

ธเนศ จิตสุทธิภากร.2547. **.การพัฒนากลยุทธ์การจัดการโปรแกรมนานาชาติของสถาบันอุดมศึกษาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุฏฐบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**

ธงชัย สันติวงษ์. 2540. **การวางแผนเชิงกลยุทธ์ พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.**

นาดพิมล วาดสันทัด. 2546. **กลยุทธ์ทางการตลาดแหล่งท่องเที่ยวเมืองประวัติศาสตร์เชิงแสน จังหวัดเชียงราย. การศึกษาหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.(อัดสำเนา)**

นิจุนัน ไล่พันธ์. 2544. **ศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุทยานแห่งชาติภูจองนายอย จังหวัดอุบลราชธานี. การค้นคว้าแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.(อัดสำเนา)**

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2540. **ข้อควรพิจารณาในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, ใน จุลสารการท่องเที่ยว16,3 (กรกฎาคม - กันยายน): 9 – 11.**

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2542 ก. **การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Planning For**

- Sustainable Tourism Development).** เชียงใหม่: โรงพิมพ์คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา.2542 ข. “มารู้จักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกันเถิด” ใน **จุลสารการท่องเที่ยว** 18, 1 (มกราคม- มีนาคม): 11 – 14.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา.2542. การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เอกสารประกอบการเรียน หลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2546. “ความหลากหลายทางชีวภาพของภูเขากับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ใน **จดหมายข่าวการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, สำนักงาน 19** (พฤษภาคม 2546)
- ประโชค ชุมพล. 2538. **การบริหารเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: นำอักษร**
- ประพิรพัทธ์ อักษรศรี. 2548. **รูปแบบการเรียนรู้การวางแผนการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ (อัสสัมชัญ).**
- ไพโรจน์ ปิยะวงศ์วัฒนา.2545. **การจัดการเชิงกลยุทธ์ พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- ไพพรรณ แก้วสุริยะ. 2548. “หน่วยที่ 14 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ใน **เอกสารการสอนชุดวิชา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว หน่วยที่ 8 – 15. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัย** ธรรมมาธิราช.
- พรเพ็ญ จริญญาถนอม. 2542. **บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: ศึกษาเฉพาะกรณีอุทยานแห่งชาติศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา รัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.(อัสสัมชัญ)**
- พวงรัตน์ เกษรแพทย. 2543. **การวางแผนกลยุทธ์สำหรับนักการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.**
- พัทตร์ผอง วัฒนสินธุ์ และพสุ เดชะรินทร์. 2544. **การจัดการเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- ภราเดช พัทฒวิเชียร. **พัฒนาท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน. 2539. จุลสารการท่องเที่ยว 15,2 (เมษายน – มิถุนายน) : 4-7. 2539.**
- วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์. 2542. **การบริหารแผนงานเชิงกลยุทธ์ในหน่วยงานภาครัฐบาล. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร: ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- _____.2548. **การวางแผนกลยุทธ์ศิลปะการกำหนดแผนองค์การสู่ความเป็นเลิศ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอิน โนกราฟฟิกส์ จำกัด.**
- _____.2549. **เทคนิคการจัดทำแผนเชิงกลยุทธ์ในภาครัฐบาล, ชุดโครงการจัดทำแผนพัฒนาการ**

ส่งเสริมสุขภาพอนามัยสิ่งแวดล้อมและอาชีวอนามัยในแผนพัฒนา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549). (อัครา)

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. 2540.การบริหารเชิงกลยุทธ์และกรณีศึกษา. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา.

สถาบันดำรงราชานุภาพ, สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยและคณะ. 2541. รายงานผลการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ แอล-พี เพลส จำกัด.

สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. 2546. เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ เพื่อองค์กรที่เป็นเลิศ 2546. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: อิน โนกราฟฟิกส์.

สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. 2546. **Management Guidebook**. พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพมหานคร: ธันวาคมการพิมพ์.

สมคิด จาคุศรีพิทักษ์. 2537. **คิด...เชิงกลยุทธ์** กรุงเทพมหานคร: เอ็ม.เอ็น.กรุ๊ป.

สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์. 2544. **กลยุทธ์การแข่งขันของธุรกิจ**. กรุงเทพมหานคร: มติชน.

สมยศ นาวิการ. 2543. **การบริหารเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ**. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ.

สามัญศึกษา, กรม. 2545. **การวางแผนกลยุทธ์**. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา.

สินธุ์ สโรบลและคณะ. 2546. **การท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ**.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) สำนักงานภาค.กรกฎาคม ; 2546

สินธุ์ สโรบล 2547. “การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน,” ใน **ประชาคมวิจัย**. 57 (กันยายน - ตุลาคม

2547) กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สามพร มณีไมตรีจิต. 2532 **แผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ. จุลสารการท่องเที่ยว**. 8,4:21

อัจฉรา จันทร์ฉาย. 2540. **การวางแผนกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ** กรุงเทพมหานคร:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุทิศ ขาวเขียว. 2543. **การวางแผนยุทธศาสตร์** สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการ.

ภาษาอังกฤษ

Certo, Samuel C., Peter, J. Paul. **Strategic Management : Concepts and Applications**.

Singapore, McGraw Hill Inc., 1991

Chettamart, Surachet.2003. **Concepts and Model fr Ecotouecism Development in Thailand**.

Powerpoints Presented at Malaysia – Thailand Technology and Business

Partnership Dialogue 27-28 July 2003, Langkawi, Malaysia.

- Coliin, J.D. “Self-efficacy and ability in achievement behavior” **Dissertation Abstracts International 461** (July 1985) : 103A.
- Cope, Ropert G. **Strategic Planning Management and Decision Making** ERIC ED 217825. 1981.
- Dowling, R.,1993. “An Environment-Based Planning Mode for Regional Tourism Development.”
Journal of Sustainable Tourism 1(1): 17-37
- Miller, Alex., and Dess, Gregory G. **Strategic Management** 2th ed. McGraw-Hill, Inc. 1996.
- Mariama Williams. 2002. **Occasional Paper Series on Gender, Trade and Development The Political Economy of Tourism Liberalization, Gender and GATS**. USA. Newyork.
- Paul A. Laudicina, **World Out of Balance: Navigating Global Risks to Seize Competitive Advantage** New York: McGraw-Hill, c 2005. .—Xvii.
- Patrick J. Below L. Morrisey and Betty L. Acomb. **The Executuve Guide to Strategic Planning**. San Francisco: Jossey-Bass, 1987.
- Rogers, E.M.1969.**Modernization Among Peasants**. New York : Holt Rinechart and Winson,Inc.
- Smith, Valene L.1989 .**Hosts and Guests: The anthropology of tourism**. 2nd edition.
Philadelphia. University of Pennsylvania Press.
- Strickland, Thomson. **Strategic Management**. Chicago: Times Mirror, Education Group, 1996.
- University of Missouri, 1986. **Plan of Action for Sustainable Tourism Development in the Asian and Pacific Region (1999-2005)**. Bangkok, United Nations.
- University of Aarhus. **Project Ecotourism Theory and Applying in Vietnam. What is Ecotourism?** January 25 ,2005 <http://www.sommetstourisme.org/f/prix/2001/20.pdf>.
- William R.King and David I. Cleland . **Strategic Planning and policy**. Canada: Van Nostrand Reinhold Ltd. 1978.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางปัทมาพร ชเลิศพีชร์ เกิดวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2501 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษา ศึกษาศาสตร์บัณฑิต สาขานาฏศิลป์และการละคร จากวิทยาลัยเทคโนโลยีและอาชีวศึกษาวิทยาเขต นาฏศิลป์ ในปีการศึกษา 2522 โดยได้รับพระราชทานทุนในพระองค์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ สำเร็จการศึกษา ศึกษาศตรมหาบัณฑิตจาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ในปีการศึกษา 2534 ได้รับทุนภูมิพลในการทำวิทยานิพนธ์ และเข้าศึกษาต่อระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาอุดมศึกษา ภาควิชาภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2546

ปัจจุบันทำงานเป็นอาจารย์ประจำ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย